

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 71

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

59ο έτος

24 Φεβρουαρίου 2016

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

512η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015

2016/C 071/01 Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόσφυγες» 1

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

512η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015

2016/C 071/02 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απλούστευση της ΚΓΠ» (διερευνητική γνωμοδότηση) 3

2016/C 071/03 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πανεπιστήμια που συμμετέχουν στην οικοδόμηση της Ευρώπης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 11

2016/C 071/04 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των μηχανικών στην επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 20

2016/C 071/05 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νανοτεχνολογία για μια ανταγωνιστική χημική βιομηχανία» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) 27

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

512η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015

2016/C 071/06 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2014» [COM(2015) 247 final] 33

EL

2016/C 071/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: 5 νευραλγικοί τομείς δράσης» [COM(2015) 302 final]	42
2016/C 071/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση» [COM(2015) 240 τελικό]	46
2016/C 071/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μηχανισμού μετεγκατάστασης λόγω κρίσης και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα» [COM(2015) 450 final — 2015/0208 (COD)]	53
2016/C 071/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με σκοπό την ενίσχυση οικονομικά αποδοτικών μειώσεων των εκπομπών και την προώθηση επενδύσεων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών» [COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)]	57
2016/C 071/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης» [COM(2015) 192 final]	65
2016/C 071/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών (2015-2020)» [COM(2015) 285 final]	75
2016/C 071/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενωσιακού κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής για τους σκοπούς της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ» [COM(2015) 452 final]	82

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

512Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 9ΗΣ ΚΑΙ 10ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόσφυγες»

(2016/C 071/01)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 174 ψήφους υπέρ, 8 ψήφους κατά και 9 αποχές.

1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την αμέριστη εκτίμησή της για το σημαντικό έργο που επιτελεί η κοινωνία των πολιτών στη διαχείριση των προσφύγων που εγκαταλείπουν χειμαζόμενες από τον πόλεμο χώρες, και οι οποίοι δικαιούνται συνεπώς προστασία δυνάμει της σύμβασης της Γενεύης. Χωρίς αυτήν την ανταπόκριση, η τραγική ανθρωπιστική κατάσταση που εκτυλίχθηκε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες θα μπορούσε να έχει αποβεί καταστροφική. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει εξαρχής δεσμευτεί να κάνει γνωστή αυτήν την πραγματικότητα για να διασφαλίσει τη δέουσα συνεκτίμησή της από τα όργανα της ΕΕ, τις εθνικές κυβερνήσεις και τους λοιπούς πολιτικούς φορείς.

2. Η ΕΟΚΕ διοργανώνει επί του παρόντος επισκέψεις για την πραγματοποίηση συναντήσεων με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που παρέχουν βοήθεια στους πρόσφυγες σε 11 κράτη μέλη (στην Ουγγαρία, στην Πολωνία, στη Μάλτα, στην Ελλάδα, στη Γερμανία, στην Αυστρία, στη Σλοβενία, στη Βουλγαρία, στη Σουηδία, στην Ιταλία, στην Κροατία) και στην Τουρκία, δεδομένου ότι τις χώρες αυτές τις αγγίζει περισσότερο η εισροή προσφύγων. Όντας το αντιπροσωπευτικό όργανο της κοινωνίας των πολιτών στα ευρωπαϊκά όργανα, θα φροντίσουμε να κάνουμε τη φωνή τους να ακουστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η παρούσα κατάσταση απαιτεί από την ΕΕ τη διάνοιξη ασφαλών ανθρωπιστικών διαδρόμων για πρόσφυγες προερχόμενους από χώρες που βιώνουν πολέμους και τρομοκρατικές απειλές, σε συνεργασία με τις χώρες στις οποίες συγκεντρώνεται η πλειονότητα των προσφύγων. Επιπλέον, πρέπει να διαμορφωθεί ένα πραγματικά κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, βάσει εναρμονισμένων διαδικασιών σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει ενιαίο καθεστώς ασύλου και αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων για το άσυλο, επιμερισμό των ευθυνών και της αλληλεγγύης και προσπάθειες για μετεγκατάσταση και επανεγκατάσταση, καθώς και αναθεώρηση του κανονισμού του Δουβλίνου. Επιπροσθέτως, χρειάζονται ανθεκτικά και αλληλέγγυα συστήματα επιμερισμού των βαρών, όπου μια δίκαιη, μόνιμη και δεσμευτική κλείδα κατανομής για τα πρόσωπα που ζητούν προστασία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούσε να αποτελεί το πρώτο βήμα. Λόγω των εξαιρετικών συνθηκών και δυνάμει του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, το επιπρόσθετο κόστος της φιλοξενίας προσφύγων δεν πρέπει, κατόπιν της ενδελεχούς εξέτασής του, να θεωρείται μέρος του δημόσιου ελλείμματος των κρατών μελών.

4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την έντονη ανησυχία της για την υπονόμηση της συμφωνίας του Σένγκεν και της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας που αποτελούν ένα από τα θεμελιώδη επιτεύγματα προς όφελος των πολιτών της ΕΕ. Είναι σημαντικό να ασφαλιστούν δεόντως τα εξωτερικά σύνορα των χωρών Σένγκεν. Ωστόσο, η επανατοποθέτηση εσωτερικών περιφράξεων και η ανέγερση τειχών ουδόλως θα βοηθήσουν στη στενότερη προσέγγιση των πολιτών της ΕΕ ή στην ενίσχυση της ιδιγένειας της ΕΕ.

5. Είναι εξάλλου ζωτικής σημασίας να διατυπωθούν άμεσα μέτρα αντιμετώπισης των βαρύτερων αιτίων των σημερινών προσφυγικών ροών. Η ΕΕ οφείλει να συνεργαστεί με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης για τα ζητήματα αυτά και η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερα ότι, στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας, η Επιτροπή οφείλει να ακολουθήσει μια προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα και να μην περιοριστεί σε μια προσέγγιση αποκλειστικά επικεντρωμένη στην ασφάλεια. Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στον διάλογο με τρίτες χώρες.

6. Η ΕΟΚΕ, με τη μακροχρόνια εμπειρία της σε θέματα μετανάστευσης —η οποία, τα τελευταία χρόνια, εκδηλώνεται κυρίως στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού φόρουμ για την ένταξη/τη μετανάστευση—, θεωρεί ότι η ένταξη και η ενσωμάτωση των προσφύγων στις κοινωνίες μας πρέπει να αποτελούν μια αμφίδρομη διαδικασία, όπου οι κοινωνικοί εταίροι, οι κυβερνήσεις, οι τοπικές αρχές και η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και, πιο συγκεκριμένα, στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και στην παροχή επαγγελματικής και γλωσσικής κατάρτισης, όπου χρειάζεται. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προωθήσει μια σειρά μέτρων στις χώρες υποδοχής και στην ΕΕ για τη συγκεντρωτική διεκπεραίωση των αιτήσεων για απασχόληση, κατάρτιση και αναγνώριση δεξιοτήτων.

7. Για τη δημιουργία της αναγκαίας κοινωνικής συναίνεσης σε όλη την Ευρώπη, ο πλήρης σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των κοινωνικών δικαιωμάτων τόσο των πολιτών της ΕΕ όσο και των προσφύγων στην Ευρώπη —με ιδιαίτερη έμφαση στους πιο ευάλωτους από αυτούς— είναι ζωτικής σημασίας. Η πραγματοποίηση έγκαιρων επενδύσεων για την ένταξη των προσφύγων στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας είναι σημαντική διότι βοηθά τους πρόσφυγες να ανασυγκροτήσουν τη ζωή τους, ενώ παράλληλα ελαχιστοποιεί τις δυνητικές συγκρούσεις με τον τοπικό πληθυσμό και αποτρέπει το ενδεχόμενο ακόμη μεγαλύτερων μελλοντικών δαπανών. Προς τον σκοπό αυτό, η ενδεδειγμένη χρηματοδότηση των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών και η καθιέρωση διαλόγου μεταξύ των προσφύγων και του τοπικού πληθυσμού διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

512Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 9ΗΣ ΚΑΙ 10ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απλούστευση της ΚΓΠ»**(διερευνητική γνωμοδότηση)**

(2016/C 071/02)

Εισηγητής: ο κ. Seamus BOLAND

Στις 2 Σεπτεμβρίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Απλούστευση της ΚΓΠ»

(διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 196 ψήφους υπέρ, 9 κατά και 26 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει ως προτεραιότητα τη σε βάθος απλούστευση της εφαρμογής της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) και ότι έχει ήδη προτείνει, και θα συνεχίσει να προτείνει, την απλούστευση ορισμένων πράξεων της Επιτροπής, προκειμένου να καταστεί ευκολότερη η κατανόηση και η επιτόπια εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αύξηση της διαφάνειας και της ασφάλειας δικαίου και η μείωση των περιττών διοικητικών και συναφών δαπανών για τους γεωργούς, τους άλλους δικαιούχους, τις οργανώσεις παραγωγών και τις εθνικές διοικήσεις αποτελούν αναγκαίο τμήμα της διαδικασίας απλούστευσης.

1.3 Οι απλουστεύσεις στο σύστημα πρέπει να υλοποιηθούν το συντομότερο δυνατόν και κυρίως πρέπει να εξασφαλίσουν διευκολύνσεις για τους γεωργούς. Είναι ζωτικής σημασίας αυτές οι απλουστεύσεις να συνοδεύονται από υποστήριξη με τη μορφή ενημέρωσης και εκπαίδευσης.

1.4 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις προσπάθειες που έχει καταβάλει η Επιτροπή για την απλούστευση της εφαρμογής της νέας ΚΓΠ, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινοποιήσεις και τις αποφάσεις των κρατών μελών. Με την τρέχουσα προσέγγιση, είναι δύσκολο να απλουστευθεί σημαντικά η ΚΓΠ προς όφελος των γεωργών, χωρίς να διακυβεύεται η αυστηρή τήρηση των κανόνων. Αντίθετα, οι κανόνες αυτοί δεν είναι πάντοτε συνεκτικοί και αιτιολογημένοι από την άποψη της μετατροπής τους σε γνήσια δημόσια αγαθά και περιβαλλοντικά οφέλη.

1.5 Οι έλεγχοι και τα πιθανά πρόστιμα πρέπει να είναι αναλογικά προς το χρηματικό ποσό που έλαβε ο δικαιούχος, τους λόγους της μη συμμόρφωσης και την προθυμία λήψης διορθωτικών μέτρων. Οι σαφείς περιπτώσεις εσκεμμένης απάτης πρέπει να αντιμετωπίζονται μέσω των συνηθών διαδικασιών. Η ΕΟΚΕ συνιστά μείωση της δυσαναλογίας μεταξύ των μεγάλων μειώσεων των ενισχύσεων ακόμα και για παραβάσεις ήσσονος σημασίας.

1.6 Η εφαρμογή μέτρων οικολογικού προσανατολισμού πρέπει να λαμβάνει υπόψη απρόβλεπτους παράγοντες, όπως οι καιρικές συνθήκες, η ξηρασία ή άλλα παρόμοια συμβάντα που καθιστούν αδύνατη την εφαρμογή των μέτρων.

1.7 Μολονότι ζητήματα όπως οι μόνιμοι βοσκότοποι έχουν αποτελέσει αντικείμενο αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, είναι σημαντικό οι κανόνες που θεσπίζονται για την τήρηση της απόφασης να σχεδιάζονται κατά τρόπο ώστε να ελαχιστοποιούνται οι κανονιστικές ρυθμίσεις και όχι να αυξάνονται.

1.8 Η υφιστάμενη νομοθετική διαδικασία (κανονισμός του Συμβουλίου ο οποίος συνοδεύεται από κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικές πράξεις) είναι άκρως περίπλοκη και δυσνόητη για τους πολίτες. Ως εκ τούτου, πρέπει να εκπονηθεί μελέτη για το πώς μπορεί να απλουστευθεί αυτό το σύστημα.

1.9 Μετά την εφαρμογή ενός κατ' αποκοπήν καθεστώτος στο πλαίσιο των άμεσων ενισχύσεων, το περίπλοκο σύστημα των δικαιωμάτων ενίσχυσης θα πρέπει να αναθεωρηθεί.

1.10 Ο προσωρινός βοσκότοπος θα πρέπει να διατηρήσει το καθεστώς της αρόσιμης γης, ανεξάρτητα από τη χρονική διάρκεια κατά την οποία χρησιμοποιείται ως βοσκότοπος.

1.11 Ο υφιστάμενος ορισμός του «ενεργού γεωργού» δεν πρέπει να θέτει σε μειονεκτική θέση τους γεωργούς και πρέπει να βασίζεται στο γεγονός ότι οι επιλέξιμες εκτάσεις γης τελούν υπό καθεστώς γεωργικής καλλιέργειας.

1.12 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η απλούστευση της ΚΓΠ αποτελεί φιλόδοξο εγχείρημα, δεδομένου ιδίως ότι οι πολιτικές γεωργικής και αγροτικής ανάπτυξης είναι από τη φύση τους περίπλοκες. Η απλούστευση πρέπει να συνάδει με τους ευρύτερους στόχους πολιτικής, όπως:

— το περιβάλλον,

— η ασφάλεια των τροφίμων,

— η διαθεσιμότητα τροφίμων,

— η συνοχή,

— η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης και

— η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης.

1.13 Τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν ότι η μεθοδολογία που καθοδηγεί τη λήψη μέτρων για τα ποσοστά σφάλματος είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο που να διασφαλίζεται η ορθή εφαρμογή.

1.14 Τα μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων αγροτών στο καθεστώς για τους νέους γεωργούς πρέπει να διερευνηθούν και να θεσπιστούν άμεσα. Η πρόσβαση των νέων ανθρώπων στη γεωργία θα πρέπει να στηριχθεί.

1.15 Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση κανόνα για τον περιορισμό της αυξημένης γραφειοκρατίας. Για παράδειγμα, τη θέσπιση κανόνα που να επιτρέπει την εξάλειψη υφιστάμενων κανονιστικών ρυθμίσεων όταν προτείνονται νέες ρυθμίσεις.

2. Γενικές παρατηρήσεις για την κοινή γεωργική πολιτική

2.1 Ο προϋπολογισμός της ΚΓΠ, ο οποίος ανέρχεται σε 408 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2014-2020, αντιστοιχεί στο 38 % του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. Ο πρώτος πυλώνας, οι πόροι του οποίου ανέρχονται σε 313 δισεκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύει το 77 % των συνολικών δαπανών της ΚΓΠ. Οι άμεσες ενισχύσεις, που ισοδυναμούν με 294 δισεκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύουν το 94 % των συνολικών πόρων του πρώτου πυλώνα.

2.2 Η παρούσα γνωμοδότηση λαμβάνει υπό σημείωση άλλες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ⁽¹⁾.

2.3 Η τελευταία ευρεία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η οποία ολοκληρώθηκε το 2013, συμφωνήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας συναπόφασης. Αυτό σημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμμετείχε ως συννομοθέτης επί ίσους όρους με τους υπουργούς Γεωργίας, οι οποίοι αυξήθηκαν από 15 σε 28 από την προηγούμενη ευρεία μεταρρύθμιση το 2003.

2.4 Σημιώνεται ότι στη διάρκεια προηγούμενης μεταρρύθμισης της ΚΓΠ η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση σχετικά με τη ρύθμιση των άμεσων ενισχύσεων και η αξιολόγηση που περιεχόταν στην εν λόγω πρόταση έδειξε ότι ο γραφειοκρατικός φόρτος αυξήθηκε κατά 15-20 %. Συγχρόνως, πραγματοποιήθηκαν περικοπές στον προϋπολογισμό.

2.5 Κατά τα προηγούμενα έτη, εισήχθη σειρά τροπολογιών οι οποίες δεν διατηρούσαν πάντα μια σαφή διάκριση μεταξύ της απλούστευσης και της κατάργησης μέτρων της ΚΓΠ. Ορισμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

- Μια ενιαία κοινή οργάνωση αγοράς (ΚΟΑ) αντικατέστησε τις προηγουμένως υφιστάμενες 21 ΚΟΑ. Η δημιουργία της ΚΟΑ επέτρεψε την κατάργηση 86 πράξεων του Συμβουλίου και την αντικατάσταση 1 080 και πλέον νομοθετικών άρθρων από περίπου 350 άρθρα.
- Ο «διαγνωστικός έλεγχος» του 2009 αποσυνέδεσε και κατήργησε διάφορα συστήματα, όπως τις ενισχύσεις για τις ενεργειακές καλλιέργειες και τον σκληρό σίτο, καθώς και το σύστημα διάθεσης της κρέμας γάλακτος, του βουτύρου και του συμπυκνωμένου βουτύρου.
- Όσον αφορά τις εισαγωγές, οι απαιτήσεις που αφορούν την έκδοση πιστοποιητικών μειώθηκαν από 500 σε 65 και όσον αφορά τις εξαγωγές υπάρχουν πλέον μόνο 43 απαιτήσεις έκδοσης πιστοποιητικών.
- Η Επιτροπή κατήργησε τις ειδικές προδιαγραφές εμπορίας για 26 είδη οπωροκηπευτικών, και αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις δεν επιβαρύνονται πλέον με κόστος συμμόρφωσης, δεν είναι πλέον αναγκαία η διενέργεια ελέγχων από τις εθνικές αρχές και αχρηστεύονται λιγότερα προϊόντα.
- Οι γεωργοί δεν υποχρεούνται πλέον να κρατούν εκτάσεις στη διάθεσή τους επί 10 μήνες για να μπορέσουν να λάβουν τις άμεσες ενισχύσεις και, ως εκ τούτου, αποκτούν μεγαλύτερη ευελιξία στη διαχείριση της εκμετάλλευσής τους και ανταποκρίνονται καλύτερα στις εξελίξεις της αγοράς.

2.6 Σύμφωνα με τη ΓΔ AGRI, η κατανομή των πόρων ανά προτεραιότητα Αγροτικής Ανάπτυξης έχει ως εξής:

- τεχνική βοήθεια και μεταλαμπάδευση γνώσεων 3 %,
- ενίσχυση της βιωσιμότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων 20 %,
- οικοσυστήματα 43 %,
- προώθηση της οργάνωσης της διατροφικής αλυσίδας 10 %,
- προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων 9 %,
- προώθηση της κοινωνικής ένταξης 15 %.

3. Ιστορικό

3.1 Η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση αποτελεί συνέχεια της επίσκεψης του Επιτρόπου Phil Hogan στη σύνοδο ολομέλειας της ΕΟΚΕ που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2015, στη διάρκεια της οποίας δήλωσε ότι κύρια προτεραιότητά του ήταν η επίτευξη μεγαλύτερης απλούστευσης της ΚΓΠ, καθώς και συνέχεια της μεταγενέστερης επιστολής του Frans Timmermans, Πρώτου Αντιπροέδρου της Επιτροπής, με την οποία κάλεσε την ΕΟΚΕ να υποβάλει διερευνητική γνωμοδότηση επί του θέματος της απλούστευσης της ΚΓΠ.

3.2 Ο Επίτροπος θεωρεί ότι η απλούστευση θα διασφαλίσει την άμβλυση της αυξημένης πολυπλοκότητας της ΚΓΠ και του αυξημένου διοικητικού φόρτου με τον οποίο έχουν επιβαρυνθεί οι γεωργοί, οι άλλοι δικαιούχοι και οι διαχειριστικές αρχές, χωρίς παράλληλα να παραβλεφθεί οποιοσδήποτε από τους πρωταρχικούς στόχους της.

⁽¹⁾ Ρυθμίσεις εφαρμογής της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ (ενημερωτική έκδοση), ΝΑΤ/664, Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 89)· Η ΚΓΠ με χρονικό ορίζοντα το 2020 (ΕΕ C 191 της 29.6.2012, σ. 116).

3.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οριστικοποιεί την αξιολόγηση όλων των συνεισφορών με γνώμονα τρεις κατευθυντήριες αρχές, ήτοι ότι οι δράσεις πρέπει:

- να σέβονται τις πολιτικές της μεταρρύθμισης του 2013,
- να επικεντρώνονται στα οφέλη για τους γεωργούς και τους άλλους δικαιούχους,
- να μην θέτουν σε κίνδυνο τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των δαπανών της ΚΓΠ.

3.4 Σαφώς, οποιαδήποτε διαδικασία απλούστευσης δεν πρέπει να απειλεί την απασχόληση στον κλάδο.

3.5 Μέσω του πυλώνα της αγροτικής ανάπτυξης η ΚΓΠ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο σε ό,τι αφορά την κοινωνική ένταξη, τη μείωση της φτώχειας και την οικονομική ανάπτυξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο αποφέρει οφέλη για το σύνολο του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών. Η ΕΟΚΕ επιδοκίμαζε ρητά τους άξονες προτεραιότητας που καθορίζονται στο άρθρο 5 παράγραφος 6 στοιχεία α) έως γ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013⁽²⁾: δημιουργία θέσεων εργασίας, προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και ενίσχυση της προσβασιμότητας της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Ως εκ τούτου, με την απλούστευση της ΚΓΠ θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα αντίστοιχα κονδύλια θα καταστούν διαθέσιμα εύκολα και χωρίς γραφειοκρατικά εμπόδια.

3.6 Η Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασία που περιλαμβάνει τον πλήρη έλεγχο όλης της υφιστάμενης νομοθεσίας, προκειμένου να προσδιοριστούν τομείς στους οποίους είναι εφικτό να γίνουν προσαρμογές και βελτιώσεις. Έχει ήδη λάβει συνεισφορές από τα κράτη μέλη, από βουλευτές του ΕΚ και από γεωργικές οργανώσεις σε ολόκληρη την ΕΕ. Πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα οι εν λόγω προτάσεις υπερβαίνουν τις 1 500 σελίδες. Από την εξέταση των εγγράφων προκύπτει ότι οι προτάσεις εμπίπτουν σε δύο γενικές κατηγορίες:

- τη μείωση της γραφειοκρατίας για τους γεωργούς,
- την προστασία μέτρων που έχουν σχεδιαστεί για την επίτευξη «στόχων οικολογικού προσανατολισμού».

3.7 Η ΕΟΚΕ σημειώνει τον κατάλογο προτεραιότητας των μέτρων απλούστευσης που καταρτίστηκε από το Συμβούλιο Γεωργίας και την προεδρία. Ο εν λόγω κατάλογος μπορεί να αποτελέσει τη βάση των προτάσεων που θα υποβάλει η Επιτροπή.

3.8 Η Επιτροπή καθιστά σαφές ότι κάθε κράτος μέλος απολαμβάνει σημαντική ελευθερία ως προς την επιλογή της δικής του μεθοδολογίας για τη διαχείριση και την παρακολούθηση της ΚΓΠ και ότι η απλούστευση μπορεί να επιτευχθεί βάσει μιας εύλογης ερμηνείας. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να επιδιώκουν τη βελτίωση της διαδικασίας απλούστευσης μέσω της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών.

4. Προσεγγίσεις της απλούστευσης

4.1 Είναι γενικά αποδεκτό ότι απαιτείται απλούστευση προκειμένου η εφαρμογή της ΚΓΠ να μην είναι πιο περίπλοκη από όσο είναι αναγκαίο.

4.2 Η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει προτάσεις σχετικά με τις περιοχές οικολογικής εστίασης (ΠΟΕ) σε μια συγκεκριμένη γεωργική εκμετάλλευση, τις παρακείμενες ΠΟΕ, την αποζημίωση για τις ΠΟΕ σε περίπτωση εσφαλμένης δήλωσης και το σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων.

4.3 Η Επιτροπή προτίθεται να επανεξετάσει τις δυνατότητες απλούστευσης των άμεσων ενισχύσεων (ιδίως στο πλαίσιο του οικολογικού προσανατολισμού), της αγροτικής ανάπτυξης, το καθεστώς οπωροκηπευτικών και την πολιτική ποιότητας.

4.4 Η Επιτροπή παρουσιάζει επίσης δέσμη μέτρων η οποία καλύπτει στοιχεία των άμεσων ενισχύσεων, όπως οι νέοι γεωργοί, η συνδεδεμένη στήριξη και το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (ΟΣΔΕ). Οι εν λόγω αλλαγές πρέπει να εφαρμοστούν, ει δυνατόν, από το έτος υποβολής αιτήσεων 2016 ή, το αργότερο, από το έτος υποβολής αιτήσεων 2017.

4.5 Οι κανόνες για τους μόνιμους βοσκοτόπους δημιουργούν προβλήματα στον χαρακτηρισμό των προσωρινών βοσκοτόπων ως αρόσιμης γης ή μόνιμων βοσκοτόπων. Πρέπει να είναι δυνατό να διατηρηθεί το καθεστώς του προσωρινού βοσκοτόπου (ο οποίος χαρακτηρίζεται ως αρόσιμη γη) ακόμη και αν οι γεωργοί αποφασίσουν να χρησιμοποιούν συνεχώς τη γη αυτή ως βοσκοτόπο για πέντε ή περισσότερα έτη. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί το όργωμα της γης από τους γεωργούς με σκοπό να μην καταστεί μόνιμος βοσκοτόπος. Συνεπώς, οι εν λόγω εκτάσεις γης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για περισσότερα έτη ως βοσκοτόποι που παρουσιάζουν πλεονεκτήματα από οικολογική άποψη.

⁽²⁾ ΕΕ L 347 της 20.1.2013.

4.6 Όσον αφορά τα μέτρα για την αγορά, η Επιτροπή εργάζεται για την υλοποίηση ενός φιλόδοξου θεματολογίου απλούστευσης, το οποίο συνίσταται στην εκπόνηση των νέων κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικών πράξεων με σκοπό να ευθυγραμμιστούν οι κανόνες σε επίπεδο Επιτροπής με τον νέο κανονισμό του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων (κανονισμός ΚΟΑ). Στόχος είναι όχι μόνο να μειωθεί δραστικά ο αριθμός και η πολυπλοκότητα των κανόνων αυτών, αλλά και να διασφαλιστεί πραγματική απλούστευση για τους γεωργούς και τις επιχειρήσεις.

4.7 Η Επιτροπή προέβη προσφάτως σε δύο έγκαιρες αλλαγές των υφιστάμενων κανόνων εγκρίνοντας:

- έναν εκτελεστικό κανονισμό με τον οποίο παρατάθηκε, για το έτος υποβολής αιτήσεων 2015, έως τις 15 Ιουνίου 2015 η καταληκτική ημερομηνία υποβολής των αιτήσεων για παροχή άμεσων ενισχύσεων και υποστήριξης στο πλαίσιο ορισμένων μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, γεγονός που έδωσε στους γεωργούς και τις εθνικές αρχές περισσότερο χρόνο για να προετοιμάσουν τις εν λόγω αιτήσεις, και
- έναν κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό με τον οποίο τροποποιήθηκαν οι κανόνες για τις άμεσες ενισχύσεις μέσω της παροχής μεγαλύτερης ευελιξίας όσον αφορά τους όρους επιλεξιμότητας που πρέπει να πληρούνται για την εθελοντική συνδεδεμένη στήριξη για ζώα, ικανοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το αίτημα πολλών κρατών μελών, βουλευτών και ενδιαφερόμενων μερών.

4.8 Η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει σειρά προτάσεων για αλλαγές που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο των υφιστάμενων κατευθυντηρίων γραμμών. Ορισμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

- Τα αμιγή ψυχανθή (π.χ. μηδική) δεν πρέπει να θεωρούνται εξ ορισμού μόνιμοι βοσκότοποι μετά την παρέλευση πέντε ετών.
- Η περίοδος δήλωσης εκτάσεων που βρίσκονται σε αγρανάπαυση ως ΠΟΕ και η περίοδος υπό γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις δεν θα λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της πενταετούς περιόδου για τους μόνιμους βοσκότοπους.
- Η Επιτροπή θα υποβάλει σειρά προτάσεων σχετικά με τις άμεσες ενισχύσεις.
- Η δεύτερη δέσμη μέτρων που πρόκειται να προταθεί από την Επιτροπή αποσκοπεί να καλύψει στοιχεία πέραν εκείνων με οικολογικό προσανατολισμό, όπως για παράδειγμα το καθεστώς για τους νέους γεωργούς, την εθελοντική συνδεδεμένη στήριξη και ορισμένες πτυχές του ΟΣΔΕ. Οι εν λόγω αλλαγές πρέπει να εφαρμοστούν, ει δυνατόν, από το έτος υποβολής αιτήσεων 2016 ή, το αργότερο, από το επόμενο έτος.
- Οι κανόνες οικολογικού προσανατολισμού θα επανεξεταστούν περαιτέρω το 2016 κατόπιν του πρώτου έτους εφαρμογής, όπως δεσμεύτηκε η Επιτροπή τον Απρίλιο του 2014. Στόχος είναι η υποβολή πρόσθετης δέσμης μέτρων το 2016, προκειμένου τα μέτρα αυτά να εφαρμοστούν το επόμενο έτος (έτος υποβολής αιτήσεων 2017).
- Η Επιτροπή θα εξετάσει τις δυνατότητες απλούστευσης του προγραμματισμού της αγροτικής ανάπτυξης και της έγκρισης των ΠΑΑ, της διπλής χρηματοδότησης, των ελέγχων, των απλουστευμένων επιλογών κόστους και της υποβολής εκθέσεων.

5. Ζητήματα που σχετίζονται με την απλούστευση

5.1 Ο οικολογικός προσανατολισμός των άμεσων ενισχύσεων αποτελεί επί του παρόντος καθοριστικό στοιχείο των μεταρρυθμίσεων της κοινής γεωργικής πολιτικής. Μολονότι οι γεωργοί μαθαίνουν να προσαρμόζονται στις αλλαγές αυτές, εξακολουθούν να φοβούνται ότι τα συγκεκριμένα μέτρα μπορεί να μην είναι αρκετά ευέλικτα για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων συνθηκών που προκαλούνται από τις καιρικές συνθήκες ή τις διακυμάνσεις στις τιμές αγοράς.

5.2 Γίνεται αντιληπτό ότι θα λαμβάνουν χώρα αιφνιδιαστικές επιθεωρήσεις. Ωστόσο, οι αιφνιδιαστικές επιθεωρήσεις ενδέχεται, αφενός, να δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα και, αφετέρου, να προκαλέσουν μεγάλη ψυχική αναστάτωση στους γεωργούς. Είναι σαφές ότι η δικαιοσύνη απαιτεί να παρέχεται εύλογη προθεσμία στον γεωργό πριν από τη διενέργεια της επιθεώρησης.

5.3 Δεδομένου ότι τα πρόστιμα που θα επιβάλλονται λόγω μη συμμόρφωσης θα είναι ασυνήθιστα υψηλά, οι γεωργοί φοβούνται ότι δεν θα λαμβάνουν στήριξη, ιδίως με τη μορφή κατάλληλης ενημέρωσης. Εν προκειμένω, τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν επαρκή ενημέρωση στους γεωργούς που πλήττονται περισσότερο από τις αλλαγές, εστιάζοντας ιδιαίτερα στους γεωργούς που βρίσκονται σε κοινωνικά και οικονομικά μειονεκτική θέση.

5.4 Το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο όσον αφορά τον ορισμό του «ενεργού γεωργού» δεν είναι ικανοποιητικό και θα απαιτηθεί περαιτέρω περίπλοκη διοικητική διαδικασία. Εξαιτίας αυτού, υφίσταται κίνδυνος να αποκλειστούν οι γεωργοί που συμμετέχουν στη γεωργική παραγωγή και, αντιστρόφως, να συμπεριληφθούν οι γεωργοί που δεν συμμετέχουν στη γεωργική παραγωγή.

5.5 Οι γεωργοί εξακολουθούν να προσπαθούν να εξοικειωθούν με τον οικολογικό προσανατολισμό, ο οποίος βρίσκεται επί του παρόντος στο πρώτο έτος εφαρμογής του, και τις τρεις γεωργικές πρακτικές που συνεπάγεται. Η διαφοροποίηση των καλλιεργειών, η διατήρηση των μόνιμων βοσκοτόπων και η διάθεση του 5 % των εκτάσεων σε ΠΟΕ αποτελούν τις τρεις πτυχές της μεταρρύθμισης που πρέπει να πληρούν οι γεωργοί προκειμένου να είναι επιλέξιμοι για ενίσχυση.

5.6 Είναι अपαράδεκτο το γεγονός ότι οι γεωργοί συχνά θεωρούνται υπεύθυνοι για σφάλματα που έχουν διαπραχθεί σε διοικητικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι γεωργοί των οποίων το εισόδημα είναι χαμηλό και εξαρτώνται από αυτή την πηγή εισοδήματος αντιμετωπίζουν μια κατάσταση όπου κινδυνεύουν τα μέσα επιβίωσής τους.

5.7 «Η αναλογικότητα των κυρώσεων» αποτελεί ένα θέμα το οποίο θίγει επανειλημμένως η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών εμπορικών ενώσεων.

5.8 Οι γεωργοί που κατέχουν λιγότερα από 15 εκτάρια ή λαμβάνουν ενισχύσεις ύψους χαμηλότερου των 10 000 ευρώ θεωρούν ότι η συμμόρφωση πρέπει να βασίζεται σε ήπιους ελέγχους και ότι τυχόν επιπλέον έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται μόνο εφόσον υφίστανται προκαταρκτικά στοιχεία που αποδεικνύουν σοβαρή μη συμμόρφωση.

5.9 Τα ζητήματα που αφορούν τους μόνιμους βοσκοτόπους, και εγείρονται στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του 2014, πρέπει να επιλυθούν. Η υπόθεση επεσήμανε πολλές προβληματικές περιπτώσεις ζωνών ανάσχεσης (αρόσιμη γη), αρόσιμων βοσκοτόπων, αρόσιμης γης υπό καθεστώς παύσης καλλιέργειας και αρόσιμης γης υπό γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, στις οποίες οι γεωργοί διέκριναν τον κίνδυνο να χαρακτηρισθούν επισήμως οι εκτάσεις αυτές μόνιμοι βοσκοτόποι λόγω του κανόνα της πενταετίας.

5.10 Όπου οι γεωργικές οργανώσεις διαπιστώνουν την ανάγκη για απλούστευση, ευελιξία και αναλογικότητα, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις διακρίνουν πραγματικούς κινδύνους. Από τη σκοπιά της ΕΟΚΕ, το φαινόμενο αυτό καταδεικνύει την αποτυχία συμβιβασμού των στόχων της περιβαλλοντικής βελτίωσης με τους στόχους της παραγωγής τροφίμων σε οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

5.11 Όσον αφορά τις οριζόντιες διατάξεις, θα μπορούσε να εφαρμοστεί μια πιο αναλογική προσέγγιση βάσει κινδύνων στην ένταση των ελέγχων, λαμβάνοντας υπόψη τον κίνδυνο και τα ενεχόμενα ποσά, τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας και τους διαφορετικούς στόχους και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται.

5.12 Οι πολλαπλοί έλεγχοι πρέπει να αποφεύγονται. Σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, ιδίως όσον αφορά τις παραβάσεις ήσσονος σημασίας, οι μειώσεις των ενισχύσεων και οι διοικητικές κυρώσεις πρέπει να είναι αναλογικές. Επιπλέον:

- Πρέπει να απλουστευθεί ο υπολογισμός των εν λόγω κυρώσεων.
- Το σύστημα ελέγχου και επιβολής κυρώσεων για πολλαπλή συμμόρφωση πρέπει επίσης να αναθεωρηθεί σε σχέση με την αναλογικότητα.
- Πρέπει να εξετασθεί το ενδεχόμενο να επιτρέπεται η καταβολή ενισχύσεων, συμπεριλαμβανομένης της προκαταβολικής καταβολής, μετά την ολοκλήρωση των διοικητικών ελέγχων.
- Πρέπει να εναρμονιστεί η μεθοδολογία για τον υπολογισμό των ποσοστών σφάλματος.
- Θα πρέπει να διευκολυνθεί η θέσπιση υψηλότερων ποσοστών ανοχής για παραβάσεις ήσσονος σημασίας, οι οποίες είναι σχετικά εύκολο να διορθωθούν.

5.13 Πρέπει να υπάρξει εστίαση στις ενέργειες που απαιτούν άμεση προσοχή, όπως η βελτίωση των κατευθυντηρίων σημειώσεων, η παροχή τεχνικής βοήθειας, καθώς και η διευκόλυνση της συνεργασίας και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των διοικήσεων.

5.14 Οι νέοι γεωργοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στο νέο καθεστώς υπέρ των νέων γεωργών. Τα εμπόδια που δυσχεραίνουν αδικαιολόγητα την πρόσβαση αυτή πιθανόν να αποθαρρύνουν τους νέους ανθρώπους να ασχοληθούν με τη γεωργία και πρέπει να αρθούν. Η πρόσβαση των νέων ανθρώπων στη γεωργία θα πρέπει να στηριχθεί.

5.15 Οποιοδήποτε τροποποιήσεις στο ισχύον νομικό πλαίσιο πρέπει να συμφωνηθούν με επάρκεια χρόνου ώστε να μπορέσουν οι γεωργοί να προγραμματίσουν κατάλληλη για την εποχή της σποράς. Συγκεκριμένα, οι τροποποιήσεις που αφορούν τις αιτήσεις για το έτος 2017 πρέπει να δημοσιευθούν το καλοκαίρι του 2016.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες έλαβαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων:

Να προστεθεί νέο σημείο μετά το σημείο 1.5

Προσθήκη νέου σημείου και αλλαγή αριθμησης αναλόγως:

Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά οι επιθεωρήσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις να πραγματοποιούνται μόνο μετά από μια εύλογη περίοδο προειδοποίησης των κατόχων της εκμετάλλευσης, όχι μικρότερη από δεκατέσσερις ημέρες.

Αιτιολογία

Οι γεωργοί οι οποίοι ελέγχονται χωρίς προειδοποίηση, συχνά σε περιόδους αιχμής του έτους, διακινδυνεύουν την υγεία και την ασφάλεια, καθώς και το ψυχολογικό στρες που προκαλείται από το να πρέπει να εγκαταλείψουν σημαντικό έργο, όπως τοκετούς, συγκομιδή και ούτω καθεξής.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ 84

Κατά 104

Αποχές 35

Να προστεθεί νέο σημείο πριν από το σημείο 1.6

Προσθήκη νέου σημείου και αλλαγή αριθμησης αναλόγως:

Θα πρέπει να εφαρμόζεται υψηλότερο επίπεδο ανοχής για ήσσονος σημασίας παραβάσεις, εφόσον αντιπροσωπεύουν ένα χαμηλό επίπεδο μη συμμόρφωσης και που εύκολα διορθώνεται.

Αιτιολογία

Ορισμένες παραβάσεις είναι από τη φύση τους πολύ μικρές και εύκολα διορθώνονται, σε πολλές δε περιπτώσεις δεν επηρεάζουν τη συνολική γεωργική παραγωγή.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ 75

Κατά 116

Αποχές 40

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πανεπιστήμια που συμμετέχουν στην οικοδόμηση της Ευρώπης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2016/C 071/03)

Εισηγητής: ο κ. Joost VAN IERSEL

Στις 19 Μαρτίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Πανεπιστήμια που συμμετέχουν στην οικοδόμηση της Ευρώπης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 143 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συστάσεις

1.1. Το μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διαθεσιμότητα γνώσεων αιχμής και ταλαντούχων ατόμων, σε μια ανοικτή κοινωνία προσανατολισμένη στη γνώση. Τα πανεπιστήμια διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαδικασία αυτή. Εάν κάθε κράτος μέλος δρα μεμονωμένα, το αποτέλεσμα θα είναι πάντοτε κατώτερο του επιδιωκόμενου.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι εθνικές αρμοδιότητες και οι αρμοδιότητες της ΕΕ θα πρέπει να ασκούνται από κοινού και να βελτιώνονται, με σκοπό τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι έννοιες του κοινωνικά ευαισθητοποιημένου πανεπιστημίου και του επιχειρηματικού πανεπιστημίου μπορούν, επίσης, να αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες για τη βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

1.3. Η τρέχουσα κατάσταση δείχνει ότι, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, εξακολουθούν να υφίστανται πολλά εμπόδια και περιορισμοί που, συν τοις άλλοις, παρεμποδίζουν την αποτελεσματική συμμετοχή της ΕΕ στις σχετικές προσπάθειες. Διαφορετικοί πολιτισμοί, εδραιωμένα συμφέροντα, έλλειψη οικονομικών πόρων και δημογραφικές εξελίξεις καθιστούν συχνά δύσκολη την κατάλληλη ανταπόκριση σε δυναμικές προκλήσεις, όπως η παγκοσμιοποίηση, οι νέες τεχνολογίες και η κινητικότητα.

1.4. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα οφείλουν να λειτουργούν ως κινητήριες δυνάμεις και να επιταχύνουν τη διαδικασία εκσυγχρονισμού της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο από πλευράς εκπαίδευσης όσο και από πλευράς έρευνας και καινοτομίας. Τα πανεπιστήμια έχουν αυτόνομη αποστολή που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον. Η επικουρικότητα και η ποικιλομορφία των πανεπιστημίων δεν επιτρέπουν μια ενιαία προσέγγιση. Ωστόσο, μια στρατηγική καθοδήγηση και στήριξη σε επίπεδο ΕΕ μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στη βελτίωση των συνθηκών.

1.5. Έχει πρωτεύουσα σημασία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενισχύσει και να προωθήσει το πρόγραμμα της διαδικασίας μετασχηματισμού των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων σε, παράλληλα με τα θεσμικά όργανα, κινητήριες δυνάμεις ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής, και προώθησης της ευημερίας των πολιτών.

1.6. Θα πρέπει να συμπεριληφθεί ρητή αναφορά στον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφενός, στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και, αφετέρου, στις ειδικές συστάσεις ανά χώρα (ΣΑΧ).

1.7. Η ΕΕ πρέπει να αποδείξει τη δέσμευσή της έναντι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου), του «Erasmus+», του προγράμματος «Ορίζοντας 2020», των περιφερειακών ταμείων και του ταμείου συνοχής, καθώς και μέσω της βελτίωσης της διασυνοριακής κινητικότητας σπουδαστών και διδασκόντων.

1.8. Οι συζητήσεις και τα σχέδια τόσο εντός των χωρών και των πανεπιστημίων όσο και μεταξύ τους, θα πρέπει να συνδυάζονται με στρατηγικές διαβουλεύσεις σε επίπεδο ΕΕ, προκειμένου να ενισχυθεί κάθε ποιοτική πτυχή των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων. Οι βέλτιστες πρακτικές θα πρέπει να διαδίδονται συστηματικά.

1.9. Για άλλη μια φορά, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να αναπτύξουν πραγματική αυτονομία, λογοδοσία και διαφάνεια ως βασικές προϋποθέσεις για τον εκσυγχρονισμό τους ⁽¹⁾. Οι προϋποθέσεις αυτές δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς κατάλληλη και επαρκή χρηματοδότηση.

1.10. Σε μια περίοδο βαθιάς οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής, ο μετασχηματισμός των πανεπιστημίων είναι μια μακροχρόνια και επίπονη διαδικασία. Τα πανεπιστήμια πρέπει να υιοθετήσουν ανοικτή στάση απέναντι στις ανάγκες της κοινωνίας και πρέπει να αναπτύξουν επαφές με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

1.11. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την έννοια του κοινωνικά ευαισθητοποιημένου πανεπιστημίου και το μοντέλο της «τριπλής έλικας» και της «τετραπλής έλικας» ⁽²⁾. Στόχος είναι το άνοιγμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η διεύρυνση της πρόσβασης, η έμφαση στο περιφερειακό πλαίσιο, η ενσωμάτωση των ιδεών όλων των (δυναμικών) ενδιαφερόμενων φορέων σε προγράμματα και η έξυπνη και προσαρμοσμένη στα τελευταία δεδομένα σχέση μεταξύ έρευνας και εκπαίδευσης.

1.12. Το κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο έχει πολλά κοινά στοιχεία με το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο. Δίνει έμφαση στην αυτόνομη αποστολή του και είναι ανοικτό στην αγορά εργασίας και σε εκπαιδευτικά προγράμματα και σε έρευνα και καινοτομία που μπορούν να ωφελήσουν την κοινωνία. Οι πλατφόρμες ενδιαφερόμενων φορέων ⁽³⁾ μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες στον από κοινού προσδιορισμό των απαιτήσεων. Εξίσου επωφελείς μπορεί να αποδειχθούν και οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) μεταξύ πανεπιστημίων και κοινωνικών ομάδων κάθε είδους.

1.13. Προτεραιότητα θα πρέπει να παραμείνει η διαφύλαξη του επιπέδου της διδασκαλίας και η κατάλληλη προετοιμασία για την εξεύρεση θέσης εργασίας, ανεξάρτητα από την εξειδίκευση των (κορυφαίων) πανεπιστημίων. Πρέπει, επίσης, να επιβραβεύεται η αριστεία στη διδασκαλία.

1.14. Η Επιτροπή θα πρέπει να διαδραματίσει ενθαρρυντικό ρόλο στο πλαίσιο των διασυνοριακών σχεδίων γόνιμων ανταλλαγών μεταξύ πανεπιστημίων, ακαδημαϊκού προσωπικού και φοιτητών, καθώς και στην προώθηση ενός ανοικτού πνεύματος έναντι του κόσμου, όπως και στην ανάπτυξη, ενδεχομένως, μέσω —όπως το εργαλείο κατάταξης των πανεπιστημίων «U-Multirank»— για τους φοιτητές και άλλους ενδιαφερόμενους.

2. Τρέχουσα κατάσταση

2.1. Οι σημαντικές διαφορές μεταξύ των πανεπιστημίων στην Ευρώπη οφείλονται σε εξαιρετικά διαφορετικές παραδόσεις και πολιτισμούς ⁽⁴⁾. Το 1999 η διαδικασία της Μπολόνια εγκαινίασε μια επιτυχημένη πορεία εκσυγχρονισμού των προγραμμάτων σπουδών.

2.2. Από το 2008 και μετά η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση ανάγκασε τα πανεπιστήμια να επαναξιολογήσουν τις δραστηριότητές τους ακόμη πιο προσεκτικά και να αναζητήσουν νέες πηγές χρηματοδότησης και νέους τρόπους βέλτιστης χρήσης των πόρων. Αυτό οδήγησε σε αύξηση του ανταγωνισμού για την εξασφάλιση των λιγοστών πόρων. Η έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης αποτελεί πραγματικό πρόβλημα για πολλά πανεπιστήμια και αποτελεί εμπόδιο για το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού.

2.3. Ο βαθύς και δυναμικός μετασχηματισμός στον οποίο υποβάλλεται η κοινωνία ως συνέπεια της παγκοσμιοποίησης και των νέων τεχνολογιών αφήνει το στίγμα του στα πανεπιστήμια. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση, η έρευνα και η καινοτομία βρίσκονται στο επίκεντρο της βιώσιμης οικονομικής ανάκαμψης, αλλά οι χρηματοδοτικοί περιορισμοί και η διαδικασία μετασχηματισμού αποκαλύπτουν επίσης σημαντικές ελλείψεις.

2.4. Μια βασική πτυχή αυτής της πραγματικότητας είναι η έλλειψη αυτονομίας, λογοδοσίας και διαφάνειας. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Πανεπιστήμια για την Ευρώπη» (ΕΕ C 128 της 18.5.2010, σ. 48).

⁽²⁾ Βλέπε σημείο 4.7.

⁽³⁾ Οι εν λόγω πλατφόρμες θα πρέπει να συνίστανται από οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, καθώς και από περιφερειακούς εταίρους.

⁽⁴⁾ Στην παρούσα γνωμοδότηση, όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναφέρονται ως πανεπιστήμια. Σε ορισμένες χώρες, υφίσταται σημαντική διάκριση μεταξύ, αφενός, ερευνητικών πανεπιστημίων και, αφετέρου, πανεπιστημίων εφαρμοσμένων επιστημών, ενώ άλλες χώρες χρησιμοποιούν τον όρο «πανεπιστήμιο» και για τις δύο κατηγορίες.

⁽⁵⁾ Ο «πίνακας αποτελεσμάτων για την αυτονομία», της Ένωσης των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, αποκαλύπτει ότι είναι πολλά αυτά που δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί, εάν κρίνει κανείς από τα αποτελέσματα που αναφέρονται στην οργανωτική και οικονομική αυτονομία, στην αυτονομία της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων και στην ακαδημαϊκή αυτονομία σε διάφορες χώρες (βλέπε <http://www.university-autonomy.eu>).

2.5. Οι βέλτιστες πρακτικές καταδεικνύουν ότι η αναθεώρηση των δομών και των προγραμμάτων σπουδών, καθώς και η αύξηση της διαφάνειας και η ενίσχυση της συνεργασίας, έχουν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας και των αποτελεσμάτων.

2.6. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει, σήμερα, να είναι προσίτη σε όλα τα ταλαντούχα άτομα. Μια αυξανόμενη συσχέτιση μεταξύ πρόσβασης και κοινωνικοοικονομικού πλαισίου θέτει σε κίνδυνο την αρχή της ισότητας. Επιπλέον, σε ορισμένες χώρες, η τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν εγγυάται, σε καμία περίπτωση, μια ασφαλή θέση εργασίας. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι νέοι με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν προστατεύτηκαν καθόλου από την ανεργία.

2.7. Οι δημογραφικές τάσεις είναι αρνητικές για τις (ολοένα πιο) αραιοκατοικημένες και λιγότερο ανταγωνιστικές περιοχές. Η εξέλιξη αυτή έχει συχνά σοβαρές συνέπειες για την προσέλκυση διδασκόντων και σπουδαστών, καθώς και για την ποιότητα των διδασκόντων και σπουδαστών που τελικώς προσελκύνονται. Ορισμένες χώρες αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της «διαρροής εγκεφάλων». Νέα ιδιωτικά πανεπιστήμια στις χώρες αυτές, χωρίς επαρκή διασφάλιση ποιότητας, αποφέρουν μη ικανοποιητικά αποτελέσματα. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από την έλλειψη χρηματοδότησης υπέρ της παραδοσιακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

2.8. Η επιθυμία για στενότερες σχέσεις μεταξύ πανεπιστημίων και κοινωνίας βρίσκεται στο επίκεντρο συζητήσεων σχετικά με τον ρόλο των πανεπιστημίων στην κοινωνία και με τη δυνατότητα σύναψης συμμαχιών με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών.

2.9. Συχνά διαπιστώνεται μια οδυνηρά αισθητή αναντιστοιχία μεταξύ δεξιοτήτων των πτυχιούχων και αναγκών της αγοράς εργασίας, μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Οι επιχειρήσεις εκφράζουν παράπονα για την έλλειψη επαγγελματιών υψηλής ειδίκευσης, ιδίως στα τεχνικά επαγγέλματα και στις ΤΠΕ. Οι ταχύτερες μεταβολές στις οποίες υπόκειται η παγκόσμια βάση γνώσεων έχουν ως αποτέλεσμα να πρέπει, σήμερα περισσότερο από ποτέ, να διαδέχονται οι σπουδαστές το κατάλληλο σύνολο δεξιοτήτων του 21ου αιώνα προκειμένου να μπορούν να επικαιροποιούν συστηματικά τις γνώσεις τους.

2.10. Επιπλέον, οι νέες τεχνολογίες και η ψηφιοποίηση πιέζουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση να προσαρμοστεί και να βελτιώσει τις υπάρχουσες μεθοδολογίες. Νέες μορφές διδασκαλίας και μάθησης αρχίζουν να εδραιώνονται, συμπεριλαμβανομένης της μάθησης με επίκεντρο τον σπουδαστή, καθώς και επιγραμμικά μαθήματα. Ωστόσο, οι πανεπιστημιούπολεις θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις τοπικές και περιφερειακές κοινότητες ως τόποι συνάντησης με σκοπό την παροχή εκπαίδευσης, τη διεξαγωγή έρευνας και τη δικτύωση.

2.11. Οι φοιτητές και το πανεπιστημιακό και λοιπό διδακτικό προσωπικό χαρακτηρίζονται από ολοένα μεγαλύτερη κινητικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Στα πανεπιστήμια που βρίσκονται υψηλά στην κατάταξη, βρίσκεται σε εξέλιξη μια «μάχη για την προσέλκυση ταλέντων», αλλά η γενική τάση είναι ευρύτερη. Η ποιότητα και η ελκυστικότητα των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων είναι βασικοί παράγοντες προσέλκυσης φοιτητών από το εξωτερικό, πράγμα που εμπλουτίζει την εκπαίδευση και την έρευνα και συμβάλλει στην ανάπτυξη δικτύων μακράς διάρκειας.

2.12. Στην προσπάθειά τους για περισσότερα αποτελέσματα, τα (κορυφαία) πανεπιστήμια συχνά τονίζουν ότι πρωταρχική αποστολή τους είναι η παραγωγή ερευνητικού έργου, οι δε δημοσιονομικοί κανονισμοί υποστηρίζουν αυτή την επιλογή. Ο προσανατολισμός κυρίως στην έρευνα τείνει, εντούτοις, να κλονίσει τη βέλτιστη ισορροπία και αλληλεπίδραση μεταξύ έρευνας και διδασκαλίας.

3. Μετασχηματισμός και άνοιγμα των πανεπιστημίων

3.1. Η μετατροπή των πανεπιστημίων σε κόμβους γνώσης στους κόλπους της κοινωνίας ως αναπόσπαστο μέρος του οικοσυστήματος της ΕΕ βρίσκεται στο επίκεντρο μιας συζήτησης σχετικά με τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πάνω στα οποία θα πρέπει να βασίζονται οι τρέχουσες πρακτικές.

3.2. Παρόλο που υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις, μια κοινή τάση φαίνεται να είναι το άνοιγμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις απόψεις και τα συμφέροντα των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και των σπουδαστών, καθώς και σε θέματα όπως η γόνιμη αλληλεπίδραση έρευνας και εκπαίδευσης, η στενότερη συνεργασία και η διεθνοποίηση.

3.3. Για τα περισσότερα πανεπιστήμια πρόκειται για μια μακροχρόνια και επίπονη διαδικασία. Δεν είναι εύκολο μεγάλα ιδρύματα με παράδοση να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους. Επιπλέον, σε πολλές χώρες, υφιστάμενες (πολιτικές) διαδικασίες διορισμού τόσο διοικητών όσο και καθηγητών και ερευνητών εμποδίζουν την πραγματοποίηση αλλαγών. Στην περίπτωση αυτή, είναι σπάνιες οι ανεξάρτητες προσεγγίσεις εκ μέρους και εντός πανεπιστημίων. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το άνοιγμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η διατήρηση ενός ανοικτού πνεύματος πρέπει να αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

3.4. Έρευνα υψηλής ποιότητας, καθώς και καλύτερα καταρτισμένα άτομα υψηλής ειδίκευσης, είναι απαραίτητα για την ανθεκτικότητα της οικονομίας. Η κρίση είχε αρνητικές επιπτώσεις στα αποτελέσματα των κέντρων γνώσεων, ενώ οι αναλύσεις αποδεικνύουν ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, ερευνητικής αριστείας και παιδείας και, αφετέρου, οικονομικής απόδοσης.

3.5. Τα πανεπιστήμια δεν απευθύνονται πλέον στα ανώτατα κλιμάκια της κοινωνίας. Ο αριθμός και το μέγεθός τους έχει αυξηθεί δραματικά. Το τοπίο έχει σημαντικά διαφοροποιηθεί: υπάρχουν περισσότερες κατηγορίες —π.χ. τόσο πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών όσο και ερευνητικά πανεπιστήμια, τόσο περιφερειακά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και εθνικά και διεθνή πανεπιστήμια—, καθώς και μεγαλύτερος, πλέον, αριθμός σχολών, ιδίως στους οικονομικούς και τεχνικούς κλάδους κ.λπ.

3.6. Η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί, δικαίως, πολιτική προτεραιότητα σε όλη την Ευρώπη. Στην ΕΕ, το 40 % της επόμενης γενιάς θα πρέπει να είναι σε θέση να αποκτήσει πανεπιστημιακό πτυχίο. Επιπλέον, τα προγράμματα σπουδών, τα μαθησιακά εργαλεία (η χρήση σύγχρονων μέσων στη μεικτή μάθηση κ.λπ.), η σχέση μεταξύ έρευνας και εκπαίδευσης, καθώς και άλλες πτυχές, όπως η διεθνοποίηση και το δημόσιο συμφέρον, δεν παρουσιάζουν καμία ομοιότητα με το πώς ήταν στο παρελθόν. Οι μέθοδοι διαχείρισης πρέπει να προσαρμοστούν ανάλογα.

3.7. Τα αυτόνομα, υπεύθυνα και διαφανή πανεπιστήμια πρέπει να μπορούν να ενεργούν όσο το δυνατό πιο ελεύθερα μέσα σε ένα νομικό πλαίσιο που ενθαρρύνει τις δυνάμεις από τη βάση προς την κορυφή και τον ανταγωνισμό ως σημαντική συνεισφορά σε μια ευρύτερη συμμετοχή και έξυπνη εξειδίκευση.

3.8. Μια ανοικτή στάση, που θα περιλαμβάνει σαφή προσέγγιση με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, μπορεί να στηρίξει τα πανεπιστήμια ως κινητήριες δυνάμεις ανάπτυξης, ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής συνοχής.

3.9. Για την οικονομική βιωσιμότητα των τοπικών και των περιφερειακών κοινωνιών, οι έννοιες του κοινωνικά ευαισθητοποιημένου πανεπιστημίου και του επιχειρηματικού πανεπιστημίου μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα χρήσιμες. Οι έννοιες αυτές απαιτούν τόσο φιλόδοξη προσέγγιση όσο και στενή συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων, των ενδιαφερόμενων φορέων και των δημόσιων αρχών.

4. Το κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο

4.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την έννοια του κοινωνικά ευαισθητοποιημένου πανεπιστημίου⁽⁶⁾. Πρόκειται για μια έννοια που υπερβαίνει τη διδασκαλία, την ακαδημαϊκή έρευνα και τη γνώση. Το κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο αναπτύσσει ενεργό συνεργασία με το κοινό και με τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο —σε όλα τα επίπεδα. Κάθε πανεπιστήμιο μπορεί να προσθέσει στις επιδόσεις του μια διάσταση «προσφορά στο κοινωνικό σύνολο», αναλαμβάνοντας τον ρόλο τόσο του σταθμού παραγωγής πνευματικού έργου για την κοινωνία όσο και υποσταθμού αναμετάδοσης, προσαρμόζοντας εξαιρετικές ιδέες από τον μη ακαδημαϊκό χώρο στο δικό του συγκεκριμένο πλαίσιο.

4.2. Οι διεργασίες αυτές λαμβάνουν χώρα σε όλη την Ευρώπη —μέσω έρευνας προσανατολισμένης στη ζήτηση, μάθησης που βασίζεται στην επίλυση προβλημάτων, συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινοτήτων, σχολείων, νοσοκομείων, επιχειρήσεων κ.λπ. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά στον τομέα της δημιουργίας υποδομής⁽⁷⁾.

4.3. Σε περιφερειακό επίπεδο, τα πανεπιστήμια μπορούν να υποστηρίξουν μια ολιστική προσέγγιση και να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στη συσπείρωση των ενδιαφερομένων για την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων. Ένα καλά σχεδιασμένο κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο μπορεί, επίσης, να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της παραγωγής των περιφερειών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

4.4. Η μορφή του μοντέλου ποικίλλει από πανεπιστήμιο σε πανεπιστήμιο. Εκτός από τα πανεπιστήμια που επηρεάζονται άμεσα από λιγότερο εύπορες περιοχές με χαμηλή οικονομική επίδοση και/ή δημογραφικά προβλήματα, τα κριτήρια για να χαρακτηριστεί ένα πανεπιστήμιο ως «κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο» καλύπτουν μια πολύ ευρύτερη ομάδα. Σήμερα, τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια παγκοσμίως κύρους και όσα έχουν παρόμοιες φιλοδοξίες προσελκύονται, δικαίως, ολοένα και περισσότερο από την ενασχόληση με τα κοινά.

⁽⁶⁾ Το μοντέλο αυτό έχει υιοθετηθεί από διάφορες οργανώσεις, όπως το Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Περιφερειών Έρευνας και Καινοτομίας (ERRIN) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Καινοτόμων Πανεπιστημίων (ECIU). Ένας σημαντικός εκπρόσωπός του είναι, επίσης, ο πρώην αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου του Newcastle, John Goddard.

⁽⁷⁾ Εργαστήριο της ΕΟΚΕ, 13 Ιουνίου 2014 — Πανεπιστήμια για την Ευρώπη.

4.5. Το κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο προτείνει ένα μοντέλο για τα πανεπιστήμια εκείνα που επιθυμούν να χαράξουν μια πορεία πέρα από απαραιωμένες μεθόδους διαχείρισης ή παραδοσιακές προσεγγίσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση των ταλαντούχων νέων, οι οποίοι θα πρέπει να καλούνται να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της προσωπικής συμβολής τους στην εθνική ή περιφερειακή οικονομία. Η εμβάθυνση της συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς σε όλες τις περιφέρειες πρέπει να αποτελεί τη μέθοδο που θα προωδήσει το ανοικτό πνεύμα και τον εκσυγχρονισμό.

4.6. Στο πλαίσιο των Διακηρύξεων του Lund και της Ρώμης⁽⁸⁾, οι αντίστοιχες Προεδρίες του Συμβουλίου ορθά υιοθέτησαν παρόμοια προσέγγιση, υπογραμμίζοντας την ανάγκη η έρευνα να εστιάζει στις μείζονες προκλήσεις της εποχής μας, να υπερβαίνει τις άκαμπτες θεματικές προσεγγίσεις και να προβλέπει τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Όσον αφορά τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και της Ένωσης Καινοτομίας, κεντρικός στόχος είναι η προώθηση υπεύθυνης έρευνας και καινοτομίας, που θα εκτείνεται σε όλες τις αντίστοιχες πολιτικές και δραστηριότητες. Οι αρχές αυτές αποτελούν, επίσης, προτεραιότητες του προγράμματος-πλαisiού «Ορίζοντας 2020».

4.7. Παράλληλα με το μοντέλο της «τριπλής έλικας» —που προϋποθέτει τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, ιδιωτικού τομέα και δημόσιων αρχών—, υπάρχει και το μοντέλο της «τετραπλής έλικας», με βάση το οποίο αναπτύσσονται, επίσης, επαφές με τις τοπικές κοινότητες και την κοινωνία των πολιτών. Το μοντέλο αυτό δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην αίσθηση του τόπου και στην αίσθηση του σκοπού, είναι διαφανές και προβλέπει τη λογοδοσία απέναντι στα ενδιαφερόμενα μέρη και το ευρύτερο κοινό. Παρέχει μια νέα ευκαιρία στην κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχει στο σχετικό έργο.

4.8. Μια ειδική ομάδα που χρειάζεται προσοχή είναι οι απόφοιτοι. Μπορούν να γίνουν περισσότερα στην Ευρώπη για τη συμμετοχή των αποφοίτων στις προσπάθειες βελτίωσης των αποτελεσμάτων και της εικόνας των πανεπιστημίων. Ως προς το συγκεκριμένο θέμα, η Ευρώπη θα μπορούσε να υιοθετήσει το παράδειγμα της συνήθους πρακτικής στις ΗΠΑ.

4.9. Οι απόφοιτοι πρέπει να θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος της πανεπιστημιακής κοινότητας. Μπορούν να αποτελέσουν τους πρεσβευτές ενός πανεπιστημίου —σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο—, καθώς και βασικοί παράγοντες της συζήτησης σχετικά με τα προγράμματα σπουδών, πράγμα ιδιαίτερα χρήσιμο κατά τις περιόδους δυναμικών αλλαγών. Μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη συζήτηση σχετικά με την ισορροπία μεταξύ έρευνας και εκπαίδευσης, καθώς και μεταξύ έρευνας και αγοράς. Ένας ειδικός στόχος θα μπορούσε να είναι η χρήση αποφοίτων ως συμβούλων για τους νέους πτυχιούχους —κυρίως σπουδαστές πρώτης γενιάς—, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από ξένο περιβάλλον.

4.10. Η μεγαλύτερη κινητικότητα των αποφοίτων έχει ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση επιτυχημένων διεθνών δικτύων, τα οποία μπορούν να αποδειχθούν εξίσου επωφελή για τα πανεπιστήμιά τους και για τη βιομηχανία.

5. Το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο

5.1. «Το κοινωνικά ευαισθητοποιημένο πανεπιστήμιο» έχει πολλά κοινά στοιχεία με το λεγόμενο «επιχειρηματικό πανεπιστήμιο». Τα πανεπιστήμια δεν είναι εταιρείες. Έχουν αυτόνομη αποστολή δημοσίου συμφέροντος, συγκεκριμένα οφείλουν να παρέχουν εκπαίδευση, να διεξάγουν έρευνα (ανώτατου επιπέδου) και να προωθούν τη χρήση της γνώσης από την κοινωνία εν γένει. Το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο εστιάζει σε δύο τομείς: στην καθοδήγηση και διαχείριση του ιδρύματος και στην προαγωγή των επιχειρηματικών δεξιοτήτων και του πνεύματος πρωτοβουλίας των σπουδαστών.

5.2. Η διασύνδεση της αγοράς εργασίας με τα προγράμματα σπουδών και η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας που είναι επωφελής για την κοινωνία αποτελούν πολύ σημαντικά στοιχεία του. Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση με τον ιδιωτικό τομέα σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που τίθενται στην κοινωνία.

5.3. Η νοοτροπία των στεγανών δεν είναι πλέον χρήσιμη. Η τεχνολογική δυναμική και οι προκλήσεις σε επίπεδο κοινωνίας απαιτούν συνεχείς αναπροσαρμογές. Η πλευρά της ζήτησης χαρακτηρίζεται από ολοένα μεγαλύτερη περιπλοκότητα και απαιτεί διεπιστημονικές και υπερεπιστημονικές ικανότητες και ετοιμότητα απέναντι στις νέες εξελίξεις. Εκτός από επαγγελματικά προσόντα, αυτό προϋποθέτει, επίσης, την ανάγκη ανάπτυξης δεξιοτήτων. Οι πλατφόρμες ενδιαφερόμενων μερών, που συνδέονται με τα πανεπιστήμια, μπορεί να αποδειχθούν πολύ χρήσιμες στην περίπτωση του από κοινού καθορισμού απαιτήσεων. Το διδακτικό προσωπικό πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένο γι' αυτό το δυναμικό πλαίσιο. Οι επιχειρηματικές δεξιότητες⁽⁹⁾ θα πρέπει επίσης να διδάσκονται σε παντός είδους ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁽⁸⁾ Διακήρυξη του Lund (2009) και Διακήρυξη της Ρώμης (2014).

⁽⁹⁾ Σύσταση σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2006/962/ΕΚ). Με τους όρους «αίσθημα πρωτοβουλίας» και «επιχειρηματικότητα» δηλώνεται η ικανότητα ενός ατόμου να μετατρέπει τις ιδέες του σε δράση. Αυτό συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, δημιουργικότητα, πνεύμα καινοτομίας και ανάληψη κινδύνων, αλλά και ικανότητα κατάστροφης και διαχείρισης σχεδίων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

5.4. Αντίστοιχα, οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) με τη συμμετοχή πανεπιστημίων και συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, όπως επιχειρηματικοί κύκλοι και όμιλοι του τομέα της υγείας, μπορεί να αποδειχθούν εξίσου επωφελείς.

5.5. Ένα πολύτιμο έργο για τα πανεπιστήμια θα μπορούσε να είναι η δημιουργία «εκπαιδευτικών αξιακών αλυσίδων», σε συνεργασία με επιχειρηματικούς τομείς. Δύο είναι οι κύριοι σκοποί των αλυσίδων αυτών:

- να διευκολυνθούν οι επαφές και οι ανταλλαγές πληροφοριών με επιχειρηματικούς τομείς, με σκοπό τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τόσο των μεμονωμένων αποφοίτων όσο και των ίδιων των επιχειρήσεων,
- να κατανέμονται οι πόροι και η χρηματοδότηση μεταξύ των διαφόρων συστατικών στοιχείων της «εκπαιδευτικής αλυσίδας», από την Επιτροπή και τα εθνικά υπουργεία έως τις σχολικές αρχές και, τέλος, τους σπουδαστές. Παράλληλα, θα πρέπει να προωθηθεί η τεχνική εκπαίδευση και η εκπαίδευση βάσει μαθητείας.

5.6. Ομοίως, συμφωνίες επιδόσεων, όπως εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη, θα ενισχύσουν την εξειδίκευση των πανεπιστημίων, το προφίλ και την εικόνα τους. Μπορούν να έχουν έναν ευρύ διεθνή, καθώς και περιφερειακό, προσανατολισμό, και να βελτιώσουν τις φιλοδοξίες και την ποιότητα τόσο των προγραμμάτων όσο και των σπουδαστών. Για να επιτευχθεί αυτό, έχει ουσιαστική σημασία να υπάρχει σταθερή δέσμευση και από τις δύο πλευρές (κυβερνήσεις και φορείς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

5.7. Η καινοτομία θα πρέπει να επηρεάζει τόσο την έρευνα και την εκπαίδευση, όσο και τη διακυβέρνηση. Ένα επιτυχές παράδειγμα βελτίωσης από τη βάση προς την κορυφή είναι το HEInnovate, ένα ανεξάρτητο διαδικτυακό εργαλείο αυτοαξιολόγησης, που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹⁰⁾. Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η περαιτέρω χρήση του μέσου αυτού.

5.8. Πανεπιστημιακά προγράμματα με διεθνή προβολή, καθώς και ένα ευρύ φάσμα ανταγωνιστικών διαδικτυακών μαθημάτων, είναι διαθέσιμα στους φοιτητές που επιθυμούν να έχουν μεγαλύτερη κινητικότητα. Η συγκρισιμότητα και η διαφάνεια θα πρέπει να ενθαρρύνουν τον ανταγωνισμό και τη σύγκλιση όσον αφορά τις επιδόσεις. Εργαλεία διαφάνειας, όπως το U-Multirank στην ΕΕ, έχουν μεγάλες δυνατότητες, και τα πανεπιστήμια πρέπει να ξετάσουν τους τρόπους αποτελεσματικότερης χρήσης αυτού του είδους εργαλείων.

5.9. Θα πρέπει να παρέχεται σε όλα τα ταλαντούχα άτομα η ευκαιρία να εγγράφονται σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα συστήματα καταβολής διδασκτρών διαδίδονται ολοένα και περισσότερο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι σπουδαστές να αντιμετωπίζουν την εκπαίδευση που τους παρέχεται με πιο κριτικό πνεύμα. Οποιασδήποτε μορφής κοινωνική επιλογή εξαιτίας της απαίτησης καταβολής διδασκτρών θα πρέπει να αποκλείεται. Η υποστήριξη των σπουδαστών (με βάση το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο) πρέπει να εξασφαλίζει σε όλους δικαίω πρόσβαση στην κατάλληλη εκπαίδευση. Επιπλέον, δεν πρέπει να γίνεται κατάχρηση των συστημάτων καταβολής διδασκτρών για την αντικατάσταση υφιστάμενης δημόσιας χρηματοδότησης.

5.10. Εξάλλου, οι δημογραφικές εξελίξεις απαιτούν να καταβληθούν πρόσθετες προσπάθειες για την αύξηση του αριθμού των πτυχιούχων στις περιφέρειες, ειδικά για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της μελλοντικής βιωσιμότητας των εν λόγω περιοχών.

5.11. Όταν ένα θέμα αφορά τόσο τους σπουδαστές όσο και τις επιχειρήσεις, η τριτοβάθμια εκπαίδευση και η έρευνα πρέπει να διασυνδέονται στενά. Τα μοντέλα χρηματοδότησης τείνουν, ωστόσο, να ευνοούν τα αποτελέσματα της έρευνας, με αποτέλεσμα να έχει περιοριστεί σήμερα το πανεπιστημιακό διδακτικό προσωπικό που πραγματικά παρέχει διδασκαλία.

5.12. Τα πανεπιστήμια πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων με πανεπιστημιακά πτυχία (bachelor's) και μεταπτυχιακά διπλώματα (master's), ακόμη και με διδακτορικό, καλύπτουν θέσεις εργασίας στην κοινωνία και στις επιχειρήσεις, εκτός ακαδημαϊκού πλαισίου. Κατά συνέπεια, η τήρηση των εκπαιδευτικών προτύπων και η κατάλληλη προετοιμασία των σπουδαστών για την εισόδο τους στην αγορά εργασίας θα πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν προτεραιότητα, ανεξάρτητα από την εξειδίκευση ενός (κορυφαίου) πανεπιστημίου. Από την άποψη αυτή, οι ΗΠΑ αποτελούν ένα παράδειγμα που η Ευρώπη δεν θα πρέπει να μιμηθεί⁽¹¹⁾. Η λύση που χρειάζεται η Ευρώπη είναι η επιδίωξη αριστείας και ισότητας.

5.13. Η ψηφιοποίηση αποτελεί μια αλλαγή προτύπου που επηρεάζει δραστικά τη διδασκαλία και τη (μεικτή⁽¹²⁾) μάθηση, τις δεξιότητες των διδασκόντων και των σπουδαστών και τις δομές διακυβέρνησης. Απαιτείται, πλέον, περισσότερος δυναμισμός και ευελιξία σε όλα τα επίπεδα. Από την άποψη αυτή, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ιδιωτικού τομέα είναι, επίσης, επωφελής, αν όχι απαραίτητη.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε www.heinnovate.eu, HEInnovate, How entrepreneurial is your HEI?

⁽¹¹⁾ Βλέπε *The Economist*, 28 Μαρτίου 2015, «Special report on American universities: Excellence v equity».

⁽¹²⁾ Η μεικτή μάθηση κάνει (ολοκληρωμένη) χρήση τόσο της παραδοσιακής όσο και της ανοικτής (διαδικτυακής) εκπαίδευσης.

6. Προβολή της ευρωπαϊκής διάστασης

6.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι όλα τα πιο πάνω θέματα, όπως και το ζήτημα του εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εμφανίζονται ολοένα συχνότερα στην ατζέντα της ΕΕ. Θα ήταν σκόπιμο να βρεθεί μια κοινή προσέγγιση που να εξασφαλίζει την επιτυχή ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου.

6.2. Η ύπαρξη ανοικτών πανεπιστημίων με διαφάνεια, σε συνδυασμό με μια σαφώς καθορισμένη ευρωπαϊκή κατευθυντήρια στρατηγική, θα είναι εξαιρετικά επωφέλης για την ενιαία αγορά και για τον εκσυγχρονισμό μιας ευπροσάρμοστης ευρωπαϊκής κοινωνίας στην παγκόσμια σκηνή. Εν προκειμένω, η ελεύθερη κυκλοφορία των σπουδαστών, των ερευνητών και της γνώσης είναι καθοριστικής σημασίας.

6.3. Η δέσμευση της ΕΕ έναντι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ξεκίνησε με την προώθηση της επιστημονικής έρευνας μέσω διαδοχικών προγραμμάτων-πλαισίων. Παράλληλα, η δέσμευση της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης διευρύνεται. Στο σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης τονίζεται η ανάγκη να εξακολουθήσουν να καλύπτονται οι δαπάνες που συνδέονται με την προώθηση της ανάπτυξης, μεταξύ των οποίων και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

6.4. Δύο από τους πέντε κύριους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» συνδέονται άμεσα με την τριτοβάθμια εκπαίδευση: ο στόχος της επένδυσης σε Ε&Α και ο στόχος που αναφέρεται στην εκπαίδευση. Η επίτευξή τους προϋποθέτει τη δέσμευση αρκετών επιτρόπων. Το 2014 οι συστάσεις ανά χώρα (ΣΑΧ) αποκάλυψαν ότι περίπου τα μισά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, όπως αναντιστοιχία δεξιοτήτων και αδυναμία κάλυψης των αναγκών της αγοράς εργασίας, καθώς και μια συνεχιζόμενη έλλειψη συνεργασίας μεταξύ τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεων ή άλλων ενδιαφερόμενων φορέων.

6.5. Οι ΣΑΧ υπογραμμίζουν ότι είναι απαραίτητο να επιλυθεί το ζήτημα της απασχολησιμότητας και να καλυφθούν οι ανάγκες του ιδιωτικού τομέα και των σπουδαστών/πτυχιούχων ως μελλοντικών εργαζομένων (ή εργοδοτών), και να προωθηθεί η ανταγωνιστικότητα, μέσω μιας αποτελεσματικότερης συνεργασίας μεταξύ τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψη ότι πρέπει να παρακολουθείται πιο αποτελεσματικά η συνέχεια που δίδεται στις ΣΑΧ, και τα αποτελέσματα να συζητούνται ανοικτά από την Επιτροπή και το Συμβούλιο.

6.6. Ωστόσο, ενώ έχει αναγνωριστεί η ανάγκη να είναι η τριτοβάθμια εκπαίδευση αυτόνομη και υπεύθυνη, πολιτικές δυνάμεις σε ορισμένα κράτη μέλη ζητούν περισσότερη ρύθμιση, πράγμα που οδηγεί σε περιορισμό της αυτονομίας. Στις περιπτώσεις αυτές, γίνεται επίκληση της αρχής της επικουρικότητας και, κατά συνέπεια, εμποδίζεται η εναρμόνιση των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Με τον τρόπο αυτό θίγονται τα συμφέροντα των φοιτητών και της κοινωνίας στο σύνολό της.

6.7. Θα πρέπει να καθιερωθούν προσόντα υψηλότερου επιπέδου και ευρύτερου φάσματος εντός και εκτός της ΕΕ. Αυτό συνεπάγεται γόνιμες και αμοιβαίες διασυνοριακές ανταλλαγές μεταξύ πανεπιστημίων, διδασκόντων και φοιτητών, καθώς και άνοιγμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προς τον κόσμο. Εάν το Συμβούλιο, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή αναλάβαν μια τέτοια δέσμευση, οι επιδόσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα βελτιώνονταν, μέσω της καλύτερης κατανομής και του συντονισμού των εθνικών και ενωσιακών αρμοδιοτήτων.

6.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει συνεχώς τη ζωτική σημασία των προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ. Η διασυνοριακή έρευνα ενισχύει την απόδοση των επενδύσεων, τα προγράμματα της ΕΕ ενθαρρύνουν την έμφαση σε βασικές τεχνολογίες και στρατηγικά θέματα, η διακρατική χρηματοδότηση οδηγεί σε υψηλότερες αποδόσεις και οι ευρωπαϊκές επιστημονικές συμμαχίες δίνουν πραγματική ώθηση στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Για τον σκοπό αυτό, οι νέες γνώσεις πρέπει, συν τοις άλλοις, να μπορούν να διαδίδονται ευρύτερα, κυρίως μέσω διεπαφών ανοικτής πρόσβασης.

6.9. Στο πλαίσιο του έβδομου προγράμματος-πλαισίου (ΠΠ 7) και —από το 2014 και μετά— του προγράμματος «Ορίζοντας 2020», το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας στηρίζει με επιτυχία, μέσω ανταγωνιστικών χρηματοδοτήσεων, την έρευνα υψηλής ποιότητας. Ωστόσο, διαρθρωτικά εμπόδια εξακολουθούν να εμποδίζουν τη διασυνοριακή κινητικότητα των ερευνητών, των πανεπιστημιακών και των φοιτητών.

6.10. Όλο και περισσότερο, οι επιδόσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της έρευνας αξιολογούνται και κοινοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα πανεπιστήμια συνεργάζονται και ανταγωνίζονται σε διεθνή κλίμακα, συμμετέχοντας σε κοινά ερευνητικά προγράμματα, επιδιώκοντας την αριστεία, ολοένα δε περισσότερο προσελκύουν φοιτητές και προσλαμβάνουν προσωπικό από χώρες εκτός της ΕΕ. Πρόκειται για σημαντικό θέμα, όμως οι εθνικοί κανόνες και η έλλειψη κινήτρων μπορούν να αναστείλουν την πρόοδο στον τομέα αυτό. Οι διεθνείς μετρήσεις αποδεικνύουν ότι το χάσμα μεταξύ των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων με τις βέλτιστες επιδόσεις και των υπολοίπων διευρύνεται στην Ευρώπη.

6.11. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για να ενθαρρυνθούν άριστοι ερευνητές από ολόκληρη την Ευρώπη να λάβουν μέρος σε κοινά έργα. Οι θύλακοι αριστείας σε ολόκληρη την Ευρώπη πρέπει να διασυνδεθούν και να συμμετέχουν στα άριστα ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα.

6.12. Η κινητικότητα μεταξύ πανεπιστημιακών και σπουδαστών στην Ευρώπη είναι περιορισμένη, η δε διασυνοριακή κυκλοφορία εξακολουθεί να προσκρούει σε τεχνητά εμπόδια. Επείγει να εξασφαλιστούν ισότιμες συνθήκες εργασίας για τους ερευνητές και τους πανεπιστημιακούς, καθώς και μεγαλύτερη σύγκλιση των προγραμμάτων και των τίτλων σπουδών στην Ευρώπη.

6.13. Οι ανεπαρκείς στατιστικές θα πρέπει να βελτιωθούν και να αξιοποιούνται καλύτερα, προκειμένου να μετράται ο βαθμός κινητικότητας και να υποστηρίζεται η κινητικότητα.

6.14. Το άνοιγμα και ο εκσυγχρονισμός των πανεπιστημίων, καθώς και η πολιτισμική διαφοροποίηση, λόγω της αυξανόμενης διεθνοποίησης, αποτελούν υγιές φαινόμενο. Επιπλέον, οι σπουδαστές —με την υποστήριξη των διαρκώς ενημερωμένων μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των μέσων διαφάνειας (όπως το «U-Multirank»), και λόγω της εξειδίκευσης των πανεπιστημίων— ενθαρρύνονται να προβαίνουν σε συγκεκριμένες επιλογές. Εάν δοθούν ρεαλιστικές λύσεις σε επίπεδο ΕΕ, αυτό θα τους βοηθήσει.

6.15. Η ανάπτυξη στενότερης συνεργασίας μεταξύ εκείνων που επιθυμούν την προώθηση της αριστείας μπορεί να δείξει την πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί. Ένα παράδειγμα είναι η πρόσφατη συμφωνία μεταξύ των χωρών της Μπενελούξ σχετικά με την αυτόματη αμοιβαία αναγνώριση των τίτλων σπουδών. Πρόκειται για ένα αποφασιστικό βήμα προς τα εμπρός⁽¹³⁾. Εάν συνεχιστεί η τάση για αμοιβαία αναγνώριση των πανεπιστημιακών πτυχίων και των διαφόρων διπλωμάτων του τομέα των επιστημών, οι φραγμοί μεταξύ πανεπιστημίων θα μειωθούν και θα αναπτυχθούν ανοικτές ανταλλαγές.

6.16. Τα κατάλληλα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας πρέπει να διεθνοποιηθούν, θα πρέπει δε να διαθέτουν σαφείς δυνατότητες διασύνδεσης σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Αυτό περιλαμβάνει την ανάγκη να αναγνωρίζονται οι αποφάσεις διαπίστευσης. Κάθε πρωτοβουλία στον τομέα αυτό πρέπει να είναι ευπρόσδεκτη⁽¹⁴⁾. Μια διαδικασία αμοιβαίας αναγνώρισης πρέπει, κανονικά, να καταλήγει, σταδιακά, σε πανευρωπαϊκή διαπίστευση, πράγμα που, πιο συγκεκριμένα, θα έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας στα πανεπιστήμια με χαμηλές επιδόσεις.

6.17. Οι πρακτικές αυτού του είδους είναι επωφελείς τόσο για την κινητικότητα όσο και για την απασχολησιμότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Με την καθιέρωση ενιαίου πτυχίου για αρκετά πανεπιστήμια, τα κοινά προγράμματα μεταξύ πανεπιστημίων θα αποβούν πολύ ελκυστικότερα. Θα πρέπει, επίσης, να εξεταστεί η περίπτωση να υποστηρίζονται οι αδελφοποιήσεις ιδρυμάτων. Η επιτόπου ανταλλαγή διοικητικών και διδακτικών πρακτικών μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας.

6.18. Βασική προϋπόθεση για τη διεθνοποίηση είναι η χρήση κοινών γλωσσών. Η γνώση (άνω των δύο) γλωσσών είναι επιθυμητή για πολιτιστικούς και οικονομικούς λόγους. Η αγγλική γλώσσα θα μπορούσε να υιοθετηθεί ως η σημερινή κοινή γλώσσα (lingua franca). Η πρόοδος όσον αφορά τη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων είναι εξαιρετικά αργή. Ίσως είναι σκόπιμο να καταστεί υποχρεωτική για τους σπουδαστές η γνώση μίας ξένης γλώσσας.

6.19. Το πρόγραμμα «Erasmus+» έχει μεγάλη επιτυχία και αποτελεί ένα τεράστιο βήμα προς τη διευκόλυνση της κινητικότητας. Είναι επίσης ευπρόσδεκτο από τις επιχειρήσεις. Είναι, δε, ιδιαίτερα συμβατό με την κατευθυντήρια αρχή της Επιτροπής να προωθείται η ανάπτυξη και η απασχόληση. Η χρηματοδότηση του προγράμματος θα πρέπει να ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη ζήτηση. Τυχόν νομικοί περιορισμοί στις ανταλλαγές σπουδαστών πρέπει να αρθούν.

⁽¹³⁾ Στις 18 Μαΐου 2015 οι χώρες της Μπενελούξ υπέγραψαν συμφωνία για την αυτόματη αμοιβαία αναγνώριση όλων των πανεπιστημιακών πτυχίων. Ως μέρος της διαδικασίας της Μπολόνια, η σχετική ανιχνευτική ομάδα συνιστά να διερευνηθεί η αυτόματη αναγνώριση σε επίπεδο συστήματος ανά περιφέρεια, από κοινού με τις χώρες εταίρους που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις για το θέμα.

⁽¹⁴⁾ Για παράδειγμα, στις 9 Ιουλίου 2015 το Συμβούλιο Διαπίστευσης (Akkreditierungsrat) της Γερμανίας και ο Οργανισμός Διαπίστευσης των Κάτω Χωρών και της Φλάνδρας (NVAO) συμφώνησαν να αναγνωρίζουν αμοιβαία τις αποφάσεις διαπίστευσης που αφορούν κοινά προγράμματα μεταξύ των χωρών.

6.20. Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία εστιάζουν δικαίως στην καινοτομία και στους παράγοντες ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας. Η Επιτροπή πρέπει να διαδραματίζει καθοδηγητικό ρόλο στη βελτίωση της συμμετοχής των πανεπιστημίων σε περιφερειακά προγράμματα.

6.21. Κατά κανόνα, τα πανεπιστήμια είναι ανεξάρτητα από τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές, μολονότι υπάρχουν αξιοσημείωτες εξαιρέσεις. Αυτές πρέπει να επισημαίνονται. Το πρόγραμμα των ΕΔΕΤ αποτελεί, επίσης, ιδιαίτερα θετικό παράγοντα, καθώς συνδέει την έρευνα που διεξάγεται μέσω στρατηγικών RIS3⁽¹⁵⁾ με τα περιφερειακά προγράμματα της ΕΕ, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που ευνοεί την καινοτομία.

6.22. Τα πανεπιστήμια οφείλουν να είναι ενημερωμένα ως προς τις RIS3 και την εφαρμογή τους σε διάφορα επίπεδα. Από κοινού με τις ενδιαφερόμενες περιφερειακές αρχές, θα πρέπει να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην εφαρμογή του προγράμματος.

6.23. Δυστυχώς, για λόγους που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση, τα πανεπιστήμια εξακολουθούν να μην κάνουν επαρκή χρήση του προγράμματος των ΕΔΕΤ. Πρέπει να αναζητηθούν συνέργειες μεταξύ των προγραμμάτων της ΕΕ (ΕΔΕΤ, «Ορίζοντας 2020» και «Erasmus +»), μολονότι τείνουν να προσκρούουν σε αντιφατικές προϋποθέσεις.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁵⁾ RIS3: National/Regional Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (Εθνικές/περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των μηχανικών στην επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2016/C 071/04)

Εισηγητής: ο κ. Antonello PEZZINI

Συνεισηγητής: ο κ. Zbigniew KOTOWSKI

Στις 19 Φεβρουαρίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Ο ρόλος των μηχανικών στην επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Η συμβουλευτική επιτροπή βιομηχανικών μεταλλαγών (CCMI), στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 5 Νοεμβρίου 2015, με εισηγητή τον κ. PEZZINI και συνεισηγητή τον κ. KOTOWSKI.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 206 ψήφους υπέρ,¹ κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι τόσο οι μεμονωμένοι μηχανικοί και τεχνικοί στην Ευρώπη όσο και οι εθνικές και ευρωπαϊκές οργανώσεις τους αποτελούν βασικό πόρο στη διαδικασία της επανεκβιομηχάνισης της Ευρώπης ως φορέας επιτάχυνσης της μετατροπής της έρευνας σε καινοτόμες εφαρμογές της αγοράς.

1.2. Η οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ συνδέεται ολοένα και περισσότερο με τη διαδικασία επανεκβιομηχάνισης ως στρατηγικής μετάβασης στα νέα πρότυπα βιώσιμου σχεδιασμού, παραγωγής και εμπορίας καινοτόμων προϊόντων με μεγάλη προστιθέμενη αξία τα οποία ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες ποιότητας σε έναν ολοένα και περισσότερο ψηφιοποιημένο κόσμο.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο βασικός ρόλος των μηχανικών και των τεχνικών στη διαδικασία αυτή για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή κοινωνία λόγω των προκλήσεων της επανεκβιομηχάνισης πρέπει να επισημανθεί περισσότερο και να ενισχυθεί, και ζητεί να δρομολογηθεί άσκηση συμμετοχικής **πρόβλεψης** για το μέλλον του επαγγέλματος.

1.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά την προώθηση ενός **ευρωπαϊκού πνεύματος επιχειρηματικότητας** και καινοτομίας με τη δρομολόγηση συγκεκριμένων ενεργειών για την αναζωογόνηση του επαγγέλματος του μηχανικού και του τεχνικού, που αποτελούν παράγοντες δημιουργίας πολιτισμού και ευημερίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη ύπαρξης ενός **εναρμονισμένου ευρωπαϊκού πλαισίου προώθησης** του συγκεκριμένου επαγγέλματος που να καλύπτει θέματα όπως:

- αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων,
- κινητικότητα εντός της ΕΕ και επιχειρηματικό πνεύμα,
- ευρωπαϊκά πρότυπα διά βίου κατάρτισης και τυπικής και άτυπης διά βίου μάθησης με προγράμματα στήριξης,
- καλύτερη πρόσβαση στις δημόσιες συμβάσεις, ιδίως σε συνεταιρισμούς, νεοσύστατες επιχειρήσεις και δίκτυα επιχειρήσεων, ειδικότερα μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και των επαγγελματικών ενώσεων των μηχανικών,
- καλύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση και κεφαλαιαγορές,

- εκστρατείες για την αύξηση της ελκυστικότητας των σπουδών και της σταδιοδρομίας καθώς και της επαγγελματικής αναγνώρισης,
- στήριξη της διεπιστημονικότητας και της ψηφιακής δικτύωσης,
- ευελιξία και βελτίωση της ισότητας των φύλων,
- ομοιογενής ρύθμιση της επαγγελματικής ευθύνης σε ολόκληρη την ενιαία αγορά,
- ενεργές πολιτικές για την ενθάρρυνση της πρόσληψης μηχανικών από τις ΜΜΕ,
- προώθηση της αντίληψης της πνευματικής ιδιοκτησίας

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα υψηλά επίπεδα κατάρτισης και δεξιοτήτων των μηχανικών συνιστούν ουσιώδη προϋπόθεση για την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης. Αν θέλουμε να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη κάθε κράτους έναντι της αμοιβαίας επαγγελματικής κινητικότητας με βάση τη γνώση, είναι αναγκαίο να διατηρηθούν υψηλά πρότυπα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως με την καθιέρωση ενός 29ου προαιρετικού ευρωπαϊκού ρυθμιστικού καθεστώτος με βάση την εμπειρία από την υιοθέτηση της εθελοντικής «ευρωπαϊκής επαγγελματικής ταυτότητας» ⁽¹⁾, και με την ενεργό υποστήριξη των εθνικών και ευρωπαϊκών επαγγελματικών ενώσεων των μηχανικών.

1.6.1. Η σημερινή ανάπτυξη της κοινωνίας δημιουργεί πληθώρα νέων θέσεων εργασίας έξω από τον τεχνικό τομέα, οι οποίες χάρη στην επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και στην επιθυμία για κοινωνική δημοτικότητα, είναι ελκυστικές στους νέους που αναζητούν ταχεία και υψηλού γοήτρου σταδιοδρομία. Από αυτή τη σκοπιά, το επάγγελμα του μηχανικού θεωρείται παραδοσιακό επάγγελμα που δεν παρέχει δυνατότητες εύκολης και ταχείας ανέλιξης. Για τον λόγο αυτό, οι ειδικότερες μηχανικές δεν θα προσελκύσουν τις μελλοντικές γενιές, πράγμα που αποτελεί σοβαρή απειλή για την επιτυχία της επανεκβιομηχάνισης της Ευρώπης και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Πρόκειται για μείζονα πρόκληση για τα υφιστάμενα εκπαιδευτικά συστήματα, η οποία υποδηλώνει την ανάγκη αποφασιστικής στροφής της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προς τα μαθηματικά, τη φυσική και τη μηχανική, καθώς και της ελκυστικής παρουσίας τους, ώστε να προκαλέσουν την περιέργεια των νέων γενιών. Ομοίως, η αρχή της εναλλασσόμενης κατάρτισης και οι βέλτιστες πρακτικές στον τομέα αυτό (Γερμανία, Ελβετία και Αυστρία) αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής από όλα τα κράτη μέλη στα οποία δεν εφαρμόζονται.

1.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μια ενιαία ευρωπαϊκή αγορά μηχανικών και να αναπτυχθεί μια κοινή προσέγγιση προκειμένου να αυξηθεί η κινητικότητα σε όλη την Ευρώπη, δεδομένης της σημασίας της αμοιβαίας αναγνώρισης, ιδίως για τους αυτόνομους και ανεξάρτητους μηχανικούς.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθεί ο ρόλος των μηχανικών στην ευρωπαϊκή πολιτική τυποποίησης προκειμένου να επιταχυνθούν, να απλοποιηθούν και να εκσυγχρονιστούν οι διαδικασίες, καθώς και να εξασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα των συστημάτων και των δικτύων.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι οργανισμοί στους οποίους εργάζονται μηχανικοί να αναπτύξουν, με βάση το σύστημα του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων, ηλεκτρονικά εκπαιδευτικά μοντέλα προσαρμοσμένα στις νέες γενιές καθώς και τρόπους διοίκησης και αξιολόγησης, προσαρμοσμένους στα χαρακτηριστικά των νέων μηχανικών, με ελκυστικές συνθήκες εργασίας και σταδιοδρομίας.

1.10. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και οι επαγγελματικές κατηγορίες πρέπει να συγκλίνουν περισσότερο προκειμένου να λειτουργήσουν ως κινητήρια δύναμη, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ, και να προσφέρουν στα μέλη τους διά βίου μάθηση σύμφωνα με κοινές ευρωπαϊκές παραμέτρους.

1.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να προβεί στη σύσταση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ των Ελεύθερων Επαγγελματιών, εντός του οποίου να εκπροσωπούνται ευρέως επιχειρηματικές ενώσεις, επαγγελματικές κατηγορίες και σύλλογοι ⁽²⁾ μηχανικών, ζητεί δε τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής διαδικτυακής πύλης των μηχανικών, όπου να καλύπτονται θέματα όπως: ευθύνη, πνευματική ιδιοκτησία, φορολογία και συντάξεις, συνεχής επιμόρφωση, κώδικες ορθής πρακτικής κ.λπ.

⁽¹⁾ Βλέπε την «ευρωπαϊκή ταυτότητα του μηχανικού» της FEANI.

⁽²⁾ ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 10.

1.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εκπονήσει έναν ευρωπαϊκό κώδικα ορθής πρακτικής των μηχανικών με βάση την εμπειρία των εθνικών οργανώσεων μηχανικών και τεχνικών, ώστε οι εν λόγω επαγγελματίες να γνωρίζουν τις νομικές και οικονομικές προϋποθέσεις για την υλοποίηση καινοτόμων σχεδίων, ιδίως για τις ΜΜΕ και τους φορείς Ε&Α.

1.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάγκη για το επάγγελμα να προσανατολίζεται ολοένα και περισσότερο στη διαχείριση σύνθετων προβλημάτων που αφορούν την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, με τη συνεχή αξιοποίηση προηγμένων διεπιστημονικών προσεγγίσεων και της κατάλληλης διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων παραγωγής και των νέων βιομηχανικών πραγματικοτήτων 4.0.

1.14. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν δρόμους υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 20ής και 21ης Μαρτίου 2014, όπου τους ζητείται να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις στον τομέα της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (δεξιότητες STEM) ως θέμα προτεραιότητας και με μεγαλύτερη συμμετοχή της βιομηχανίας.

2. Εισαγωγή

2.1. Οι απαρχές του ευρωπαϊκού κλάδου της μηχανικής ανιχνεύονται στην αναζήτηση του καινούργιου την οποία αντιπροσωπεύει η ιδιοφυΐα του Λεονάρντο ντα Βίντσι, η οποία αντικατοπτρίζει το άνοιγμα της ευρωπαϊκής κοινωνίας στην καινοτομία, καθώς και ένα πολιτιστικό πλαίσιο εντός του οποίου αξιοποιείται η συμμετοχή των πολιτών και αναδεικνύεται η χρηστή διακυβέρνηση και η σκληρή εργασία.

2.2. Όπως υπογραμμίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «η κρίση έχει πλήξει σοβαρά τις οικονομίες της Ευρώπης. Η ΕΕ χρειάζεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης προκειμένου να υπερβεί τις δυσχέρειες αυτές»⁽³⁾.

2.3. Η στρατηγική επανεκβιομηχάνισης της ΕΕ επικεντρώνεται ειδικότερα σε επενδύσεις στην καινοτομία, όπου ο μηχανικός διαδραματίζει κείμενο ρόλο, ιδίως στους ταχέως αναπτυσσόμενους τομείς.

2.4. Καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες, τα συστήματα επικοινωνίας και ευφών δικτύων, οι ναυιοτεχνολογίες, οι βιώσιμες βιομηχανικές τεχνολογίες, οι τρισδιάστατοι εκτυπωτές και οι καθαρές διατομεακές τεχνολογίες ευρείας εφαρμογής συγκλίνουν, οι τρόποι λειτουργίας των οικονομιών και των κοινωνιών αλλάζουν ριζικά και με αλματώδη ταχύτητα λόγω της παγκοσμιοποίησης.

2.5. Το μέλλον της ΕΕ συνδέεται ολοένα και περισσότερο με τη διαδικασία επανεκβιομηχάνισης ως στρατηγικής μετάβασης στα νέα πρότυπα βιώσιμου σχεδιασμού, παραγωγής και εμπορίας προϊόντων με μεγάλη προστιθέμενη αξία τα οποία ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες σε έναν ολοένα και περισσότερο ψηφιοποιημένο κόσμο.

2.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, ελλείψει επιστημονικών και τεχνικών ανθρώπινων πόρων που να διαθέτουν το απαραίτητο δυναμικό σε εμπειρίες και γνώσεις, θα είναι δύσκολο να επιτευχθούν οι στόχοι που καθορίζονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Εν προκειμένω πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των επαγγελματιών οργανώσεων και ενώσεων των μηχανικών και των τεχνικών, σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.7. Στην Ευρώπη, το μεγαλύτερο μέρος των τεχνικών δεξιοτήτων βρίσκεται στον κλάδο της μηχανικής, που περιλαμβάνει περίπου 130 000 επιχειρήσεις, που απασχολούν πάνω από 10 εκατομμύρια άτομα με υψηλή ειδικευση και προσόντα, με ετήσια παραγωγή περίπου 1 840 δισεκατ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο ένα τρίτο περίπου του συνόλου των εξαγωγών της ΕΕ. Εξάλλου, μηχανικοί και τεχνικοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε όλους τους τομείς της οικονομίας⁽⁴⁾.

2.8. Πρέπει να αναπτυχθεί μια νέα *έξυπνη* προσέγγιση στις ευρωπαϊκές πολιτικές, με την οποία να εξασφαλίζεται ένας νέος ρόλος στους επαγγελματίες με τεχνικές γνώσεις. Προβάλλει ολοένα και μεγαλύτερη η ανάγκη της διαχείρισης των διεργασιών *έξυπνης* μετατροπής των εδαφών, που απαιτείται ρητά από τον νέο ευρωπαϊκό προγραμματισμό.

2.9. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει το επίπεδο των δεξιοτήτων του εργατικού της δυναμικού. Ειδικότερα, όσον αφορά τις δεξιότητες στον κλάδο της μηχανικής, θα σημειωθεί αύξηση της ζήτησης από τον δημόσιο και από τον ιδιωτικό τομέα. Ο δημόσιος τομέας θα χρειαστεί περισσότερες τεχνικές δεξιότητες προκειμένου να ανταποκριθεί —εφαρμόζοντας τις νέες οδηγίες περί δημοσίων συμβάσεων, με μορφές συνεργασίας σε επιχειρηματικά δίκτυα, με την εργασία σε συνεργατικούς σχηματισμούς και με νέο λογισμικό— στις προκλήσεις στους τομείς των υποδομών, της ενέργειας, των μεταφορών, της υγείας, της διαχείρισης των αποβλήτων, της εκπαίδευσης, του αποτυπώματος άνθρακα, του διαδικτύου των πραγμάτων, της κυκλικής οικονομίας.

⁽³⁾ Βλέπε ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 15ης Ιανουαρίου 2014.

⁽⁴⁾ Πηγή: Eurostat.

2.10. Και ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να ενισχύσει τις δεξιότητες στον κλάδο της μηχανικής, εάν θέλει να καρπωθεί τα οφέλη της ανάπτυξης των δεξιοτήτων στον χώρο εργασίας. Οι αναλύσεις της συμπεριφοράς των καταναλωτών δείχνουν μια σταθερή αύξηση της ζήτησης πληροφοριών που περιέχονται στα προϊόντα και στις υπηρεσίες.

2.11. Οι γνώσεις και η τεχνική εμπειρία πρέπει να επικαιροποιούνται συνεχώς προκειμένου να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις των νέων βιομηχανικών διεργασιών. Απαιτούνται νέες μορφές και μέθοδοι μάθησης και επαγγελματικής επιμόρφωσης προκειμένου να καταστεί δυνατή η βέλτιστη και ευέλικτη χρήση του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου στον τομέα. Είναι αναγκαίο να οργανωθούν νέες μορφές εργασίας των ελεύθερων επαγγελματιών που εμπλέκονται στον τομέα παροχής επαγγελματικών, τεχνικών και επιστημονικών υπηρεσιών στην Ευρώπη.

2.12. Μεγαλύτερη κινητικότητα στις αγορές εργασίας σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο οδηγεί σε καλύτερη αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού στο εσωτερικό μιας ελκυστικής ευρωπαϊκής δεξαμενής μηχανικών. Με την επιλογή ενός προαιρετικού 29ου ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ θα μπορούσε να ευνοηθεί η εξάπλωση μιας ευρωπαϊκής επαγγελματικής ταυτότητας ώστε να διευκολύνει τους ειδικευμένους μηχανικούς να αναπτύξουν επαγγελματική εμπειρία σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

2.13. Προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν οι μελλοντικοί σπουδαστές στο επάγγελμα του μηχανικού, απαιτείται μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ της βιομηχανίας και της ακαδημαϊκής κοινότητας, και μεταξύ των εργοδοτών και των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων, είτε πρωτοβάθμιων είτε δευτεροβάθμιων, και της Ε&Α. Πρόκειται για την εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και την προώθηση της κατάλληλης κατάρτισης.

2.14. Με τη συμμετοχή των εργοδοτών και την εμφάνιση νέων και πιο σύνθετων προβλημάτων, καθίσταται σαφές στους νέους ότι τα μαθηματικά, οι τεχνολογίες των πληροφοριών, η φυσική και η χημεία χρειάζονται για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινωνία και είναι τα κλειδιά για νέες καινοτόμες λύσεις στην ιατρική και στον τομέα της υγείας, αλλά και στις μεταφορές, στην αντιμετώπιση της ρύπανσης ή στην εξοικονόμηση ενέργειας.

2.15. Αυτού του είδους η συνεργασία πρέπει να ξεκινήσει σε τοπικό επίπεδο, αλλά οι βέλτιστες πρακτικές και η εμπειρία πρέπει να διαδίδονται σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τούτο θα συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ευκαιριών σταδιοδρομίας για τους μηχανικούς και θα μπορούσε να καταστήσει τις εν λόγω σπουδές πιο συναρπαστικές και σημαντικές για τις νέες γενιές.

2.16. Ταυτόχρονα, δεδομένης της παράλληλης προόδου στο πλήθος των κλάδων και του διεπιστημονικού χαρακτήρα των πρακτικών εφαρμογών, απαιτείται η εξασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας και η εισαγωγή εκπαιδευτικών συστημάτων που να συμπληρώνουν τόσο τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και το πανεπιστήμιο με άλλα μαθήματα, όπως η κοινωνική ψυχολογία και η ομαδική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, η τόνωση δημιουργικών διαδικασιών, η νανοτεχνολογία, η βιοϊατρική μηχανική, η ιστορία της τεχνολογίας, η οικονομική γεωγραφία κ.λπ.

2.17. Η διαδικασία πιστοποίησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι ένας από τους τρόπους για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση των εν λόγω επαγγελματιών με τα πρότυπα. Η διαδικασία διασφάλισης της ποιότητας περιλαμβάνει τον καθορισμό προτύπων αναφοράς και την αξιολόγηση σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων.

2.18. Η εξωτερική πιστοποίηση και η εσωτερική διασφάλιση της ποιότητας είναι πολύ σημαντικές διαδικασίες προκειμένου να διατηρηθεί η ποιότητα της κατάρτισης στον τομέα της μηχανικής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Ο ηγετικός ρόλος του μηχανικού στην επανεκβιομηχάνιση της ΕΕ

Η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας τον ηγετικό ρόλο των μηχανικών και των τεχνικών στην υλοποίηση της στρατηγικής για την επανεκβιομηχάνιση της ΕΕ, με τη διασφάλιση βιώσιμων λύσεων, διαδικασιών, προϊόντων και υπηρεσιών οικονομικών, καθαρών και οικολογικών («lean, clean, green»), στις προκλήσεις της αιεφόρου και ανταγωνιστικής ανάπτυξης.

3.1.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητο ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για την προώθηση του επαγγέλματος, όσον αφορά:

- την αμοιβαία αναγνώριση των τυπικών προσόντων και των επαγγελμάτων,
- την εσωτερική και εξωτερική κινητικότητα στην ενιαία αγορά (ΕΑ) και την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος,
- τα συγκλίνοντα ευρωπαϊκά πρότυπα διά βίου κατάρτισης και τυπικής και άτυπης διά βίου μάθησης με προγράμματα στήριξης,
- τη λογοδοσία και την ομοιογενή ασφάλιση ευθύνης στην ΕΑ,

- εκστρατείες για την αύξηση της ελκυστικότητας της εκπαίδευσης και της σταδιοδρομίας και τη βελτίωση της επαγγελματικής αναγνώρισης και του σεβασμού της αρχής της ισότητας των φύλων,
- στήριξη της διεπιστημονικότητας και της δικτυακής διαχείρισης σύνθετων προβλημάτων,
- την ευελιξία και την αξιοποίηση των χαρακτηριστικών των νέων γενεών,
- τη γενιά ConGen (Connected Generation),
- τις πολιτικές για τη βελτίωση της ευελιξίας της διαχείρισης και της επικοινωνίας σε διατομεακό και διεπιστημονικό περιβάλλον, εξασφαλίζοντας τη διαλειτουργικότητα μεταξύ επιστήμης, παραγωγής και βιομηχανίας 4.0,
- την υποστήριξη του ρόλου των μηχανικών και των τεχνικών, καθώς και των κοινωνικοεπαγγελματικών τους οργανώσεων μέσω της χρήσης των προγραμμάτων E&K και των διαρθρωτικών ταμείων,
- τα μέτρα προώθησης της λογοδοσίας και της εφαρμογής κωδίκων δεοντολογίας στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων με το καθεστώς των νέων οδηγιών⁽⁵⁾ μέσω δικτύων επιχειρήσεων και συνεργατικών σχηματισμών με ειδικές πράσινες δημόσιες συμβάσεις και συμβάσεις για την άμυνα και την πολιτική προστασία,
- ένα πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας με ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών,
- νομοθετικές τροποποιήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας που απαιτείται για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας.

3.2. Αμοιβαία αναγνώριση των τυπικών προσόντων και των επαγγελματών, κινητικότητα και επιχειρηματικό πνεύμα

3.2.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης και εξειδίκευσης στη μηχανική συνιστούν βασική προϋπόθεση για ένα αποτελεσματικό σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης: η υποβάθμιση των εκπαιδευτικών προτύπων για να αυξηθεί η κινητικότητα ενδέχεται να μειώσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη σε μια ΕΕ που βασίζεται στη γνώση, ικανή να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις της μηχανικής.

3.2.2. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί μια κοινή πολυδιάστατη προσέγγιση —ευρωπαϊκή επαγγελματική ταυτότητα⁽⁶⁾ μετά την εναρμόνιση των προγραμμάτων κατάρτισης—, να θεσπιστεί ένα προαιρετικό ρυθμιστικό καθεστώς παράλληλα με την ευρωπαϊκή επαγγελματική ταυτότητα, και ένα κοινό πλαίσιο εκπαίδευσης καθώς και συστήματα επικύρωσης των τυπικών και/ή άτυπων αποκτηθέντων επαγγελματικών τίτλων.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων για την προώθηση του επαγγέλματος του μηχανικού και του τεχνικού, ως κύριου φορέα της ταχύτερης μεταφοράς της έρευνας σε εφαρμογές στην αγορά και στην επίλυση των προβλημάτων της κοινωνίας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ ζητεί ειδική ενίσχυση για τους μηχανικούς στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Erasmus για νέους επιχειρηματίες (EYE), των μηχανισμών μικροπιστώσεων, καθώς και τη θέσπιση βραβείου της ΕΕ για τον δημιουργικό μηχανικό, προκειμένου να παρασχεθεί στο επάγγελμα η δυνατότητα μεγαλύτερης προβολής και να προωθηθεί η σύλληψη ιδεών και σχεδίων αριστείας στον τομέα της μηχανικής.

3.3. Κατάρτιση και συνεχής τυπική και άτυπη μάθηση

3.3.1. Δεδομένης της ταχύτητας της τεχνολογικής προόδου, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι σημαντικό η ευρωπαϊκή βοήθεια να δοθεί στην ανάπτυξη ενότητων κατάρτισης σε συνεργασία με τη βιομηχανία, για την απόκτηση υψηλού επιπέδου ειδικών δεξιοτήτων την ανάπτυξη της *συνεργατικής μάθησης* (collaborative learning) καθώς και σχεδίων *μάθησης μέσω δράσης* (learning by doing) για τη βελτίωση της διαπροσωπικής επικοινωνίας αλλά και σε online μαθήματα για την ψηφιακή τεχνολογία, τα δίκτυα επικοινωνίας για την απόκτηση και την αξιολόγηση των πληροφοριών.

3.3.2. Θα πρέπει να αναπτυχθούν —με την υποστήριξη ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ— παγκόσμια πρότυπα για την επικύρωση ηγετικών ικανοτήτων και ανάληψης κινδύνων που αποκτώνται μέσω της μη τυπικής μάθησης⁽⁷⁾.

3.3.3. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων νέας γενιάς (ConGen) απαιτεί μια νέα διαμόρφωση των δομών παραγωγής, οργάνωσης, επικοινωνίας και ελέγχου.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 94 της 28.3.2014, σ. 65, σ. 243, σ. 1.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 354 της 28.12.2013, σ. 132.

⁽⁷⁾ European Institute for Industrial Leadership (Position Paper P20-2015).

3.4. Εικόνα και μέλλον του μηχανικού στην επανεκβιομηχάνιση της ΕΕ

3.4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να τονιστεί και να προβληθεί περισσότερο ο καίριος ρόλος που διαδραματίζουν οι μηχανικοί και τα τεχνικά επαγγέλματα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που τίθενται στην ευρωπαϊκή κοινωνία λόγω των προκλήσεων της επανεκβιομηχάνισης, ζητεί δε να δρομολογηθεί μια συμμετοχική διαδικασία ανάλυσης προοπτικών με τη συμμετοχή των φορέων ανάπτυξης, των διοικήσεων, των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής και των ενδιαφερόμενων μερών για τον εντοπισμό και την ενίσχυση των απαιτούμενων μελλοντικών επαγγελματικών προσόντων, όσον αφορά την επίλυση των προβλημάτων, την ταχύτητα απόκτησης και μεταφοράς της εφαρμογής νέων τεχνολογιών.

3.4.2. Εν προκειμένω, ειδική αξία θα πρέπει να αποκτήσουν οι μηχανικοί κατά την αξιολόγηση αυτής της διαδικασίας επανεκβιομηχάνισης από πλευράς οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, με στόχο τη σταδιακή μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία «που να περιλαμβάνει την εκ νέου μεταποίηση και την εκ νέου κατανάλωση»⁽⁸⁾.

3.5. Ο ρόλος των μηχανικών και των τεχνικών κατά τη χρήση προγραμμάτων Ε&Κ και διαρθρωτικών ταμείων

3.5.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ευρωπαίοι μηχανικοί και τεχνικοί αντιπροσωπεύουν βασικό πόρο στη διαδικασία επανεκβιομηχάνισης ως παράγοντας επίτευξης του μετασχηματισμού της έρευνας σε καινοτόμες εφαρμογές και επίλυσης των σύνθετων προβλημάτων μετάβασης σε μια κοινωνική, βιώσιμη, υγιή και ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς. Ο εν λόγω πόρος πρέπει να έχει πρόσβαση και υποστήριξη σε καινοτόμες λύσεις που προωθούν την ποιότητα και όχι μόνο την οικονομία, με την ενθάρρυνση όλων των μορφών κοινής συνεργασίας με δίκτυα και συνεργατικούς σχηματισμούς, μέσω ενωσιακών πολιτικών και προγραμμάτων, αρχής γενομένης με:

- στρατηγικές δράσεις του ψηφιακού θεματολογίου,
- το Η2020, ειδικότερα μέσω βασικών τεχνολογιών γενικής εφαρμογής,
- το COSME και το ETaE,
- τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

4. Τελικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις, οι οποίες παρουσιάζουν δυσκολίες για τον ευρωπαϊό μηχανικό όπως:

- οι τάσεις γήρανσης του πληθυσμού,
- η διεισδυτική και επεκτατική ψηφιοποίηση,
- η αυξανόμενη ανεπάρκεια των πόρων σε ένα κρίσιμο περιβαλλοντικό και κλιματικό πλαίσιο,
- η γεωπολιτικοοικονομική παγκοσμιοποίηση με μετατόπιση του κέντρου βάρους εκτός Ευρώπης,
- η σύγκλιση των τεχνολογιών, ειδικότερα δε οι ΤΠΕ-νανο-βιο-τεχνολογίες και τα συστήματα 3Δ,
- τα σύνθετα προβλήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης, ιδίως των μεγαλουπόλεων,
- το διαδίκτυο προϊόντων και υπηρεσιών και τα ευφυή δίκτυα που αυξάνονται αλματωδώς με την ανάπτυξη της βιομηχανίας 4.0,
- η τεράστια αυτόνομη ανάπτυξη του φαινομένου της συλλογικής νοημοσύνης με σύνδεση σε πραγματικό χρόνο (Social Brain) για τις γενιές ConGen.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η νέα γενιά των μηχανικών ConGen πρέπει να αποκτήσουν υψηλότερα επίπεδα ειδίκευσης και ικανότητες τυπικές και άτυπες, δεδομένου ότι τα απλούστερα επίπεδα επίλυσης των προβλημάτων θα ανατεθούν σε αυτόνομα ψηφιακά συστήματα, και να αναπτύξουν διεπιστημονικές δεξιότητες και ευελιξία για τη διαχείριση πολύπλοκων προβλημάτων.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 91.

4.3. Οι οργανισμοί στους οποίους παρέχει το έργο του ο μηχανικός θα πρέπει να αναπτύξουν, με βάση το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων, ψηφιοποιημένες ενότητες κατάρτισης και συστήματα με όρους διακυβέρνησης προσαρμοσμένα στα χαρακτηριστικά των νέων μηχανικών, ενισχύοντας την αποδοχή κοινών αξιών και επιχειρηματικών αποστολών και παρέχοντας ελκυστικές προοπτικές σταδιοδρομίας.

4.4. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις των μηχανικών θα πρέπει να αναζητήσουν πλαίσια σύγκλισης, σε σχέση με την Ευρώπη, προκειμένου να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ, για τη δημιουργία μιας **ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς μηχανικών**.

4.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί συνέχεια στη σύσταση του **Ευρωπαϊκού Φόρουμ των Ελεύθερων Επαγγελματιών**, εντός του οποίου να εκπροσωπούνται ευρέως επιχειρηματικές ενώσεις, επαγγελματικές κατηγορίες και σύλλογοι⁽⁹⁾ μηχανικών, και να δημιουργηθεί μια **ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη των μηχανικών**, στην οποία να υπάρχει ένας διαδραστικός χώρος για θέματα σημαντικά όπως η διαχείριση της ευθύνης, η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, τα φορολογικά καθεστώτα και τα συστήματα συνταξιοδότησης.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁹⁾ ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 10.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νανοτεχνολογία για μια ανταγωνιστική χημική βιομηχανία»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2016/C 071/05)

Εισηγητής: ο κ. Egbert BIERMANN

Συνεισηγητής: ο κ. Tautvydas MISIŪNAS

Στις 28 Μαΐου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Νανοτεχνολογία για μια ανταγωνιστική χημική βιομηχανία»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI), στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 5 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 115 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 4 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις δραστηριότητες για τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής, ιδίως για την προώθηση βασικών τεχνολογιών ευρείας εφαρμογής (BTGE), οι οποίες ενδυναμώνουν την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Όταν η Ευρώπη μιλά με μία φωνή, ο ρόλος της στον παγκόσμιο διάλογο ενισχύεται. Το δυναμικό καινοτομίας των ναυούλικών και της νανοτεχνολογίας —ειδικά στη χημική βιομηχανία— συμβάλλει σημαντικά σε αυτό το πεδίο.

1.2. Μια πρωτοβουλία για την προώθηση της νανοτεχνολογίας μπορεί επίσης να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής. Η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελούν τόσο πολύπλοκους τομείς, ώστε δεν μπορούν να τους αναλάβουν μεμονωμένες εταιρείες ή επιμέρους οργανισμοί. Προς τούτο χρειάζεται μια ευρύτερη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, επιστημονικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων και εκκολλητηρίων επιχειρήσεων. Οι ερευνητικοί κόμβοι, όπως αυτοί που έχουν συγκροτηθεί στον χημικό και στον φαρμακευτικό κλάδο, συνιστούν μια θετική προσέγγιση. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να διασφαλιστεί η συμμετοχή των ΜΜΕ.

1.3. Οι ευρωπαϊκές συσπειρώσεις αριστείας (συσπειρώσεις νανοτεχνολογίας — nanoclusters) θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω προκειμένου να στηριχθούν οι νανοτεχνολογίες. Οι εμπειρογνώμονες από τους τομείς των επιχειρήσεων, των επιστημών, της πολιτικής και της κοινωνίας θα πρέπει να δικτυωθούν με στόχο να προαγάγουν τη μεταφορά τεχνολογίας, την ψηφιακή και τη διαπροσωπική συνεργασία, μια καλύτερη αξιολόγηση των κινδύνων, μια ειδική ανάλυση του κύκλου ζωής ή την ασφάλεια των νανοπροϊόντων.

Τα χρηματοδοτικά μέσα που προβλέπονται στο ερευνητικό πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζοντας 2020» σχετικά με τον τομέα των νανοτεχνολογικών πρέπει να απλουστευτούν και να καταστούν πιο ευέλικτα, ιδίως για τις ΜΜΕ. Η δημόσια χρηματοδότηση θα πρέπει να ενισχυθεί, ενώ πρέπει να ενθαρρυνθεί και η μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων.

1.4. Προκειμένου να εδραιωθεί καλύτερα η διεπιστημονική νανοτεχνολογία στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, κρίνεται σκόπιμη η συμμετοχή υψηλά καταρτισμένων επιστημόνων και τεχνικών σε τομείς όπως η χημεία, η βιολογία, η μηχανική, η ιατρική ή οι κοινωνικές επιστήμες. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες ανάγκες του προσωπικού τους για απόκτηση επαγγελματικών προσόντων μέσω στοχευμένων δράσεων κατάρτισης. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν ενεργά με την πείρα και τις δεξιότητές τους.

1.5. Η ενωσιακή διαδικασία τυποποίησης θα πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο. Τα πρότυπα διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη συμμόρφωση με την ισχύουσα νομοθεσία, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις στις οποίες απαιτείται αξιολόγηση των κινδύνων για την ασφάλεια των εργαζομένων. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να αναπτυχθούν ειδικά εργαλεία για τα πιστοποιημένα εργαλεία αναφοράς (CRM — certified reference materials), ούτως ώστε να ελέγχονται οι διαδικασίες μέτρησης των ιδιοτήτων των ναυούλικών.

1.6. Οι καταναλωτές θα πρέπει να έχουν πλήρη ενημέρωση σχετικά με τα ναούλικά. Εν προκειμένω, είναι ζωτικό να προωθηθεί η κοινωνική αποδοχή αυτών των βασικών τεχνολογιών ευρείας εφαρμογής (ΒΤΠΕ). Θα πρέπει να διεξάγονται τακτικοί διάλογοι ανάμεσα σε καταναλωτές και περιβαλλοντικές οργανώσεις, επιχειρήσεις και πολιτικούς παράγοντες. Για τον σκοπό αυτόν θα πρέπει να αναπτυχθούν πανευρωπαϊκές ενημερωτικές πλατφόρμες και αντίστοιχα εργαλεία προκειμένου να αυξηθεί η ευρεία αποδοχή.

1.7. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημιουργήσει ένα παρατηρητήριο για την καταγραφή και την αξιολόγηση των αναπτυξιακών διεργασιών, των εφαρμογών, της χρήσης (ανακύκλωσης) και της διάθεσης των ναούλικών. Αυτό το παρατηρητήριο θα πρέπει επίσης να εποπτεύει και να αναλύει τον αντίκτυπο των ναοτεχνολογιών στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας και να παρουσιάζει τα συμπεράσματα που συνάγονται στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα. Πριν από το 2020, προτείνεται να παρουσιαστεί μία επικαιροποιημένη «Εκθεση για τα ναούλικά και τις ναοτεχνολογίες», στην οποία θα προσδιοριστούν οι δυναμικές εξελικτικές τάσεις μέχρι το 2030.

2. Η ναοτεχνολογία σε μια καινοτόμο Ευρώπη

2.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκπονήσει και εξακολουθεί να δρομολογεί πολλαπλές πρωτοβουλίες για την προώθηση της καινοτομίας και των βασικών τεχνολογιών ευρείας εφαρμογής με απώτερο στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν οι ανακοινώσεις της Επιτροπής με θέμα «Ανάπτυξη μιας κοινής στρατηγικής για τις βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής» (του 2009 και του 2012), καθώς και η ανακοίνωση που υπέβαλε το 2014 σχετικά με την έρευνα και την καινοτομία. Σε πολλές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ⁽¹⁾ έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη ναοτεχνολογία.

2.2. Με την έγκριση του σχεδίου Juncker 2014, η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ αποκτά εξέχουσα σημασία και αυτό ισχύει, κατά συνέπεια, και για την προώθηση καινοτόμων τεχνολογιών. Με τις προτιμώμενες τεχνολογίες που έχουν καθοριστεί καταδεικνύεται ότι μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική θα πρέπει να εστιάσει τη στρατηγική της σε τεχνολογίες και υλικά προσανατολισμένα στο μέλλον. Αυτό ισχύει ειδικά για τη χημική και τη φαρμακευτική βιομηχανία.

2.3. Η χημική και η φαρμακευτική βιομηχανία αποτελούν μοχλούς καινοτομίας για άλλους κλάδους. Η ναοτεχνολογία είναι παράγοντας κλειδί για την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Αυτό βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα και συμβάλλει στη βιώσιμη βιομηχανική ανάπτυξη.

2.4. Τα ναούλικά περιέχονται ήδη σε πολυάριθμα προϊόντα καθημερινής χρήσης (π.χ. στα ενδύματα αθλητισμού, σε καλλυντικά προϊόντα, στα υλικά επιστρώσεων). Παράλληλα, αναδύονται καινοτομίες για νέα προϊόντα και διεργασίες (όπως, για παράδειγμα, στις ενεργειακές και τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες, στην ιατρική τεχνολογία, στα οπτικά, στην ανάπτυξη και κατασκευή μικροπεξεργαστών, για την προστασία των τεχνικών δεδομένων, στη βιομηχανία δομικών κατασκευών, καθώς και για τα χρώματα επίχρσης και βερνίκια ή για φαρμακευτικά προϊόντα και στον κλάδο της ιατρικής μηχανικής).

2.5. Χάρη στο μικρό τους μέγεθος, τα ναούλικά διαθέτουν νέες οπτικές, μαγνητικές, μηχανικές, χημικές και βιολογικές ιδιότητες. Μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων με νέες λειτουργικότητες και ειδικά χαρακτηριστικά.

2.6. Σύμφωνα με σύσταση που ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα «ναούλικά» αποτελούν υλικά στα οποία το μέγεθος των βασικών συστατικών στοιχείων κυμαίνεται από 1 έως 100 δισεκατομμυριοστά του μέτρου. Αυτό είναι ένα σημαντικό βήμα προόδου, δεδομένου ότι περιγράφει σαφώς ποια υλικά θα πρέπει να θεωρούνται ως ναούλικά και καθιστά δυνατή την επιλογή της πλέον κατάλληλης διαδικασίας δοκιμής ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Τεχνικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα: μοχλός ανάπτυξης» (ΕΕ C 198 της 10.7.2013, σ. 14)- γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Στρατηγική για συστατικά στοιχεία και συστήματα μικρο- και ναοηλεκτρονικής» (ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 175).

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2011. Ένα νανόμετρο ισούται με ένα δισεκατομμυριοστό του μέτρου. Το μήκος αυτό είναι αρκετό για χωρέσει περίπου πέντε με δέκα άτομα. Η αναλογία μεταξύ ενός νανόμετρου και ενός μέτρου ισοδυναμεί με την αναλογία μεταξύ ενός ποδοσφαιρικού γηπέδου και της Γης. Ο όρος ναοτεχνολογία αναφέρεται στη στοχευμένη και ελεγχόμενη μέτρηση, ανάπτυξη, παραγωγή και εφαρμογή ναούλικών, τα οποία διαθέτουν δομές, σωματίδια, ίνες ή πλακίδια το μήκος των οποίων δεν ξεπερνά τα 100 νανόμετρα.

2.7. Η нанοτεχνολογία προσφέρει τεράστιο δυναμικό ανάπτυξης. Οι εμπειρογνώμονες αναμένουν για την περίοδο 2006-2021 ετήσια αύξηση της τάξης 8 έως 119 δισεκατ. δολαρίων ΗΠΑ ⁽³⁾.

3. Η нанοτεχνολογία στη χημική βιομηχανία και στην ιατρική ⁽⁴⁾

3.1. Το φάσμα των нанοτεχνολογιών που χρησιμοποιούνται στη χημική βιομηχανία είναι τεράστιο. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι πολλά προϊόντα που υπάγονται στην κατηγορία «νάνο-» δεν είναι καινούργια, μολονότι ο όρος «νανοτεχνολογία» μπορεί να θεωρείται νέος. Τα πολύχρωμα βιτρό των μεσαιωνικών ναών, για παράδειγμα, περιέχουν νανοσωματίδια χρυσού. Αυτό που είναι καινούργιο στη нанοτεχνολογία, έτσι όπως την αντιλαμβανόμαστε σήμερα, είναι το γεγονός ότι πλέον κατανοούμε τον τρόπο λειτουργίας της.

3.2. Στην ιατρική υπάρχουν πολλά πεδία εφαρμογής της нанοτεχνολογίας. Η επιθυμία να μεταφερθούν με στοχευμένο τρόπο δραστικές ουσίες σε προσβεβλημένους ιστούς είναι τόσο παλιά όσο και η παρασκευή φαρμακευτικών ουσιών και βασίζεται στο ότι πολλές δραστικές ουσίες έχουν ισχυρές παρενέργειες. Συχνά, αυτές οι παρενέργειες προκαλούνται λόγω της ακανόνιστης κατανομής αυτών των δραστικών ουσιών στο ανθρώπινο σώμα. Η ανάπτυξη συστημάτων μεταφοράς δραστικών ουσιών σε νανομετρική κλίμακα καθιστά δυνατή τη στοχευμένη συγκέντρωση των δραστικών ουσιών στον προσβεβλημένο ιστό, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις παρενέργειες.

3.3. Στον τομέα των βιοεπισημών υπάρχουν συγκεκριμένες «νανοεξελίξεις», όπως π.χ. οι «βιομικροπεξεργαστές» για δοκιμές, με τη βοήθεια των οποίων καθίσταται δυνατή η έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία ασθενειών όπως η νόσος του Αλτσχάιμερ, ο καρκίνος, η σκλήρυνση κατά πλάκας και η ρευματοειδής αρθρίτιδα ⁽⁵⁾. Οι σκιαγραφικές ουσίες που βασίζονται στα νανοσωματίδια «παγιδεύουν» με στοχευμένο τρόπο τα προσβεβλημένα κύτταρα καθιστώντας εφικτή την ταχύτερη και καλύτερη διάγνωση. Η νανο-γέλη επιταχύνει την αναδόμηση της χόνδρινης μάζας. Τα νανοσωματίδια που κατορθώνουν να διαπεράσουν τον αιματοεγκεφαλικό φραγμό μπορούν, λόγω χάρη, να συμβάλουν στη στοχευμένη θεραπεία ορισμένων εγκεφαλικών όγκων ⁽⁶⁾.

3.4. Στις πλαστικές μεμβράνες, οι μικροί πόροι μήκους περίπου 20 νανομέτρων εξασφαλίζουν το φιλτράρισμα μικροοργανισμών, βακτηριδίων και ιών από το νερό. Η λεγόμενη «υπερδιήθηση» εφαρμόζεται στον καθαρισμό τόσο του πόσιμου νερού όσο και του νερού διεργασιών, δηλαδή του νερού που χρησιμοποιείται στις διαδικασίες βιομηχανικής παραγωγής.

3.5. Στο εγγύς μέλλον, η нанοτεχνολογία θα αυξήσει σημαντικά την αποδοτικότητα των φωτοβολταϊκών στοιχείων. Η παραγωγή ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση μπορούν να αυξηθούν σημαντικά χάρη σε νέες επιστρώσεις επιφανειών.

3.6. Ως πρόσθετες ύλες σε πλαστικά, σε μέταλλα ή σε άλλα υλικά, οι επονομαζόμενοι νανοσωλήνες, οι νανοσωληνίσκοι άνθρακα ή το γραφένιο μπορούν να προσδώσουν νέες ιδιότητες στα υλικά. Για παράδειγμα, τα νανούλικά βελτιώνουν την ηλεκτρική αγωγιμότητα, αυξάνουν τη μηχανική ανθεκτικότητα και προωθούν τις ελαφριές κατασκευές.

3.7. Η χρήση των ανεμογεννητριών μπορεί επίσης να γίνει αποδοτικότερη με την εφαρμογή της нанοτεχνολογίας. Χάρη στα σύγχρονα δομικά υλικά, οι ανεμογεννήτριες γίνονται ελαφρύτερες, με αποτέλεσμα να έχουμε χαμηλότερο κόστος ηλεκτροπαραγωγής και βελτιστοποίηση της κατασκευής τους.

3.8. Περίπου το 20 % της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας προορίζεται για τον φωτισμό. Δεδομένου ότι η έρευνα στον τομέα των νανοεπισημών προβλέπει τη δυνατότητα κατασκευής λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας, οι οποίοι θα επιτρέπουν σαφώς τη μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, αυτή αναμένεται να ελαττωθεί κατά πάνω από το ένα τρίτο. Επίσης, χάρη στις μπαταρίες λιθίου, η κατασκευή των οποίων δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τις нанοτεχνολογίες, το ηλεκτρικό αυτοκίνητο θα καταστεί για πρώτη φορά οικονομικά βιώσιμο.

3.9. Το σκυρόδεμα αποτελεί ένα δομικό υλικό ευρύτατης χρήσης. Χάρη στα νανοσωματίδια κρυστάλλων ασβεστίου, τα προκατασκευασμένα προϊόντα σκυροδέματος μπορούν να κατασκευαστούν πολύ γρήγορα και σε υψηλότερη ποιότητα με χαμηλότερη κατανάλωση ενέργειας.

3.10. Σήμερα, η αυτοκινητοβιομηχανία εργάζεται ήδη με νανοεπιστρώσεις, καθεμία από τις οποίες διαθέτει ξεχωριστές ιδιότητες. Το ίδιο ισχύει και για άλλα μέσα μεταφοράς, όπως τα αεροσκάφη ή τα πλοία.

⁽³⁾ Πηγή: <http://www.vfa.de/nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf> (στη γερμανική).

⁽⁴⁾ Στο κείμενο που ακολουθεί, ο όρος «χημική βιομηχανία» συμπεριλαμβάνει και τον κλάδο της φαρμακευτικής βιομηχανίας.

⁽⁵⁾ Πηγή: <http://www.vfa.de/nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf> (στη γερμανική).

⁽⁶⁾ Πηγή: <http://www.vfa.de/nanobiotechnologie-nanomedizin-positionspapier.pdf> (στη γερμανική).

4. Η νανοτεχνολογία ως οικονομική συνιστώσα

4.1. Οι παράγοντες ανταγωνιστικότητας στην παγκόσμια αγορά μεταβάλλονται συνεχώς. Ενώ πολλά είναι προγραμματισμένα, μεγάλο ποσοστό συμβάντων είναι απρόβλεπτα. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχεια των εξελίξεων, έχουν θεσπιστεί αντίστοιχα προγράμματα δράσης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο υιοθετήθηκε το 2010 η στρατηγική «Ευρώπη 2020». Στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη με μεγαλύτερο συντονισμό των πανευρωπαϊκών μέτρων πολιτικής. Έτσι θα πρέπει να κερδηθεί «η μάχη της καινοτομίας», η οποία βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Τα διακυβεύματα είναι η έρευνα και η ανάπτυξη, η προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αλλά και οι τόποι παραγωγής και οι θέσεις εργασίας.

4.2. Η χημική βιομηχανία συνιστά έναν από τους πλέον επιτυχημένους κλάδους της ΕΕ, με ετήσια έσοδα πωλήσεων 527 δισεκατ. ευρώ κατά το 2013, γεγονός που την καθιστά δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγό παγκοσμίως. Παρά το πλεονέκτημα αυτό, η σημερινή κατάσταση φαίνεται να προκαλεί ανησυχία. Ύστερα από μια σύντομη συγκυριακή οικονομική ανάκαμψη, η παραγωγή παραμένει στάσιμη από τις αρχές του 2011. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, το μερίδιο της ΕΕ στην παγκόσμια παραγωγή και στις παγκόσμιες εξαγωγές σημειώνει μείωση ⁽⁷⁾.

4.3. Το 2012 η χημική βιομηχανία της ΕΕ πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους περίπου 9 δισεκατ. ευρώ στην έρευνα. Από το 2010 οι σχετικές δαπάνες έχουν παραμείνει στάσιμες σε αυτό το επίπεδο. Αντιθέτως, η έρευνα και η ανάπτυξη της νανοτεχνολογίας αποκτά ολοένα σημαντικότερη θέση, λόγου χάρη, στις ΗΠΑ και στην Κίνα, αλλά επίσης στην Ιαπωνία και στη Σαουδική Αραβία, με αποτέλεσμα να αναμένεται περαιτέρω αύξηση του ανταγωνισμού στον συγκεκριμένο τομέα.

5. Η νανοτεχνολογία ως περιβαλλοντική συνιστώσα

5.1. Οι οικολογικές επιχειρηματικές πρακτικές συνιστούν καθοριστικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική, αφενός σε ό,τι αφορά τον προσανατολισμό της εσωτερικής αγοράς και, αφετέρου, της παγκόσμιας αγοράς.

5.2. Είτε ως ανάντη, είτε ως ενδιάμεσα ή ως τελικά προϊόντα, τα νανοϋλικά συμβάλλουν με τις πολλαπλές τους ιδιότητες στη βελτίωση της απόδοσης της μετατροπής ενέργειας, καθώς και στην ελάττωση της ενεργειακής κατανάλωσης. Οι νανοτεχνολογίες ενθαρρύνουν την προοπτική της μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ⁽⁸⁾, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην προστασία του κλίματος.

5.3. Το ομόσπονδο κρατίδιο της Έσσης δημοσίευσε μελέτη, η οποία αναδεικνύει το δυναμικό καινοτομίας της νανοτεχνολογίας στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας ⁽⁹⁾, π.χ. για την επεξεργασία και τον καθαρισμό υδάτων, την πρόληψη των αποβλήτων, την ενεργειακή απόδοση και τον καθαρισμό του ατμοσφαιρικού αέρα. Αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερο όγκο παραγγελιών, ιδίως για τις ΜΜΕ. Η χημική βιομηχανία ερευνά και διαμορφώνει τα θεμέλια προκειμένου να αναπτυχθούν, στη συνέχεια, τα αντίστοιχα ανάντη και τελικά προϊόντα.

5.4. Η περιβαλλοντική συνιστώσα πρέπει να ενσωματωθεί στις στρατηγικές των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, ως τμήμα μιας προσέγγισης για τη βιωσιμότητα. Οι εργαζόμενοι θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν τη διαδικασία.

5.5. Η αρχή της προφύλαξης αποτελεί αναπόσπαστη συνιστώσα της τρέχουσας περιβαλλοντικής πολιτικής και της πολιτικής στον τομέα της υγείας στην Ευρώπη. Αυτό συνεπάγεται ότι οι επιβαρύνσεις ή οι κίνδυνοι για το περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία θα πρέπει να ελαχιστοποιούνται ήδη σε προκαταρκτικό στάδιο. Εντούτοις, είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται η αναλογικότητα του κόστους, των οφελών και των επιβαρύνσεων που συνδέονται με την εφαρμογή των προληπτικών μέτρων, ιδίως για την προστασία των ΜΜΕ.

⁽⁷⁾ Έκθεση της Oxford Economics, «Evolution of competitiveness in the European chemical industry: historical trends and future prospects» (Εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία: ιστορικές τάσεις και μελλοντικές προοπτικές), Οκτώβριος 2014.

⁽⁸⁾ Το Ινστιτούτο Fraunhofer για την Αιολική Ενέργεια και τις Τεχνολογίες Ενεργειακών Συστημάτων (Fraunhofer-Institut für Windenergie und Energiesystemtechnik) από τη Γερμανία και η Εθνική Υπηρεσία Νέων Τεχνολογιών, Ενέργειας και Βιώσιμης Οικονομικής Ανάπτυξης (ENEA) από την Ιταλία ανέπτυξαν μια τεχνολογία για την αποθήκευση του CO₂ υπό τη μορφή μεθανίου. Πηγή: Fraunhofer-Institut für Windenergie und Energiesystemtechnik, 2012.

⁽⁹⁾ Πηγή: Ομόσπονδο κρατίδιο της Έσσης, Υπουργείο Οικονομικών και Μεταφορών, «Einsatz von Nanotechnologie in der hessischen Umwelttechnologie» (Χρήση της νανοτεχνολογίας στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες στην Έσση), 2009.

6. Οι нанοτεχνολογίες ως συνιστώσα για την απασχόληση/κοινωνική συνιστώσα

6.1. Το δυναμικό απασχόλησης που προσφέρουν οι нанοτεχνολογίες στη χημική βιομηχανία σε παγκόσμιο επίπεδο είναι εξαιρετικά υψηλό. Ο αριθμός των θέσεων εργασίας στον τομέα των нанοτεχνολογιών της ΕΕ εκτιμάται ήδη μεταξύ 300 000 και 400 000 ⁽¹⁰⁾.

6.2. Παράλληλα με αυτήν την αύξηση, θα πρέπει επίσης να συνυπολογιστούν οι κίνδυνοι που ανακύπτουν με τη μείωση θέσεων απασχόλησης, τη μετεγκατάσταση εγκαταστάσεων παραγωγής ή με το μεταβαλλόμενο φάσμα επαγγελματικών δεξιοτήτων.

6.3. Ο αριθμός των θέσεων εργασίας αποτελεί τη μία όψη του νομίματος· η ποιότητα όμως αυτών των θέσεων εργασίας την άλλη όψη. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στους τομείς των нанοτεχνολογιών στις διάφορες επιχειρήσεις, όχι μόνον στον κλάδο της χημικής βιομηχανίας, είναι, κατά κανόνα, καλά αμειβόμενες θέσεις για εργαζόμενους υψηλής ειδίκευσης ⁽¹¹⁾.

6.4. Αυτή η παράμετρος δημιουργεί σημαντικές ανάγκες εκπαίδευσης και κατάρτισης εντός των επιχειρήσεων. Ομοίως, αναδύονται νέες μορφές συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινωνικές συμπράξεις καθίστανται παράγοντας καινοτομίας υπό την έννοια ότι πρέπει να διεξάγεται ένας συνεχής διάλογος, για παράδειγμα, σχετικά με την οργάνωση της εργασίας, την προστασία της υγείας στον τόπο εργασίας και την επαγγελματική κατάρτιση. Στη γερμανική χημική βιομηχανία έχουν συναφθεί για τον σκοπό αυτό εκτεταμένες συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων ⁽¹²⁾.

7. Ευκαιρίες και κίνδυνοι των нанοτεχνολογιών

7.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δαπανά ήδη μεταξύ 20 και 30 εκατ. ευρώ ετησίως για την έρευνα στον τομέα της ναοασφάλειας. Σε αυτές τις δαπάνες προστίθενται κατ' έτος περίπου 70 εκατ. ευρώ από τα κράτη μέλη ⁽¹³⁾. Αυτό συνιστά ένα ενδεδειγμένο και επαρκές πλαίσιο.

7.2. Ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να συντονίσουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μακροπρόθεσμης έρευνας, προκειμένου να διευρυνθούν οι γνώσεις σχετικά με τα ναουίλικά, τις ιδιότητές τους καθώς και τις δυνητικές ευκαιρίες και τους ενδεχόμενους κινδύνους που αυτά συνεπάγονται για την υγεία των εργαζομένων και των καταναλωτών, αλλά και για το περιβάλλον.

7.3. Πολλές επιχειρήσεις του χημικού κλάδου έχουν λάβει μια σειρά μέτρων, στο πλαίσιο της διαχείρισης των κινδύνων, προκειμένου να εφαρμόσουν μια υπεύθυνη πολιτική στον τομέα της βιώσιμης ασφάλειας των εργαζομένων και των προϊόντων. Σε πολλές περιπτώσεις, τα μέτρα αυτά λαμβάνονται στο πλαίσιο της παγκόσμιας πρωτοβουλίας «Responsible Care» (Υπεύθυνη Φροντίδα) της χημικής βιομηχανίας ⁽¹⁴⁾. Παρόμοιες πρωτοβουλίες έχουν αναπτυχθεί και σε άλλους τομείς.

7.4. Η αρχή της υπεύθυνης διαχείρισης των προϊόντων εφαρμόζεται από το στάδιο της έρευνας έως την τελική τους διάθεση. Ήδη από το στάδιο της ανάπτυξης, οι επιχειρήσεις μελετούν δυνατούς τρόπους για την ασφαλή παραγωγή και χρήση των προϊόντων τους. Πριν από την εισαγωγή των προϊόντων στην αγορά, αυτές οι μελέτες πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί — και θα πρέπει να έχουν υποβληθεί τυχόν παρατηρήσεις σχετικά με την ασφαλή τους χρήση. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την ενδεδειγμένη διάθεση των προϊόντων τους.

7.5. Στις δημοσιεύσεις της σχετικά με την ασφάλεια των ναουίλικών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι επιστημονικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι, κατ' ουσία, τα ναουίλικά πρέπει να θεωρούνται «κανονικές χημικές ουσίες» ⁽¹⁵⁾. Οι γνώσεις σχετικά με τις ιδιότητες των ναουίλικών αυξάνονται διαρκώς. Οι υφιστάμενες μέθοδοι αξιολόγησης των κινδύνων μπορούν να εφαρμοστούν.

⁽¹⁰⁾ Otto Linher, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Grimm et al: «Nanotechnology: Innovationsmotor für den Standort Deutschland», (Νανοτεχνολογία: ο κινητήριος μοχλός καινοτομίας για τη Γερμανία), Baden-Baden, 2011.

⁽¹¹⁾ IG BCE/VCI: «Zum verantwortungsvollen Umgang mit Nanomaterialien» (Για μια υπεύθυνη χρήση των ναουίλικών). Έγγραφο θέσης, 2011.

⁽¹²⁾ IG BCE — Industriegewerkschaft Bergbau, Chemie, Energie (Ομοσπονδία συνδικάτων της μεταλλευτικής, χημικής και ενεργειακής βιομηχανίας της Γερμανίας): «Nanomaterialien — Herausforderungen für den Arbeits- und Gesundheitsschutz» (Τα ναουίλικά: προκλήσεις για την υγεία και την ασφάλεια στον τόπο εργασίας).

⁽¹³⁾ Otto Linher, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹⁴⁾ <http://www.icca-chem.org/en/Home/Responsible-care/> (στην αγγλική).

⁽¹⁵⁾ «Background paper for WHO Guidelines on Protecting Workers from Potential Risks of Manufactured Nanomaterials» [έγγραφο εργασίας για τις κατευθυντήριες γραμμές της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ) σχετικά με την προστασία των εργαζομένων από δυνητικούς κινδύνους που συνδέονται με τα βιομηχανικά ναουίλικά].

7.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι ο κανονισμός REACH⁽¹⁶⁾ συνιστά το καλύτερο πλαίσιο για τη διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με τα νανούλικά. Θα πρέπει να εισαχθεί μια σειρά αποφασισμένων και διευκρινισμένων στα παραρτήματα του κανονισμού REACH και στα έγγραφα καθοδήγησης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων (ECHA — European Chemicals Agency) —όχι όμως στο κυρίως κείμενο του κανονισμού⁽¹⁷⁾.

7.7. Στη φαρμακευτική βιομηχανία οι «Ορθές πρακτικές παραγωγής» (ΟΠΠ) [«Good Manufacturing Practices» — GMP] διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επεξεργασία των νανούλικών. Οι πρακτικές αυτές αποτελούν, ουσιαστικά, κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στις διαδικασίες παραγωγής φαρμακευτικών προϊόντων και δραστικών ουσιών.

7.8. Είναι αυτονόητο ότι οι καταναλωτές πρέπει να είναι ενημερωμένοι. Οι διάλογοι που διεξάγουν μεγάλες χημικές εταιρείες σχετικά με τις νανοτεχνολογίες αποτελούν θετικά παραδείγματα στο πλαίσιο αυτής της ενημέρωσης⁽¹⁸⁾. Αυτοί οι διάλογοι αποσκοπούν στην πληροφόρηση, στην επίτευξη μεγαλύτερης αποδοχής και στον εντοπισμό των κινδύνων. Προκειμένου να βελτιωθεί η πληροφόρηση σχετικά με τα νανούλικά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε σε λειτουργία μια διαδικτυακή πλατφόρμα στα τέλη του 2013⁽¹⁹⁾. Αυτή περιέχει αναλυτικές παραπομπές σε όλες τις σχετικές πηγές πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των διαθέσιμων μητρώων σε εθνικό ή σε τομεακό επίπεδο.

8. Παράγοντες ανταγωνιστικότητας/Κίνητρα για τη νανοτεχνολογία στην Ευρώπη

8.1. Ένα θετικό κλίμα για την έρευνα και την καινοτομία συνιστά ζωτικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας. Αυτό ισχύει αφενός για τα καινοτόμα προϊόντα και τις καινοτόμες διαδικασίες όσο και για τις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Η σπουδαιότητα της νανοτεχνολογίας θα πρέπει επίσης να αντικατοπτρίζεται και να υποστηρίζεται περισσότερο στις προτεραιότητες της ΕΕ, αλλά και στα ερευνητικά και περιφερειακά χρηματοδοτικά της προγράμματα.

8.2. Η έρευνα και η ανάπτυξη πρέπει να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικές οι εξής παράμετροι: πανευρωπαϊκή δικτύωση, συνεργασία και δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών μεταξύ νεοσύστατων επιχειρήσεων, εδραιωμένων επιχειρήσεων, πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων με αντικείμενο τη βασική και την εφαρμοσμένη έρευνα. Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί σήμερα ένα αποτελεσματικό δυναμικό καινοτομίας. Για να βελτιστοποιηθεί η συνεργασία, εγκαθίστανται πόλοι επιχειρήσεων (hubs) σε στρατηγικής σημασίας γεωγραφικά κομβικά σημεία.

8.3. Η βασική και η συνεχής κατάρτιση αποτελούν πρωταρχικό παράγοντα σε διαδικασίες υψηλού επιπέδου καινοτομίας όπως η νανοτεχνολογία. Η συνεργασία ανάμεσα σε εξειδικευμένους εργαζομένους και σε απόφοιτους πανεπιστημίων παράγει τα ισχυρότερα αποτελέσματα καινοτομίας, με την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ απασχολούμενων που διαθέτουν διαφορετικούς τύπους επαγγελματικών προσόντων να συνοδεύεται από συμπληρωματικά μέτρα στους τομείς της οργάνωσης και της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, όπως η ομαδική εργασία, η εκ περιτροπής ανάθεση και ανάληψη καθηκόντων και η μεταβίβαση της αρμοδιότητας λήψης αποφάσεων. Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός για την καινοτομία ενθαρρύνει τον ανταγωνισμό για εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης. Πρέπει να αναπτυχθούν τα κατάλληλα κίνητρα από τους ενδιαφερόμενους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες.

8.4. Η ενίσχυση της ευελιξίας σε ό,τι αφορά τον προσανατολισμό της έρευνας και ο περιορισμός των γραφειοκρατικών απαιτήσεων εξασφαλίζουν την ανταγωνιστικότητα. Τα φάρμακα, η ιατρική μηχανική, οι επιστρώσεις επιφανειών και η μηχανική περιβάλλοντος έχουν εξέχουσα σημασία για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές και για την εσωτερική αγορά. Ειδικότερα, ο προσανατολισμός προς την ενιαία αγορά με άξονα τους περιφερειακούς της κόμβους διανοίγει στον τομέα αυτόν πλήθος ευκαιριών για τις ΜΜΕ.

8.5. Το κόστος του παράγοντα εργασία δεν θα πρέπει να εξετάζεται αποκλειστικά υπό το πρίσμα των μισθολογικών δαπανών. Στην αξιολόγηση θα πρέπει επίσης να συνυπολογίζεται το κόστος διαχείρισης (για παράδειγμα, για τις δραστηριότητες ελέγχου και διασφάλισης της ποιότητας).

8.6. Το ενεργειακό κόστος συνιστά καθοριστικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα στην ενεργοβόρα χημική βιομηχανία. Οι ανταγωνιστικές τιμές και ένας σταθερός ενεργειακός εφοδιασμός στην ΕΕ αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ανταγωνιστικότητα, ιδίως των ΜΜΕ.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁶⁾ Ο REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) είναι ο ευρωπαϊκός κανονισμός για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων, <http://echa.europa.eu/el/home>

⁽¹⁷⁾ Πηγή: Επιτροπή Τομεακού Κοινωνικού Διαλόγου της Ευρωπαϊκής Χημικής Βιομηχανίας.

⁽¹⁸⁾ <http://www.cefic.org/Documents/PolicyCentre/Nanomaterials/Industry-messages-on-nanotechnologies-and-nanomaterials-2014.pdf> (στην αγγλική).

⁽¹⁹⁾ https://ihcp.jrc.ec.europa.eu/our_databases/web-platform-on-nanomaterials (στην αγγλική).

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

512Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 9ΗΣ ΚΑΙ 10ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2014»

[COM(2015) 247 final]

(2016/C 071/06)

Εισηγήτρια: η κ. Reine-Claude MADER

Στις 6 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2014»

[COM(2015) 247 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 128 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετικές τις διάφορες πρωτοβουλίες που ανέλαβε η Επιτροπή για την προώθηση ενός θεμιτού ανταγωνισμού, που να διαφυλάσσει τα συμφέροντα των οικονομικών φορέων (επιχειρήσεων, καταναλωτών, εργαζομένων).

1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις δράσεις που αναπτύσσει η Επιτροπή για την εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων περί ανταγωνισμού, ειδικότερα δε τις δράσεις ενάντια σε πρακτικές νόθευσης του ανταγωνισμού —όπως η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης—, που παρακλύζουν την οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), όλως ιδιαίτερος δε των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), οι οποίες διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, και των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας, που συνιστούν παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

1.3. Εκφράζει, ωστόσο, τη λύπη της επειδή, για άλλη μία φορά, η Επιτροπή δεν υιοθέτησε ένα πραγματικό ένδικο μέσο για την άσκηση συλλογικών προσφυγών, ώστε να ικανοποιείται πραγματικά το δικαίωμα αποζημίωσης των θυμάτων αντιανταγωνιστικών πρακτικών.

1.4. Επικροτεί το έργο της Επιτροπής με στόχο τη γνωστοποίηση και τη διαφάνεια των κανόνων, το οποίο συντελεί στη σταθεροποίηση των επιχειρήσεων —και συνεπώς της αγοράς. Επί του προκειμένου, υπενθυμίζει ότι οι πρακτικές του κλάδου της διανομής απαιτούν συνεχή επίβλεψη.

- 1.5. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για την ώθηση που δίνει στη συνεργασία με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού, οι οποίες καλούνται να αναλάβουν καθοριστικό ρόλο, ιδίως στον τομέα της πρόληψης και της ανάπτυξης προγραμμάτων ευαισθητοποίησης του κοινού στο δικαίο του ανταγωνισμού. Εκτιμά ότι οι αρχές αυτές πρέπει να διαθέτουν τα αναγκαία προς τούτο μέσα.
- 1.6. Η συνεργασία αυτή πρέπει να επεκταθεί σε διεθνές επίπεδο, λόγω της παγκοσμιοποίησης των συναλλαγών, ώστε η Ευρώπη να μην πλήττεται από τον αθέμιτο ανταγωνισμό.
- 1.7. Ο διάλογος μεταξύ των διαφόρων ενωσιακών οργάνων [Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), ΕΟΚΕ, Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΠΠ)] θα πρέπει όχι μόνο να εδραιωθεί, αλλά και να ενισχυθεί.
- 1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις τροποποιήσεις που εισήχθησαν στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, οι οποίοι ευθυγραμμίστηκαν ώστε να στηρίζουν τις καινοτόμους επιχειρήσεις, ιδίως στον ψηφιακό κλάδο, γεγονός που διανοίγει σημαντικότερες προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης, προς όφελος καταναλωτών και επιχειρήσεων.
- 1.9. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση ότι τα περιθώρια παρέμβασης της Επιτροπής σε θέματα ελαχιστοποίησης των φόρων είναι περιορισμένα· ωστόσο, επιθυμεί να συνεχίσει η Επιτροπή τις προσπάθειές της προκειμένου να αντιμετωπίσει τις φορολογικές και κοινωνικές στρεβλώσεις, να τις περιορίσει ή να τις αποκλείσει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, μεριμνώντας ώστε οι σχετικές ενέργειες να μην οδηγήσουν σε εξίσωση προς το χειρότερο επίπεδο.
- 1.10. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στην αγορά της ενέργειας. Τάσσεται υπέρ της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης, με στόχο την εξασφάλιση της ασφάλειας εφοδιασμού και την παροχή ενέργειας σε προσιτές τιμές στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 1.11. Εξάλλου, αποδίδει μεγάλη σημασία στα μέτρα που συμβάλλουν στην οικονομία ενέργειας, στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- 1.12. Πιστεύει ότι το άνοιγμα της αγοράς της ενέργειας πρέπει να είναι εις όφελος των ιδιωτών καταναλωτών, που δεν έχουν ουσιαστικές δυνατότητες διαπραγμάτευσης.
- 1.13. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για εξασφάλιση ελεύθερης πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες, ώστε να είναι δυνατή η οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Ο στόχος αυτός δικαιολογεί την επιδίωξη συμπληρωματικότητας μεταξύ ιδιωτικών επενδύσεων και δημοσίων ενισχύσεων.
- 1.14. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει να αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στην προσφορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ώστε να μπορεί να χρηματοδοτείται η πραγματική οικονομία και να μπορούν οι καταναλωτές να συνεχίσουν να επωφελούνται από τους καλύτερους δυνατούς όρους για τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν.
- 1.15. Τέλος, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι απαιτείται παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών δράσεων.

2. Περιεχόμενο της έκθεσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού του 2014

- 2.1. Η υπό εξέταση ετήσια έκθεση επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην ψηφιακή ενιαία αγορά, στην ενεργειακή πολιτική και στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Αναφέρεται επίσης σε ζητήματα που σχετίζονται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, με τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, με την προώθηση ενός πνεύματος ανταγωνισμού εντός και πέραν της ΕΕ, καθώς και με τον διοργανικό διάλογο.
- 2.2. Προβάλλεται η ψηφιακή οικονομία, η οποία αντιμετωπίζεται ως παράγων τόνωσης της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης των κλάδων της ενέργειας, των μεταφορών, των δημοσίων υπηρεσιών, της υγείας και της παιδείας. Προς τούτο, όλα τα εργαλεία που προσφέρει το δικαίο του ανταγωνισμού αξιοποιούνται για τη στήριξη της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού των υποδομών, μεταξύ των οποίων των καλούμενων ευρυζωνικών δικτύων «νέας γενιάς», μέσω κρατικών ενισχύσεων, με παράλληλη εξασφάλιση της αρχής της τεχνολογικής ουδετερότητας.

2.3. Η αγορά των έξυπνων κινητών συσκευών εξελίσσεται ταχύτατα, όπως φάνηκε με την εξαγορά του WhatsApp από το Facebook με τη λήξη του πρώτου σταδίου της εξέτασης της συγκεντρώσης, η οποία εγκρίθηκε χωρίς όρους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατ' εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 139/2004⁽¹⁾ για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων⁽²⁾.

2.4. Το 2014 διαπιστώθηκε για άλλη μία φορά ότι η εφαρμογή του δικαίου περί ανταγωνισμού στον ψηφιακό κλάδο χαρακτηρίζεται από την περίπλοκη σχέση και την αναγκαία ισορροπία με τον σεβασμό των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που κατοχυρώνονται βάσει διπλώματος ευρεσιτεχνίας —βλέπε αποφάσεις Samsung και Motorola⁽³⁾— ή βάσει δικαιώματος του δημιουργού —όπως αποδεικνύεται με την έναρξη επίσημης διαδικασίας εναντίον αρκετών αμερικανικών κινηματογραφικών εταιρειών και ευρωπαϊκών οργανισμών συνδρομητικής τηλεόρασης, τη λεγόμενη υπόθεση «διασυνοριακή πρόσβαση σε περιεχόμενο συνδρομητικής τηλεόρασης»⁽⁴⁾.

2.5. Στη συνέχεια, η έκθεση αναφέρεται στον κλάδο της ενέργειας και υπενθυμίζει την ανάγκη μεταρρύθμισης της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Η Επιτροπή προτίθεται να υποστηρίξει τις επενδύσεις σε υποδομές με την πλαισίωση των κρατικών ενισχύσεων και την απλούστευση της εκτέλεσής τους: στον νέο γενικό κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία προβλέπεται ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δεν θα απαιτείται πλέον η πρότερη έγκριση της Επιτροπής⁽⁵⁾ για τις ενισχύσεις για ενεργειακές υποδομές, για προώθηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων και στήριξη της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, για απολύμανση μολυσμένων χώρων και για ανακύκλωση.

2.6. Αντιθέτως, οι ενισχύσεις για την πυρηνική ενέργεια δεν περιλαμβάνονται στις νέες κατευθυντήριες γραμμές. Συνεπώς, εξακολουθούν να υπόκεινται σε έλεγχο εκ μέρους των υπηρεσιών της Επιτροπής, δυνάμει του άρθρου 107 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), όπως συνέβη με σχέδιο του Ηνωμένου Βασιλείου για την επιδότηση της κατασκευής και της λειτουργίας νέου πυρηνικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής στο Hinkley Point⁽⁶⁾.

2.7. Τέλος, η πολιτική περί ανταγωνισμού χρησιμοποιήθηκε ως μηχανισμός μείωσης των τιμών της ενέργειας, με την επιβολή κυρώσεων για καταχρηστικές πρακτικές ή αθέμιτες συμπράξεις, όπως στην περίπτωση EPEX Spot και Nord Pool Spot (NPS)⁽⁷⁾, στην περίπτωση του OPCOM στη Ρουμανία, το οποίο έκανε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης⁽⁸⁾, ή της Bulgarian Energy Holding (BEH) στη Βουλγαρία⁽⁹⁾, ή ακόμη της Gazprom σχετικά με την ανάντη προμήθεια φυσικού αερίου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη⁽¹⁰⁾.

2.8. Το 2014 η πολιτική ανταγωνισμού επιχείρησε επίσης να βελτιώσει τη διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού τομέα και να υποστηρίξει τη βελτίωση της ρύθμισης και την επιτήρηση του τραπεζικού τομέα.

2.9. Έτσι, η Επιτροπή προέβη σε έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ισπανία, μεριμνώντας ώστε οι τράπεζες ανάπτυξης να μην στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό⁽¹¹⁾.

2.10. Επίσης, άσκησε δύο φορές δίωξη εναντίων των τραπεζών RBS και JP Morgan, οι οποίες συμμετείχαν, αφενός, σε αθέμιτη διμερή σύμπραξη με στόχο να επηρεάσουν το επιτόκιο αναφοράς Libor σε ελβετικά φράγκα και, αφετέρου, σε σύμπραξη με την UBS και την Crédit Suisse σχετικά με τις αποκλίσεις τιμής αγοράς και τιμής πώλησης παραγώγων επιτοκίου σε ελβετικό φράγκα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ)⁽¹²⁾. Η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα που ανήλθαν συνολικά σε 32,3 εκατ. ευρώ⁽¹³⁾.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24 της 29.1.2004, σ. 1).

⁽²⁾ Υπόθεση M.7217 Facebook/WhatsApp, απόφαση της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2014.

⁽³⁾ Υπόθεση AT.39985 Motorola — Επιβολή τυποποιημένων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας για τις υπηρεσίες γενικής πακετικής ραδιουπηρεσίας (GPRS), απόφαση της Επιτροπής της 29ης Απριλίου 2014. Υπόθεση AT.39939 Samsung — Επιβολή τυποποιημένων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας στον τομέα των κινητών και ασύρματων επικοινωνιών (UMTS), απόφαση της Επιτροπής της 29ης Απριλίου 2014.

⁽⁴⁾ Υπόθεση AT.40023 — Διασυνοριακή πρόσβαση σε περιεχόμενο συνδρομητικής τηλεόρασης, 13 Ιανουαρίου 2014.

⁽⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 316/2014 της Επιτροπής, της 21ης Μαρτίου 2014, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας (ΕΕ L 93 της 28.3.2014, σ. 17), «Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας» (ΕΕ C 89 της 28.3.2014, σ. 3).

⁽⁶⁾ Υπόθεση SA.34947, Ηνωμένο Βασίλειο — Στήριξη του πυρηνικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής Hinkley Point C, 8 Οκτωβρίου 2014.

⁽⁷⁾ Υπόθεση AT.39952 — Χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας, απόφαση της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 2014.

⁽⁸⁾ Υπόθεση AT.39984 — OPCOM/Χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας της Ρουμανίας, απόφαση της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 2014.

⁽⁹⁾ Υπόθεση AT.39767 — BEH Ηλεκτρική ενέργεια.

⁽¹⁰⁾ Υπόθεση AT.39816 — Προμήθειες φυσικού αερίου από αγορές προηγούμενου σταδίου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, 4 Σεπτεμβρίου 2012.

⁽¹¹⁾ Υπόθεση SA.36061 — Ηνωμένο Βασίλειο, Business Bank, απόφαση της Επιτροπής της 15ης Οκτωβρίου 2014. Υπόθεση SA.37824 — Πορτογαλία IFD — Instituição Financeira de Desenvolvimento, απόφαση της Επιτροπής της 28ης Οκτωβρίου 2014.

⁽¹²⁾ Υπόθεση AT.39924 — Παράγωγα επιτοκίων σε ελβετικό φράγκα, απόφαση της Επιτροπής της 21ης Οκτωβρίου 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1190_en.htm.

⁽¹³⁾ Στην RBS δεν επεβλήθη κανένα πρόστιμο, καθώς επωφελήθηκε από ασυλία δυνάμει της ανακοίνωσης του 2006 περί επεικούς μεταχείρισης, επειδή αποκάλυψε στην Επιτροπή την ύπαρξη της σύμπραξης, αποφεύγοντας έτσι πρόστιμο περίπου 5 εκατ. ευρώ για τη συμμετοχή της στην παράβαση. Τα πρόστιμα της UBS και της JP Morgan μειώθηκαν, δυνάμει του προγράμματος επεικούς μεταχείρισης της Επιτροπής, επειδή συνεργάστηκαν στην έρευνα. Οι τέσσερις τράπεζες επέλεξαν να λύσουν τη διαφορά μέσω διακανονισμού με την Επιτροπή, και επωφελήθηκαν από πρόσθετη μείωση 10 % επί του προστίμου τους.

2.11. Τέλος, η Επιτροπή εξακολουθεί να διώκει τη Visa Europe, τη Visa Inc., τη Visa International και τη MasterCard για αντίθετες προς τον ανταγωνισμό επιχειρηματικές πρακτικές με βάση πολυμερείς διαπραγματικές προμήθειες: αφενός, κατέστησε νομικά υποχρεωτικές τις δεσμεύσεις που πρότεινε η Visa Europe, ενώ, αφετέρου, διώκει τη Visa Inc. και τη Visa International σχετικά με διεθνείς διαπραγματικές προμήθειες.

2.12. Στην έκθεση αναφέρονται οι προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ιδίως δε των ΜΜΕ, με τη διευκόλυνση της πρόσβασης τους στη χρηματοδότηση κατά τη φάση της ανάπτυξής τους⁽¹⁴⁾ και με τη στήριξη της έρευνας και της καινοτομίας χάρη σε νέα πλαίσια των ενισχύσεων που καθιερώνει απαλλαγή κατά κατηγορία⁽¹⁵⁾.

2.13. Οι ΜΜΕ είναι επίσης οι κυρίως επωφελούμενες από την αναθεώρηση της ανακοίνωσης «de minimis», η οποία τους προσφέρει ενδείξεις για να αξιολογούν κατά πόσον οι συμφωνίες τους εμπίπτουν ή όχι στο άρθρο 101 της ΣΛΕΕ που απαγορεύει τις αθέμιτες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων⁽¹⁶⁾.

2.14. Το 2014 η Επιτροπή επέδειξε, επίσης, ιδιαίτερη επαγρύπνηση σχετικά με τη χρήση, εκ μέρους ορισμένων επιχειρήσεων, διαφορετικών φορολογικών καθεστώτων σε ορισμένα κράτη μέλη για να μειώσουν τη φορολογική τους βάση: η Επιτροπή κίνησε επίσημες διαδικασίες έρευνας εναντίον της Apple στην Ιρλανδία, της Starbucks στις Κάτω Χώρες και της Fiat Finance & Trade στο Λουξεμβούργο.

2.15. Το περασμένο έτος σηματοδοτήθηκε κυρίως από την ολοκλήρωση δεκαετίας από την εφαρμογή του κανονισμού αριθ. (ΕΚ) αριθ. 1/2003 και την αναθεώρηση του κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων⁽¹⁷⁾. Επί του προκειμένου, αναφέρεται στην έκθεση ότι θα ήταν ευκαίια η σημείωση προόδου ως προς την ανεξαρτησία των αρχών ανταγωνισμού και τον μηχανισμό που τους παρέχει τη δυνατότητα δίωξης και επιβολής κυρώσεων για αθέμιτες πρακτικές. Τονίζεται επίσης η ανάγκη περαιτέρω εξορθολογισμού του ελέγχου των συγκεντρώσεων.

2.16. Η Επιτροπή αναφέρει επίσης ότι, κατά το υπό εξέταση έτος, ένα σημαντικό επίτευγμα στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού ήταν η υιοθέτηση της οδηγίας σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας —η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2014—, εκτιμά δε ότι, χάρη στην οδηγία αυτή, θα καταστεί πιο εύκολο για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις της Ευρώπης να λαμβάνουν πραγματική αποζημίωση για ζημιές που υφίστανται λόγω παραβάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, όπως συμπράξεις και καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης στην αγορά.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πολιτική ανάπτυξης του ψηφιακού τομέα, καθώς και τις πρωτοβουλίες για την τόνωση της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης. Εκτιμά ότι το σύνολο του εδάφους της ΕΕ πρέπει να έχει πρόσβαση σε ευρυζωνική κάλυψη, γεγονός που ενδέχεται να χρειαστεί την προσφυγή σε κρατικές ενισχύσεις, σε συνδυασμό με πρόοδη χρηματοδότηση εκ μέρους της ΕΕ. Επί του προκειμένου, μπορούν να φανούν χρήσιμες οι κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων όσον αφορά την ταχεία ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων⁽¹⁸⁾.

3.2. Εξάλλου, δεν μπορεί να υπάρξει ψηφιακή αγορά χωρίς ευρυζωνικό δίκτυο στο σύνολο του εδάφους της ΕΕ. Οι στόχοι της Επιτροπής είναι λιγότερο φιλόδοξοι, λόγω της έλλειψης ενδιαφέροντος των ιδιωτικών φορέων για ορισμένες περιοχές, ιδίως τις αγροτικές, η οικονομική ανάπτυξη των οποίων πρέπει να υποστηριχθεί.

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη βούληση της Επιτροπής να επιβάλλει κυρώσεις για παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού· εκτιμά ότι οι κυρώσεις πρέπει να έχουν αποτρεπτικό ύψος και να είναι βαρύτερες σε περίπτωση υποτροπής. Επιπλέον, η πολιτική ανταγωνισμού πρέπει να αναλυθεί, μεταξύ άλλων εντός των επιχειρήσεων, ώστε να προλαμβάνονται αντιανταγωνιστικές συμπεριφορές.

3.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, όπως και η Επιτροπή, την αύξηση του αριθμού των χρηστών έξυπνων κινητών συσκευών. Η καινοτομία έχει καθοριστική σημασία στον τομέα αυτόν, αλλά πρέπει να θεσπιστούν για τους φορείς εκμετάλλευσης κανόνες διαφανείς και γνωστοί σε όλους. Θεωρεί ότι η πανταχού παρουσία των μεγάλων διεθνών ομίλων, όπως η Google, για να μην αναφέρουμε άλλους, εγκυμονεί κινδύνους κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης και ότι είναι σημαντικό να επιβάλλεται η τήρηση των ισχυόντων κανόνων, ώστε να είναι δυνατή η είσοδος στην αγορά νέων φορέων.

⁽¹⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου» (ΕΕ C 19 της 22.1.2014, σ. 4).

⁽¹⁵⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία (ΕΕ C 198 της 27.6.2014, σ. 1).

⁽¹⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ανακοίνωση de minimis) (ΕΕ C 291 της 30.8.2014, σ. 1).

⁽¹⁷⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ L 1 της 4.1.2003, σ. 1)·βλέπε υποσημείωση 1.

⁽¹⁸⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την εφαρμογή των κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων όσον αφορά την ταχεία ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων (ΕΕ C 25 της 26.1.2013, σ. 1).

- 3.5. Επιπλέον, πιστεύει ότι οι κάτοχοι διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να προτείνουν συμφωνίες παραχώρησης της άδειας εκμετάλλευσης των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας υπό όρους δίκαιους, λογικούς και μη μεροληπτικούς.
- 3.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσαρμογή στην ψηφιακή εποχή του νομικού πλαισίου που διέπει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας⁽¹⁹⁾, το οποίο, όπως ορθά τονίζει η Επιτροπή, θα πρέπει να συμβαδίζει με τις εξελίξεις.
- 3.7. Όσον αφορά τη λειτουργία των αγορών ενέργειας, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ανάπτυξη της οικονομίας προϋποθέτει μια κοινή ενεργειακή πολιτική. Ως εκ τούτου, χαιρετίζει τη δεδηλωμένη πρόθεση της Επιτροπής να συγκροτήσει μια Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ένωση.
- 3.8. Πιστεύει ότι η Ένωση αυτή θα είναι επωφελής για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, που αναμένεται να έχουν πρόσβαση σε λογικές τιμές, καθώς και ασφάλεια εφοδιασμού.
- 3.9. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την επαγρύπνηση της Επιτροπής σε θέματα αγοράς της ενέργειας με στόχο την ύπαρξη πραγματικού ανταγωνισμού, καθώς και τις πρωτοβουλίες της για την άρση των εμποδίων που παρακωλύουν τον ανταγωνισμό στις μη ρυθμιζόμενες αγορές. Επιθυμεί να κινητοποιήσει η Επιτροπή όλα τα μέσα για την αποτροπή των δυσλειτουργιών που πλήττουν την οικονομία.
- 3.10. Τέλος, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα μέτρα που συμβάλλουν στην οικονομία ενέργειας, στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της βιοενέργειας.
- 3.11. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αυξηθεί η διαφάνεια και η τήρηση της δεοντολογίας στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού τομέα, ο οποίος πρέπει να στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη.
- 3.12. Επικροτεί τη συμβολή του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων στην αύξηση της συνέπειας των μέτρων για την αντιμετώπιση των χρηματοπιστωτικών δυσχερειών και στον περιορισμό των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, με παράλληλη μείωση στο ελάχιστο αναγκαίο της προσφυγής στα χρήματα των φορολογουμένων. Επισημαίνει ότι, χάρη στον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων, με τη θέσπιση και την ενίσχυση των μηχανισμών επιτήρησης, περιορίστηκαν ορισμένες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εντός της αγοράς.
- 3.13. Πιστεύει ότι πρέπει να υπογραμμιστούν οι ενέργειες της Επιτροπής για τη μείωση του κόστους χρήσης των τραπεζικών καρτών, οι οποίες οδήγησαν σε μείωση από 30 % έως 40 % του κόστους των συναλλαγών εντός της ενιαίας αγοράς.
- 3.14. Ο δεδηλωμένος στόχος της προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί απόλυτη ανάγκη και θα μπορούσε να υποστηριχτεί με βάση την πολιτική περί ενισχύσεων καινοτομίας, που προβλέπονται στο «Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία».
- 3.15. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ χαιρέτισε την πρωτοβουλία της Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό των κρατικών ενισχύσεων⁽²⁰⁾ και έκρινε ότι οι νέες κατευθυντήριες γραμμές ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των κρατών μελών και στην πραγματικότητα της αγοράς. Πιστεύει ότι η ενίσχυση της διαφάνειας θα συντελέσει σε καλύτερη κατανόηση της χορήγησης των κρατικών ενισχύσεων. Χάρη στην επιτήρηση της Επιτροπής, θα διασφαλιστεί η τήρηση των θεσπισθέντων κανόνων κατά τη χορήγηση των ενισχύσεων. Τέλος, η αξιολόγηση θα βοηθήσει τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν την καλή χρήση των χορηγούμενων ενισχύσεων.
- 3.16. Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την προώθηση της υλοποίησης των ευρωπαϊκών έργων, σε συνδυασμό με την αναγγελία της σύστασης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ), αναμένεται να συντελέσει στην επίτευξη του στόχου αυτού.
- 3.17. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την αναγνώριση της ανάγκης χορήγησης κρατικών ενισχύσεων για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών, αλλά βιώσιμων, επιχειρήσεων. Υποστηρίζει τις δράσεις που αναπτύσσονται για να τεθεί τέρμα στις παράνομες συμπράξεις, οι οποίες εμποδίζουν την ανάπτυξη των ΜΜΕ, κυρίως, —που συνιστούν παράγοντα δημιουργίας απασχόλησης— και έχουν επιπτώσεις στην απασχόληση και στις τιμές.
- 3.18. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι υπάρχουν μεγάλες επιχειρήσεις που εξακολουθούν να επιδίδονται σε ελαχιστοποίηση των φόρων, επωφελούμενες από τις αποκλίσεις μεταξύ φορολογικών συστημάτων. Χαιρετίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής να διευθετήσει τη φοροαποφυγή που απορρέει από φορολογικές στρεβλώσεις, να την περιορίσει ή να την αποκλείσει, στον βαθμό που το επιτρέπουν οι εξουσίες της.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 72· ΕΕ C 44 της 15.2.2013, σ. 104.

⁽²⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου» (ΕΕ C 19 της 22.1.2014, σ. 4).

3.19. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι προσπάθειες της Επιτροπής για την εξασφάλιση σύγκλισης με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και μεταξύ αυτών.

3.20. Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθήσει με προσοχή τη συνέχεια που θα δοθεί στη λευκή βίβλο *Προς έναν αποτελεσματικότερο έλεγχο των συγκεντρώσεων στην ΕΕ*, με την οποία επιχειρείται η βελτίωση των υφιστάμενων μηχανισμών.

3.21. Δεδομένης της παγκοσμιοποίησης των εμπορικών συναλλαγών, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάπτυξη της πολύπλευρης συνεργασίας (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης — ΟΟΣΑ, Διεθνές δίκτυο Ανταγωνισμού— ΔΔΑ, διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη — ΔΗΕΕΑ), καθώς και τα προγράμματα τεχνικής συνδρομής και συνεργασίας.

3.22. Ο διάλογος που διατηρεί η ΓΔ Ανταγωνισμού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή των Περιφερειών αναμένεται να εξασφαλίσει τη διαφάνεια κατά τη διοργανική συζήτηση σχετικά με την πολιτική που εφαρμόζεται.

3.23. Η βούληση διαλόγου αναμένεται δε να συνεχιστεί, πολλώ μάλλον που ο πρόεδρος κ. Juncker, στην επιστολή ανάθεσης αποστολής που απηύθυνε στην κ. Vestager, δίνει έμφαση στην πολιτική αυτή σύμπραξη.

3.24. Αντιθέτως προς την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι η οδηγία 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014 ⁽²¹⁾, και η σύσταση σχετικά με τις κοινές αρχές για τους μηχανισμούς συλλογικής επίλυσης διαφορών στον τομέα των παραβάσεων των αντιμονοπωλιακών κανόνων είναι ικανές να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στην ανάγκη συλλογικής προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων που πλήττονται από τις παραβάσεις αυτές.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. *Η επιδιωκόμενη λεπτή ισορροπία μεταξύ καινοτομίας, ανταγωνισμού και δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας προς όφελος μιας συνδεδεμένης ψηφιακής αγοράς*

4.1.1. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η βελτίωση των διαδικασιών τυποποίησης και η αύξηση της διαλειτουργικότητας είναι τα καθοριστικά στοιχεία της ψηφιακής της στρατηγικής. Μένει να διευκρινιστεί τι εννοεί ως «βελτίωση» των διαδικασιών τυποποίησης.

4.1.2. Η υπόθεση Motorola ⁽²²⁾, ένα από τα επεισόδια του «πολέμου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» για τα έξυπνα τηλέφωνα, χρησιμοποιείται ως παράδειγμα για τις κατευθύνσεις που θα έπρεπε να ακολουθούν οι επιχειρήσεις του κλάδου. Στην υπόθεση αυτή, η Επιτροπή αποφάσισε ότι η Motorola, κάτοχος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας για τη λειτουργία του προτύπου GPRS, είχε κάνει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης προβάλλοντας αξίωση παραλείψεως κατά της Apple ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου. Τα συγκεκριμένα διπλώματα ευρεσιτεχνίας κριθήκαν «ουσιώδους σημασίας», επειδή ήταν αναγκαία για την εφαρμογή του προτύπου GSM. Οι επιχειρήσεις που είναι κάτοχοι διπλώματος ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας για ένα πρότυπο αποκομίζουν εν δυνάμει σημαντική ισχύ στην αγορά· ως εκ τούτου, οι οργανισμοί τυποποίησης απαιτούν συχνά από αυτές να δεσμευτούν να παραχωρούν άδειες χρήσεως των εν λόγω διπλωμάτων υπό όρους δίκαιους, εύλογους και μη μεροληπτικούς («fair, reasonable and non-discriminatory» ή FRAND), ώστε να εξασφαλίζεται πρόσβαση στο συγκεκριμένο πρότυπο σε όλους τους παράγοντες της αγοράς.

4.1.3. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ελλείπει πρόσβασης στο εν λόγω ουσιώδες δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, του οποίου κάτοχος ήταν η Motorola, ο ανταγωνιστής της, εν προκειμένω η Apple, δεν μπορούσε να κατασκευάσει και να διαθέσει στην αγορά μια ορισμένη κατηγορία έξυπνων τηλεφώνων.

4.1.4. Η άσκηση αγωγής παραλείψεως ενώπιον εθνικής δικαιοδοτικής αρχής εκ μέρους του κατόχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, σε περίπτωση προβολής του σχετικού δικαιωμάτος του, είναι θεμιτή, αλλά μπορεί να αποδειχθεί καταχρηστική όταν ο κάτοχος του ουσιώδους διπλώματος ευρεσιτεχνίας κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, έχει δεσμευτεί να παραχωρήσει άδειες χρήσης υπό όρους FRAND και η εναγόμενη ανταγωνίστρια επιχείρηση είναι διατεθειμένη να αποκτήσει άδεια χρήσης υπό όρους FRAND. Παραταύτα, η Επιτροπή δεν επέβαλε πρόστιμο στη Motorola, ελλείψει νομολογίας των δικαιοδοτικών αρχών της ΕΕ σχετικά με τη νομιμότητα, βάσει του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, των αγωγών παραλείψεως που αφορούν διπλώματα ευρεσιτεχνίας ουσιώδους σημασίας για την εφαρμογή προτύπου, καθώς και λόγω αποκλίσεων μεταξύ εθνικών νομολογιών. Ωστόσο, η Επιτροπή επέβαλε στη Motorola να παύσει την καταχρηστική συμπεριφορά της.

4.1.5. Σε μια ανάλογη υπόθεση, η Επιτροπή αποδέχθηκε τις δεσμεύσεις που πρότεινε η Samsung να μην ασκήσει αγωγή παραλείψεως εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) βάσει ουσιωδών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που κατέχει και αφορούν έξυπνα τηλέφωνα και ταμπλέτες, έναντι τυχόν επιχειρήσεων που θα προσχωρήσουν σε ειδικό πλαίσιο για τη χορήγηση άδειας χρήσης.

⁽²¹⁾ Οδηγία 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ (ΕΕ L 349 της 5.12.2014, σ. 1).

⁽²²⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

4.1.6. Οι υποθέσεις αυτές καταδεικνύουν ότι δεν είναι απλό να επιτευχθεί η ισορροπία μεταξύ ανταγωνισμού, δικαίου ευρεσιτεχνίας και καινοτομίας, με απώτερο σκοπό να μπορεί ο καταναλωτής να αποκτήσει προϊόντα τεχνολογίας σε λογικές τιμές, διαθέτοντας όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα επιλογών μεταξύ διαλειτουργικών προϊόντων.

4.1.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής προς αυτή την κατεύθυνση και την προτρέπει να μην παραβλέπει ότι η εφαρμογή των αντιμονοπωλιακών κανόνων δεν έχει ως στόχο τον ανταγωνισμό απ' εαυτού, αλλά έναν ανταγωνισμό που θα είναι εις όφελος του καταναλωτή.

4.1.8. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άποψης να συμπληρώνονται οι ιδιωτικές επενδύσεις με δημόσιες, ώστε να αποτραπεί η δημιουργία ψηφιακού χάσματος εντός της ΕΕ, αρκεί οι κρατικές ενισχύσεις να μην εμποδίζουν τις ιδιωτικές επενδύσεις. Ως ένδειξη, ίσως, του ενδιαφέροντος της Επιτροπής για το ζήτημα, οι «Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την εφαρμογή των κανόνων στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων όσον αφορά την ταχεία ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων»⁽²³⁾ ήταν το πρώτο κείμενο που υιοθετήθηκε οριστικά στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού των κρατικών ενισχύσεων.

4.1.9. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δεν κρίνει επαρκώς φιλόδοξη την πρόθεση της Επιτροπής να επιτευχθεί έως το 2020 η πλήρης υψίρρυθμη ευρυζωνική κάλυψη (30 Mbps) για τις υπηρεσίες και η υιοθέτηση υπηρεσιών υπερταχείας ευρυζωνικής πρόσβασης (100 Mbps) για 50 % των Ευρωπαίων.

4.2. Οι αγορές ενέργειας

4.2.1. Η εξασφάλιση της ενεργειακής ανεξαρτησίας της Ευρώπης και η προώθηση της δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης αγοράς της ενέργειας έχει πρωταρχική σημασία για την πρόσβαση στην ενέργεια, την κατάργηση των ενεργειακών νησίδων και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ΕΕ πρέπει να επιδείξει πραγματική πολιτική βούληση για την επίτευξη του στόχου αυτού, καθώς και να ενθαρρύνει τη διαφοροποίηση της χρησιμοποιούμενης ενέργειας προωθώντας την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών. Η Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ένωση, την οποία προωθεί ο πρόεδρος κ. Juncker⁽²⁴⁾, θα αποτελέσει ασφαλώς πολιτικό κίνητρο.

4.2.2. Κατά την ΕΟΚΕ, η τρίτη δέσμη μέτρων για την ενέργεια πρέπει να τεθεί ταχέως σε εφαρμογή, πολλώ μάλλον που οι κανόνες του διασυνοριακού εμπορίου ενέργειας εξακολουθούν να είναι κατακερματισμένοι.

4.2.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι απαιτείται να εφαρμοστούν χωρίς άλλη καθυστέρηση οι αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την κατάργηση των φραγμών που εμποδίζουν τις επενδύσεις σε υποδομές, ιδίως όσες έχουν διασυνοριακή διάσταση.

4.2.4. Η ΕΟΚΕ δεν αμφιβάλλει ότι η προώθηση των κανόνων του ανταγωνισμού συμβάλλει στο άνοιγμα των εθνικών αγορών ενέργειας, όπως προκύπτει από τις υποθέσεις «Χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας» και «OPCOM/Χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας της Ρουμανίας» που αναφέρονται στην έκθεση της Επιτροπής⁽²⁵⁾, με την ευκαιρία των οποίων η Επιτροπή, αφενός, επέβαλε πρόστιμο δυνάμει του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ σε δύο χρηματιστήρια που είχαν συμφωνήσει να μην ανταγωνίζονται μεταξύ τους και είχαν μοιραστεί περιοχές δραστηριοποίησης και, αφετέρου, επέβαλε πρόστιμο στο OPCOM, το χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας της Ρουμανίας, δυνάμει του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, για διακρίσεις έναντι εμπόρων ηλεκτρικής ενέργειας από άλλα κράτη μέλη.

4.2.5. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσον αληθεύει ότι, παρά τη μείωση των χονδρικών τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας χάρη στην αύξηση του ανταγωνισμού, δεν προέκυψε συχνά μείωση του γενικού επιπέδου των τιμών του τελικού καταναλωτή⁽²⁶⁾.

4.2.6. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις έρευνες που διεξάγει η Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, σχετικά με την καταχρηστική εκμετάλλευση από την Gazprom της δεσπόζουσας θέσης της στον τομέα της παροχής φυσικού αερίου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη⁽²⁷⁾.

⁽²³⁾ ΕΕ C 25 της 26.1.2013, σ. 1.

⁽²⁴⁾ Jean-Claude Juncker, *Νέο ξεκίνημα για την Ευρώπη: Το πρόγραμμά μου για απασχόληση, ανάπτυξη, δικαιοσύνη και δημοκρατική αλλαγή*, Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εναρκτήριος λόγος στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 15 Ιουλίου 2014.

⁽²⁵⁾ Υπόθεση AT.39952 — Χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας, απόφαση της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 2014 και Υπόθεση AT.39984 — OPCOM/Χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας της Ρουμανίας, απόφαση της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 2014.

⁽²⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 29ης Ιανουαρίου 2014 «Τιμές και κόστος ενέργειας στην Ευρώπη».

⁽²⁷⁾ Υπόθεση AT.39816 — Προμήθειες φυσικού αερίου από αγορές προηγούμενου σταδίου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

4.3. Οι τραπεζικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

4.3.1. Το 2014 συνεχίστηκε η εκ βάθρων αναθεώρηση της ρύθμισης και της εποπτείας των τραπεζών. Ο προτεινόμενος κανόνας αποβλέπουν κυρίως στην αύξηση της διαφάνειας των χρηματοπιστωτικών αγορών.

4.3.2. Η Επιτροπή μερίμνησε επίσης για την αναδιάρθρωση ή την αποχώρηση από την αγορά των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που στηρίζονται με κρατικές ενισχύσεις, ενώ ιδιαίτερη προσοχή έδωσε στους κινδύνους στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των εν λόγω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ⁽²⁸⁾.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ παρακολούθησε με ενδιαφέρον τις έρευνες που διεξήγαγε η Επιτροπή για επιχειρηματικές πρακτικές που αντιβαίνουν στον ανταγωνισμό και εκφράζει την ικανοποίησή της για τις αποφάσεις που υιοθέτησαν η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού ενάντια στις διατραπεζικές προμήθειες.

4.3.4. Η ΕΟΚΕ χαίρεται την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ στην υπόθεση MasterCard ⁽²⁹⁾, η οποία επιβεβαιώνει την ανάλυση της Επιτροπής. Είναι γεγονός ότι οι διατραπεζικές προμήθειες που καταβάλλουν οι καταναλωτές κατά τις πληρωμές με τραπεζικές κάρτες ήταν ολοένα και υψηλότερες, περισσότερες και λιγότερο διαφανείς.

4.3.5. Επιπλέον, οι συγκεκριμένες επιχειρηματικές πρακτικές εμπόδιζαν την είσοδο στην αγορά των πληρωμών άλλων οικονομικών φορέων πλην των τραπεζών, οι οποίοι θα μπορούσαν να προτείνουν στους καταναλωτές άλλα μέσα ηλεκτρονικών πληρωμών, κινητά και ασφαλή, για παράδειγμα μέσω των έξυπνων τηλεφώνων.

4.3.6. Η ιδιαιτερότητα της υπόθεσης MasterCard έγκειται επίσης στο γεγονός ότι ο μηχανισμός καθορισμού των πολυμερών διατραπεζικών προμηθειών συνιστούσε περιορισμό εκ του αποτελέσματος και όχι εξ αντικειμένου.

4.3.7. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι το Δικαστήριο, όπως και το Γενικό Δικαστήριο, διαπίστωσε ότι οι πολυμερείς διατραπεζικές προμήθειες δεν είναι αντικειμενικά αναγκαίες για τη λειτουργία του συστήματος MasterCard.

4.4. Μεγαλύτερη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

4.4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προσοχή που δίνεται στις ΜΜΕ, οι οποίες έχουν καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη, καθώς και για την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Επικροτεί τις αποφάσεις της Επιτροπής με στόχο τη στήριξη της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων αυτών και την προσαρμογή των κανόνων στις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι πολιτικές αυτές έχουν καταγράψει ένα άνοιγμα έναντι των πνευματικών επαγγελμάτων, και αναγνωρίζει τον καθοριστικής σημασίας ρόλο τους για την ανάπτυξη των ευρωπαϊών επαγγελματιών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εξασφαλίζουν, τομέα προς τομέα, την απαραίτητη συμβολή των γνώσεων που απαιτούνται για την επίλυση σύνθετων προβλημάτων των πολιτών και των επιχειρήσεων· η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης στην Επιτροπή να συνεχίσει και ενδεχομένως να εντείνει τις προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

4.4.3. Για παράδειγμα, οι «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου» ⁽³⁰⁾ αναμένεται ότι θα δώσουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να διευκολύνουν την πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση κατά την έναρξη της λειτουργίας τους. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν καταρτιστεί με τρόπο που να προσαρμόζονται καλύτερα στην πραγματικότητα της αγοράς.

4.4.4. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις δράσεις της Επιτροπής για την καταπολέμηση της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, η οποία μπορεί να εμποδίσει τη σύσταση και την ανάπτυξη των ΜΜΕ και να επηρεάσει τη δραστηριότητά τους.

4.4.5. Η «ανακοίνωση de minimis» του 2014 ⁽³¹⁾ παρέχει έναν ασφαλή λιμένα για τις συμφωνίες αυτές που δεν έχουν σημαντική επίδραση στον ανταγωνισμό, καθώς συνάπτονται μεταξύ επιχειρήσεων των οποίων τα μερίδια αγοράς δεν υπερβαίνουν ορισμένα όρια. Επιπλέον, η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο κατευθύνσεων προς χρήση των ΜΜΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα ήταν σκόπιμη η ανάπτυξη ενημερωτικών δράσεων επιτόπου.

⁽²⁸⁾ Υπόθεση SA.38994 — Μηχανισμός στήριξης της ρευστότητας των βουλγαρικών τραπεζών, απόφαση της Επιτροπής της 29ης Ιουνίου 2014.

⁽²⁹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2014 στην υπόθεση C-382/12, MasterCard Inc. και λοιπών κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽³⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου» (ΕΕ C 19 της 22.1.2014, σ. 4).

⁽³¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Ανακοίνωση σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 101 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ανακοίνωση de minimis) (ΕΕ C 291 της 30.8.2014, σ. 1).

4.5. Ενίσχυση των μέσων που διαθέτουν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και της διεθνούς συνεργασίας

4.5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ποιοτική συνεργασία που έχει αναπτυχθεί μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού. Πιστεύει ότι συντελεί στην εξασφάλιση της αλληλεπίδρασης που απαιτείται για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς.

4.5.2. Υποστηρίζει όλα τα μέτρα υπέρ της συνεργασίας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, η οποία προϋποθέτει να διαθέτουν πόρους και ανεξαρτησία.

4.5.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός πραγματικού ευρωπαϊκού χώρου ανταγωνισμού, πράγμα που απαιτεί εναρμόνιση των βασικών κανόνων των επιμέρους εθνικών νομοθεσιών, ώστε να είναι ασφαλέστερη η οικονομική δραστηριότητα εντός της ενιαίας αγοράς.

4.5.4. Πιστεύει, επίσης, ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν ένα πλήρες πλαίσιο νομικών μέσων ώστε να μπορούν να διενεργούν τις απαραίτητες επιθεωρήσεις και να επιβάλλουν αποτελεσματικά και αναλογικά πρόστιμα.

4.5.5. Τα προγράμματα επιεικούς μεταχείρισης, που έχουν αποδειχθεί χρήσιμα για την καταπολέμηση των συμπράξεων, πρέπει επίσης να γενικευθούν σε όλα τα κράτη μέλη.

4.5.6. Η πολυμερής συνεργασία με τον ΟΟΣΑ, το Διεθνές δίκτυο Ανταγωνισμού και τη ΔΗΕΕΑ πρέπει να συνεχιστεί και η Επιτροπή πρέπει να καταβάλει προσπάθειες ανάληψης σημαντικού ρόλου.

4.5.7. Τέλος, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η τεχνική συνδρομή πρέπει να αξιοποιείται περισσότερο κατά τις διαπραγματεύσεις ένταξης με τις υποψήφιες χώρες.

Βρυξέλλες 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: 5 νευραλγικοί τομείς δράσης»

[COM(2015) 302 final]

(2016/C 071/07)

Εισηγητής: ο κ. Petru Sorin DANDEA

Συνεισηγητής: ο κ. Paulo BARROS VALE

Στις 6 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πέντε νευραλγικοί τομείς δράσης»

[COM(2015) 302 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 26 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 169 ψήφους υπέρ, 15 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού αποτελεί τα τελευταία χρόνια ένα από τα πρωταρχικά μέληματα τόσο των κρατών μελών όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το σχέδιο δράσης για την εφαρμογή ενός δικαιότερου και αποδοτικότερου συστήματος φορολόγησης των εταιρειών που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνιστά ένα σημαντικό βήμα προόδου, προκειμένου να περιοριστεί αυτό το αρνητικό φαινόμενο. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την υποβολή του σχεδίου και εκφράζει τη στήριξή της στις προσπάθειες της Επιτροπής για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου που προκαλεί τη διάβρωση της φορολογικής βάσης των κρατών μελών και ενθαρρύνει τον αδέμιτο ανταγωνισμό.

1.2. Όπως έχει ήδη υποστηρίξει κατά το παρελθόν⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την εισαγωγή της ΚΕΒΦΕ (κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας των εταιρειών), η οποία θα πρέπει να καταστεί υποχρεωτική για τις εταιρείες με διασυνοριακές δραστηριότητες. Μια προαιρετική εφαρμογή της ΚΕΒΦΕ θα περιορίζε την αποτελεσματικότητά της, διότι οι εταιρείες που εφαρμόζουν τη μεταφορά κερδών για να μειώσουν τη φορολόγηση θα αρνούνταν να υιοθετήσουν την ΚΕΒΦΕ.

1.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο της μελλοντικής επέκτασης της ΚΕΒΦΕ σε όλες τις εταιρείες, ούτως ώστε να αποφευχθεί η λειτουργία τους βάσει δύο διαφορετικών φορολογικών καθεστώτων. Πριν επεκταθεί το σύστημα της ΚΕΒΦΕ σε όλες τις επιχειρήσεις, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε βάθος ανάλυση αντικτύπου, ιδίως όσον αφορά τις συνέπειες στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο.

1.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, κατά την εκπόνηση του σχεδίου οδηγίας, να δώσει ξεχωριστή προσοχή στη σαφήνεια των ορισμών και των εννοιών που θα διέπουν την κοινή φορολογική βάση. Η σαφήνεια των εν λόγω ορισμών είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της διαδικασίας μεταφοράς και την αποφυγή μειζόνων διαφορών σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν σε εκτεταμένο βαθμό την αποδοτικότητα της προτεινόμενης κανονιστικής πράξης.

1.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο μηχανισμός αντιστάθμισης των ζημιών σε διασυνοριακό επίπεδο, τον οποίο επιθυμεί να θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι την υιοθέτηση του ενοποιημένου φορολογικού καθεστώτος, δεν θα πρέπει να θίγει το δικαίωμα ενός κράτους μέλους να φορολογεί τα κέρδη που προκύπτουν από δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην επικράτεια του.

1.6. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δημοσίευση εκ μέρους της Επιτροπής, στο παράρτημα της εν λόγω ανακοίνωσης, του καταλόγου των μη συνεργάσιμων περιοχών δικαιοδοσίας σε φορολογικά θέματα. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρόταση που έχει ήδη διατυπώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, ότι οι κανονισμοί της ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνουν κυρώσεις για τις εταιρείες που θα εξακολουθούν να πραγματοποιούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες σε φορολογικούς παραδείσους, αποφεύγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την καταβολή των φόρων σύμφωνα με τα φορολογικά καθεστώτα των κρατών μελών στα οποία αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Συντονισμός των συστημάτων άμεσης φορολογίας» (ΕΕ C 10 της 15.1.2008, σ. 113): γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δημιουργία μιας κοινής, ενοποιημένης βάσης για τη φορολογία επιχειρήσεων στην ΕΕ» (ΕΕ C 88 της 11.4.2006, σ. 48).

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά, μετά την έγκριση της οδηγίας ΚΕΒΦΕ και τη θέσπιση του μηχανισμού ενοποίησης, η Επιτροπή να προβεί σε ανάλυση αντικτύπου των νέων κανονισμών. Εάν από την ανάλυση αντικτύπου προκύψει ότι η μεταφορά των κερδών σε κράτη μέλη με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές δεν έχει περιοριστεί, η ΕΟΚΕ προτείνει τη λήψη κατάλληλων συμπληρωματικών μέτρων.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της αναθεώρησης της εντολής της πλατφόρμας για τη χρηστή διακυβέρνηση στον φορολογικό τομέα, να εξετάσει και να συμπεριλάβει στη σύνθεσή της εκπροσώπους των Ευρωπαίων κοινωνικών εταιρών. Αυτοί μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στις εργασίες της πλατφόρμας.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στις 17 Ιουνίου 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση⁽²⁾ η οποία παρουσιάζει ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή ενός δικαιότερου και αποδοτικότερου συστήματος φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το σχέδιο δράσης αποτελεί συνέχεια της δέσμης μέτρων για τη φορολογική διαφάνεια που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο, η οποία περιλάμβανε επίσης μια πρόταση οδηγίας σχετικά με την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τις εκ των προτέρων φορολογικές αποφάσεις.

2.2. Το προτεινόμενο σχέδιο θέτει τους ακόλουθους τέσσερις στόχους, που αποσκοπούν στην υιοθέτηση μιας νέας προσέγγισης της εταιρικής φορολογίας στην ΕΕ: να επαναπροσδιορίσει τη σχέση μεταξύ φορολογίας και των τομέων οικονομικής δραστηριότητας· να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αξιολογούν σωστά την εταιρική δραστηριότητα· να δημιουργήσει ένα ανταγωνιστικό και ευνοϊκό για την ανάπτυξη περιβάλλον εταιρικής φορολόγησης για την ΕΕ· να προστατεύσει την ενιαία αγορά και να διασφαλίσει σταθερή προσέγγιση της ΕΕ σε θέματα εξωτερικής εταιρικής φορολογίας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για την εφαρμογή του σχεδίου BEPS του ΟΟΣΑ.

2.3. Το σχέδιο δράσης περιγράφει μια σειρά μέτρων με στόχο τη διευκόλυνση της επίτευξης των στόχων αυτών. Τα μέτρα αυτά είναι τα εξής: η εφαρμογή μιας κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας των εταιρειών (ΚΕΒΦΕ), η εξασφάλιση πραγματικής φορολόγησης εκεί όπου παράγονται τα κέρδη, πρόσθετα μέτρα για καλύτερο φορολογικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις, η περαιτέρω πρόοδος στον τομέα της φορολογικής διαφάνειας και τα συντονιστικά εργαλεία της ΕΕ σε φορολογικά θέματα.

2.4. Η Επιτροπή επιθυμεί να εξετάσει στην ανακοίνωσή της και τις φορολογικές ελαφρύνσεις που χορηγούνται από τα κράτη μέλη για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η Επιτροπή επιδιώκει να διασφαλίσει ότι αυτά τα ευνοϊκά φορολογικά καθεστώτα δεν προκαλούν στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά και θα παράσχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη σχετικά με τη νέα προσέγγιση. Στο μέτρο που η Επιτροπή διαπιστώσει ότι τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν με συνέπεια τη νέα προσέγγιση, θα καταρτίσει ορισμένα δεσμευτικά νομοθετικά μέτρα.

2.5. Η Επιτροπή συνεχίζει να συνεργάζεται με άλλους διεθνείς εταίρους και τονίζει τη σημασία της εφαρμογής του σχεδίου δράσης BEPS (σχέδιο σχετικά με τη διάβρωση της φορολογικής βάσης και τη μεταφορά κερδών) του ΟΟΣΑ. Το σχέδιο αυτό αποσκοπεί να δημιουργήσει ίσους όρους ανταγωνισμού για τη φορολόγηση των πολυεθνικών εταιρειών, μεταξύ άλλων, και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η Επιτροπή προτιμά να καταπολεμήσει το αρνητικό φαινόμενο της μεταφοράς των κερδών, πρακτική που εφαρμόζουν οι εταιρείες με διασυννοριακές δραστηριότητες, οι οποίες μεταφέρουν τα κέρδη τους σε κράτη ή σε περιοχές δικαιοδοσίας που εξασφαλίζουν πολύ χαμηλούς ή μηδαμινούς φορολογικούς συντελεστές, διαβρώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις φορολογικές βάσεις των κρατών μελών και αναγκάζοντάς τα να αυξήσουν άλλους φόρους ή άλλες φορολογικές εισφορές που συνεπάγονται αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων για τους συμμορφούμενους φορολογούμενους, είτε πρόκειται για φυσικά πρόσωπα είτε για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την υποβολή του παρόντος σχεδίου και εκφράζει την υποστήριξή της στις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου.

3.2. Η κύρια πρόταση της Επιτροπής στο πλαίσιο του υπό εξέταση σχεδίου είναι η θέσπιση μιας υποχρεωτικής ΚΕΒΦΕ. Στην πρόταση οδηγίας που υπέβαλε η Επιτροπή το 2011 στόχος ήταν η ΚΕΒΦΕ να καταστεί προαιρετική. Τότε, η ΕΟΚΕ υπέβαλε σχετική γνωμοδότηση η οποία περιελάμβανε ορισμένες ουσιαστικές προτάσεις σχετικά με την ΚΕΒΦΕ⁽³⁾, τις οποίες υποστηρίζει και σήμερα.

⁽²⁾ Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: 5 νευραλγικοί τομείς δράσης [COM (2015) 302 final].

⁽³⁾ Εφαρμογή της κοινής ενοποιημένης φορολογικής βάσης για τις εταιρείες (ΚΕΒΦΕ) (ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 63).

3.3. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της ΚΕΒΦΕ είναι απαραίτητος, διότι οι πολυεθνικές εταιρείες που εφαρμόζουν τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό θα επιδιώξουν να αποφύγουν τη θέσπιση της ΚΕΒΦΕ, εάν αυτή είναι προαιρετική. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ΚΕΒΦΕ και συνιστά στην Επιτροπή να αξιολογήσει την προοπτική η ΚΕΒΦΕ να εφαρμόζεται στο μέλλον από όλες τις εταιρείες, ούτως ώστε να αποφευχθεί με αυτόν τον τρόπο τα κράτη μέλη να λειτουργούν με δύο διαφορετικές φορολογικές βάσεις.

3.4. Λαμβάνοντας υπόψη τις διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη, η Επιτροπή προτείνει να εισαχθεί καταρχάς μια κοινή φορολογική βάση και η ενοποίηση να επιδιωχθεί σε μεταγενέστερο στάδιο. Δεδομένου του γεγονότος ότι ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός πλήττει σοβαρά τον ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά και οδηγεί σε σημαντικές απώλειες εσόδων για τα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ συνιστά επιτάχυνση του χρονοδιαγράμματος εφαρμογής.

3.5. Η πρόταση οδηγίας προβλέπεται να δημοσιευθεί το επόμενο έτος. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, κατά την εκπόνηση του σχεδίου οδηγίας, να δώσει ξεχωριστή προσοχή στη σαφήνεια των ορισμών και των εννοιών που θα διέπουν την κοινή φορολογική βάση. Η σαφήνεια των εν λόγω ορισμών είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της διαδικασίας μεταφοράς και την αποφυγή μειζόνων διαφορών σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν σε εκτεταμένο βαθμό την αποδοτικότητα της προτεινόμενης κανονιστικής πράξης.

3.6. Η Επιτροπή προτείνει, έως την καθιέρωση της ενοποίησης σε μεταγενέστερο στάδιο, να προβλεφθεί στο σχέδιο οδηγίας ένας μηχανισμός φορολογικών ελαφρύνσεων για διασυννοιακές ζημιές. Δεδομένου ότι η ενοποίηση αποτελεί το κύριο οικονομικό όφελος της ΚΕΒΦΕ, θα ήταν προτιμότερο να είχε εισαχθεί από την αρχή. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών επίτευξης μιας πολιτικής συμφωνίας επί του συγκεκριμένου θέματος, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον προτεινόμενο μηχανισμό. Έχοντας κατά νου τα αιτήματα που υπέβαλαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και τα κράτη μέλη, ότι τα κέρδη θα πρέπει να φορολογούνται εκεί όπου παράγονται, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι αυτός ο μηχανισμός δεν θα πρέπει αδικαιολόγητα να θίγει το δικαίωμα ενός κράτους μέλους να φορολογεί τα κέρδη που προκύπτουν από δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην επικράτεια του.

3.7. Οι αναλύσεις της Επιτροπής καταδεικνύουν ότι υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες εταιρείες με διασυννοιακές δραστηριότητες μεταφέρουν τα κέρδη τους σε κράτη μέλη με χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή. Η πρακτική αυτή ενθαρρύνεται από την ισχύουσα εταιρική νομοθεσία⁽⁴⁾. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, εάν και μετά την καθιέρωση της ενοποίησης οι εταιρείες εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν αυτήν την πρακτική σε επίπεδο ενιαίας αγοράς, θα πρέπει να ληφθούν επιπροσθέτως τα κατάλληλα νομικά μέτρα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός, ο οποίος προωθείται από τις εταιρείες που ασκούν διασυννοιακές δραστηριότητες, ευθύνεται για απώλειες δημοσιονομικών εσόδων των κρατών μελών ύψους εκατοντάδων δισεκατομμυρίων ευρώ ετησίως. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την εφαρμογή της ΚΕΒΦΕ και θεωρεί ότι τούτο θα πρέπει να αποτελέσει γενικό πρότυπο για τη φορολόγηση των εταιρειών στην ΕΕ. Αυτό θα οδηγήσει στην απλούστευση του φορολογικού καθεστώτος για τις εταιρείες, ενώ τα κράτη μέλη δεν θα είναι πλέον υποχρεωμένα να εφαρμόζουν την ΚΕΒΦΕ για τις εταιρείες με διασυννοιακή δραστηριότητα και ένα διαφορετικό καθεστώς για τις λοιπές εταιρείες.

4.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά, μετά την έγκριση της οδηγίας ΚΕΒΦΕ και τη θέσπιση του μηχανισμού ενοποίησης, η Επιτροπή να προβεί σε ανάλυση αντικτύπου των νέων κανονισμών. Εάν από την ανάλυση αντικτύπου προκύψει ότι η μεταφορά των κερδών σε κράτη μέλη με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές δεν έχει περιοριστεί, η ΕΟΚΕ προτείνει τη λήψη στοχευμένων νομοθετικών μέτρων τα οποία να αποθαρρύνουν τις εταιρείες με διασυννοιακή δραστηριότητα από την πρακτική της μεταφοράς των κερδών τους στα κράτη μέλη με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

4.3. Η Επιτροπή προτείνει βελτίωση της νομοθετικών ρυθμίσεων σε ό,τι αφορά την έννοια της «μόνιμης εγκατάστασης» (ΜΕ) της εταιρείας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μόνο με τη φορολόγηση των κερδών που παράγονται από δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται στην επικράτεια ενός κράτους μέλους μπορεί να εξαλειφθεί η δυνατότητα, σε συγκεκριμένες καταστάσεις, ορισμένες εταιρείες να αποφεύγουν με τεχνητό τρόπο να έχουν φορολογητέα παρουσία. Η υιοθέτηση του σχεδίου BEPS του ΟΟΣΑ θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι εταιρείες μπορούν να αποφεύγουν την καταβολή των φόρων βάσει της ισχύουσας ενωσιακής νομοθεσίας.

⁽⁴⁾ Η οδηγία για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες (οδηγία 2011/96/ΕΕ του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2011) και η οδηγία για τους τόκους και τα δικαιώματα (οδηγία 2003/49/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 2003).

4.4. Η ενοποίηση αποτελεί τη μέθοδο με την οποία μπορεί να εφαρμοστεί η άθροιση των κερδών και των ζημιών μιας εταιρείας στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ενοποίηση, μόλις υιοθετηθεί, θα συνιστά το κύριο μέσο της ΚΕΒΦΕ για την καταπολέμηση των περίπλοκων πρακτικών μεταβιβαστικής τιμολόγησης που εφαρμόζουν εταιρείες με διασυνοριακές δραστηριότητες στην ΕΕ προκειμένου να μειώσουν τους φόρους που καταβάλλουν. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να λάβει υπόψη της την προστασία του δικαιώματος των κρατών μελών να φορολογούν τα κέρδη που προκύπτουν από δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται στην επικράτειά τους.

4.5. Η ανακοίνωση της Επιτροπής περιλαμβάνει παράρτημα με έναν κατάλογο των μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρόκειται απλώς για ένα πρώτο βήμα στον αγώνα κατά των μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας, κοινώς γνωστών ως φορολογικών παραδείσων. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρόταση που έχει ήδη διατυπώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της⁽⁵⁾, ότι οι κανονισμοί της ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνουν κυρώσεις για τις εταιρείες που θα εξακολουθούν να πραγματοποιούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες σε φορολογικούς παραδείσους, αποφεύγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την καταβολή των φόρων, σύμφωνα με τα φορολογικά καθεστώτα των κρατών μελών στα οποία αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους.

4.6. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι διάφορες ομάδες οι οποίες έχουν εξασφαλίσει τη συνεργασία των κρατών μελών στον τομέα της φορολογίας. Συγκεκριμένα, οι δύο βασικές ομάδες είναι η ομάδα του κώδικα δεοντολογίας για τη φορολογία των εταιρειών και η πλατφόρμα για τη χρηστή διακυβέρνηση στον φορολογικό τομέα. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη να αξιολογήσουν τη δυνατότητα ενσωμάτωσης των διατάξεων του κώδικα στην ενωσιακή νομοθεσία —ούτως ώστε αυτές να καταστούν δεσμευτικές.

4.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, στο πλαίσιο της αναθεώρησης της εντολής της πλατφόρμας για τη χρηστή διακυβέρνηση στον φορολογικό τομέα, παράλληλα με την παράταση της εντολής της και μετά το 2016, να εξετάσει την προοπτική να συμπεριλάβει στη σύνθεσή της και εκπροσώπους των Ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων. Αυτοί μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στις εργασίες της πλατφόρμας.

4.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν το έργο της απλούστευσης και της εναρμόνισης του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Αυτό θα συμβάλει στην τόνωση των επενδύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θέτοντας ταυτόχρονα τα θεμέλια για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Η καταπολέμηση της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής» (ΕΕ C 198 της 10.7.2013, σ. 34)-γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Η κοινοτική μέθοδος για την επίτευξη μιας δημοκρατικής και κοινωνικής ΟΝΕ» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 33).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση»

[COM(2015) 240 τελικό]

(2016/C 071/08)

Εισηγητής: ο κ. Stefano MALLIA

Συνεισηγητής: ο κ. Cristian PÎRVULESCU

Στις 10 Ιουνίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση»

[COM(2015) 240 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 161 ψήφους υπέρ, 10 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση» της Επιτροπής, το οποίο, κατά τη γνώμη της, συμβολίζει μια νέα κατανόηση της ανάγκης να αντιμετωπιστεί η μετανάστευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να στηρίξουν την εφαρμογή του εν λόγω προγράμματος.

1.2. Η άμεση πρόκληση για την ΕΕ συνίσταται στο να θέσει υπό έλεγχο τη σημερινή χαοτική κατάσταση και να διασφαλίσει ότι τα άτομα που ζητούν διεθνή προστασία αντιμετωπίζονται ορθά. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άμεσης συγκρότησης «κομβικών σημείων» (hotspots) προκειμένου να στηριχθούν οι χώρες που αντιμετωπίζουν μεγάλη εισροή μεταναστών και εμμένει στη θέση ότι θα πρέπει να τους εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι πόροι και η δέουσα υποστήριξη.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η παρούσα κατάσταση απαιτεί από την ΕΕ να θεσπίσει ένα πραγματικά κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου με βάση εναρμονισμένες διαδικασίες σε ολόκληρη την ΕΕ. Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει ένα ενιαίο καθεστώς ασύλου και την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων για το άσυλο, επιμερισμό των ευθυνών και προσπάθειες όσον αφορά τη μετεγκατάσταση και την επανεγκατάσταση, καθώς και την αναθεώρηση του κανονισμού του Δουβλίνου. Χρειάζεται ένα αλληλέγγυο και ανθεκτικό σύστημα επιμερισμού των βαρών και κυρίως μια δίκαιη, μόνιμη και δεσμευτική κλείδα κατανομής για τα πρόσωπα που ζητούν προστασία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, πρέπει να αναζητηθούν μακροπρόθεσμες λύσεις για το ενδεχόμενο η μαζική μετανάστευση να συνεχιστεί ή να επανεμφανιστεί στο μέλλον.

1.4. Η Ευρώπη είναι αντιμέτωπη με τα φαινόμενα της γήρανσης του πληθυσμού και της έλλειψης δεξιοτήτων, τα οποία μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω της μετανάστευσης. Ωστόσο, η ΕΕ πρέπει να θέσει σε εφαρμογή μια πιο αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική. Η ΕΕ θα πρέπει να σχεδιάσει μια σφαιρική πολιτική για τη νόμιμη μετανάστευση με στόχο την υποδοχή των νεοαφιχθέντων, η οποία θα είναι διαφανής, προβλέψιμη και δίκαιη. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται ότι η μετανάστευση δεν αποτελεί τη μοναδική αντίδραση στις ελλείψεις της αγοράς εργασίας και στις δημογραφικές προκλήσεις και ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν άλλες πιο ενδεδειγμένες λύσεις.

1.5. Η ενσωμάτωση των μεταναστών και των προσφύγων αποτελεί πολύ σημαντική πρόκληση που οφείλουν να αντιμετωπίσουν η ΕΕ και τα κράτη μέλη της με την οικοδόμηση ισχυρών συστημάτων ένταξης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κόστος της μη ένταξης υπερβαίνει κατά πολύ το κόστος μιας πραγματικής ένταξης. Η ΕΟΚΕ, με τη μακροχρόνια δέσμευσή της στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού φόρουμ για την Ένταξη/για τη Μετανάστευση, θεωρεί ότι η ένταξη πρέπει να αποτελεί μια αμφίδρομη διαδικασία όπου οι κοινωνικοί εταίροι, οι τοπικές αρχές και η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και, πιο συγκεκριμένα, στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και της επαγγελματικής και γλωσσικής κατάρτισης. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ένταξη των γυναικών.

1.6. Η ΕΕ οφείλει να ασφαλίσει τα εξωτερικά της σύνορα. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημερινή περίπλοκη κατάσταση όσον αφορά την ασφάλεια, απαιτείται μάλλον μια ευρωπαϊκή παρά μια εθνική προσέγγιση, η οποία ενδεχομένως να συνεπάγεται τον επιμερισμό ορισμένων εθνικών αρμοδιοτήτων στον συγκεκριμένο τομέα.

1.7. Όλες τις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ θα πρέπει να εξορθολογιστούν και να επικεντρωθούν στην παροχή βοήθειας προς τις χώρες καταγωγής, ούτως ώστε να επιτευχθεί ένα εύλογο επίπεδο ανθρώπινης ασφάλειας, σταθερότητας και ευημερίας. Η ΕΟΚΕ έχει βαθιά επίγνωση του γεγονότος ότι πρόκειται για έναν μακροπρόθεσμο στόχο, ο οποίος ενέχει τεράστιες δυσκολίες.

1.8. Είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η συνεργασία στον τομέα της επανεισδοχής ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική και έγκαιρη εφαρμογή της οδηγίας για την επιστροφή.

1.9. Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει ζωτικό ρόλο όσον αφορά την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης, για παράδειγμα, παρέχοντας τις αναγκαίες πρώτες βοήθειες στους μετανάστες κατά την άφιξή τους και οργανώνοντας τις επακόλουθες δράσεις για την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο και στην αγορά εργασίας. Είναι σημαντικό οι κυβερνήσεις, οι τοπικές αρχές και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να καταβάλλουν προσπάθειες για την επίτευξη μιας πολιτιστικής και κοινωνικής συναίνεσης μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών σχετικά με τη σπουδαιότητα και τα πλεονεκτήματα της ένταξης των μεταναστών στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας.

1.10. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ και τα κράτη μέλη να αυξήσουν τη χρηματοδοτική και υλική στήριξη προς τις εθνικές ΜΚΟ και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

1.11. Οι αντίστοιχοι χρηματοδοτικοί πόροι πρέπει να συγκεντρωθούν με μια κοινή προσπάθεια ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας. Επ' αυτού, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι δαπάνες που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη σε σχέση με την υποδοχή και την ένταξη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων δεν έχουν διαρκή και διαρθρωτικό χαρακτήρα και, συνεπώς, δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των διαρθρωτικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Η εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων δεν πρέπει να αποβεί σε βάρος των υφιστάμενων πόρων για τους κοινωνικούς στόχους της ΕΕ. Αυτό θα υπονόμει εν μέρει την κοινωνική αποδοχή των δράσεων.

2. Η ανακοίνωση της Επιτροπής και οι πρόσφατες εξελίξεις

2.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωσή της με τίτλο «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση» στις 13 Μαΐου 2015. Η παρούσα ανακοίνωση και προτάσεις εφαρμογής που επακολούθησαν συζητήθηκαν στις διάφορες συνθέσεις του Συμβουλίου κατά την περίοδο Ιουνίου — Οκτωβρίου. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής, την οποία και θεωρεί ολοκληρωμένη και εστιασμένη στα βασικά θέματα.

2.2. Η υλοποίηση των πρωτοβουλιών που προτείνονται στο πρόγραμμα δράσης βρίσκεται σε εξέλιξη και τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνωρίζουν σταδιακά ότι μόνον η συλλογική δράση που βασίζεται στις αρχές της αλληλεγγύης και της επιμερισμένης ευθύνης μπορεί να οδηγήσει στην αποτελεσματική διαχείριση της πρόκλησης που θέτει η μετανάστευση. Η αποτελεσματική δράση απαιτεί την κινητοποίηση περισσότερων πόρων από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, καθώς και αυξημένες συμβολές από τα κράτη μέλη. Επ' αυτού, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι δαπάνες που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη σε σχέση με την υποδοχή και την ένταξη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων δεν έχουν διαρκή και διαρθρωτικό χαρακτήρα και, συνεπώς, δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των διαρθρωτικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

2.3. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η ΕΕ τριπλασίασε τα κονδύλια για τις κοινές επιχειρήσεις «Ποσειδών» και «Τρίτων» του Frontex (Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Παράλληλα με την αύξηση της ενωσιακής χρηματοδότησης, πολλά κράτη μέλη κινητοποιούν δικά τους υλικά μέσα (πλοία και αεροσκάφη). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης διαθέσει 1,8 δισεκατ. ευρώ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη δημιουργία ενός Καταπιεστικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης για τη σταθερότητα και την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης και της εκτόπισης ατόμων στην Αφρική, κινητοποίησε 60 εκατ. ευρώ για την παροχή επείγουσας χρηματοδότησης στα κράτη μέλη που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, πρότεινε τη χορήγηση 50 εκατ. ευρώ για τη θέσπιση ενός συστήματος επανεγκατάστασης, και απελευθέρωσε κονδύλι ύψους 30 εκατ. ευρώ για ένα πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης και προστασίας.

2.4. Οι ηγέτες της ΕΕ έχουν δεσμευτεί να αυξήσουν τους πόρους για τον Frontex, την Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO — European Asylum Support Office) με στόχο την ενίσχυση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και ιδιαίτερη έμφαση στα «κομβικά σημεία» (hotspots), έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ταυτοποίηση, η καταχώριση και η λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων των μεταναστών. Ωστόσο, η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ είναι απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι αυτά τα «κομβικά σημεία» (hotspots) λειτουργούν αποτελεσματικά και επιτυγχάνουν τον στόχο τους.

2.5. Κατά τις συνόδους του Συμβουλίου τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο, επιτεύχθηκαν συμφωνίες για τη μετεγκατάσταση 160 000 μεταναστών από την Ελλάδα και την Ιταλία και την επανεγκατάσταση περαιτέρω 22 000 ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Η επιτυχής εφαρμογή αυτών των αποφάσεων, η οποία βρίσκεται στην αρχική της φάση, είναι κείρας σημασίας για την επιτυχία οποιασδήποτε μελλοντικής πολιτικής της ΕΕ για τη μετανάστευση.

2.6. Στις 23 Σεπτεμβρίου 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε 40 αποφάσεις επί παραβάσει κατά αρκετών κρατών μελών για μη εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων για τη θέσπιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει μεν την απόφαση αυτή, ανησυχεί όμως ιδιαίτεως για το γεγονός ότι η Επιτροπή χρειάστηκε να καταφύγει στον εν λόγω μηχανισμό για να πείσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ορθά την ενωσιακή νομοθεσία σε αυτόν τον κρίσιμο τομέα.

2.7. Σε διεθνές επίπεδο, πολλές αποφάσεις μπορούν, δυνητικά, να οδηγήσουν σε βελτίωση της συνολικής κατάστασης. Στις αποφάσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων: η αύξηση πόρων του προϋπολογισμού της ΕΕ για την παροχή άμεσης αρωγής στους πρόσφυγες, η ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας με τρίτες χώρες όπως ο Λίβανος, η Ιορδανία και η Τουρκία και οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες στα Δυτικά Βαλκάνια, καθώς και η αύξηση της ανθρωπιστικής βοήθειας κατά το 2016 και η ίδρυση του Καταπιστευματικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική. Η εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων δεν πρέπει να αποβεί σε βάρος των υφιστάμενων πόρων για τους κοινωνικούς στόχους της ΕΕ. Αυτό θα υπονόμει εν μέρει την κοινωνική αποδοχή των δράσεων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έγκριση εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, στις 23 Σεπτεμβρίου 2015, του κοινού σχεδίου δράσης με την Τουρκία ως μέρος ενός συνολικού προγράμματος συνεργασίας που θα βασίζεται στον επιμερισμό της ευθύνης, στις αμοιβαίες δεσμεύσεις και στην πρακτική εκπλήρωση της.

3. Διαχείριση της κρίσης

3.1. Άμεση δράση

3.1.1. Η έννοια της έξυπνης διαχείρισης των συνόρων είναι ευπρόσδεκτη, αλλά έρχεται πολύ καθυστερημένα. Η βασική πρόκληση που συνδέεται με την ισχυρότερη και πιο έξυπνη διαχείριση των συνόρων είναι το να διασφαλιστεί ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν παραβιάζονται. Επιπλέον, η αρχή της μη επαναπροώθησης δεν πρέπει να υπονομεύεται, ακόμα κι αν αυτό αποτελεί μείζονα πρόκληση, επειδή η διάκριση μεταξύ προσφύγων και οικονομικών μεταναστών δεν είναι πάντα σαφής και απλή. Η έξυπνη διαχείριση των συνόρων πρέπει να σέβεται πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες.

3.1.2. Η συμφωνία του Σένγκεν αποτελεί έναν από τους πυλώνες της ΕΕ και έχει κάτι περισσότερο από απλώς συμβολική σημασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αποτελεί ένα από τα πιο απτά δικαιώματα που απολαμβάνουν οι Ευρωπαίοι πολίτες, εξασφαλίζοντάς τους την πραγματική αίσθηση μιας Ευρώπης χωρίς σύνορα. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατό η κανονική λειτουργία του καθεστώτος Σένγκεν και απευθύνει άμεση έκκληση στα κράτη μέλη να λάβουν όλα τα μέτρα που μπορούν προκειμένου να εμποδίσουν την οριστική κατάρρευση του συστήματος.

3.1.3. Μέχρι σήμερα έχει επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με τη μετεγκατάσταση 160 000 προσφύγων στην ΕΕ. Η ταχεία εφαρμογή της συμφωνίας θα επέτρεπε τη συναγωγή πληθώρας εμπειριών, οι οποίες θα μπορούσαν να αποβούν χρήσιμες για την εξεύρεση μακρόπνοων λύσεων στην περίπτωση της μελλοντικής επανεμφάνισης μαζικών μεταναστευτικών ρευμάτων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να τεθούν πιο φιλόδοξοι στόχοι. Οι παγκόσμιες μαζικές μεταναστευτικές ροές δεν θα μειωθούν για πολλά χρόνια ακόμη.

3.1.4. Είναι προς το συμφέρον όλων των κρατών μελών να τεθεί σε εφαρμογή ένα αλληλέγγυο και ανθεκτικό σύστημα λύσεων για την περίπτωση που η μαζική μετανάστευση συνεχιστεί στο μέλλον. Ένα άμεσο βήμα πρέπει να είναι μια δίκαιη, μόνιμη και δεσμευτική κλειδα κατανομής για τα πρόσωπα που ζητούν προστασία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Αυτό θα πρέπει να υποστηριχθεί από μια μόνιμη κλειδα κατανομής, με βάση μια σειρά κριτηρίων όπως το μέγεθος της οικονομίας και η εδαφική έκταση μιας χώρας, το ΑΕγχΠ, οι ευκαιρίες απασχόλησης και οι ελλείψεις δεξιοτήτων, η ύπαρξη ομοειδών/εθνοτικών κοινοτήτων και μειονοτήτων στη χώρα υποδοχής. Μια τέτοια κλειδα κατανομής θα πρέπει να επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Οι προτιμήσεις των αιτούντων άσυλο πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη εφόσον συνδέονται με πτυχές που θα διευκόλυναν την ένταξη (π.χ. γνώση της ομιλούμενης γλώσσας, παρουσία μελών της οικογένειας στη χώρα κ.λπ.). Εκφράζεται η ελπίδα ότι τούτο θα τεματίσει τις συνεχείς και χαρακτηριζόμενες από ασυμφωνία συνόδους του Συμβουλίου που αμαύρωσαν την εικόνα της Ευρώπης.

3.1.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για ενεργοποίηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας και κινητοποίηση των ομάδων υποστήριξης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών (*Migration Management Support Teams*), καθώς και των ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα (*Rapid Border Intervention Teams*), προκειμένου να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

3.1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για την αύξηση της ενωσιακής χρηματοδότησης για τον Frontex, την EASO και την Ευρωπόλ κατά το 2015 και την αύξηση κατά 600 εκατ. ευρώ για τους τρεις οργανισμούς το 2016, προκειμένου να παρασχεθεί βοήθεια στις εντονότερα πληγείσες χώρες. Οι προσπάθειες αυτές πρέπει να συμπληρωθούν με μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφής. Επί του παρόντος, μόνον περίπου το 38 % των προσώπων που έχει κριθεί ότι δεν χρήζουν προστασίας έχουν επαναπροωθηθεί στις χώρες τους.

3.1.7. Η ΕΕ πρέπει να συνδέσει περισσότερο τις ενισχύσεις που χορηγούνται προς τις αναπτυσσόμενες χώρες με εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και επίσης να προωθήσει την αποτελεσματική συνεργασία σε θέματα μετανάστευσης, ιδίως όσον αφορά τη νόμιμη μετανάστευση (συμπεριλαμβανομένης της προσωρινής κυκλοφορίας/της χορήγησης θεωρήσεων) και την πολιτική επιστροφής. Είναι ωστόσο σημαντικό για τα κράτη μέλη της ΕΕ να τηρήσουν τη δέσμευσή τους να διαθέσουν το 0,7 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) στην αναπτυξιακή βοήθεια.

3.1.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να εντατικοποιηθούν οι διπλωματικές προσπάθειες που καταβάλλονται με στόχο τη συμμετοχή των χωρών καταγωγής και των χωρών διέλευσης σε συνεργατικές δράσεις για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Το πρώτο στάδιο σε αυτό το εγχείρημα ήταν η σύνοδος κορυφής για τη μετανάστευση που πραγματοποιήθηκε στη Βαλέτα στις 11 και 12 Νοεμβρίου 2015.

3.1.9. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί, εν προκειμένω, ότι η ΕΕ πρέπει αφενός να αφογκραστεί τους εταίρους της και, αφετέρου, να πρέπει να συζητήσει μαζί τους και να πρέπει να τους αντιμετωπίσει ως εταίρους. Εξακολουθούν να επικρατούν πολλές παρανοήσεις και διαφορές στις απόψεις μεταξύ της ΕΕ και των εταίρων της στην Αφρική και στη Μέση Ανατολή, τόσο όσον αφορά τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν όσο και τα μέσα που απαιτούνται για την υλοποίησή τους.

3.1.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της ΕΕ να συνεχίσει να συνεργάζεται πιο στενά με διεθνείς οργανισμούς όπως η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR — United Nations High Commissioner for Refugees), το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP — United Nations Development Programme), ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM — International Organisation for Migration) και ο Ερυθρός Σταυρός. Παρατηρεί, ωστόσο, ότι πολλά κράτη μέλη της ΕΕ δεν πληρούν τις υποχρεώσεις τους, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την έλλειψη στήριξης για το παγκόσμιο επισιτιστικό πρόγραμμα.

3.1.11. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής να αυξήσει την ανθρωπιστική της βοήθεια κατά 300 εκατ. ευρώ το 2016 προκειμένου να ικανοποιηθούν οι βασικές ανάγκες των προσφύγων.

3.1.12. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σχετικά με το άσυλο. Σύμφωνα με το άρθρο 78 της ΣΛΕΕ, η ΕΕ αναπτύσσει κοινή πολιτική στον τομέα της διεθνούς προστασίας, στην οποία περιλαμβάνεται ένα «ενιαίο καθεστώς ασύλου ... το οποίο ισχύει σε ολόκληρη την Ένωση». Εάν δεν θεσπιστεί από έναν οργανισμό της ΕΕ ένα καθεστώς ασύλου που να ισχύει σε ολόκληρη την ΕΕ, η μόνη εναλλακτική λύση είναι η αμοιβαία αναγνώριση των εθνικών αποφάσεων.

3.1.13. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως τη δέσμευση της Επιτροπής να υποβάλει προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του κανονισμού του Δουβλίνου έως τον Μάρτιο του 2016. Υποστηρίζει, επίσης, τη δέσμευση της Επιτροπής να παρουσιάσει συγχρόνως μια νέα δέσμη μέτρων για τη νόμιμη μετανάστευση, στην οποία να συμπεριλαμβάνεται μια αναθεώρηση της οδηγίας για τη μπλε κάρτα.

3.1.14. Η προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ πρέπει να αποτελεί κοινή προσπάθεια στην οποία συμμετέχουν τα κράτη μέλη με υλικούς και πνευματικούς πόρους.

3.1.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την άμεση δημιουργία «κομβικών σημείων» (hotspots). Ωστόσο, τα σημεία αυτά πρέπει να είναι πλήρως στελεχωμένα και να διαθέτουν όλους τους αναγκαίους πόρους για να λειτουργούν αποτελεσματικά. Σε χώρες όπως η Ιταλία και η Ελλάδα, όπου χιλιάδες μετανάστες καταφθάνουν καθημερινά, μόνο μια ουσιαστική συγκέντρωση χρηματοδοτικών και υλικών πόρων μπορεί να αποτρέψει το απόλυτο χάος.

3.1.16. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις σοβαρές ανησυχίες της UNHCR σχετικά με τη διαδικασία καταχώρισης και επιλογής που εφαρμόζεται στα «κομβικά σημεία» (hotspots) μόλις οι μετανάστες φτάνουν στα σύνορα της ΕΕ.

3.2. Μακροπρόθεσμη δράση

3.2.1. Η ΕΕ δεν μπορεί να μειώσει τις μεταναστευτικές ροές σε ελεγχόμενα επίπεδα παρά μόνον αν συμμετάσχει στην επίλυση των πολυάριθμων προβλημάτων που πλήττουν τις χώρες καταγωγής. Ο μακροπρόθεσμος στόχος για την επίτευξη σταθερότητας, ειρήνης και ευημερίας απαιτεί μια άνευ προηγουμένου προσπάθεια, όχι μόνον από την Ευρώπη, αλλά και από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Η ΕΕ πρέπει να επιδιώξει να ενισχύσει τις διεθνείς προσπάθειες, ιδίως μέσω του ΟΗΕ.

3.2.2. Είναι αναγκαίο να διευρυνθεί η θεσμική παρουσία της ΕΕ στις βασικές χώρες καταγωγής και διέλευσης με τη δημιουργία ειδικών μεταναστευτικών κέντρων ως προσωρινών ή μόνιμων εγκαταστάσεων διεκπεραίωσης των αιτήσεων χορήγησης ασύλου. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή και συνδρομή σε χώρες όπως η Αλγερία, το Μαρόκο, το Μάλι, η Λιβύη, το Μαρόκο, ο Λίβανος και η Τουρκία.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ένας από τους κύριους στόχους του προγράμματος δράσης είναι η δρομολόγηση μιας μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ η οποία θα καθιστά δυνατή τη νόμιμη μετανάστευση και, ταυτόχρονα, θα ενθαρρύνει την αποτελεσματική ένταξη των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ αναμένει τις πρώτες νομοθετικές και πολιτικές προτάσεις στους τομείς αυτούς, και δηλώνει πρόθυμη να υποστηρίξει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για περαιτέρω ανάπτυξη αυτών των προτάσεων.

3.2.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να σεβαστούν πλήρως και να εφαρμόσουν τη σύμβαση της Γενεύης του 1951 και να αντισταθούν στις πιέσεις που υφίστανται για μείωση του επιπέδου προστασίας και των υπηρεσιών που παρέχονται στους πρόσφυγες.

3.2.5. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας κοινής πολιτικής ασύλου, με βάση απλουστευμένες, κοινές διαδικασίες. Η πολιτική αυτή πρέπει επίσης να βασίζεται σε έναν κοινό ορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα και των δικαιωμάτων που συνδέονται με το καθεστώς αυτό προκειμένου να αποφευχθούν οι καταστάσεις κατά τις οποίες οι πρόσφυγες προβαίνουν σε «έρευνα αγοράς» για την «καλύτερη μεταχείριση».

3.2.6. Το σύστημα χορήγησης πληροφοριών σχετικά με τη χώρα καταγωγής (COI — Country of Origin Information) χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη. Συχνά, για αιτήσεις χορήγησης ασύλου από πολίτες που προέρχονται από τα ίδια κράτη και προφανώς βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, εκδίδονται διαφορετικές αποφάσεις. Το ισχύον σύστημα θα πρέπει να είναι επαρκώς ευέλικτο και αξιόπιστο, ούτως ώστε να είναι δυνατή η έρευνα και η επεξεργασία των εξελίξεων στις χώρες καταγωγής σε πραγματικό χρόνο. Η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών ασφάλειας των κρατών μελών θα πρέπει συνεχώς να βελτιώνεται, δεδομένου ότι αποτελούν σημαντική πηγή πληροφοριών.

3.2.7. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στην οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης και της πολιτικής χορήγησης θεωρήσεων, στην ψηφιοποίηση της διαδικασίας, στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και στη διασφάλιση της εκπαιδευτικής κινητικότητας.

3.2.8. Η ΕΕ θα πρέπει να συμμετέχει περισσότερο στη διαχείριση των επιστροφών των μεταναστών και στη στήριξη των δράσεων επανένταξης. Στην τρέχουσα κατάσταση έκτακτης ανάγκης, το πιλοτικό σχέδιο για την επιστροφή στο Πακιστάν και το Μπανγκλαντές έχει περιορισμένη σημασία. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση παρόμοιων σχεδίων, με κατάλληλη χρηματοδότηση και θεσμική στήριξη.

3.2.9. Η ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων σε χώρες διέλευσης, η αύξηση των θαλάσσιων περιπολιών και η καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούνται από τους λαθροδιακινητές είναι μέτρα που μπορούν να βοηθήσουν, χωρίς ωστόσο να αποτελούν τον μοναδικό τρόπο για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η ΕΕ κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση όταν υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που να αξιοποιεί καλύτερα τα ποικίλα διαθέσιμα μέσα και σημαντικούς χρηματοδοτικούς πόρους.

3.3. Κοινωνία των πολιτών

3.3.1. Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να συμβάλουν στην εξασφάλιση των απαραίτητων πρώτων βοηθειών στους μετανάστες κατά την άφιξή τους. Ωστόσο, η κοινωνία των πολιτών μπορεί να διαδραματίσει έναν ακόμα σημαντικότερο ρόλο όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες δράσεις που απαιτούνται για την ένταξη των μεταναστών στο κοινωνικό σύνολο. Η κοινωνία των πολιτών μπορεί να υιοθετήσει λύσεις σε διαπροσωπικό επίπεδο, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας σε όλα τα στάδια της υποδοχής και διευθέτησης των προσφύγων.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αλληλεγγύη που επέδειξαν τα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών και οι ιδιώτες, οι οποίοι παρείχαν εθελοντικά βοήθεια στους αιτούντες άσυλο. Ωστόσο, αυτή η θετική και αυθόρμητη αντίδραση δεν αναπτύσσεται σε επαρκή κλίμακα ώστε να μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά αυτές οι προκλήσεις. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να αναγνωρίσουν και να εκτιμήσουν ορθά τον ρόλο που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών ενισχύοντας τη βοήθειά τους προς τις εθνικές ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών, προκειμένου να διαμορφωθεί μια πιο διαρθρωμένη και αποτελεσματική αντίδραση. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να εντοπίσουν και να αναπτύξουν δεσμούς με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στην επικράτειά τους, καθώς και να επιταχύνουν τη χορήγηση βοήθειας ούτως ώστε να ενισχυθούν οι ικανότητές τους.

3.3.3. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταβάλει προσπάθειες ούτως ώστε να χορηγηθούν στα κράτη μέλη περισσότεροι πόροι στο πλαίσιο των συμφωνιών εταιρικής σχέσης σχετικά με τα διαρθρωτικά ταμεία, αλλά και να διοχετευθούν περισσότεροι πόροι από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τις δράσεις ένταξης. Οι ΜΚΟ και οι οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να είναι οι βασικοί αποδέκτες των κονδυλίων αυτών. Τα κονδύλια αυτά θα πρέπει να προστεθούν στα κεφάλαια που ήδη χορηγούνται επί του παρόντος στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης.

3.3.4. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο Ευρωπαϊκό φόρουμ για τη Μετανάστευση, που διαδέχεται το Ευρωπαϊκό φόρουμ για την Ένταξη, το οποίο δημιουργήθηκε το 2009 από την ΕΟΚΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το φόρουμ αυτό αποτελεί μια πλατφόρμα διαλόγου μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών στους τομείς της μετανάστευσης, του ασύλου και της ένταξης των μεταναστών.

4. Κοινωνική ένταξη και ένταξη στην αγορά εργασίας

4.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό και άμεσα απαραίτητο να εξασφαλιστεί ένα διαφανές, προβλέψιμο και δίκαιο σύστημα νόμιμης μετανάστευσης στην ΕΕ. Ο πληθυσμός της Ευρώπης γηράσκει και αυξάνεται μόνον κατά περίπου 0,2 % ετησίως, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το επίπεδο ανανέωσης του πληθυσμού. Εκτιμάται ότι, μέχρι το 2050, η Ευρώπη θα χάσει περίπου 30 εκατ. άτομα σε ενεργό ηλικία και, εάν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα, οι δείκτες εξάρτησης στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ θα εξακολουθήσουν να αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς, η παραγωγικότητα θα μειωθεί, πολλές επιχειρήσεις θα κλείσουν και το κόστος συντήρησης των υπηρεσιών, ιδίως για τον γηράσκοντα πληθυσμό, θα αυξηθεί σημαντικά.

4.2. Μέσω συλλογικής και οργανωμένης δράσης στη βάση της αλληλεγγύης, η ΕΕ μπορεί να μετατρέψει τη σημερινή κατάσταση σε μια ευκαιρία, προκειμένου να αντιστραφεί η τρέχουσα δημογραφική τάση και οι κοινωνικοοικονομικές της επιπτώσεις. Η ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη και στηρίζει την ανεξαρτησία τους. Από την άλλη πλευρά, οι πολιτικές που παραβλέπουν την ένταξη μετατοπίζουν το βάρος της στήριξης των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινωνικές προστριβές με σημαντικές επιπτώσεις.

4.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ένταξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ένταξη στην αγορά εργασίας. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένοι παράγοντες που συνδέονται με τον αντίκτυπο της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας, οι οποίοι χρήζουν εξήγησης. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται ο αντίκτυπος των μεταναστών στο επίπεδο των μισθών, η διαθεσιμότητα των θέσεων εργασίας, οι πιέσεις που ασκούνται στο φορολογικό σύστημα (υγεία και εκπαίδευση) και οι επιδράσεις της πολιτιστικής πολυμορφίας.

4.4. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση⁽¹⁾ που αποτέλεσε τη βάση για την προετοιμασία της Υπουργικής διάσκεψης της Σαραγόσα το 2010⁽²⁾, κατά την οποία εγκρίθηκε μια σημαντική δήλωση σχετικά με την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας και τις προκλήσεις για τις ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές και τους κοινωνικούς εταίρους.

4.5. Πολλές μελέτες καταδεικνύουν ότι, σε γενικές γραμμές, η συμβολή των μεταναστών στην οικονομία είναι μεγαλύτερη από τα οφέλη που αποκομίζουν από αυτήν, ο δε αντίκτυπός τους επί των φορολογικών συστημάτων είναι ελάχιστος, ενώ, συγχρόνως, καταδεικνύεται ότι βοηθούν την Ευρώπη να αντιμετωπίσει το δημογραφικό της έλλειμμα και να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης δεν επηρεάζουν όλες τις περιφέρειες της Ευρώπης με τον ίδιο τρόπο και πρέπει να αξιολογούνται προσεκτικά όσον αφορά τον αντίκτυπο της μετανάστευσης σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ της ομαλής άφιξης μεταναστών ως μέρος της υλοποίησης μιας συγκεκριμένης πολιτικής και της αιφνίδιας εισροής χιλιάδων μεταναστών, φαινόμενο το οποίο θα ήταν δύσκολο να ελεγχθεί και θα επιβάρυνε σημαντικά τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές δομές, όπως έχει συμβεί κατά τις τελευταίες εβδομάδες.

4.6. Η ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων όπως το επίπεδο της ανεργίας στις χώρες υποδοχής, οι δεξιότητες των μεταναστών και το επίπεδο των επαγγελματικών τους προσόντων, η προετοιμασία πριν από την άφιξη όσον αφορά τα γλωσσικά προσόντα και την επίσημη εκπαίδευση, καθώς και οι οργανισμοί και οι δομές που έχουν συσταθεί στις χώρες υποδοχής προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, στην αγορά εργασίας. Σε αυτούς ακριβώς τους τομείς μπορεί να διαδραματίσει ζωτικό ρόλο η κοινωνία των πολιτών.

4.7. Ωστόσο, υπάρχουν άλλοι παράγοντες που παρεμποδίζουν την ταχεία ένταξη, όπως η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, τα γραφειοκρατικά εμπόδια, η έλλειψη διαφάνειας, οι εσφαλμένες αντιλήψεις της κοινής γνώμης σχετικά με τους μετανάστες, η εκμετάλλευση και οι νομικοί φραγμοί που παρουσιάζονται λόγω παρωχημένων νόμων και εξατίας της μη εφαρμογής ή της βραδείας μεταφοράς της νομοθεσίας της ΕΕ.

4.8. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι ενώσεις εργοδοτών μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση της πρόκλησης της ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην εκπόνηση, την ανάπτυξη, την υλοποίηση και την παρακολούθηση των πολιτικών ένταξης και των συναφών μέτρων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

⁽¹⁾ ΕΕ C 354 της 28.12.2010, σ. 16.

⁽²⁾ <http://www.integrim.eu/wp-content/uploads/2012/12/Report-20101.pdf>, <https://www.uclm.es/bits/archivos/declaracionzaragoza.pdf>.

4.9. Η κυβέρνηση, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές και οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συνεργαστούν για να επιτύχουν κοινωνική συναίνεση σχετικά με τους τρόπους και τα μέσα ένταξης των μεταναστών στην οικονομία και την κοινωνία, κυρίως για να αποφευχθεί η αντιπαράθεση μεταξύ διαφόρων μειονεκτουσών ομάδων.

4.10. Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο τόσο στην παροχή βοήθειας προς τους μετανάστες προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση όσο και στην αντιμετώπιση των διακρίσεων στον τομέα της εκπαίδευσης, της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας στο σύνολό της.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μηχανισμού μετεγκατάστασης λόγω κρίσης και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα»

[COM(2015) 450 final — 2015/0208 (COD)]

(2016/C 071/09)

Εισηγητής: ο κ. Cristian PÎRVULESCU

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2015 και στις 21 Οκτωβρίου 2015 αντίστοιχα, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μηχανισμού μετεγκατάστασης λόγω κρίσης και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα»

[COM(2015) 450 final — 2015/0208 (COD)].

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 152 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 13 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η προσφυγική κρίση στην ΕΕ έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο που αμφισβητούνται πλέον οι θεμελιώδεις αρχές της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Παρά τις δυσκολίες, η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα πως αυτές οι αρχές πρέπει να τηρούνται και να εφαρμόζονται δεόντως.

1.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι τάσεις περιχαράκωσης ορισμένων κυβερνήσεων στα κυριαρχικά τους δικαιώματα και οι αρνητικές αντιλήψεις ολόένα και περισσότερων πολιτών για τη μετανάστευση και τους πρόσφυγες μπορούν να περιοριστούν, εφόσον καταβληθούν οι εκτεταμένες προσπάθειες που χρειάζονται για την προστασία των θεμελιωδών ευρωπαϊκών αρχών και των θεσμικών επιτευγμάτων της ΕΕ. Σε αυτές τις εξαιρετικές συνθήκες, χρειαζόμαστε περισσότερη Ευρώπη, περισσότερη δημοκρατία και περισσότερη αλληλεγγύη.

1.3. Η τρέχουσα προσφυγική κρίση, παρ' ότι προβλέψιμη, προκλήθηκε από την απουσία κοινής πολιτικής ασύλου, πολιτικής που καθυστερεί λόγω της απουσίας συντονισμένης ευρωπαϊκής πολιτικής δράσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εφαρμόσουν το άρθρο 67 παράγραφος 2 και το άρθρο 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), που θέτουν τους όρους για τη δημιουργία πραγματικής πολιτικής ασύλου από την ΕΕ.

1.4. Η ΕΟΚΕ έχει κατ' επανάληψη επισημάνει την ανάγκη για αλληλεγγύη, υπευθυνότητα και κοινή δράση, καθώς και την κεντρική σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

1.5. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συντονίσει κοινή ανταπόκριση στην προσφυγική κρίση, συμπεριλαμβανομένης της συνόδου κορυφής για τις προσφυγικές ροές στην οδό των Δυτικών Βαλκανίων.

1.6. Ο μηχανισμός μετεγκατάστασης σε περίπτωση κρίσης αποτελεί από παράδειγμα συνεργασίας βασισμένης στην αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Ωστόσο, για την εξασφάλιση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικότητας, η ΕΟΚΕ επιθυμεί αυτός ο μηχανισμός και άλλες συναφείς πρωτοβουλίες να ενταχθούν στο πλαίσιο μιας γενικής στρατηγικής. Ειδικότερα, χρειάζεται ένα αλληλέγγυο και ανθεκτικό σύστημα επιμερισμού των βαρών και κυρίως μια δίκαιη, μόνιμη και δεσμευτική κλείδα κατανομής για τα πρόσωπα που ζητούν προστασία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

1.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα άλλα όργανα της ΕΕ πρέπει να στηρίξουν ενεργά τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, ώστε να δημιουργήσουν κατάλληλες συνθήκες και προοπτικές ένταξης των μετεγκατεστημένων αιτούντων άσυλο. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί ότι οι δαπάνες που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη σε σχέση με την υποδοχή και την ένταξη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων δεν έχουν διαρκή και διαρθρωτικό χαρακτήρα και, συνεπώς, δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των διαρθρωτικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η τρέχουσα προσφυγική κρίση αποτελεί διοικητική —λόγω της πρωτοφανούς κλίμακας του φαινομένου— αλλά και νομική πρόκληση. Η ΕΕ έχει φτάσει σε σημείο όπου αμφισβητούνται οι θεμελιώδεις αρχές της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Η προθυμία των κρατών μελών να εφαρμόσουν πλήρως διεθνείς συνθήκες έχει επηρεαστεί από την αυξημένη διεθνή κινητικότητα, ως συνέπεια της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι τάσεις περιχαράκωσης ορισμένων κυβερνήσεων στα κυριαρχικά τους δικαιώματα και οι αρνητικές αντιλήψεις ολόένα και περισσότερων πολιτών για τη μετανάστευση και τους πρόσφυγες μπορούν να περιοριστούν, εφόσον καταβληθούν οι εκτεταμένες προσπάθειες που χρειάζονται για την προστασία των θεμελιωδών ευρωπαϊκών αρχών και των θεσμικών επιτευγμάτων της ΕΕ. Σε αυτές τις εξαιρετικές συνθήκες, χρειαζόμαστε περισσότερη Ευρώπη, περισσότερη δημοκρατία και περισσότερη αλληλεγγύη.

2.2. Το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου υφίσταται σημαντικές πιέσεις, απόρροια πολλαπλών κρίσεων. Ορισμένες από αυτές πηγάζουν από τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις της δεκαετίας του 2000, ενώ άλλες αποτελούν παρενέργεια της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι πιο πρόσφατες, δηλαδή η «αραβική άνοιξη», η πολιτική αστάθεια στη Λιβύη και ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, οδήγησαν άμεσα στη σημαντική αύξηση του αριθμού των προσφύγων.

2.3. Τα 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης δεσμεύονται να εφαρμόζουν τις σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα διατάξεις που εξασφαλίζουν ότι, δυνάμει του άρθρου 3⁽¹⁾ της ευρωπαϊκής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όλα τα ανθρώπινα όντα προστατεύονται. Αντιθέτως, η σύμβαση του 1951 για το καθεστώς του πρόσφυγα χορηγεί προστασία μόνο σε συγκεκριμένη κατηγορία ατόμων, όπως ορίζεται στο άρθρο 1, και αυτή η προστασία είναι ευκολότερο να ανακληθεί. Ωστόσο, η σύμβαση θεωρεί πως τα άτομα που χρίζουν διεθνούς προστασίας δικαιούνται σειράς δικαιωμάτων. Σε ορισμένα κράτη μέλη, π.χ. στη Ρουμανία, οι συνταγματικές διατάξεις προσδίδουν υπεροχή στις διεθνείς συνθήκες έναντι των εθνικών νομοθεσιών. Το άρθρο 18⁽²⁾ του χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει καταστεί δεσμευτικός δυνάμει του άρθρου 6 της ΣΛΕΕ, ορίζει το δικαίωμα στη χορήγηση ασύλου των ατόμων που χρίζουν διεθνούς προστασίας.

2.4. Το σύστημα του Δουβλίνου έχει καταστεί δυσανάλογα το βάρος της επεξεργασίας αιτήσεων ασύλου σε ορισμένες χώρες «της εμπροσθοφυλακής» (Μάλτα, Ιταλία, Κύπρος, Ελλάδα, Ισπανία και, προσφάτως, Ουγγαρία). Υπό αυτές τις συνθήκες, ορισμένα κράτη μέλη δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να τηρούν πρακτικά την αρχή της μη επαναπροώθησης και τις αρχές της ευρωπαϊκής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων και των οδηγιών που απορρέουν από αυτόν. Παρά τις δυσκολίες, η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα πως αυτές οι αρχές πρέπει να τηρούνται και να εφαρμόζονται δεόντως.

2.5. Το άρθρο 67 παράγραφος 2 και το άρθρο 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτουν τους όρους για την οικοδόμηση μιας πραγματικής πολιτικής ασύλου από την ΕΕ. Υπό το φως αυτών των άρθρων, η έμφαση δεν έγκειται στη χάραξη ελάχιστων κανόνων, αλλά στη δημιουργία κοινού συστήματος με ενιαίες διαδικασίες. Η τρέχουσα προσφυγική κρίση, παρ' ότι προβλέψιμη, προκλήθηκε από την απουσία κοινής πολιτικής ασύλου, πολιτικής που καθυστερεί λόγω έλλειψης συντονισμένης ευρωπαϊκής πολιτικής δράσης. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εφαρμόσουν αυτά τα άρθρα.

(¹) «Κανείς δεν μπορεί να υποβληθεί σε βασανιστήρια ούτε σε απάνθρωπες ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχείριση». Δεν είναι μόνο το άρθρο 3 που σχετίζεται με το άσυλο και τη διεθνή προστασία. Η απέλαση ατόμων που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου η οποία απορρίφθηκε ενδέχεται να είναι προβληματική όσον αφορά την τήρηση του άρθρου 2 (Δικαίωμα στη ζωή), του άρθρου 5 (Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια), του άρθρου 6 (Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη), του άρθρου 7 (Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου), του άρθρου 3 του πρωτοκόλλου 4 (Απαγόρευση απέλασης υπηκόων) και του άρθρου 4 του ίδιου πρωτοκόλλου (Απαγόρευση συλλογικής απέλασης αλλοδαπών). Υπάρχουν και άλλα σχετικά άρθρα: το άρθρο 8 (Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής), το άρθρο 13 (Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής), το άρθρο 16 (Περιορισμοί στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών).

(²) Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2.6. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συντονίσει κοινή ανταπόκριση στην προσφυγική κρίση, συμπεριλαμβανομένης της συνόδου κορυφής για τις προσφυγικές ροές στην οδό των Δυτικών Βαλκανίων. Στη σύνοδο συμμετείχαν αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων από την ΕΕ αλλά και εκτός αυτής, σε μια προσπάθεια να συντονιστεί καλύτερα η δράση στην περιοχή όσον αφορά τρεις βασικούς τομείς: την παροχή στέγης, τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τη διαχείριση των συνόρων⁽³⁾.

2.7. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι ο μηχανισμός μετεγκατάστασης σε περίπτωση κρίσης θα βοηθήσει την ΕΕ να κινηθεί, βάσει συναίνεσης, προς ένα στιβαρό και δεόντως ευέλικτο σύστημα που θα μπορεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της μετανάστευσης στις διάφορες μορφές της.

2.8. Η ΕΟΚΕ έχει κατ' επανάληψη επισημάνει την ανάγκη για αλληλεγγύη, υπευθυνότητα και κοινή δράση καθώς και την κεντρική σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έχει τονίσει επίσης πως πρέπει να καταβληθούν σοβαρές προσπάθειες για τη διευκόλυνση της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων.

2.9. Ο μηχανισμός μετεγκατάστασης σε περίπτωση κρίσης αποτελεί από παράδειγμα συνεργασίας βασισμένης στην αλληλεγγύη και την υπευθυνότητα. Ωστόσο, για την εξασφάλιση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικότητας, η ΕΟΚΕ επιθυμεί αυτός ο μηχανισμός και άλλες συναφείς πρωτοβουλίες να ενταχθούν στο πλαίσιο μιας γενικής στρατηγικής. Ειδικότερα, χρειάζεται ένα αλληλέγγυο και ανθεκτικό σύστημα επιμερισμού των βαρών και κυρίως μια δίκαιη, μόνιμη και δεσμευτική κλείδα κατανομής για τα πρόσωπα που ζητούν προστασία σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Το «ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτελεί θετικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Κάθε κράτος μέλος που δεν συμμετέχει στον μηχανισμό θα πρέπει να αιτιολογεί τη στάση του. Αν οι λόγοι είναι πρωτίστως δημοσιονομικοί ή ανετοιμότητας για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για κάποια προκαταβολή δημοσιονομικής υποστήριξης.

3.2. Η υποστήριξη της ΕΕ στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που ασχολούνται με την προσφυγική κρίση και την ένταξη των μεταναστών παραμένει ανεπαρκής. Οι γραφειοκρατικοί κανόνες και διαδικασίες υπονομεύουν την ικανότητά τους να δράσουν αποτελεσματικά επιτόπου.

3.3. Για να προσδιοριστεί αν υφίσταται κρίση, η Επιτροπή θα εξετάζει κατά πόσον η κατάσταση είναι τέτοια ώστε ένα κράτος μέλος με «καλά προετοιμασμένο σύστημα ασύλου» να είναι παρ' όλα αυτά ανήμπορο να τη διαχειριστεί. Πώς ορίζεται αυτό; Ποια είναι τα κριτήρια ώστε ένα σύστημα ασύλου να χαρακτηριστεί «καλά προετοιμασμένο»; Η πρόταση παραθέτει ορισμένα κριτήρια που θα μπορούσε να εξετάσει η Επιτροπή, ωστόσο είναι ευέλικτα και περιγράφονται «μεταξύ άλλων».

3.4. Η πρόταση δεν είναι αρκετά συγκεκριμένη όσον αφορά την αντιστοίχιση των προτιμήσεων του δικαιούχου κράτους μέλους, του κράτους μέλους μετεγκατάστασης και των αιτούντων άσυλο. Δεν είναι σαφές πώς το σύστημα θα λειτουργεί στην πράξη.

3.5. Συνιστάται να παρέχονται σχετική ενημέρωση και συμβουλές στους αιτούντες άσυλο από τις αρχές του δικαιούχου κράτους μέλους και τους αξιωματούχους-συνδέσμους του κράτους μέλους μετεγκατάστασης.

3.6. Δεν είναι σαφές πώς το κράτος μέλος μετεγκατάστασης ενθαρρύνεται να υποδεχθεί και να εντάξει με τον ενδεδειγμένο τρόπο τους μετεγκατεστημένους αιτούντες άσυλο. Η κατάσταση των υποδομών, η διαθεσιμότητα υπηρεσιών, π.χ. ιατρικών ή εκπαιδευτικών, και οι διατιθέμενοι πόροι θα επηρεάσουν την προθυμία των αιτούντων άσυλο να μετεγκατασταθούν σε μια συγκεκριμένη χώρα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα άλλα όργανα της ΕΕ πρέπει να στηρίξουν ενεργά τις κυβερνήσεις των κρατών μελών ώστε να δημιουργήσουν κατάλληλες συνθήκες και προοπτικές ένταξης των μετεγκατεστημένων αιτούντων άσυλο.

3.7. Η πρόταση πρέπει να είναι πιο συγκεκριμένη ως προς τούτο και να περιγράφει διαδικασία αξιολόγησης και ενθάρρυνσης της ανάπτυξης υποδομών και υπηρεσιών ασύλου σε όλα τα κράτη μέλη.

3.8. Το σύστημα πρέπει ως έναν βαθμό να ικανοποιεί τις προτιμήσεις των αιτούντων άσυλο όσον αφορά την επιλογή συγκεκριμένων κρατών μελών για μετεγκατάσταση. Οι προτιμήσεις πρέπει να συνδέονται με σαφείς και αποδείξιμες προοπτικές επιτυχούς ένταξης (διαμείνοντα μέλη της οικογένειας, γνώση της γλώσσας, προηγούμενοι δεσμοί με τη χώρα, όπως για σπουδές ή επιχειρηματικοί).

⁽³⁾ Βλέπε τη δήλωση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων που εκδόθηκε μετά τη συνάντηση.

3.9. Οι «πολιτιστικοί δεσμοί» αναφέρονται ως παράγοντας που πρέπει να συνυπολογιστεί κατά τη μετεγκατάσταση ατόμων σε ένα κράτος μέλος. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι αυτό το κριτήριο δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως αιτιολογία για την απόρριψη αιτήσεων ασύλου για θρησκευτικούς λόγους.

3.10. Η πρόταση δεν προσδιορίζει πώς θα λειτουργήσει το σύστημα για χώρες όπως η Σερβία και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, που έχουν σαφείς προοπτικές ένταξης και υφίστανται αξιοσημείωτη εισροή μεταναστών και αιτούντων άσυλο.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με σκοπό την ενίσχυση οικονομικά αποδοτικών μειώσεων των εκπομπών και την προώθηση επενδύσεων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών»

[COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)]

(2016/C 071/10)

Εισηγητής: ο κ. Antonello PEZZINI

Στις 7 και στις 21 Σεπτεμβρίου 2015 αντίστοιχα, και σύμφωνα με τα άρθρα 192 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ με σκοπό την ενίσχυση οικονομικά αποδοτικών μειώσεων των εκπομπών και την προώθηση επενδύσεων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών»

[COM(2015) 337 final — 2015/0148 (COD)].

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι βασικό μέλημα της Ευρώπης πρέπει να είναι αφενός μεν η βιώσιμη εκ νέου εκβιομηχάνιση με βλέψεις ανταγωνιστικής ανάπτυξης και δημιουργίας νέων και καλύτερων θέσεων εργασίας, αφετέρου δε το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) διοξειδίου του άνθρακα της ΕΕ πρέπει να αποτελέσει εργαλείο-κλειδί της ενωσιακής πολιτικής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και για την απαλλαγή της παγκόσμιας οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ ΕΕ), ως μέσο μείωσης των ενεργειακών εκπομπών στην ΕΕ, πρέπει να δίνει μια ένδειξη της τιμής του άνθρακα και παράλληλα να επιδρά θετικά στις αειφόρους επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών.

1.3. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, πρέπει η αγορά των ανθρακούχων εκπομπών να καταστεί πιο σταθερή, ελαστική και ανοικτή σε όλους τους μεγάλους παράγοντες παγκοσμίως, μέσα σε ένα σαφές και συντονισμένο πλαίσιο, με σκοπό την πραγμάτωση ενός ανταγωνιστικού όσο και βιώσιμου μεταποιητικού βιομηχανικού συστήματος.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ακολουθήσει απαρέγκλιτα την εντολή του πλαισίου πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23ης και 24ης Οκτωβρίου 2014, ιδίως όσον αφορά τις σαφείς συστάσεις για τις διατάξεις περί διαρροής άνθρακα, οι οποίες πρέπει να αναπτυχθούν ως μέρος της μεταρρύθμισης του ΣΕΔΕ της ΕΕ.

1.5. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, πρέπει να προβλεφθούν κατάλληλοι μεταβατικοί μηχανισμοί για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της ΕΕ, καθώς και για την αποφυγή απώλειας επενδύσεων και τη μη έκθεση της βιομηχανίας της ΕΕ σε συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού από χώρες χωρίς συγκρίσιμους κανονισμούς περί κλιματικής αλλαγής.

1.6. Η ΕΟΚΕ προτείνει την καθιέρωση ενός κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου —ιδίως όσον αφορά τα επίπεδα δωρεάν κατανομής δικαιωμάτων εκπομπής, την αποδεκτότητα της διαρροής άνθρακα, την επανεξέταση των δεικτών συγκριτικής αξιολόγησης και την αποζημίωση για το κόστος που μετακυλιέται στα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος— για λόγους κατοχύρωσης της δωρεάν κατανομής στο ακέραιο και πλήρους αποζημίωσης για τις έμμεσες μορφές κόστους σε όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά το 10 % των πιο αποδοτικών μονάδων σε όσους τομείς απειλούνται περισσότερο από τη διαρροή άνθρακα.

1.7. Η ΕΟΚΕ προτείνει τα ακόλουθα προεξάρχοντα μέτρα της μεταρρύθμισης:

- κατάργηση του διατομεακού διορθωτικού συντελεστή για τα άμεσα κόστη,
- εναρμονισμένους μηχανισμούς σε επίπεδο ΕΕ για την αποζημίωση των έμμεσων μορφών κόστους σε όλη την ΕΕ προς αποφυγή στρεβλώσεων στον ανταγωνισμό ⁽¹⁾,
- συστήματα επιβράβευσης και όχι κυρώσεων γι' αυτούς με τις καλύτερες επιδόσεις, όπως κι αν έχουν αυτές σημειωθεί, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης και χρήσης του διοξειδίου του άνθρακα,
- καθορισμό άπαξ στην αρχή κάθε περιόδου των τιμών συγκριτικής αξιολόγησης βάσει αξιόπιστων βιομηχανικών δεδομένων,
- δωρεάν κατανομή των δικαιωμάτων στους τομείς βάσει της πραγματικής και όχι της παλαιότερης παραγωγής,
- δυνατότητα χρήσης εναλλακτικής μεθόδου στην 4η φάση για τους τομείς χωρίς προηγούμενους δείκτες αναφοράς,
- ελαστικότερη στάθμιση του κινδύνου διαρροής άνθρακα με σημερινά ποιοτικά κριτήρια, χωρίς τη χρήση οριακών τιμών,
- χρήση μέρους του αποθεματικού σταθερότητας υπέρ της σταδιακής κατάργησης των τομέων που εξαιρούνται από τον κατάλογο της διαρροής άνθρακα,
- μη υπαγωγή στον μηχανισμό των μονάδων με εκπομπές κατώτερες των 50 000 τόνων διοξειδίου του άνθρακα,
- πλήρη ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης στο ΣΕΔΕ της ΕΕ υπέρ της μετάβασης των βιομηχανικών και εργασιακών διαδικασιών και δεξιοτήτων σε μια οικονομία χωρίς ανθρακούχες εκπομπές,
- μελέτη των τρόπων επέκτασης των μηχανισμών επιβράβευσης των βέλτιστων επιδόσεων στην κοινωνία πολιτών με την παροχή **επιπλέον αμοιβής ΣΕΔΕ** σε όσα νοικοκυριά, κοινότητες και δημόσιες αρχές περιορίζουν αισθητά την κατανάλωση ενέργειας με εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ή αντισταθμίζουν τις εκπομπές με **οικολογικές επενδύσεις**.
- προκαταρκτική μελέτη, ανεξάρτητη, για τον εντοπισμό των βέλτιστων μηχανισμών που αφορούν τη λειτουργία του ΣΕΔΕ της ΕΕ ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το κλίμα.

1.8. Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά τη μέγιστη δυνατή συνάφεια, την πλήρη συνέργεια, την ελάχιστη δυνατή επικάλυψη ρυθμίσεων και την άρση των γραφειοκρατικών διατυπώσεων όσον αφορά τις νέες διατάξεις αναθεώρησης του ΣΕΔΕ της ΕΕ και των παράλληλων και συμπληρωματικών διατάξεων με τις οποίες αλληλεπιδρούν.

1.9. Κατά την ΕΟΚΕ πρέπει να καθιερωθεί ένα πλαίσιο εμπορίας διεθνών πιστώσεων που θα συμβάλλουν στην εκπλήρωση των γενικότερων στόχων της ελάττωσης των εκπομπών στην Ευρώπη με την υποστήριξη πολυμερών και διμερών διεθνών συμφωνιών.

1.10. Επίσης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να εκπονηθεί εν προκειμένω ειδική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας μετά την ολοκλήρωση των εργασιών της προγραμματισμένης για τα τέλη του 2015 διάσκεψης του Παρισιού.

⁽¹⁾ Πρβλ.: «State aid Modernisation for an integrated EU energy market», Joaquín Almunia, αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αρμόδιος γις θέματα πολιτικής ανταγωνισμού, Βρυξέλλες 2 Δεκεμβρίου 2013 — «Ενέργεια: ο τομέας που κατεξοχήν χρειάζεται "περισσότερη Ευρώπη"». Καθιέρωση κοινών αρχών ως προς την αξιολόγηση των κρατικών ενισχύσεων. Η συμβατότητα μιας κρατικής ενίσχυσης σημαίνει ότι: α) θα συμβάλει στην επίτευξη ενός σαφώς καθορισμένου στόχου· β) θα αποκαθιστά μια αποδεδειγμένη ανεπάρκεια της αγοράς/αδικία· γ) θα είναι κατάλληλο μέτρο ενίσχυσης· δ) θα λειτουργεί ως κίνητρο· ε) θα είναι αναλογική και θα περιορίζεται στο ελάχιστο· στ) θα αποφεύγονται οι περιττές παρεμβάσεις επί του ανταγωνισμού και του εμπορίου. Βλέπε επίσης «Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020)» (ΕΕ C 200 της 28.6.2014, σ. 1).

2. Εισαγωγή

2.1. Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ της ΕΕ — *Emissions Trading System*) τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2005 και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέσα της ενωσιακής πολιτικής για το κλίμα, χάρη στη δυνατότητα ελάττωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που παρέχει.

2.2. Από συστάσεως, σκοπός του ΣΕΔΕ της ΕΕ ήταν να παρέχει ένα σημείο αναφοράς για τις ανθρακούχες εκπομπές, έτσι ώστε να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών σε όλους τους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας που είναι υπεύθυνοι για το ήμισυ περίπου των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

2.3. Ανέκαθεν η ΕΟΚΕ θεωρούσε ότι το ΣΕΔΕ της ΕΕ συνιστά εργαλείο-κλειδί της ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής της ΕΕ στην προσπάθεια μείωσης των βιομηχανικών εκπομπών στην ΕΕ. Επίσης, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει την ουσιαστική αναθεώρησή του με σκοπό την εκπλήρωση των στόχων της ΕΕ για το κλίμα με προοπτική το έτος 2030, χωρίς όμως αυτό να αποβαίνει εις βάρος της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και να εξωθεί τους επενδυτές εκτός των συνόρων της.

2.4. Στο **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης Μαρτίου 2014** διατυπώθηκε η επιθυμία λήψης μέτρων για την πλήρη αποζημίωση των άμεσων και έμμεσων μορφών κόστους των ενωσιακών πολιτικών για το κλίμα για όσους τομείς εκτίθενται στον παγκόσμιο ανταγωνισμό, έως ότου συναφθεί μια διεθνής συμφωνία με την οποία θα κατοχυρώνονται ίσοι όροι παγκοσμίως.

2.4.1. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις παρατηρήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ότι υπάρχουν «σημαντικές αδυναμίες στην εφαρμογή του ΣΕΔΕ της ΕΕ» και διατυπώνει ορισμένες συστάσεις για τη βελτίωση της ακεραιότητας και της εφαρμογής του συστήματος αυτού, πιστοποιώντας την έννοια της βιομηχανικής απόδοσης με την εξασφάλιση της πλήρους ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στην ΕΕ.

2.5. Στις **23 και 24 Οκτωβρίου 2014** καθορίστηκε στο **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο** το πλαίσιο για τις κλιματικές και ενεργειακές πολιτικές με ορίζοντα το 2030. Το Συμβούλιο ενέκρινε επίσης συμπεράσματα, και ειδικότερα έθεσε ορισμένους σημαντικούς στόχους, δηλαδή:

- τον δεσμευτικό, για την ΕΕ, στόχο της μείωσης έως το 2030 των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 40 % σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, με μια γραμμική ετήσια μείωση του ποσοστού του 1,74 %,
- τον δεσμευτικό στόχο το 27 % τουλάχιστον της καταναλισκόμενης ενέργειας να προέρχεται έως το 2030 από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, χωρίς όμως δεσμευτικούς στόχους για τα κράτη μέλη·
- τον ενδεικτικό —και όχι δεσμευτικό— στόχο της βελτίωσης τουλάχιστον κατά 27 % έως το 2030 της ενεργειακής αποδοτικότητας· πάντως, ο εν λόγω στόχος επιδέχεται αναθεώρηση με την προοπτική να αυξηθεί στο 30 %·
- την προαγωγή της κατεπείγουσας ολοκλήρωσης, το αργότερο έως το έτος 2020, της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, μέσω της επίτευξης του στόχου του 10 % όσον αφορά τις υπάρχουσες διασυνδέσεις ηλεκτροδότησης.

2.5.1. Ο στόχος της ΕΕ για τη μείωση στο εσωτερικό της των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 40 % —τον οποίο ενέκρινε επίσημως το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος στις 6 Μαρτίου 2015— αποτελεί τη βάση της συμβολής της ΕΕ στις διαπραγματεύσεις για τη νέα παγκόσμια συμφωνία με θέμα την κλιματική αλλαγή.

2.5.2. Όλα αυτά τα στοιχεία του πλαισίου θα επανεξετάζονται κατά διαστήματα από το Συμβούλιο, το οποίο θα συνεχίσει να παρέχει κατευθυντήριες γραμμές στρατηγικής, είτε ως προς τους τομείς που υπάγονται στο σύστημα ΣΕΔΕ, είτε και για τους υπόλοιπους, καθώς και όσον αφορά τις διασυνδέσεις και την ενεργειακή αποδοτικότητα.

2.5.3. Τα σχετικά μέσα και μέτρα πρέπει να υπακούουν σε μια σφαιρική και τεχνολογικά ουδέτερη λογική, με σκοπό την ελάττωση των εκπομπών και την ενεργειακή αποδοτικότητα.

2.6. Στις **13 Μαΐου 2015** το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε συμφωνία για την αναθεώρηση του ΣΕΔΕ της ΕΕ και αποφάσισαν τη συγκρότηση του αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς. Πιο συγκεκριμένα:

- Το 2018 θα θεσπιστεί αποθεματικό για τη σταθερότητα της αγοράς και θα τεθεί σε λειτουργία από την 1η Ιανουαρίου 2019.
- Τα «παρακρατηθέντα δικαιώματα» (αξίας 900 εκατ. ευρώ, ο εκπλειστηριασμός των οποίων μετατέθηκε από την περίοδο 2014-2016 στην περίοδο 2019-2020) θα περάσουν στο αποθεματικό σταθερότητας της αγοράς.

- Τα μη κατανεμημένα δικαιώματα θα μεταφερθούν άμεσα στο αποθεματικό για τη σταθερότητα της αγοράς για το 2020 και η μελλοντική χρήση τους θα εξεταστεί στα πλαίσια της ευρύτερης επανεξέτασης του ΣΕΔΕ της ΕΕ.
- Προβλέπεται προσωρινή εξαίρεση του ποσοστού αλληλεγγύης 10 % των δικαιωμάτων από το πεδίο εφαρμογής του αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς μέχρι το τέλος του 2025.
- Στην επανεξέταση του ΣΕΔΕ της ΕΕ πρέπει να συνεκτιμηθεί η ενδεχόμενη χρήση περιορισμένου αριθμού δικαιωμάτων πριν από το έτος 2021 για την ενσωμάτωση των υφιστάμενων πόρων υπέρ της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα.
- Στην επανεξέταση του ΣΕΔΕ της ΕΕ και του αποθεματικού για τη σταθερότητα της αγοράς πρέπει να συνεκτιμηθούν τα εξής:
 - η διαρροή άνθρακα και οι παράμετροι της ανταγωνιστικότητας,
 - τα ζητήματα που αφορούν την εργασία και το ΑΕΠ.

2.7. Βάσει της στρατηγικής της Ενεργειακής Ένωσης και ενόψει της διάσκεψης στο Παρίσι για το κλίμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε μια δέσμη μέτρων με σκοπό, μεταξύ άλλων, την επανεξέταση του ΣΕΔΕ της ΕΕ σύμφωνα με τις υποδείξεις του Συμβουλίου υπέρ της προαγωγής των προτεραιοτήτων της εκ νέου εκβιομηχάνισης της οικονομίας της ΕΕ και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας όσων βιομηχανικών τομέων είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της μετεκατάστασης των μονάδων παραγωγής.

2.8. Τα μέτρα επανεξέτασης του ΣΕΔΕ της ΕΕ συμπεριλαμβάνουν, εκτός από την ενεργειακή πολιτική, και αρκετές άλλες ενωσιακές πολιτικές.

2.9. Η ΕΟΚΕ έχει παραγγείλει τη διενέργεια μελέτης αντικτύπου των μέτρων που χρηματοδοτούνται από τη χρήση ενωσιακών μέσων για την προστασία του περιβάλλοντος⁽²⁾. Στην εν λόγω μελέτη υπογραμμίζεται η σημασία της αποτελεσματικής χρήσης των εσόδων αφενός μεν από τα μέσα που βασίζονται στην αγορά με σκοπό να σημειωθεί πρόοδος σε περιβαλλοντικά ζητήματα, σε συνδυασμό με την προαγωγή της οικολογικής οικονομίας, αφετέρου δε από το ΣΕΔΕ της ΕΕ, τα οποία αποτελούν μια δίδου αμειλιτρία λύση χρηματοδότησης αυτής της προόδου και μετάβασης της βιομηχανίας και της εργασίας σε μια οικονομία χωρίς άνθρακούς εκπομπές.

3. Οι προτάσεις της Επιτροπής

3.1. Με την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία τροποποιεί την οδηγία 2003/87/ΕΚ περί του ΣΕΔΕ της ΕΕ, επιδιώκεται, μέσω ενός συνόλου άρθρων προτάσεων, να αυξηθεί το επίπεδο της ετήσιας μείωσης των επιτρεπόμενων εκπομπών, έτσι ώστε να μειώνεται η ποσότητα των δικαιωμάτων που παραχωρούνται κάθε χρόνο στο σύνολο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, αρχής γενομένης από το 2021, με γραμμικό συντελεστή μεγαλύτερο του 2,2 %, έτσι ώστε να επιτευχθεί το 43 % της μείωσης έως το 2030 σε σχέση με τις τιμές του 2005.

3.2. Η πρόταση προβλέπει διάφορους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς που αποσκοπούν στη συνδρομή όσων οικονομικών παραγόντων πρέπει να αντιμετωπίσουν στη διαρροή άνθρακα και να αντιμετωπίσουν τις μεγάλες προκλήσεις της καινοτομίας και των υψηλών επενδύσεων προκειμένου για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεών τους και την ενεργειακή αποδοτικότητα με απώτερο στόχο τον περιορισμό των εκπομπών.

4. Το ΣΕΔΕ σε παγκόσμια κλίμακα

4.1. Τα ΣΕΔΕ επεκτείνονται πέραν της ΕΕ σε όλον τον πλανήτη, με διάφορα συστήματα εθνικής ή υποεθνικής εμβέλειας να έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία σε ποικίλες χώρες.

4.2. Στις ΗΠΑ ο πρόεδρος της χώρας Β. Obama έχει εξαγγείλει τους κανόνες του σχεδίου «Clean Power» (CPP), οι θα οποίοι θα διαλαμβάνουν, για κάθε πολιτεία, τα επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών που δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής (κυρίως όσες λειτουργούν με λιγνίτη ή φυσικό αέριο) έως το έτος 2030.

4.2.1. Στην Καλιφόρνια ισχύει από το 2012 ένα πρόγραμμα ανώτατων ορίων και δικαιωμάτων εμπορίας. Στις δε πολιτείες των Κονέκτικατ, Ντέλαγουερ, Μέιν, Μέριλαντ, Μασαχουσέτης, Νέου Χάμσαϊρ, Νέας Υόρκης, Ρόουντ Άιλαντ και Βερμόντ ισχύει η «Περιφερειακή πρωτοβουλία για τα αέρια του θερμοκηπίου» (Regional Greenhouse Gas Initiative/RGGI).

⁽²⁾ www.eesc.europa.eu/en/vistud

- 4.3. Στην **Αυστραλία** λειτουργεί ένα ΣΕΔΕ που θα έχει συνδεθεί με το αντίστοιχο της ΕΕ μέχρι το 2018, βάσει συμφωνίας που συνήψε η κυβέρνηση της χώρας το 2012 με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- 4.4. Στον **Καναδά**, και πιο συγκεκριμένα στο Κεμπέκ, το σύστημα ανώτατων ορίων και δικαιωμάτων εμπορίας (Cap-and-Trade System for Greenhouse Gas Emissions) τέθηκε σε ισχύ το 2012 και από το 2013 αφορά το 85 % των συνολικών εκπομπών του Κεμπέκ.
- 4.5. Στη **Νέα Ζηλανδία** το 2008 καθιερώθηκε το εθνικό ΣΕΔΕ και σε αυτό έχουν συμπεριληφθεί τα δάση, η γεωργία, τα υγρά ορυκτά καύσιμα, οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και οι βιομηχανικές διεργασίες.
- 4.6. Η ΕΕ και η **Κίνα** κατέληξαν σε συμφωνία κατά τη διμερή σύνοδο κορυφής που διεξήχθη στα τέλη του περασμένου Ιουνίου για τη συνεργασία τους στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- 4.7. Στη **Νότια Κορέα** έχει ενεργοποιηθεί από τον Ιανουάριο του 2015 το πρόγραμμα KETS, το πρώτο πρόγραμμα εθνικής κλίμακας που ξεκίνησε να λειτουργεί στην Ασία και το δεύτερο παγκοσμίως μετά το ΣΕΔΕ της ΕΕ.
- 4.8. Στη δε **Ιαπωνία**, τον Απρίλιο του 2010 ξεκίνησε το πρόγραμμα ανώτατων ορίων και δικαιωμάτων εμπορίας του Τόκιο (TMG ETS), το πρώτο υποχρεωτικό ΣΕΔΕ.
- 4.9. Τέλος, στην **Ελβετία** το αντίστοιχο ΣΕΔΕ ξεκίνησε το 2008, την πρώτη πενταετία σε προαιρετική βάση ως εναλλακτική λύση στον φόρο επί του διοξειδίου του άνθρακα στα ορυκτά καύσιμα. Από το 2013 το πρόγραμμα έγινε υποχρεωτικό για τις μεγάλες ενεργειακές βιομηχανίες υψηλής έντασης.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το ΣΕΔΕ της ΕΕ, θα αποτελέσει εργαλείο-κλειδί για τη μείωση των ενεργειακών εκπομπών στην ΕΕ, εφόσον ακολουθεί τη λογική της αγοράς και δίνει μια ένδειξη της τιμής του άνθρακα σύμφωνα με τις υφιστάμενες φιλοδοξίες, ενώ παράλληλα επιδρά θετικά τόσο στις επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών όσο και στην ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας.

5.1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την ενδεχόμενη επιτάχυνση της διαδικασίας μετεγκατάστασης των επενδύσεων, ως ειδική μορφή της διαρροής άνθρακα σε εύλωτους τομείς. Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να μειώσει περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα των εν λόγω τομέων και την ικανότητά τους να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για μια οικονομία με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, σε συμφωνία με τα εκφραζόμενα σε πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της⁽³⁾.

5.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι πρέπει η αγορά άνθρακα να καταστεί πιο σταθερή, ελαστική και ανοικτή σε όλα τα σημαντικά μέρη του τομέα παγκοσμίως.

5.3. Στο πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια ενόψει του 2030, το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23ης και 24ης Οκτωβρίου 2014, τίθενται φιλόδοξοι στόχοι μονομερούς μείωσης των εκπομπών και παράλληλα διατυπώνονται συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές σχετικές με τις διατάξεις περί διαρροής άνθρακα, οι οποίες πρέπει να αναπτυχθούν ως μέρος της μεταρρύθμισης του ΣΕΔΕ της ΕΕ.

5.3.1. Συν τοις άλλοις, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μεταρρύθμιση του ΣΕΔΕ της ΕΕ πρέπει να συνιστά ένα πλαίσιο συντονισμένης πολιτικής, ιδίως σε συνδυασμό με τη μεταρρύθμιση των τομέων εκτός ΣΕΔΕ (οι λεγόμενες «αποφάσεις επιμερισμού των προσπάθειών»/Effort Sharing Decisions) και με τις πολιτικές που αφορούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (οδηγία για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές) και την ενεργειακή αποδοτικότητα (οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων).

5.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι μείζονες πτυχές της μεταρρύθμισης πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα εξής:

- κατάργηση του διατομεακού διορθωτικού συντελεστή για τις άμεσες μορφές κόστους,
- εναρμονισμένους μηχανισμούς σε επίπεδο ΕΕ για την αποζημίωση των έμμεσων μορφών κόστους,

⁽³⁾ Αγορακεντρικά μέσα — Οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στην ΕΕ, σ. 3.5.1 (ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 1), Πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια από το 2020 έως το 2030 (ΕΕ C 424 της 26.11.2014, σ. 39) και Το πρωτόκολλο του Παρισιού ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 74).

- συστήματα επιβράβευσης και όχι κυρώσεων γι' αυτούς με τις καλύτερες επιδόσεις, όπως κι αν έχουν αυτές σημειωθεί, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης και χρήσης του διοξειδίου του άνθρακα,
- καθορισμό άπαξ στην αρχή κάθε περιόδου των τιμών συγκριτικής αξιολόγησης βάσει αξιόπιστων βιομηχανικών δεδομένων,
- δωρεάν κατανομή των δικαιωμάτων στους τομείς βάσει της πραγματικής παραγωγής,
- δυνατότητα χρήσης εναλλακτικής μεθόδου στην 4η φάση για τους τομείς χωρίς προηγούμενους δείκτες αναφοράς,
- ελαστικότερη στάθμιση του κινδύνου διαρροής άνθρακα με σημερινά ποιοτικά κριτήρια, χωρίς τη χρήση οριακών τιμών,
- χρήση μέρους αποθεματικού σταθερότητας υπέρ της σταδιακής κατάργησης των τομέων που εξαιρούνται από τον κατάλογο της διαρροής άνθρακα,
- μη υπαγωγή στον μηχανισμό των μονάδων με εκπομπές κατώτερες των 50 000 τόνων διοξειδίου του άνθρακα,
- πλήρη ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης στο ΣΕΔΕ της ΕΕ υπέρ της πλήρους μετάβασης των βιομηχανικών και εργασιακών διαδικασιών και δεξιοτήτων σε μια οικονομία χωρίς ανθρακούχες εκπομπές,

5.4.1. Για όσες επιχειρήσεις διατρέχουν τον κίνδυνο της μετεγκατάστασης πρέπει να προβλέπεται δωρεάν κατανομή ορισμένου αριθμού δικαιωμάτων εκπομπής.

5.5. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, πρέπει να προβλεφθούν κατάλληλοι μεταβατικοί μηχανισμοί υπέρ της ισόρροπης μείωσης των δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, της διασφάλισης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της ΕΕ, καθώς και κατά της απώλειας επενδύσεων και της έκθεσης της βιομηχανίας της ΕΕ σε συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού από χώρες χωρίς συγκρίσιμους συναφείς κανονισμούς.

5.5.1. Πιο συγκεκριμένα, κρίνεται σκόπιμη η καθιέρωση ενός κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου όσον αφορά τα επίπεδα δωρεάν κατανομής δικαιωμάτων εκπομπής, την αποδεκτότητα της διαρροής άνθρακα, την επανεξέταση των παραμέτρων συγκριτικής αξιολόγησης, την αποζημίωση για το κόστος που μετακυλιέται στα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος, για λόγους κατοχύρωσης της δωρεάν κατανομής στο ακέραιο και πλήρους αποζημίωσης για το έμμεσο κόστος σε όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά το 10 % των πιο αποδοτικών εγκαταστάσεων σε όσους τομείς απειλούνται περισσότερο από τη διαρροή άνθρακα.

5.5.2. Επίσης, πρέπει να αναλυθούν οι δυνατότητες επέκτασης των μηχανισμών επιβράβευσης των βέλτιστων επιδόσεων στην κοινωνία των πολιτών με την παροχή **επιπλέον αμοιβής ΣΕΔΕ** σε όσα νοικοκυριά, κοινότητες και δημόσιες αρχές περιορίζουν αισθητά την κατανάλωση ενέργειας με εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ή αντισταθμίζουν τις εκπομπές με **οικολογικές επενδύσεις**.

5.6. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης [Clean Development Mechanism (CDM)] θα πρέπει να διατηρηθεί, να βελτιωθεί και να επεκταθεί, καθώς και να υποστηριχθούν οι συνδέσεις μεταξύ του ευρωπαϊκού ΣΕΔΕ με τα νέα συστήματα που εμφανίζονται σε άλλες περιοχές του κόσμου.

5.7. Η κλιματική αλλαγή χρήζει μιας συνολικής λύσης βασισμένης σε μια συμφωνία με σαφώς καθορισμένους και συγκεκριμένους στόχους, η οποία θα αφορά όλες τις μεγάλες οικονομίες του πλανήτη.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει την επανεξέταση των τρόπων κατανομής των δικαιωμάτων εκπομπών και την εγγύηση ενός ποσοστού δωρεάν δικαιωμάτων για την κάλυψη των αναγκών όλων των δικαιούχων παραγωγών. Ενδέχεται να μειωθεί σοβαρά το πλήθος των τομέων που απειλούνται με μετεγκατάσταση αρχής γενομένης από το 2020, εξαιτίας του ορίου του 0,18 ως προϋπόθεσης υπαγωγής στην κατηγορία.

6.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία ότι ο καθορισμός αυστηρότερων τιμών συγκριτικής αξιολόγησης θα πλήξει περαιτέρω όσες επιχειρήσεις βρίσκονται ήδη σε δυσχερή θέση: στην εγκάρσια μείωση των τιμών συγκριτικής αξιολόγησης μέσω ενός ενιαίου και οριζόντιου διορθωτικού συντελεστή κυμαινόμενου μεταξύ 0,5 % και 1,5 % σε ετήσια βάση δεν συνεκτιμώνται η διάρκεια ζωής του μηχανικού εξοπλισμού και η πραγματική τεχνολογική κατάσταση τομέων με μεγάλες διαφορές μεταξύ τους.

6.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει οι τιμές συγκριτικής αξιολόγησης ως προς τη διαρροή άνθρακα να είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτές, έτσι ώστε να αντικατοπτρίζουν την πραγματική τεχνολογική πρόοδο. Επίσης, προτείνει η μεθοδολογία περιορισμού του πλήθους των απειλούμενων με διαρροή άνθρακα τομέων από 177 σε 52 για την περίοδο 2021-2030 να έχει την έγκριση των κοινωνικών εταίρων και να συνοδεύεται από μέτρα σταδιακής κατάργησης.

6.4. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της κατάργησης του διατομεακού διορθωτικού συντελεστή. Ένας διορθωτικός συντελεστής που θα υπολογίζεται με τρόπο ακατάλληλο ενδέχεται να δημιουργήσει αφενός αβεβαιότητες όσον αφορά τη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων, αφετέρου αχρειαστο κόστος εις βάρος των πλέον απειλούμενων μονάδων παραγωγής.

6.5. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την καθιέρωση εναρμονισμένου μηχανισμού, σε επίπεδο ΕΕ, για την αποζημίωση των έμμεσων μορφών κόστους, βάσει ήδη καθορισμένων παραμέτρων⁽⁴⁾. Με τον εν λόγω μηχανισμό θα αποφεύγονται οι στρεβλώσεις της εσωτερικής αγοράς, θα καταστεί υποχρεωτικό το ισχύον σύστημα που βασίζεται στις κρατικές ενισχύσεις και θα δεσμεύονται τα κράτη μέλη να διοχετεύουν τουλάχιστον μέρος των εσόδων από τον πλειστηριασμό στην επαρκή αντιστάθμιση των έμμεσων μορφών κόστους που επωμίζονται οι μονάδες παραγωγής με τις βέλτιστες περιβαλλοντικές επιδόσεις στους απειλούμενους τομείς.

6.6. Η ΕΟΚΕ ζητά το πιο ελαστικό και δυναμικό σύστημα δωρεάν κατανομής δικαιωμάτων να βασίζεται στα πραγματικά και επικαιροποιημένα επίπεδα παραγωγής και να υποστηρίζει όσες μονάδες βελτιώνουν την αποδοτικότητά τους μέσω της διατήρησης, γι' αυτές, της δωρεάν διανομής δικαιωμάτων στα ίδια ποσοστά.

6.7. Πρέπει το κριτήριο καθορισμού του κινδύνου διαρροής άνθρακα να καταστεί ελαστικότερο, έτσι ώστε να αντανakλά καλύτερα την επίδραση της τιμής του άνθρακα στην ανταγωνιστικότητα των διαφόρων τομέων —και δη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων— με την εφαρμογή του κριτηρίου όπως είχε διαμορφωθεί το 2008.

6.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει οι πόροι του ΣΕΔΕ της ΕΕ (το αποθεματικό για τη σταθερότητα της αγοράς, το Ταμείο Καινοτομίας και το Ταμείο Εκσυγχρονισμού) να ιδωθούν συνολικά για λόγους εύρυθμης λειτουργίας και διασφάλισης διαχειριστικών και ελεγκτικών συστημάτων και προς αποφυγή σωρευτικών φαινομένων και επικαλύψεων.

6.9. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ:

- Μέρος του αποθεματικού σταθερότητας της αγοράς πρέπει να διατίθεται υπέρ της σταδιακής κατάργησης των τομέων που εξαιρούνται από τον κατάλογο της διαρροής άνθρακα.
- Πέραν των χωρών με ΑΕΠ κατώτερο του 60 % του μέσου όρου της ΕΕ, πρέπει τα κονδύλια του Ταμείου Εκσυγχρονισμού να μπορούν να διατίθενται και σε παρεμβάσεις σε επίπεδο NUTS 2 για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, για λόγους διαφάνειας των επενδύσεων και προς αποφυγή τυχόν στρεβλώσεων της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.
- Πρέπει τα κονδύλια του Ταμείου Καινοτομίας να χρησιμοποιούνται υπέρ των νέων βιομηχανικών τεχνολογιών και διαδικασιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, ιδίως στους τομείς υπό σταδιακή κατάργηση.
- Κρίνεται σκόπιμη η υποστήριξη των εθελοντικών πλειστηριασμών δικαιωμάτων ανθρακούχων εκπομπών —όπως η αγορά CarbonMark— με επιπρόσθετες δεσμεύσεις που θα αναλαμβάνουν εθελούσια οι ιδιοκτήτες δασικών εκτάσεων· κι αυτό δε με σκοπό τη μεγιστοποίηση των έμμεσων περιβαλλοντικών οφελών που παρέχει το δάσος, και χάρη στα οποία αναγνωρίζεται —και από οικονομικής άποψης— η κλιματική λειτουργία του δασικού οικοσυστήματος.

6.10. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι τα προβλεπόμενα μέτρα για τις μικρές μονάδες με εκπομπές κατώτερες των 25 000 τόνων διοξειδίου του άνθρακα θα επεκταθούν και σε αυτές με εκπομπές κατώτερες των 50 000 τόνων διοξειδίου του άνθρακα. Σημειωτέον ότι αυτές, σε κλίμακα ΕΕ, αντιπροσωπεύουν το 75 % των μονάδων του ΣΕΔΕ, αλλά ευθύνονται μόλις για το 5 % των συνολικών εκπομπών.

6.11. Όσο για τις εκπομπές που προέρχονται από τις ορυκτολογικές κατεργασίες, τα περιθώρια μείωσης των εκπομπών όσον αφορά τις μονάδες παραγωγής είναι σχεδόν μηδενικά και άρα πρέπει να τους χορηγούνται εντελώς δωρεάν δικαιώματα εκπομπής.

⁽⁴⁾ Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020) (ΕΕ C 200 της 28.6.2014, σ. 1.)

6.12. Δεδομένου ότι τα μέτρα αναθεώρησης του ΣΕΔΕ της ΕΕ αφορούν, πέραν της ενεργειακής πολιτικής, και πολλές άλλες ενωσιακές πολιτικές, η ΕΟΚΕ συνιστά τη μέγιστη δυνατή συνάφεια και την ελάχιστη δυνατή επικάλυψη ρυθμίσεων όσον αφορά τις νέες διατάξεις αναθεώρησης του ΣΕΔΕ της ΕΕ και των παράλληλων και συμπληρωματικών διατάξεων με τις οποίες αλληλεπιδρούν.

Βρυξέλλες, 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης»

[COM(2015) 192 final]

(2016/C 071/11)

Εισηγητής: ο κ. Raymond HENCKS

Συνεισηγητής: ο κ. Thomas McDONOGH

Στις 12 Μαΐου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης»

[COM(2015) 192 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 219 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 7 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη στρατηγική για μια ευρωπαϊκή ψηφιακή ενιαία αγορά. Εκφράζει ωστόσο την ανησυχία της για την έλλειψη πολιτικής βούλησης ορισμένων κρατών μελών να προχωρήσουν προς μια ψηφιακή ένωση που να είναι πιο δημιουργική και καινοτόμος και όχι μόνο καταναλωτική.

1.2. Η στρατηγική για την ψηφιακή αγορά της Ευρώπης που προτείνει η Επιτροπή Juncker αποτελεί συνέχεια προηγούμενων ψηφιακών στρατηγικών και προγραμμάτων και αναμένεται να δώσει νέα ώθηση σε μια ψηφιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καθυστερεί να αναπτυχθεί. Παράλληλα δίδεται νέα έμφαση στο εμπόριο και στους καταναλωτές και στα μέτρα που είναι αναγκαία για την αύξηση των συναλλαγών, του αριθμού των καταναλωτών και για τη βελτίωση των συνθηκών και της προστασίας των καταναλωτών.

1.3. Στο πλαίσιο αυτό, πρώτη επιτακτική ανάγκη είναι να γεφυρωθεί το χάσμα δεξιοτήτων. Ενδεχομένως να είναι τόσο θέμα αριθμητισμού και αλφαριθμητισμού όσο και ψηφιακών δεξιοτήτων και της υπεύθυνης χρήσης τους. Δεύτερον, απαιτείται εύκολη χρήση πλατφορμών για την καθοδήγηση της αγοράς, ώστε να μην περιορίζονται οι εργασίες της πλατφόρμας. Τρίτον, υπάρχει ανάγκη των σχετικών εφαρμογών, οπότε είναι ευπρόσδεκτη η επισήμανση της τυποποίησης. Περισσότερη ηλεκτρονική διακυβέρνηση θα βοηθήσει τους πολίτες να εμπλακούν περισσότερο σε ψηφιακές δραστηριότητες. Από τη σκοπιά του καταναλωτή, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες για καλύτερη πρόσβαση των καταναλωτών και των επιχειρήσεων σε ψηφιακά προϊόντα και υπηρεσίες σε ολόκληρη την Ευρώπη.

1.4. Μερικές, αλλά όχι όλες, από τις πρωτοβουλίες που περιγράφονται στο σημείο 4.2 (Δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την άνθηση ψηφιακών δικτύων και υπηρεσιών) αφορούν τα δίκτυα υποδομών και αποτελούν μέρη του ψηφιακού θεματολογίου. Οι προτάσεις αυτές είναι σημαντικές στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως. Ορισμένες από τις υπόλοιπες πρωτοβουλίες σε αυτό το τμήμα είναι σημαντικές για τα δικαιώματα των καταναλωτών.

1.5. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει την Επιτροπή στην απόφασή της να άρει τον διαχωρισμό σε 28 στρατηγικές και εθνικές ψηφιακές αγορές και να τις ενώσει σε μια ευρωπαϊκή προσέγγιση, προκειμένου με τον τρόπο αυτό να εξασφαλίσει μια ηγετική θέση στην παγκόσμια ψηφιακή οικονομία, που έχει καταστεί αποκλειστικότητα των τρίτων χωρών.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία διαθέτει εξαιρετικές ικανότητες και μεγάλη εμπειρία σε ορισμένους ψηφιακούς τομείς, μπορεί ακόμα να καλύψει τη διαφορά. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάπτυξη διεπιστημονικών ερευνητικών κέντρων και ευρωπαϊκών συνεργιών εντός του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, σε τομείς όπως το υπολογιστικό νέφος, η νανοηλεκτρονική, η αποθήκευση και η επεξεργασία μαζικών δεδομένων, οι εξ αποστάσεως συσκευές αναζήτησης ή ελέγχου (συνδεδεμένα αντικείμενα) και οι έξυπνες υπηρεσίες.

1.7. Η Ένωση θα μπορέσει να καλύψει τη διαφορά εάν επιτύχει, βραχυπρόθεσμα, να συσπειρώσει τους πόρους της για να κινητοποιήσει και να συντονίσει τις προσπάθειες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα από τα 28 κράτη μέλη με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στη συζήτηση με θέμα τη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της Επιτροπής να ξεκινήσει δημόσια διαβούλευση για καθεμία από τις μελλοντικές δράσεις στο πλαίσιο της ψηφιακής ενιαίας αγοράς.

1.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της επειδή απουσιάζει από την ψηφιακή στρατηγική η κοινωνική διάσταση (με την εξαίρεση των θεμάτων που αφορούν την ψηφιακή δεξιότητα), ενώ η εξέλιξη των υπηρεσιών και των επιχειρηματικών μοντέλων συνεπάγεται τεράστιες αλλαγές στον κόσμο της εργασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, πέραν των πιθανών ωφελημάτων, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι πολλαπλοί κίνδυνοι και οι προκλήσεις, ιδίως στον τομέα της ασφάλειας και της οργάνωσης της εργασίας και της κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, οι διαδικασίες που προβλέπονται από τη Συνθήκη σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο, καθώς και την οριζόντια κοινωνική ρήτρα πρέπει να έχουν τη θέση τους στη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κοινωνική διάσταση, με όλες τις συνέπειές της στην απασχόληση, θα πρέπει να αποτελέσει τον 4ο πυλώνα της στρατηγικής για μια ευρωπαϊκή ψηφιακή ενιαία αγορά.

2. Εισαγωγή

2.1. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται τον όρο «ψηφιακή ενιαία αγορά (ΨΕΑ)» ως τη μεταφορά στο διαδικτυο πράξεων και δραστηριοτήτων από την υφιστάμενη εσωτερική αγορά της ΕΕ. Εν μέρει αυτό έχει ήδη συμβεί, αλλά οι πρωτοβουλίες που περιγράφονται από την Επιτροπή έχουν σχεδιαστεί για την επίτευξη του πλήρους ψηφιακού δυναμικού. Οι δραστηριότητες της αγοράς και οι συναλλαγές αφορούν την παραγωγή αγαθών και την παροχή υπηρεσιών ακολουθούμενες από τη διαμεσολάβηση, τη διανομή και την κατανάλωση. Οι συναλλαγές μεταξύ καταναλωτών (Κ), επιχειρήσεων (Ε) και δημοσίων αρχών (ΔΑ) αντανακλούν τόσο την επιρροή των κοινωνικών δικτύων όσο και την τάση προς μια συνεργατική κοινωνία. Ο ρόλος των δημοσίων αρχών στην ΨΕΑ συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών.

2.2. Τα οφέλη από τη μεταβίβαση των επιχειρηματικών διαδικασιών είναι κατανοητά: μεγαλύτερη ενσωμάτωση της αλυσίδας αξίας, επιτάχυνση των διαδικασιών από τον σχεδιασμό μέχρι την παράδοση, βελτιωμένη διεπαφή με τον πελάτη (ιδίως στο πλαίσιο των κοινωνικών δικτύων) και μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα στο σύνολο. Δεδομένου ότι η μετάβαση συνεχίζεται, θα ανοίξει ο δρόμος για το «διαδίκτυο των πραγμάτων» και την 4η βιομηχανική επανάσταση.

2.3. Η μοναδικότητα της εσωτερικής αγοράς έγκειται στο ότι είναι διακρατική εκ σχεδιασμού και είναι συνεπώς καλά προσαρμοσμένη στο να αξιοποιεί το διαδίκτυο. Ωστόσο, υπάρχουν ζητήματα με την ίδια την εσωτερική αγορά, με την προσαρμογή κανόνων, νόμων και κανονισμών στο ψηφιακό περιβάλλον, υπάρχουν αποκλίσεις στην ψηφιακή ετοιμότητα κάθε κοινότητας «Ε», «ΔΑ» και «Κ», ελλείψεις στην τεχνολογική υποδομή της ΨΕΑ και πιθανά ζητήματα δεσπόζουσας θέσης από μεγάλες πλατφόρμες.

2.4. Παράλληλα με την ΨΕΑ, η Επιτροπή εφαρμόζει το ψηφιακό της θεματολόγιο. Αυτό ασχολείται με εύλογες ανησυχίες σχετικά με την απουσία της ΕΕ στην παγκόσμια βιομηχανία υλικού και λογισμικού, αλλά οι ανησυχίες αυτές είναι περιφερειακές ως προς την ΨΕΑ. Σύμφωνα με την Επιτροπή, το τίμημα ολοκλήρωσης της ΨΕΑ είναι πολύ μεγάλο όσον αφορά το ΑΕγχΠ και την απασχόληση και ό,τι χρειάζεται πρέπει να γίνει στο πλαίσιο της υφιστάμενης ικανότητας της ΕΕ και των κρατών μελών.

2.5. Η μη ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς των υπηρεσιών έχει σοβαρές συνέπειες στην ανάπτυξη της ΨΕΑ. Ο τομέας των υπηρεσιών κυριαρχεί στις οικονομίες των κρατών μελών. Η παροχή υπηρεσιών καθοδηγείται ολοένα και περισσότερο από τις συναλλαγές στο διαδίκτυο· η πρόοδος της στρατηγικής της ΨΕΑ θα μπορούσε από μόνη της να διευκολύνει την ενιαία αγορά των υπηρεσιών.

2.6. Οι κανόνες, οι κανονισμοί και οι νόμοι που αναπτύχθηκαν για τις συναλλαγές με βάση το χαρτί και κατά τις πρώτες δεκαετίες του ηλεκτρονικού εμπορίου αποτελούν εμπόδια στην επίτευξη της ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το νομοθετικό πρόγραμμα που προτείνεται και το φιλόδοξο χρονοδιάγραμμα που έχει οριστεί:

- Νομοθετικές προτάσεις για απλούς και αποτελεσματικούς κανόνες, όσον αφορά τις διασυνοριακές συμβάσεις, για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις.
- Αναθεώρηση του κανονισμού σχετικά με τη συνεργασία για την προστασία των καταναλωτών.
- Μέτρα στον τομέα της παράδοσης δεμάτων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης στον κλάδο των υπηρεσιών και στην απασχόληση σε σχέση με τις βιομηχανικές μεταλλαγές» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 161).

- Ευρείας εμβέλειας επανεξέταση με σκοπό την εκπόνηση νομοθετικών προτάσεων για την αντιμετώπιση των αδικαιολόγητων φραγμών γεωγραφικού χαρακτήρα.
- Έρευνα στον τομέα του ανταγωνισμού όσον αφορά το ηλεκτρονικό εμπόριο, σχετικά με το διαδικτυακό εμπόριο αγαθών και τη διαδικτυακή παροχή υπηρεσιών.
- Νομοθετικές προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Νομοθετικές προτάσεις για τη μείωση του διοικητικού φόρτου για τις επιχειρήσεις ο οποίος προκύπτει από τα διαφορετικά καθεστώτα ΦΠΑ.
- Πρωτοβουλίες σχετικά με την κυριότητα των δεδομένων, την ελεύθερη ροή δεδομένων (π.χ. μεταξύ παρόχων υπηρεσιών νέφους) και το ευρωπαϊκό νέφος.
- Αναθεώρηση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

2.7. Ενώ το νομοθετικό πρόγραμμα που περιγράφεται ανωτέρω (2.6) είναι σαφές, οι ενέργειες που προβλέπονται για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, της ικανότητας και της ετοιμότητας των τριών κοινοτήτων («Ε», «ΔΑ» και «Κ») σε σχέση με το διαδίκτυο είναι πολύ λιγότερο σαφείς.

- Οι ψηφιακές δεξιότητες και η εμπειρογνομοσύνη, ιδίως για πολλά τμήματα των πολιτών της ΕΕ, κάθε άλλο παρά κατάλληλες είναι, όπως και οι προτάσεις της Επιτροπής για το θέμα αυτό. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν δίνει την απαραίτητη προτεραιότητα σε αυτόν τον κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας για την ΨΕΑ και την ευρωπαϊκή κοινωνία της πληροφορίας.
- Θέσπιση σχεδίου προτεραιοτήτων για τα πρότυπα στον τομέα των ΤΠΕ και επέκταση του ευρωπαϊκού πλαισίου διαλειτουργικότητας για τις δημόσιες υπηρεσίες.
- Νέο σχέδιο δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένης πρωτοβουλίας για την αρχή «μόνον άπαξ» και πρωτοβουλίας για την υποχρεωτική διασύνδεση των μητρικών επιχειρήσεων.

Στο σύνολό τους οι πρωτοβουλίες αυτές θα επηρεάσουν τους πολίτες, τις ΜΜΕ, την κυβέρνηση και τον ιδιωτικό τομέα των υπηρεσιών και τις τομεακές εφαρμογές κεντρικής σημασίας για την επίτευξη της ΨΕΑ. Αυτές οι προτάσεις φαίνεται να στερούνται ακρίβειας και επιτακτικότητας. Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθήσει από κοντά την ανάπτυξη αυτών των πρωτοβουλιών, που βρίσκονται όλες υπό τον έλεγχο της ΕΕ και των κρατών μελών.

2.8. Προτείνονται ορισμένες ζωτικής σημασίας πρωτοβουλίες για τις υποδομές:

- Αναθεώρηση της οδηγίας για τις δορυφορικές και καλωδιακές μεταδόσεις.
- Νομοθετικές προτάσεις για τη μεταρρύθμιση των κανόνων για τις τηλεπικοινωνίες που ισχύουν σήμερα.
- Αναθεώρηση της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων.
- Σύσταση συμβατικής σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

Οι τηλεπικοινωνίες και η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο είναι οι προφανείς προτεραιότητες, αλλά επείγει επίσης η αποσαφήνιση των κανόνων που εφαρμόζονται στα οπτικοακουστικά μέσα όσον αφορά την καλωδιακή, δορυφορική και ευρυζωνική μετάδοση.

2.9. Πλατφόρμες καθοδήγησης της ΨΕΑ. Τα περισσότερα μέλη των κοινοτήτων «Ε», «Κ» και «ΔΑ» τις χρησιμοποιούν καθημερινά. Είναι προσβάσιμες, εύχρηστες και συχνά δωρεάν. Η περαιτέρω ανάπτυξή τους είναι απαραίτητη, υπάρχουν ωστόσο λόγοι που προκαλούν ανησυχίες:

- Προωθούν διασπαστικές εφαρμογές που δημιουργούν προβλήματα σε ορισμένους τομείς και καθιερωμένες επιχειρήσεις. Οι πελάτες επωφελούνται, αλλά οι επιχειρήσεις αμφισβητούν τη νομιμότητά τους.
- Πολλές πλατφόρμες κατέχουν δεσπόζουσα θέση, γεγονός που εγείρει ερωτήματα σχετικά με την πιθανή κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

— Παρ' ότι οι περισσότερες μεγάλες πλατφόρμες εδρεύουν εκτός ΕΕ, υπάρχει ωστόσο αντίστοιχη βιομηχανία και στην ΕΕ και χρειάζεται ισότιμους όρους ανταγωνισμού για να επιβιώσει και να ευημερήσει.

Για τους λόγους αυτούς η ΕΟΚΕ επικροτεί την έρευνα για συνολική ανάλυση του ρόλου των πλατφορμών στην αγορά, συμπεριλαμβανομένου του παράνομου περιεχομένου στο διαδίκτυο. Για την επιτυχία της ΨΕΑ πρέπει να αναπτυχθούν πλατφόρμες και η επιβολή του νόμου να μην περιορίζει τα περιθώρια ελιγμών τους.

2.10. Δεδομένης της ανωτέρω ανάλυσης, η ΕΟΚΕ θεωρεί τα προγράμματα της Κοινότητας που περιγράφονται ανωτέρω (2.7) την πιθανή αχίλλειο πτέρνα της στρατηγικής και θα εκφράσει «προειδοποιήσεις» όσον αφορά τις πλατφόρμες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Είναι αναμφισβήτητο ότι μέχρι στιγμής η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει αξιοποιήσει τις τεράστιες δυνατότητες που παρέχουν οι ψηφιακές τεχνολογίες Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ευρωπαϊκή αγορά παραμένει κερματισμένη σε 28 εθνικές αγορές.

3.2. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη προτιμούν προφανώς να διατηρήσουν και να αναπτύξουν μια αμιγώς εθνική ψηφιακή στρατηγική, παρά να οδεύσουν προς μια ψηφιακή, δημιουργική και καινοτόμο Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, οι υπουργοί Οικονομίας της Γερμανίας και της Γαλλίας απηύθυναν έκκληση για τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου ιδίως από τις δύο χώρες τους.

3.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει εξάλλου ότι οι πρωθυπουργοί από ορισμένα κράτη μέλη απέστειλαν επιστολή στον πρόεδρο του Συμβουλίου για να εκφράσουν επιφυλάξεις σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής. Τόνισαν τη σημασία «να υπάρχει ρύθμιση μόνο εφόσον υπάρχουν σαφή αποδεικτικά στοιχεία ότι είναι αναγκαία, με βάση τις αρχές της έξυπνης νομοθεσίας και την ενδεδειγμένη αξιολόγηση των επιπτώσεων. Είναι σαφές ότι μια επιτυχής ψηφιακή ενιαία αγορά δεν θα είναι αυτή που κατατνίγει την καινοτομία, τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα». Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη αυτή υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των καταναλωτών και των εργαζομένων.

3.4. Η Επιτροπή θεωρεί αυτή τη νέα στρατηγική για την ολοκλήρωση της ενιαίας ψηφιακής αγοράς προέκταση της ψηφιακής στρατηγικής για την Ευρώπη του 2010. Η εν λόγω στρατηγική προέβλεπε 101 δράσεις, από τις οποίες, σύμφωνα με την Επιτροπή, οι 72 έχουν ολοκληρωθεί και οι 23 θα ολοκληρωθούν εντός των καθορισμένων προθεσμιών, χωρίς ωστόσο να έχει ολοκληρωθεί η ψηφιακή ενιαία αγορά, οπότε ορισμένες από τις πρωτοβουλίες αυτές βρίσκονται στη νέα υπό εξέταση στρατηγική.

3.5. Κατά την παρουσίαση των πολιτικών κατευθύνσεων της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο πρόεδρος της κ. Juncker ανέφερε ότι «με τη δημιουργία της συνδεδεμένης ψηφιακής ενιαίας αγοράς είναι δυνατόν να παραχθούν έως 250 δισεκατ. ευρώ πρόσθετης ανάπτυξης και να δημιουργηθούν με τον τρόπο αυτό εκατοντάδες χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας». Σύμφωνα με την υπό εξέταση ανακοίνωση, «το ευρωπαϊκό ΑΕγχΠ θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 415 δισεκατ. ευρώ», ενώ οι δύο αρμόδιοι για τον ψηφιακό τομέα επίτροποι μιλούν για 3,8 εκατ. θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν από μια ψηφιακή ενιαία αγορά.

3.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αντιπαραγωγικός ο βομβαρδισμός των πολιτών με τα αριθμητικά στοιχεία, που ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με την πηγή εντός της Επιτροπής και παρουσιάζονται ως αδιάψευστες αλήθειες, ενώ είναι αναξιόπιστα. Παρόμοιες δηλώσεις τελικά προκαλούν δυσπιστία για τα πολιτικά κέντρα λήψεως αποφάσεων και αδιαφορία για τα πραγματικά προβλήματα.

3.7. Μέχρι σήμερα η Επιτροπή δεν έχει καταδείξει ότι έχουν υλοποιηθεί οι προβλέψεις αυτού του είδους. Η ΕΟΚΕ ζητά να προβεί η σημερινή Επιτροπή σε απολογισμό στο τέλος της θητείας της και να συγκρίνει τον απολογισμό αυτό με τις προβλέψεις της.

3.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν είναι εφικτή η ολοκλήρωση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς κατά τη διάρκεια της παρούσας θητείας της Επιτροπής, πόσο μάλλον όταν δεν έχουν δημοσιευτεί οι μελέτες επιπτώσεων ή οι σχετικές επιστημονικές έρευνες που να υποστηρίζουν τέτοιου είδους ισχυρισμούς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι εκτιμήσεις της Επιτροπής θα πρέπει να συγκριθούν με τις μελέτες που προβλέπουν σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας λόγω των ψηφιακών αλλαγών⁽²⁾.

3.9. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η υλοποίηση της συνδεδεμένης ψηφιακής αγοράς θα επιτρέψει στην Ευρώπη να διατηρήσει ηγετική θέση στον τομέα της ψηφιακής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, παρέχοντας παράλληλα στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις τη δυνατότητα να αναπτυχθούν και εκτός Ένωσης.

⁽²⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

3.10. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι έχει υποχωρήσει αισθητά η φιλοδοξία της ΕΕ, που συμπεριλαμβάνεται στη στρατηγική της Λισαβόνας του 2000, να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και η πιο δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

3.11. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υστερεί.

Η ψηφιακή οικονομία αποτελεί προνόμιο των ΗΠΑ και της Ασίας. Περίπου 50 μεγάλοι ευρωπαϊκοί φορείς ηλεκτρονικών επικοινωνιών υπάγονται σε 28 διαφορετικά εθνικά ρυθμιστικά πλαίσια, ενώ οι έξι μεγάλες επιχειρήσεις στην αγορά των ΗΠΑ και οι τρεις γίγαντες της κινεζικής αγοράς διέπονται από ένα ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο. Το όραμα της ενδοευρωπαϊκής ψηφιακής αγοράς ως παράγοντα ενοποίησης δεν ταιριάζει πλέον σε έναν ψηφιοποιημένο κόσμο χωρίς σύνορα· εξάλλου δεν απέτρεψε τις μεγάλες πλατφόρμες από τρίτες χώρες να δημιουργήσουν μονοπώλια ή ολιγοπώλια στις περισσότερες χώρες της ΕΕ.

3.12. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ΕΕ μπορεί ακόμη να καλύψει την καθυστέρησή της και ότι η στρατηγική για μια ενιαία ψηφιακή αγορά στην Ευρώπη μπορεί να δώσει νέα πνοή στον κλάδο, υπό την προϋπόθεση ωστόσο να δημιουργεί και όχι μόνο να χρησιμοποιεί το ψηφιακό περιβάλλον, να προωθεί ένα ποιοτικό άλμα προς μια κοινωνία πρώιμης εκπαίδευσης των νέων στην υπεύθυνη χρήση των ψηφιακών ικανοτήτων, να εξαλείψει το ψηφιακό χάσμα, να εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων των πολιτών (συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία) και να εξασφαλίζει τις κατάλληλες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της έρευνας.

3.13. Για τον σκοπό αυτό η ΕΕ πρέπει να συγκεντρώσει τους πόρους της για την κινητοποίηση και τον συντονισμό των δημόσιων και ιδιωτικών προσπαθειών στα 28 κράτη μέλη. Τούτο είναι απαραίτητο εάν θέλει να συμμετέχει στην εξέλιξη της ψηφιακής οικονομίας, όπως είναι, για παράδειγμα, οι εφαρμογές κινητής τηλεφωνίας, ο αριθμός των οποίων έχει σημειώσει εκρηκτική αύξηση τα τελευταία χρόνια, το υπολογιστικό νέφος, τα μαζικά δεδομένα (big data) ή οι στρατηγικές προκλήσεις που τίθενται σε επίπεδο πλατφορμών ψηφιακών υπηρεσιών μεγάλων διαστάσεων, οι οποίες έχουν καταστεί βασικές οδοί πρόσβασης στο διαδίκτυο. Στη συζήτηση σχετικά με τη στρατηγική για μια ψηφιακή ενιαία αγορά πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι και να λαμβάνονται υπόψη η προστασία και τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, των καταναλωτών, των εργαζομένων και των ατόμων με αναπηρίες για μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς.

3.14. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να διαπιστώσει την πλήρη απουσία της κοινωνικής διάστασης στη στρατηγική για μια ψηφιακή ενιαία αγορά. Οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης και οι προκλήσεις για την απασχόληση αγνοούνται σε μεγάλο βαθμό, ενώ η συνεχής εξέλιξη των υπηρεσιών και των επιχειρηματικών μοντέλων συνεπάγεται τεράστιες αλλαγές στον κόσμο της εργασίας, με σημαντικό αντίκτυπο στη φύση της εργασίας και στη δομή των επιχειρήσεων και με κίνδυνο διάρρηξης των συλλογικών συμβάσεων. Εν προκειμένω, οι διαδικασίες που προβλέπονται από τη Συνθήκη σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο, καθώς και την οριζόντια κοινωνική ρήτρα πρέπει να λάβουν τη θέση τους στη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά. Στη γνωμοδότησή της CCMI/136 σχετικά με τις επιπτώσεις της ψηφιοποίησης στον τομέα παροχής υπηρεσιών και απασχόλησης στο πλαίσιο των βιομηχανικών μεταλλαγών, η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει μια σειρά συστάσεων με σκοπό να αποτραπεί η υπονόμευση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, προστασίας της απασχόλησης, κοινωνικής ασφάλισης και φορολογίας από την εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κοινωνική διάσταση, με όλες τις συνέπειές της στην απασχόληση, θα πρέπει να αποτελέσει τον 4ο πυλώνα της στρατηγικής για μια ευρωπαϊκή ψηφιακή ενιαία αγορά.

3.15. Ένας άλλος τομέας στον οποίο η ΕΕ έχει την ευκαιρία να εδραιώσει τη θέση της είναι ο τομέας των μαζικών δεδομένων, στον οποίο δεν έχουν ακόμη εφευρεθεί τα τεχνικά πρότυπα που θα οργανώσουν τη συλλογή και την επεξεργασία των δεδομένων. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να εναρμονισθούν οι διάφορες εθνικές νομοθεσίες σε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό πλαίσιο, το οποίο, χάρη σε μια έξυπνη πολιτική όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων, να διακρίνεται από μια ισόρροπη διάρθρωση ανάμεσα στα οικονομικά συμφέροντα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής, σε διάφορους τομείς όπως ο ιατρικός τομέας, η δημόσια υγεία, οι εξατομικευμένες υπηρεσίες, τα προϊόντα διατροφής κ.λπ.

3.16. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εξοικειωμένη με τις συζητήσεις σχετικά με τους τεχνικούς κανόνες μεταξύ των κρατών μελών της, μπορεί να αξιοποιήσει την πείρα της στον τομέα αυτό προκειμένου να χαράξει μια ευρωπαϊκή πολιτική δεδομένων στη βάση ενός νομικού πλαισίου ποιότητας και να διατηρήσει τον πρωταγωνιστικό της ρόλο όσον αφορά τους κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (βλ. SWIFT), ώστε να μην επιβάλλονται από άλλους φορείς.

3.17. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εξάλλου ότι ο ψηφιακός τομέας χαρακτηρίζεται επίσης από σημαντική ανισορροπία όσον αφορά την εκπροσώπηση των δύο φύλων και ότι οι επαγγελματίες των ΤΠΕ είναι στην πλειονότητά τους άνδρες. Λόγω του μεγάλου αριθμού κενών θέσεων εργασίας στον τομέα των ΤΠΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη θα πρέπει να ξεκινήσουν μια εκστρατεία για την προσέλκυση περισσότερων γυναικών υποψηφίων προκειμένου να αναζητήσουν εργασία στον ψηφιακό τομέα.

3.18. Στην έκθεσή της με θέμα «Golden growth: Restoring the lustre of the European economic model» (Χρυσή ανάπτυξη: η αποκατάσταση της λάμψης του ευρωπαϊκού οικονομικού μοντέλου), η Παγκόσμια Τράπεζα διαίρεσε την Ευρωπαϊκή Ένωση σε 6 ομάδες προκειμένου να τονίσει, στη βάση αριθμητικών δεικτών, τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την ανάπτυξη των τεχνολογιών, τις δεξιότητες και τις ψηφιακές εφαρμογές καθώς και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει σοβαρά υπόψη τις διαφορές αυτές κατά τον καθορισμό των προτεραιοτήτων του προγράμματος εργασίας.

3.19. Τέλος, η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη τη δήλωση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία —εκτός από χρηματοδότηση της ΕΕ περίπου 21,4 δισεκατ.— το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων θα στηρίξει ένα ευρύ φάσμα έργων και ότι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων παρέχουν σημαντικές ευκαιρίες για πρόσθετη χρηματοδότηση. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή θα συνεργαστεί με την ΕΤΕπ, τους φορείς υλοποίησης έργων και τα κράτη μέλη ούτως ώστε οι διαθέσιμοι πόροι να χρησιμοποιηθούν πλήρως, αλλά διερωτάται ωστόσο για τους λόγους για τους οποίους τα κονδύλια της ΕΕ που διατέθηκαν στα κράτη μέλη εξακολουθούν να υποχρησιμοποιούνται. Η ΕΟΚΕ ζητά μια ανάλυση για το θέμα αυτό ώστε να διασφαλίζεται αποτελεσματική και αποδοτική χρήση στο μέλλον.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Καλύτερη πρόσβαση των καταναλωτών και των επιχειρήσεων σε ψηφιακά προϊόντα και υπηρεσίες

4.1.1. Νομοθετικές προτάσεις για απλούς και αποτελεσματικούς κανόνες, όσον αφορά τις διασυνοριακές συμβάσεις, για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις

Πρόκειται για μια φιλόδοξη πρωτοβουλία η οποία είναι ευπρόσδεκτη εφόσον είναι εφικτή. Ακόμα κι έτσι, το διασυνοριακό εμπόριο, ηλεκτρονικό ή με άλλο τρόπο, θα παραμείνει πρόκληση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους ιδιώτες, λόγω των γλωσσικών και πολιτισμικών θεμάτων. Ένα τυποποιημένο δικαίωτο και απλό κείμενο σύμβασης σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ θα εξαλείψει ένα σημαντικό εμπόδιο, θα παραμείνουν όμως άλλα, όπως οι ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια του ηλεκτρονικού εμπορίου, διασυνοριακού ή με άλλο τρόπο. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι ευπρόσδεκτη η πρωτοβουλία για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο.

Η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθεί μέριμνα έτσι ώστε, κατά την υλοποίηση της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά στην ΕΕ, να κατοχυρώνεται σε όλες τις προτάσεις της υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή και να μην συνεπάγονται αυτές σε κανένα κράτος μέλος την εξασθένηση της ισχύουσας προστασίας.

Παραμένει όμως η ανησυχία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων ότι το διασυνοριακό ηλεκτρονικό εμπόριο μπορεί να διαταράξει τις ισχύουσες εθνικές επιχειρήσεις. Η ανησυχία αυτή καταδεικνύει την ανάγκη ενσωμάτωσης της κοινωνικής διάστασης στη στρατηγική.

4.1.2. Αναθεώρηση του κανονισμού σχετικά με τη συνεργασία για την προστασία των καταναλωτών

Είναι σαφές ότι η αποτελεσματική συνεργασία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την απρόσκοπτη διασυνοριακή προστασία των καταναλωτών. Οι διαδικασίες για την έγκαιρη αποζημίωση και την αποκατάσταση πιθανόν να είναι το κλειδί για την αποδοχή του διασυνοριακού ηλεκτρονικού εμπορίου.

Θα πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη μείωση του κανονιστικού φόρτου για τις ΜΜΕ.

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει:

- να εξασφαλίσει ότι οι καταναλωτές έχουν πρόσβαση σε νόμιμο διαθέσιμο περιεχόμενο υπό δικαίους και εύλογους όρους σε διασυνοριακό επίπεδο·
- να επανεξετάσει τον βαθμό στον οποίο οι καταναλωτές σε απευθείας σύνδεση υφίστανται διακρίσεις με βάση τη χώρα στην οποία ζουν και τις οικονομικές και καταναλωτικές συνέπειες αυτού του γεγονότος και να προτείνει τα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε διάκρισης·
- να επανεξετάσει την εφαρμογή και την επιβολή των δικαιωμάτων των καταναλωτών, να καθορίσει τον τρόπο με τον οποίο τα δικαιώματα των καταναλωτών ισχύουν για τα ψηφιακά προϊόντα και να μεριμνήσει ώστε οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους και να έχουν εμπιστοσύνη ότι θα εφαρμοστούν.

4.1.3. Μέτρα στον τομέα της παράδοσης δεμάτων

Η ταχεία ανταπόκριση στην παράδοση δεμάτων είναι καθοριστικής σημασίας στοιχείο για την ικανοποίηση των πελατών στις εγχώριες αγορές ηλεκτρονικού εμπορίου και λειτουργεί ικανοποιητικά. Είναι λογικό με τον ίδιο τρόπο να υποστηριχθεί το διασυνοριακό ηλεκτρονικό εμπόριο, μολονότι η Επιτροπή σημειώνει ότι μεγάλες διεθνείς υπηρεσίες αποστολής δεμάτων λειτουργούν ήδη στην Ευρώπη.

4.1.4. Ευρείας εμβέλειας επανεξέταση με σκοπό την εκπόνηση νομοθετικών προτάσεων για την αντιμετώπιση των αδικαιολόγητων φραγμών γεωγραφικού χαρακτήρα ⁽³⁾

Αυτό ισχύει τόσο για το ηλεκτρονικό εμπόριο όσο και για τις υπηρεσίες του οπτικοακουστικού τομέα. Στο ηλεκτρονικό εμπόριο, οι έρευνες σχετικά με αγαθά και υπηρεσίες σπάνια έχουν αποτελέσματα εκτός της γεωγραφικής περιοχής του ερευνητή. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, η παροχή αποτελεσμάτων σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να είναι εντυπωσιακή.

Στην πραγματικότητα, η μηχανή αναζήτησης μπορεί να ρυθμιστεί σε οποιαδήποτε γεωγραφική περιοχή. Ένα πρόβλημα είναι ότι πελάτες από άλλη γεωγραφική περιοχή ενδέχεται να υπόκεινται σε διακρίσεις τιμών, όπως κατέδειξε πρόσφατα η υπόθεση Disneyland Paris. Η ΕΟΚΕ θα στηρίξει δράσεις που εξασφαλίζουν ότι το διασυνοριακό εμπόριο διεξάγεται με ίσους όρους ανταγωνισμού, ώστε να προστατεύονται οι καταναλωτές. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι σε ορισμένες περιπτώσεις απλά δεν γίνεται δεκτή η διασυνοριακή πρόσβαση σε ιστοσελίδες.

Ο οπτικοακουστικός αποκλεισμός έχει 2 διαστάσεις: τον περιορισμό εξωτερικής πρόσβασης από μετακινούμενους πολίτες που έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες στην εγχώρια αγορά και τον περιορισμό εξωτερικής πρόσβασης στους αλλοδαπούς των οποίων οι αξιώσεις πρόσβασης βασίζονται στην ιδανένεια της ΕΕ. Στην πρώτη περίπτωση, η ΕΟΚΕ συνιστά την καθιέρωση της ψηφιακής ταυτότητας για τη διευκόλυνση της πρόσβασης. Στη δεύτερη περίπτωση, η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι οι περισσότεροι γεωγραφικοί αποκλεισμοί οφείλονται είτε σε περιορισμούς των δικαιωμάτων είτε σε εμπορικές ανησυχίες. Ο εξορθολογισμός του πλαισίου των δικαιωμάτων θα ήταν χρήσιμος, αλλά θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα να μην διαταραχθούν επιχειρηματικά μοντέλα που συνδέονται με τη διαφήμιση και την πρόσβαση στην αγορά.

4.1.5. Έρευνα στον τομέα του ανταγωνισμού όσον αφορά το ηλεκτρονικό εμπόριο, σχετικά με το διαδικτυακό εμπόριο αγαθών και τη διαδικτυακή παροχή υπηρεσιών

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εποπτεία της αγοράς από τις αρχές ανταγωνισμού και το αυστηρό καθεστώς κυρώσεων κατά της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Ωστόσο, την ίδια στιγμή η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η τεχνολογία και η ψηφιακή οικονομία έχουν προωθηθεί από μεγάλες εταιρείες, προς όφελος της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά οι έρευνες που προβλέπονται να βασίζονται αυστηρά στις αρχές του εμπορικού δικαίου και του δικαίου ανταγωνισμού.

4.1.6. Νομοθετικές προτάσεις για τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτάσεις αυτές, εφόσον τα διάφορα εμπορικά επιχειρηματικά μοντέλα είναι βιώσιμα και είναι σεβαστά τα δικαιώματα των κατόχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

4.1.7. Αναθεώρηση της οδηγίας για τις δορυφορικές και καλωδιακές μεταδόσεις

Η παρούσα οδηγία αφορά τον συντονισμό ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοηλεκτρονικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι είναι απαραίτητο να επανεξεταστεί η οδηγία τόσο στο πλαίσιο των νομοθετικών προτάσεων που προβλέπονται στο σημείο 4.1.6 όσο και στο πλαίσιο των ριζικών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν τον τομέα.

4.1.8. Νομοθετικές προτάσεις για τη μείωση του διοικητικού φόρτου για τις επιχειρήσεις ο οποίος προκύπτει από τα διαφορετικά καθεστώτα ΦΠΑ

Η φορολογία της ψηφιακής τεχνολογίας αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχία της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά, εφόσον είναι προφανές ότι η ευρωπαϊκή και η εθνική φορολογική νομοθεσία δεν είναι προσαρμοσμένες στην πραγματικότητα της ψηφιακής οικονομίας και οδηγούν σε φοροδιαφυγή και αθέμιτο ανταγωνισμό. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής για τον ΦΠΑ (δηλαδή έμφαση στον τόπο όπου κατοικεί ο πελάτης και όχι στον τόπο όπου είναι εγκατεστημένος ο παρέχων υπηρεσίες) καθώς και με την αρχή της άμεσης φορολογίας, που διασφαλίζει ότι τα κέρδη φορολογούνται εκεί που παράγεται η αξία. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τις προσπάθειες της Επιτροπής για μείωση της γραφειοκρατίας που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις λόγω των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των καθεστώτων για τον ΦΠΑ. Όσον αφορά το σημείο iv), μια απλούστερη λύση μπορεί να είναι η επέκταση της εξαιρέσης στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

⁽³⁾ Οδηγία 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376 της 27.12.2006, σ. 36).

4.2. Δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξη ψηφιακών δικτύων και υπηρεσιών

4.2.1. Νομοθετικές προτάσεις για τη μεταρρύθμιση των κανόνων για τις τηλεπικοινωνίες που ισχύουν σήμερα

Η προφανής διαφορά ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και τις Ηνωμένες Πολιτείες στον τηλεπικοινωνιακό τομέα είναι ο κατακερματισμός της ευρωπαϊκής αγοράς. Για να δημιουργηθούν οργανισμοί με την κλίμακα των επενδύσεων και της ερευνητικής ικανότητας που απαιτούνται για τον ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο, κάθε αναθεώρηση θα πρέπει επίσης να εξετάζει την ικανότητα των φορέων παροχής υπηρεσιών διαδικτυακής επικοινωνίας κατηγορίας 1 και κατηγορίας 2, με σκοπό την εκθετική αύξηση της ψηφιακής κυκλοφορίας. Η αναθεώρηση θα πρέπει επίσης να στοχεύει στην επίτευξη ισόρροπης λύσης στο θέμα της ουδετερότητας του δικτύου. Στον βαθμό που τα οπτικοακουστικά μέσα ενημέρωσης παρέχονται και θα παρέχονται μέσω του διαδικτύου, οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών πρέπει να έχουν την ελευθερία να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των χρηστών όσον αφορά την ποιότητα και την ταχύτητα παράδοσης.

Σε σχέση με τις προτάσεις της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συνεχιζόμενη έμφαση στην προστασία των καταναλωτών, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες για περιορισμό του κατακερματισμού και ενίσχυση της εναρμόνισης.

4.2.2. Αναθεώρηση της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων

Είναι σαφές ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των εξουσιοδοτημένων τηλεοπτικών φορέων που υπάγονται σε ρυθμίσεις και της μη ρυθμιζόμενης παροχής υπηρεσιών. Η κατάσταση περιπλέκεται περισσότερο από την αναμετάδοση των ρυθμιζόμενων εκπομπών ευρείας ζώνης και την πληθώρα των διαδικτυακών τόπων διανομής βίντεο κατά παραγγελία (VoD), από τους άπειρους συντάκτες ιστολογίων (bloggers) στον χώρο των ειδήσεων και την ψηφιακή πλέον σήμερα διάσταση των εφημερίδων.

Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αμφιβάλλει για τη σκοπιμότητα ρύθμισης όλων των υπηρεσιών σε ενιαία βάση. Οι γραμμικές ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες πρέπει να συμμορφώνονται με τα πρότυπα λόγω των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας και επειδή οι επιλογές των θεατών είναι περιορισμένες. Η πρόσβαση σε ευρυζωνικές ιστοσελίδες είναι υπό τον έλεγχο του θεατή, όπως είναι ο γονικός έλεγχος. Δεδομένης της ταχύτητας των αλλαγών στον κλάδο, η επανεξέταση θα πρέπει να είναι έγκαιρη και θα πρέπει να γίνουν αλλαγές, αλλά με εξασφάλιση της ισορροπίας.

4.2.3. Συνολική ανάλυση του ρόλου των πλατφορμών στην αγορά, συμπεριλαμβανομένου του παράνομου περιεχομένου στο διαδίκτυο

Είναι σαφές ότι το ψηφιακό θεματολόγιο της ΕΕ βασίζεται σε μεγάλο βαθμό και καθοδηγείται από πλατφόρμες, όπως συμβαίνει και σε άλλες περιοχές του κόσμου. Η επιτυχία των μεγάλων πλατφορμών τούς έχει προσδώσει δεσπόζουσα θέση, και η θέση αυτή δεν πρέπει να γίνεται αντικείμενο κατάχρησης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στο ότι δεν πρέπει να εμποδίζεται η λειτουργία των εν λόγω εταιρειών μόνο επειδή είναι μεγάλες και επιτυχείς. Εάν γίνει αυτό, υπάρχει ο κίνδυνος να τεθούν εμπόδια στο δρόμο της ανάπτυξης της ψηφιακής ενιαίας αγοράς στην Ευρώπη.

Κατόπιν τούτου, τα πέντε σημεία δράσης που προτείνει η Επιτροπή είναι λογικά και συνετά. Έχουν τη δυνατότητα να ενισχύουν τη χρησιμότητα των πλατφορμών στην ψηφιακή ενιαία αγορά. Είναι πολύ σημαντικό η Επιτροπή να υιοθετήσει μια ισορροπημένη προσέγγιση και να μην αγνοεί τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα των πλατφορμών.

4.2.4. Αναθεώρηση της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες

Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτή την προσέγγιση για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η ΕΟΚΕ δεν είναι πεπεισμένη ότι το τρέχον καθεστώς του «δικαιώματος στη λήθη» είναι δυνατό μακροπρόθεσμα, διότι η ισχύουσα ενωσιακή ερμηνεία είναι υπερβολικά ευρεία και επειδή είναι τεχνικά δύσκολη η διατήρηση του δικαιώματος αυτού στο παγκόσμιο διαδίκτυο. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να βελτιώσει αυτό το «δικαίωμα» για την προστασία των ευάλωτων προσώπων προκειμένου να εξασφαλιστεί η παγκόσμια αποδοχή του.

4.2.5. Σύσταση συμβατικής σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο

Στην ψηφιακή οικονομία, τα διάφορα στάδια της αλυσίδας αξίας δεν γνωρίζουν σύνορα και υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα ενός κράτους μέλους, πράγμα που συμβάλλει στην εξάπλωση της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά προβλέπει μια συνεργασία με τη βιομηχανία όσον αφορά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, ώστε να διαμορφωθεί τελικά ένα πνεύμα διαχείρισης των κινδύνων και της αποτελεσματικής ροής πληροφοριών, η οποία προετοιμάζεται εδώ και καιρό.

Υπάρχει ένα χαρακτηριστικό της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο με το οποίο δεν έχει ασχοληθεί η Επιτροπή: η τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνίας παρέχει δυνατότητες κυβερνοεπιτήρησης η οποία ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο των δεδομένων και της προσωπικής επικοινωνίας σε βάρος της ατομικής ελευθερίας ή που θα μπορούσε ακόμα να χρησιμοποιηθεί για να κατασκοπεύσει κράτη και τις κυβερνήσεις τους. Με αυτό κατά νου, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να πραγματοποιηθούν ρυθμίσεις για την ανταλλαγή πληροφοριών και τη βελτίωση της ικανότητας ανίχνευσης και παρέμβασης σε επίπεδο ΕΕ.

Η Επιτροπή δεν παρέχει καμία ένδειξη ως προς το πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης εταιρικής σχέσης, τα αναμενόμενα αποτελέσματα ή τη δομή σύμπραξης (ενός ή πολλών εταιρών). Η ΕΟΚΕ επίσης επισημαίνει το μέγεθος των εμπορικών επενδύσεων στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο κατά την παρούσα στιγμή. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή δεν μπορεί να διατυπώσει παρατηρήσεις επί της εν λόγω πρότασης χωρίς περισσότερη ενημέρωση.

4.3. Βέλτιστη εκμετάλλευση του αναπτυξιακού δυναμικού της ψηφιακής οικονομίας

4.3.1. Πρωτοβουλίες σχετικά με την κυριότητα των δεδομένων, την ελεύθερη ροή δεδομένων (π.χ. μεταξύ παρόχων υπηρεσιών νέφους) και το ευρωπαϊκό νέφος

Η ΕΟΚΕ γνωρίζει τη σύγκρουση στο περιβάλλον των «μαζικών δεδομένων» μεταξύ της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων και της ανάγκης συνδυασμού και συγκέντρωσης δεσμών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο περαιτέρω αναλύσεων για οικονομικούς, κοινωνικούς και ιατρικούς σκοπούς. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να χρησιμοποιήσει την προβλεπόμενη αναδιώρυξη προκειμένου να επιλύσει την εν λόγω σύγκρουση.

4.3.2. Θέσπιση σχεδίου προτεραιοτήτων για τα πρότυπα στον τομέα των ΤΠΕ και επέκταση του ευρωπαϊκού πλαισίου διαλειτουργικότητας για τις δημόσιες υπηρεσίες

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτή την πρωτοβουλία. Αν και ορισμένα συστήματα τυποποίησης υλικού και λογισμικού επιτυγχάνονται από διεθνείς επιτροπές, υπάρχει προφανώς μια πολύ μεγάλη ευκαιρία για τυποποίηση και διαλειτουργικότητα σε επίπεδα τομεακά, εφαρμογής και APP με τεράστιες δυνατότητες για την αύξηση της αξίας και της σημασίας της ψηφιακής ενιαίας αγοράς.

4.3.3. Νέο σχέδιο δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανόμενης πρωτοβουλίας για την αρχή «μόνον άπαξ» και πρωτοβουλίας για την υποχρεωτική διασύνδεση των μητρώων επιχειρήσεων

Την ευθύνη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης φέρουν τα κράτη μέλη. Υπάρχουν ηγέτες και ουραγοί. Η ολοκλήρωση της πλήρους λειτουργίας της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς.

4.3.4. Ψηφιακές δεξιότητες και εμπειρογνομοσύνη

Η Επιτροπή δεν προβλέπει ένα νομοθετικό πρόγραμμα για ψηφιακές δεξιότητες και εμπειρογνομοσύνη, αφήνοντας το ζήτημα αυτό στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για το γεγονός ότι δεν υπάρχουν νέες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό. Ως ελάχιστη απαίτηση, η ΕΟΚΕ θα περίμενε μια ανακοίνωση της Επιτροπής που να περιλαμβάνει πρότυπα και βέλτιστες πρακτικές. Επιπλέον, πρέπει να δοθεί έμφαση στον αριθμητισμό και στον αλφαριθμητισμό, δεδομένου ότι αποτελούν βασικά στοιχεία των ψηφιακών δεξιοτήτων.

Η ανακοίνωση που προτείνει η ΕΟΚΕ θα πρέπει να παράσχει ένα πλαίσιο προσαρμοσμένο στις διάφορες φάσεις της ζωής, παράλληλα με τις προτάσεις για τη διά βίου μάθηση. Το πλαίσιο θα πρέπει να έχει τέσσερις συνιστώσες: την εκπαίδευση, την απασχόληση, τη σύνταξη, την αναπηρία:

A ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

A1 Σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης — βασικές δεξιότητες

A2 Σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης — προβλέπονται 2 τάξεις:

— πλήρες σύνολο δεξιοτήτων ούτως ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να ζουν και να εργάζονται με σιγουριά στην κοινωνία της πληροφορίας·

— ειδικές ψηφιακές δεξιότητες για σπουδαστές με δυνατότητες να καταστούν επαγγελματίες των ΤΠΕ ώστε να καλύψουν το χάσμα δεξιοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών.

A1 & A2 Τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είναι σημαντικό να αναπτυχθεί η υπεύθυνη χρήση των ψηφιακών δεξιοτήτων.

A3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση — προβλέπονται 2 τάσεις:

- δεξιότητες για κάθε προσανατολισμό, ενσωματωμένες σε διδασκαλία και εξετάσεις, σε εκπαιδευτικά προγράμματα όπως η μηχανική, τα μαθηματικά και η βιοτεχνολογία·
- εκπαίδευση προηγμένης τεχνολογίας σε σπουδαστές με στόχο την πλήρωση κενών θέσεων εργασίας σε τεχνολογικούς τομείς.

B ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- B1 Κατάρτιση σχετικά με την εργασία από τους εργοδότες με συνεχή έμφαση στην επιμόρφωση και στη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη προκειμένου να διατηρούνται οι δεξιότητες.
- B2 Επανεκπαίδευση σε δεξιότητες για τους ανέργους που θα πρέπει να διοργανωθούν από τις δημόσιες αρχές, με τη χρήση κατάλληλων υπηρεσιών.

Γ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

- Γ1 Δεξιότητες σχετικές με την κοινωνία των πληροφοριών διαθέσιμες σε όλους όσοι δεν είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτήν στην πορεία της προσωπικής και της επαγγελματικής τους ζωής.
- Γ2 Ειδικά προγράμματα για την παροχή βοήθειας σε άτομα που αδυνατούν να παραμείνουν ενταγμένα στην κοινωνία της πληροφορίας.

Δ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Παροχή υποστήριξης σε κάθε στάδιο για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία της πληροφορίας και για την παραμονή τους σε αυτή, ακόμη και όταν η αναπηρία επιδεινώνεται.

Είναι σαφές από τα στοιχεία στην ανακοίνωση της Επιτροπής ότι υπάρχουν ελλείψεις δεξιοτήτων σε κάθε ηλικία και σε κάθε περιοχή. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μόνον ένα διαρθρωμένο και ελεγχόμενο πρόγραμμα σε κάθε κράτος μέλος μπορεί να διασφαλίσει ότι κανένας ή λίγοι πολίτες θα αποκλείονται από την κοινωνία των πληροφοριών και την ψηφιακή ενιαία αγορά. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει επανειλημμένα την ανάληψη αποφασιστικής δράσης για τις δεξιότητες. Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά, ήρθε η στιγμή για την Επιτροπή να δράσει.

Βρυξέλλες 9 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών (2015-2020)»

[COM(2015) 285 final]

(2016/C 071/12)

Εισηγήτρια: η κ. Brenda KING

Στις 6 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών (2015-2020)»

[COM(2015) 285 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο της ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ενέκρινε, με 176 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) χαιρετίζει τον δεδηλωμένο στόχο του σχεδίου δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών⁽¹⁾, ειδικότερα «για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της λαθραίας διακίνησης μεταναστών, με παράλληλη διασφάλιση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών», καθώς και «για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης». Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι πρόσφυγες απολαύουν του ειδικού καθεστώτος το οποίο χορηγήθηκε από τη σύμβαση του ΟΗΕ του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων.

1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες που προτείνονται στο σχέδιο δράσης για την εξουδετέρωση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος μέσω ερευνών βάσει εμπιστευτικών πληροφοριών και χρηματοοικονομικών ερευνών, για τον τερματισμό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος· συνιστά, εντούτοις, θερμά την υιοθέτηση μιας πιο ισόρροπης και ολοκληρωμένης προσέγγισης στο πλαίσιο του σχεδίου αυτού, με την παροχή αναλυτικών στοιχείων όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο η ΕΕ θα προστατεύσει και θα συνδράμει όσους μεταφέρονται λαθραία.

1.3. Βάσει της δήλωσης που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία «τα δίκτυα λαθραίας διακίνησης μπορούν να αποδυναμωθούν εάν μειωθεί ο αριθμός των ατόμων που ζητούν τις υπηρεσίες τους», η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, κατά την άποψη του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC), «στις μέρες μας είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, για πολλά άτομα που ζουν σε φτωχές χώρες ή σε ζώνες που πλήττονται από ένοπλες συγκρούσεις και πολιτική αστάθειας να εξασφαλίσουν θώρηση στον χώρο Σένγκεν. Άτομα και ομάδες που δρουν με κερδοσκοπικό σκοπό επωφελήθηκαν από αυτή την κατάσταση και δημιούργησαν κερδοφόρες επιχειρήσεις για να ανταποκριθούν στη ζήτηση διέλευσης των συνόρων»⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά, κατά συνέπεια, να ληφθούν προληπτικά μέτρα με στόχο να εισακουστεί το αίτημα που υπέβαλε ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ προς την ΕΕ «προκειμένου να εξετάσει τη δυνατότητα επέκτασης των νόμιμων και ασφαλών διαύλων εισδοχής [των προσφύγων και των μεταναστών] στην Ευρώπη, έτσι ώστε να μην αφήνονται στο έλεος εγκληματικών δικτύων και να μην πραγματοποιούν επισφαλή ταξίδια διά θαλάσσης». Οι δηλώσεις αυτές αντικατοπτρίζουν τις συστάσεις που έχουν διατυπωθεί σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τη μετανάστευση.

1.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι επιβάλλεται να τεθούν σε εφαρμογή οι αρχές της αλληλεγγύης και επιμερισμού της ευθύνης, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια πιο ισόρροπη κατανομή των αιτήσεων ασύλου μεταξύ των κρατών μελών. Η σύμβαση του Δουβλίνου θα χρειαστεί να προσαρμοστεί κατά τρόπο ώστε να αντικατοπτρίζει αυτό το πιο αμερόληπτο σύστημα και να διαφυλάττει τη συμφωνία του Σένγκεν.

⁽¹⁾ COM(2015) 285 final.

⁽²⁾ Ομιλία της κ. Martina Hanke, εκπροσώπου του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC-UN Office on Drugs and Crime) κατά τη δημόσια ακρόαση της ΕΟΚΕ με θέμα τη λαθραία διακίνηση μεταναστών — Βρυξέλλες, 12 Οκτωβρίου 2015.

1.5. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προσυπογράφει τη δήλωση του προέδρου της Επιτροπής κ. Jean-Claude Juncker, ο οποίος προειδοποίησε τα κράτη μέλη να μην προσπαθήσουν να επωφεληθούν από την προσφυγική κρίση για την κατάργηση της συμφωνίας του Σένγκεν⁽³⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθήσει προσεκτικά τις σχετικές εξελίξεις και να διασφαλίσει την ταχεία εξομάλυνση της κατάστασης.

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) για την επίτευξη του έργου της, ιδίως όσον αφορά τις επιχειρησιακές δραστηριότητες υποστήριξης και τις κοινές ομάδες υποστήριξης για το άσυλο στα κράτη μέλη που χρειάζονται ειδική ή επείγουσα υποστήριξη. Είναι μείζονος σημασίας να εξασφαλίσει η ΕΕ μια πιο εναρμονισμένη, συνεπή, ανεξάρτητη και ευπροσάρμοστη χρήση της χορήγησης ανθρωπιστικών θεωρήσεων από τα κράτη μέλη, όπως ακριβώς προβλέπεται στον Κοινό Κώδικα Θεωρήσεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την τελευταία πρόταση της Επιτροπής για «την αντιμετώπιση της εξωτερικής διάστασης της προσφυγικής κρίσης»⁽⁴⁾, συμπεριλαμβανομένης επίσης της δημιουργίας του Καταπιστευματικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης για την Αφρική. Σε αυτήν την τελευταία πρόταση φαίνεται να αναγνωρίζεται ότι η αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της μετανάστευσης είναι ευρύτερη από τις εσωτερικές υποθέσεις και την ασφάλεια, αλλά συνδέεται και με άλλους τομείς πολιτικής όπως το εμπόριο, η ανάπτυξη, η εξωτερική πολιτική και η ένταξη. Η εν λόγω προσέγγιση είναι επίσης σύμφωνη με την αρχή της πολιτικής συνοχής της ΕΕ που αφορά τη διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία.

1.8. Για την αντιμετώπιση των γενεσιουργών κοινωνικοοικονομικών αιτιών της παράτυπης διακίνησης μεταναστών, η ΕΟΚΕ συνιστά να χρησιμοποιηθεί ως μακροπρόθεσμη λύση το Θεματολόγιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει στα κράτη μέλη της ΕΕ τη δέσμευσή τους να διαθέσουν 0,7 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) για αναπτυξιακή βοήθεια. Σε πολλές περιπτώσεις, η δέσμευση αυτή δεν έχει υλοποιηθεί και ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη περιορίσει την επίσημη αναπτυξιακή τους βοήθεια.

1.9. Δεδομένων των προκλήσεων με τις οποίες βρίσκεται αντιμέτωπη η Ευρώπη, λόγω της υποτονικής οικονομικής ανάπτυξης, της δημογραφικής γήρανσης και της μείωσης του πληθυσμού, καθώς και λόγω των ελλείψεων εργατικού δυναμικού, κρίνεται επίσης σημαντική η διασύνδεση των μεταναστευτικών πολιτικών της ΕΕ με τις πολιτικές που σχετίζονται με τη μετανάστευση και την ένταξη του εργατικού δυναμικού στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα των στοιχείων που καταδεικνύουν ότι η μετανάστευση αποτελεί ζωτική συνιστώσα της οικονομικής ανάκαμψης και ανάπτυξης στην Ευρώπη.

1.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η πολιτική επιστροφής της ΕΕ χρειάζεται να βελτιωθεί και υπενθυμίζει στην Επιτροπή την πληθώρα των συστάσεών της με μέλημα τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο ανά πάσα στιγμή.

1.11. Στην παρούσα γνωμοδότηση οι εκπρόσωποι των οργάνων της ΕΕ και των εθνικών κυβερνήσεων καλούνται να συνεκτιμήσουν τον πρωταρχικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, με μέλημα να προσδοθεί κοινωνική διάσταση και προστιθέμενη αξία στις ευρωπαϊκές μεταναστευτικές πολιτικές.

1.12. Η ΕΟΚΕ ζητά επίσης να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στη συστηματική χρηματοδότηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που παρέχουν ζωτικής σημασίας βοήθεια προς τους μετανάστες καθ' όλη την πορεία τους προς ένα «ασφαλές λιμάνι», καθώς και κατά τις προσπάθειες ένταξής τους, αντισταθμίζοντας συχνά την έλλειψη θεσμικών ικανοτήτων. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την προσέγγιση που θα επιτρέψει να αναγνωριστούν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τον ρόλο που διαδραματίζουν στην κατανόηση του ζητήματος της παράνομης διακίνησης μεταναστών και για τον ρόλο τους ως διαμεσολαβητών στην παροχή βοήθειας σε άτομα σε καταστάσεις στις οποίες τα μεμονωμένα κράτη και η ΕΕ δεν μπορούν να έχουν άμεση πρόσβαση.

2. Ιστορικό

2.1. Στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση⁽⁵⁾, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 13 Μαΐου 2015, περιγράφονται τα άμεσα μέτρα που θα ληφθούν από την Επιτροπή για την αντιμετώπιση της κρίσης στην περιοχή της Μεσογείου, και η καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών προσδιορίζεται ως προτεραιότητα «για την πρόληψη της εκμετάλλευσης μεταναστών από εγκληματικά δίκτυα και τη μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση».

2.2. Από τότε που εγκρίθηκε το εν λόγω σχέδιο δράσης, οι ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες λόγω της άφιξης υψηλού αριθμού αιτούντων άσυλο δημιούργησαν μια έκτακτη κατάσταση η οποία ώθησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάληψη αποφασιστικής δράσης με τη δημοσίευση, στις 9 Σεπτεμβρίου 2015, μιας ολοκληρωμένης δέσμης προτάσεων για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/president/announcements/call-collective-courage_en

⁽⁴⁾ «Προσφυγική κρίση: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλαμβάνει αποφασιστική δράση», Στρασβούργο, 9 Σεπτεμβρίου 2015.

⁽⁵⁾ COM(2015) 240 final.

2.3. Η πρόταση ⁽⁶⁾ της Επιτροπής αιτιολογείται λόγω της επίτασης του μεταναστευτικού φαινομένου στην Κεντρική και στην Ανατολική Μεσόγειο. Σύμφωνα με τον Frontex, από την 1η Ιανουαρίου έως τις 30 Αυγούστου 2015, οι διαδρομές της Κεντρικής και της Ανατολικής Μεσογείου και η διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων αποτελούν τις κυριότερες περιοχές παράτυπης διέλευσης των συνόρων κατά τη διείσδυση στην ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το 99 % των συνολικών περιπτώσεων παράτυπης διέλευσης των συνόρων της ΕΕ. Από τα στοιχεία του Frontex προκύπτει επίσης ότι η διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων αντιπροσωπεύει πάνω από το 30 % του συνόλου των παράτυπων συννοριακών διελύσεων κατά το 2015. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε ροή αιτούντων άσυλο της τάξεως των 500 000 ατόμων και θέτει υπό έντονη πίεση τα παραμεθώρια κράτη της ΕΕ ⁽⁷⁾. Η πλειονότητα των ατόμων που φθάνουν στη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου αποτελείται από μετανάστες προερχόμενους από τη Συρία και την Ερυθραία οι οποίοι, βάσει των στοιχείων της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2015, έχουν ποσοστό αναγνώρισης ασύλου υψηλότερο του 75 %. Ομοίως, η πλειονότητα των μεταναστών που φθάνουν μέσω της διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου και των Δυτικών Βαλκανίων προέρχονται από τη Συρία και το Αφγανιστάν. Τα στοιχεία αυτά είναι σύμφωνα με τη δήλωση του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC) στην οποία επισημαίνεται ότι πάνω από το 80 % των ατόμων που έφθασαν φέτος στην Ευρώπη διά θαλάσσης προέρχονται από τις δέκα πρώτες χώρες εκροής μεταναστών παγκοσμίως ⁽⁸⁾.

2.4. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), οι καταγεγραμμένοι Σύριοι πρόσφυγες ανέρχονταν σε 4 185 302, στις 4 Οκτωβρίου 2015. Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει 2,1 εκατομμύρια Σύρους που έχουν καταγραφεί από την Αίγυπτο, το Ιράκ, την Ιορδανία και τον Λίβανο, 1,9 εκατομμύρια Σύρους που έχουν καταγραφεί από την κυβέρνηση της Τουρκίας, καθώς και περισσότερους από 26 700 Σύρους πρόσφυγες που είναι καταγεγραμμένοι στη Βόρεια Αφρική ⁽⁹⁾.

2.5. Καθώς πλησιάζει η συμπλήρωση πενταετίας από την έναρξη της συριακής σύγκρουσης, σε μελέτη της UNHCR επισημαίνεται η ταχεία επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης των σύρων προσφύγων στην Ιορδανία, πολλοί εκ των οποίων έχουν περιπέσει σε συνθήκες έσχατης ένδειας λόγω της έκτασης της κρίσης και της ανεπαρκούς στήριξης εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας, με χρηματοδότηση της έκκλησης βοήθειας της UNHCR για τη Συρία μόνο κατά 37 %. Η UNHCR επισημαίνει ότι, μέχρι να εξασφαλιστούν αρκετά χρήματα για την ενίσχυση των υποδομών στις γειτονικές χώρες (υποδοχής) της ΕΕ και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και των προοπτικών των προσφυγικών πληθυσμών εντός της επικράτειας των χωρών αυτών, η εκροή προσφύγων προς την Ευρώπη θα συνεχιστεί. Παρότι η μεγάλη πλειονότητα των προσφύγων είναι υπερβολικά φτωχοί για να εγκαταλείψουν τους προσφυγικούς καταυλισμούς, όσοι έχουν την οικονομική δυνατότητα καταφεύγουν στις «υπηρεσίες» λαθρεμπόρων.

2.6. Στην πρόταση της Επιτροπής για απόφαση του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015 ⁽¹⁰⁾, αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις εξελίξεις όσον αφορά τις μεταναστευτικές ροές, συμπεριλαμβανομένης της κατάστασης στο ανατολικό τμήμα της Ουκρανίας, σε περίπτωση περαιτέρω επιδείνωσης.

2.7. Αυτή η έκτακτη προσφυγική κρίση, η οποία προκύπτει σε μια συγκυρία κατά την οποία η οικονομική κατάσταση της ΕΕ επηρεάζει την ικανότητα και την προθυμία ορισμένων κρατών μελών —ιδιαίτερα των παραμεθώριων— να προσφέρουν ανθρωπιστικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης ⁽¹¹⁾. Τα μέτρα λιτότητας έπληξαν επίσης τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που παρέχουν υπηρεσίες στους αιτούντες άσυλο. Ορισμένα κράτη μέλη αντέδρασαν με την καθιέρωση αυστηρότερων συννοριακών ελέγχων, ενώ κάποια άλλα προώθησαν νόμους για την κράτηση και την επιβολή κυρώσεων σε όσους διασχίζουν τα σύνορα του χώρου Σένγκεν σε αναζήτηση ασύλου.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να απευθύνει ένα ηχηρό μήνυμα σε όλα τα όργανα λήψης αποφάσεων, προκειμένου η ΕΕ να ενεργεί ως πραγματική Ένωση με τη θέσπιση, την τήρηση και την εφαρμογή κοινών κανόνων. Κατά τη νέα φάση της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής θα πρέπει να υιοθετηθεί μια στρατηγική προσέγγιση, με μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική, και να επέλθει επικέντρωση στην εξεύρεση ολιστικών και σφαιρικών δυνατοτήτων εξασφάλισης νόμιμων, ανοικτών και ευελικτών διαύλων εισδοχής στην ΕΕ ⁽¹²⁾. Στο πλαίσιο της παρούσας κρίσης, θα απαιτηθεί μια κοινή προσέγγιση για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, εξουσιοδοτώντας παράλληλα την Επιτροπή και τους αρμόδιους ευρωπαϊκούς οργανισμούς να εκτελούν επιχειρησιακά καθήκοντα με ενδεδειγμένο επίπεδο χρηματοδότησης.

⁽⁶⁾ COM(2015) 451 final.

⁽⁷⁾ Βλ. υποσημείωση 6.

⁽⁸⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

⁽⁹⁾ <http://data.unhcr.org>

⁽¹⁰⁾ Δελτίο Τύπου — «Προσφυγική κρίση: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλαμβάνει αποφασιστική δράση» (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5596_el.htm).

⁽¹¹⁾ <http://www.unhcr.org/>

⁽¹²⁾ Διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι ευρωπαϊκές μεταναστευτικές πολιτικές», γενικός εισηγητής ο κ. Giuseppe Iuliano (ΕΕ C 458 της 19.12.2014, σ. 7).

3.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προσφέρει τη συμβολή της διατυπώνοντας στρατηγικές προτάσεις, με βάση προγενέστερες γνωμοδοτήσεις της για θέματα μετανάστευσης⁽¹³⁾. **Οι κοινωνικοί εταίροι και οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, καθώς και ο κοινωνικός διάλογος**, θα πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας διαλόγου που θα οδηγήσει στην επόμενη φάση της **ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής**. Η «κοινωνική διάσταση» είναι καθοριστικής σημασίας για την εξασφάλιση της προστιθέμενης αξίας, της αναλογικότητας και του αντικτύπου των πολιτικών αυτών.

3.3. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ ζητά να ληφθεί υπόψη η **δημογραφική κατάσταση, η γήρανση του πληθυσμού και η κατάσταση των αγορών εργασίας** στα κράτη μέλη. Στη διερευνητική της γνωμοδότηση του 2011⁽¹⁴⁾ όσον αφορά τον **ρόλο της μετανάστευσης σε σχέση με τη δημογραφική κατάσταση στην Ευρώπη**, η ΕΟΚΕ επισήμανε ότι κατά τα προσεχή χρόνια αναμένεται αύξηση της μετανάστευσης εργαζομένων και οικογενειών προερχόμενων από τρίτες χώρες. Η ΕΕ χρειάζεται **ανοικτή και ευέλικτη νομοθεσία**, η οποία να επιτρέπει τη μετανάστευση για εργασιακούς λόγους μέσω νόμιμων και διαφανών διαύλων, τόσο για τους εργαζομένους υψηλού και μέσου επιπέδου κατάρτισης όσο και για τις λιγότερο εξειδικευμένες δραστηριότητες, με την προϋπόθεση ότι τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να καθορίζουν τον αριθμό των εισερχομένων στην επικράτειά τους. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται ότι η μετανάστευση δεν αποτελεί τη μοναδική αντίδραση στις ελλείψεις της αγοράς εργασίας και ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν άλλες πιο ενδεδειγμένες λύσεις.

3.4. Η ΕΟΚΕ τάσσεται οδυνάρα υπέρ της αναθεώρησης του κανονισμού του Δουβλίνου, καθώς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχουν επισημάνει την εγγενή αδυναμία που χαρακτηρίζει τον εν λόγω κανονισμό. Η ανάθεση της ευθύνης για την εξέταση του καθεστώτος του πρόσφυγα κατά την αρχική είσοδο στην ΕΕ έχει επιβαρύνει υπερβολικά τα παραμεθόρια κράτη.

3.5. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί σοβαρά για τη συντελούμενη υπονόμηση της συμφωνίας του Σένγκεν διότι η εν λόγω συμφωνία αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη επιτεύγματα που αποβαίνουν προς όφελος των πολιτών της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την απόφαση των κρατών μελών που έχουν προβεί ή σχεδιάζουν να προβούν στην επαναφορά των συνοριακών ελέγχων εντός του χώρου Σένγκεν και καλεί την Επιτροπή να παρακολουθήσει προσεκτικά τις σχετικές εξελίξεις και να διασφαλίσει την ταχεία εξομάλυνση της κατάστασης.

3.6. Στην ανακοίνωση υποδεικνύεται ότι το σχέδιο δράσης θα πρέπει να ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο των προσπαθειών της ΕΕ για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης μετανάστευσης και κατόπιν, στην επόμενη φάση, εξετάζεται η επιχείρηση που αποσκοπεί στην αναγνώριση, κατάληψη και καταστροφή των σκαφών που χρησιμοποιούνται από τους διακινητές. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί έντονα με την άποψη ότι η απόκτηση πρόσβασης σε σκάφος αποτελεί γενεσιουργό αιτία της παράτυπης μετανάστευσης. Αντίθετα, θεωρεί ότι η αυστηρή επικέντρωση στην κατάσχεση των σκαφών απλώς επιδεινώνει τους κινδύνους για τους λαθραία μεταφερόμενους μετανάστες διότι οι διακινητές καταφεύγουν στη χρήση φθηνότερων και πιο επικίνδυνων σκαφών.

3.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αντιμετωπιστεί η αναποτελεσματικότητα των πολιτικών αναπτυξιακής βοήθειας για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών και να δεσμευτούν εκ νέου τα κράτη μέλη της ΕΕ έναντι του υποσχεθέντος 0,7 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος για αναπτυξιακή βοήθεια. Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίσει ότι και οι άλλες σχετικές πολιτικές, όπως η πολιτική για το διεθνές εμπόριο, τη γεωργία και την ενέργεια, καθώς και η εξωτερική πολιτική, έχουν θετική επίδραση τόσο στην κοινωνική και οικονομική σταθερότητα όσο και στην ανάπτυξη των χωρών προέλευσης, σύμφωνα με την αρχή της πολιτικής συνοχής της ΕΕ που αφορά τη διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία.

3.8. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η βοήθεια εκ μέρους των κρατών μελών και οι ενισχύσεις της ΕΕ μπορούν να συντελέσουν στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων μόνον σε μια ασφαλή και προστατευμένη κοινωνία, χωρίς πολέμους και σοβαρά προβλήματα ασφάλειας. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να θέσει η διεθνής κοινότητα σε εφαρμογή τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι οποίοι εγκρίθηκαν από τους παγκόσμιους ηγέτες στη διάσκεψη κορυφής των Ηνωμένων Εθνών τον Σεπτέμβριο του 2015. Οι στόχοι αυτοί εκτείνονται από την εξάλειψη της φτώχειας, τη χειραφέτηση όλων των κοριτσιών και των γυναικών, τη μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών, την προώθηση της διαρκούς, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους, έως την **προαγωγή ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών**.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τους δεδηλωμένους στόχους που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών», αλλά συνιστά θερμά την υιοθέτηση μιας πιο ισόρροπης και ολοκληρωμένης προσέγγισης στο πλαίσιο του σχεδίου αυτού για την επίτευξη των εν λόγω στόχων. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι δεν παρέχονται αναλυτικά στοιχεία όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο η ΕΕ θα προστατεύσει και θα συνδράμει όσους μεταφέρονται λαθραία, αλλά και ότι δεν πραγματοποιείται συγκεκριμένη αναφορά στον θετικό ρόλο της μετανάστευσης στην αγορά εργασίας και στην οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης.

⁽¹³⁾ «Immigration: Integration and Fundamental Rights» (Μετανάστευση: Ένταξη και θεμελιώδη δικαιώματα), ΕΟΚΕ, 2012, (<http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-822-en-c.pdf>).

⁽¹⁴⁾ Διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της νόμιμης μετανάστευσης στο πλαίσιο της δημογραφικής πρόκλησης», εισηγητής ο κ. Luis Miguel Pariza Castaños (ΕΕ C 48 της 15.2.2011, σ. 6).

4.2. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, παρά την ύπαρξη διάκρισης μεταξύ της λαθραίας διακίνησης μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων, δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο. Η παράμετρος αυτή είναι σημαντική, όπως υπενθύμισε ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ στους ευρωπαίους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, επισημαίνοντας τα εξής: «Η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων που επιχειρούν αυτά τα επίπονα και επικίνδυνα ταξίδια είναι πρόσφυγες που προσπαθούν να ξεφύγουν από χώρες όπως η Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Το δικαίωμα προστασίας και ασύλου των προσφύγων κατοχυρώνεται από το διεθνές δίκαιο και έχει από μακρόν αναγνωριστεί εκ μέρους των κρατών. Κατά την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, τα κράτη δεν μπορούν να κάνουν διακρίσεις λόγω θρησκείας ή άλλων στοιχείων ταυτότητας, ούτε να αναγκάσουν τους πρόσφυγες να επιστρέψουν στις περιοχές από τις οποίες έχουν διαφύγει εάν υπάρχει βάσιμος φόβος δίωξης ή επίθεσης. Δεν πρόκειται μόνο για ζήτημα διεθνούς δικαίου· αποτελεί επίσης καθήκον που έχουμε ως ανθρώπινα όντα». Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ συνέχισε ως εξής: «Απευθύνω έκκληση προς όλες τις ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις να προωθούν σφαιρικές λύσεις, να επεκτείνουν τους ασφαλείς και νόμιμους διαύλους μετανάστευσης και να ενεργούν με ανθρωπιά και φιλευσπλαχνία, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις τους»⁽¹⁵⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αντιμετωπίζονται όλα τα άτομα που επιχειρούν το επισφαλές ταξίδι προς την Ευρώπη ως πρόσφυγες, σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης του 1951 και με το Πρωτόκολλό της του 1967, έως ότου αποδειχθεί το αντίθετο.

4.3. Ενισχυμένη αστυνομική και δικαστική αντιμετώπιση

4.3.1. Η ΕΟΚΕ συνιστά μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης, η οποία έγκειται στην εξασφάλιση της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο σε ασφαλείς και νόμιμους διαύλους μετανάστευσης. Η προσέγγιση αυτή, σε συνδυασμό με την εξουδετέρωση των δικτύων οργανωμένου εγκλήματος μέσω ερευνών βάσει εμπιστευτικών πληροφοριών και χρηματοοικονομικών ερευνών, θα αποτελέσει πιο αποτελεσματικό, ανθρώπινο και οικονομικά αποδοτικό μέτρο.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ προτρέπει σθεναρά τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων της ΕΕ να μεριμνούν για τη «μη πρόκληση ζημίας» και να εξετάζουν τόσο τις εκούσιες όσο και τις ακούσιες συνέπειες των παρεμβάσεών τους. Η απόφαση της ΕΕ για την αντικατάσταση της επιχείρησης Mare Nostrum (με εστίαση στην έρευνα και διάσωση) από την επιχείρηση «Τρίτων» (με εστίαση στη φύλαξη των συνόρων) δεν επέφερε μείωση του αριθμού των ατόμων που επιχειρούν επικίνδυνα ταξίδια για να φθάσουν στην Ευρώπη. Αντ' αυτού, η συγκεκριμένη απόφαση συνέβαλε σε δραματική αύξηση του αριθμού των ανθρώπινων ζώων που χάνονται στη Μεσόγειο. Έως την 31η Μαΐου του 2015, 1 865 άτομα είχαν χάσει τη ζωή τους προσπαθώντας να διασχίσουν τη Μεσόγειο, έναντι 425 ατόμων κατά την ίδια περίοδο του 2014⁽¹⁶⁾. Το γεγονός αυτό εξηγεί επίσης τη μετατόπιση προς ροές μεταναστών που ταξιδεύουν διά ξηράς στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων με κατεύθυνση την Ουγγαρία. Οι ερωτηθέντες μετανάστες εκατέρωθεν των ουγγρικών συνόρων δήλωσαν ότι επέλεξαν τη διαδρομή των Βαλκανίων ως λιγότερο ακριβή και έπειτα από πρόταση των διακινητών.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι διακινητές έχουν την ικανότητα να προσαρμόζονται στις πολιτικές αποφάσεις της ΕΕ, όσον αφορά π.χ. την ενίσχυση των συνοριακών περιπολιών στη Μεσόγειο και την καταστροφή των σκαφών. Ακούσια συνέπεια της προσέγγισης της ΕΕ για την «κήρυξη πολέμου κατά των διακινητών» υπήρξε η πρόκληση χάους στα σύνορα της ΕΕ, η απώλεια ανθρώπινων ζώων στην Ευρώπη, τόσο στην ξηρά όσο και στη θάλασσα, καθώς και η δημιουργία εντάσεων μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

4.4. Ενισχυμένη πρόληψη της λαθραίας διακίνησης μεταναστών και βοήθεια σε ευάλωτους μετανάστες

4.4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η Επιτροπή οφείλει να ενισχύσει την πρόληψη της λαθραίας διακίνησης και την παροχή βοήθειας σε ευάλωτους μετανάστες· ωστόσο, το εγχείρημα αυτό χρειάζεται να υλοποιηθεί με συνεκτικό τρόπο, θέτοντας ως ύψιστη προτεραιότητα τη διάσωση ανθρώπινων ζώων.

4.4.2. Σύμφωνα με στοιχεία του Frontex, το 70 % των ατόμων που καταφεύγουν σε διακινητές για να διασχίσουν τα σύνορα της ΕΕ κατάγονται από τη Συρία, την Ερυθραία και το Ιράκ. Για τις εθνικότητες αυτές, το ποσοστό αναγνώρισης ασύλου στην ΕΕ — βάσει των στοιχείων της Eurostat — είναι ίσο ή υψηλότερο του 75 %. Δεδομένου ότι πρόκειται για άτομα και οικογένειες που προσπαθούν να διαφύγουν επειδή κινδυνεύουν να υποστούν δίωξη ή επίθεση, οποιαδήποτε εκστρατεία στα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τους κινδύνους της λαθραίας διακίνησης είναι ανώφελη.

4.4.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Επιτροπή ότι υπάρχουν ήδη ορισμένα μέσα για την ανάληψη δράσης κατά της απασχόλησης παράτυπων μεταναστών σε εθνικό επίπεδο. Η πρόταση της Επιτροπής για τη χρήση περιορισμένων πόρων, με εστίαση σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς στο επίπεδο της ΕΕ, θα αποβεί δαπανηρή και αναποτελεσματική.

⁽¹⁵⁾ Δήλωση, Νέα Υόρκη, 28 Αυγούστου 2015.

⁽¹⁶⁾ Στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (διαθέσιμα στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://missingmigrants.iom.int/incidents>). «Migration Read All About It, Mediterranean Update: 101 900 migrant arrivals in Europe in 2015» (Διαβάστε τα πάντα σχετικά με τη μετανάστευση — Επικαιροποιημένα στοιχεία για τη Μεσόγειο: 101 900 αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη το 2015) (διατίθεται στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://weblog.iom.int/mediterranean-flash-report-0>) (αμφότερες οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις προσπελάστηκαν στις 10 Ιουνίου 2015).

4.4.4. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δήλωση που περιλαμβάνεται στο σχέδιο δράσης «για την παροχή συνδρομής και προστασίας στους λαθραία μεταφερόμενους μετανάστες, και ειδικότερα στις ευάλωτες ομάδες όπως τα παιδιά και οι γυναίκες». Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, πέρα από αυτή τη δήλωση, στο σχέδιο δράσης δεν προσδιορίζεται τι ακριβώς μέλλει γενέσθαι. Η παράμετρος αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία διότι τα άτομα που αναζητούν προστασία στην Ευρώπη είναι σε μεγάλο βαθμό παιδιά ασυνόδευτα ή χωρισμένα από τις οικογένειές τους. Στην Ιταλία, την Ουγγαρία και τη Μάλτα, κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2015, έφθασαν περίπου 19 000 παιδιά ασυνόδευτα ή χωρισμένα από τις οικογένειές τους. Σε ορισμένα παραμεθόρια κράτη μέλη της ΕΕ, τα οποία δεν συμμορφώνονται πλήρως με τα διεθνή πρότυπα, παρατηρούνται ακατάλληλες συνθήκες υποδοχής, ανεπαρκείς διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης, καθώς και ελλιπής πρόσβαση σε βιώσιμες λύσεις στον τομέα της υγείας και της στέγασης. Στο σχέδιο δράσης απαιτείται να προσδιοριστεί επακριβώς ο τρόπος κατά τον οποίο τα κράτη μέλη θα ενισχυθούν με τους απαιτούμενους πόρους προκειμένου να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που τους αναλογούν δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και — ειδικότερα— σύμφωνα με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁽¹⁷⁾.

4.4.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την παροχή βοήθειας με παράλληλη αποδυνάμωση των δικτύων διακίνησης συνίσταται στον περιορισμό των ατόμων που καταφεύγουν στις «υπηρεσίες» τους, παρέχοντάς τους εναλλακτικά, νόμιμα μέσα μετάβασης στην Ευρώπη, από τρίτες χώρες που βρίσκονται σε όμορες περιφέρειες της Ευρώπης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως προβλέπεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

4.4.6. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι ζωτικής σημασίας η πραγματοποίηση διάκρισης μεταξύ εκείνων που επιδίδονται σε λαθραία διακίνηση μεταναστών με κερδοσκοπικό σκοπό και εκείνων που παρέχουν βοήθεια στους μετανάστες. Χιλιάδες ευρωπαίοι πολίτες τους έχουν προσφέρει μεταφορά και καταλύμα είτε δωρεάν είτε σε κανονική ή μειωμένη τιμή. Η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και η επίδειξη αλληλεγγύης θα πρέπει να ενθαρρύνονται και όχι να τιμωρούνται στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης της ΕΕ κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών.

4.4.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η αποτελεσματικότητα της πολιτικής της ΕΕ σχετικά με την επιστροφή των μεταναστών χρειάζεται να βελτιωθεί και δράττεται της ευκαιρίας για να υπενθυμίσει στην Επιτροπή την πληθώρα των συστάσεων της με μέλημα τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο ανά πάσα στιγμή, από τη διάσωση ή την υποδοχή τους, ενόσω αξιολογούνται οι αιτήσεις τους προκειμένου να προσδιοριστεί εάν ο εκάστοτε αιτών δικαιούται να αποκτήσει καθεστώς προστασίας ή βρίσκεται σε παράτυπη κατάσταση. Ο επαναπατρισμός των μεταναστών πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι «κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση» (αρχή της μη απομάκρυνσης). Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι αντιτίθεται στην επιστροφή ασυνόδευτων ανηλίκων, ατόμων που χρειάζονται ιατρική περίθαλψη και εγκύων γυναικών.

4.5. Μεγαλύτερη συνεργασία με τρίτες χώρες

4.5.1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της στενής συνεργασίας με τρίτες χώρες καθ' όλο το μήκος της διαδρομής που ακολουθεί η λαθραία διακίνηση. Η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της στενής συνεργασίας με τρίτες χώρες καθ' όλο το μήκος της διαδρομής που ακολουθεί η λαθραία διακίνηση. Παρότι η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη στήριξη της διαχείρισης των συνόρων, εκτιμά επίσης ότι πρώτιστη προτεραιότητα σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να είναι η συνεργασία και ο συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ μεταξύ του υφιστάμενου Δικτύου Αξιωματούχων-Συνδέσμων Μετανάστευσης, Ευρωπαίων Αξιωματούχων-Συνδέσμων Μετανάστευσης και διπλωματικών αντιπροσώπων των κρατών μελών.

4.5.2. Στόχος του συντονισμού αυτού για τα όργανα της ΕΕ —Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED) και κράτη μέλη— θα πρέπει να είναι η υλοποίηση συμφωνημένων διαδικασιών προκειμένου να παρασχεθεί στους ενδιαφερομένους η δυνατότητα υποβολής αιτήσεων για την έκδοση ανθρωπιστικών θεώρησεων και τη χορήγηση ασύλου από τις χώρες καταγωγής τους ή από κάποια ασφαλή όμορη χώρα, διασφαλίζοντας μια εναλλακτική, ανθρωπίνη και νόμιμη διαδρομή για τη μετάβαση στην Ευρώπη. Θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθούν «κομβικά σημεία υποδοχής» (hotspots) σε όμορες χώρες, όπως η Τουρκία, ο Λίβανος, η Ιορδανία και η Λιβύη, όπου θα μπορούσαν να αξιολογούνται οι ενδιαφερόμενοι και εκείνοι που πληρούν τα κριτήρια για την απόκτηση ασύλου στην ΕΕ να λαμβάνουν ανθρωπιστική θεώρηση, όπως συμβαίνει επί του παρόντος στη Βραζιλία. Επίσης, κρίνεται σημαντική η προαγωγή του διαλόγου και της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που έρχονται σε άμεση επαφή με τους πρόσφυγες στο πλαίσιο των εν λόγω ενεργειών, με στόχο τόσο τη διασφάλιση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και την αποτελεσματικότερη επεξεργασία των αιτήσεων.

⁽¹⁷⁾ <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf>

4.5.3. Το πλεονέκτημα των εν λόγω ανθρωπιστικών θεωρήσεων έγκειται στο γεγονός ότι μειώνουν την πίεση που ασκείται στα παραμεθόρια κράτη της ΕΕ, διασφαλίζουν την αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο με τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και, επιπλέον, μετατρέπουν τη λαθραία διακίνηση μεταναστών σε εγχείρημα υψηλού κινδύνου και χαμηλού κέρδους. Το δικαίωμα διαμονής θα μπορούσε προσωρινά να βασιστεί στο εάν και κατά πόσον είναι ασφαλής η επιστροφή των προσφύγων στη χώρα καταγωγής τους ή να συνδεθεί με την αγορά εργασίας, λόγω της έλλειψης δεξιοτήτων και των δημογραφικών προκλήσεων που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενωσιακού κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής για τους σκοπούς της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ»

[COM(2015) 452 final]

(2016/C 071/13)

Εισηγητής: ο κ. José Antonio MORENO DÍAZ

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2015 και στις 15 Οκτωβρίου 2015, αντιστοίχως, και σύμφωνα με το άρθρο 43 παράγραφος 2 και το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενωσιακού κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής για τους σκοπούς της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/32/ΕΕ»

[COM(2015) 452 final].

Ομοίως, στις 21 Οκτωβρίου, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ίδιο θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Νοεμβρίου 2015.

Κατά την 512η σύνοδο ολομέλειας, της 9ης και 10ης Δεκεμβρίου 2015 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 180 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 6 αποχές.

Συμπεράσματα

1. Η Επιτροπή κρίνει σκόπιμη, δυνάμει της οδηγίας 2013/32/ΕΕ⁽¹⁾, τη θέσπιση κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής.

1.1. Στην πρόταση κανονισμού προτείνει, μάλιστα, μέσω παραρτήματος, έναν αρχικό κατάλογο τρίτων χωρών που θα περιληφθούν στον κοινό ενωσιακό κατάλογο ασφαλών χωρών καταγωγής, στον οποίο περιλαμβάνει τις εξής χώρες: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Κοσσυφοπέδιο, Μαυροβούνιο, Σερβία και Τουρκία.

1.2. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να οριστούν με πιο συγκεκριμένο και ασφαλή τρόπο τα ειδικά κριτήρια βάσει των οποίων μια χώρα ορίζεται ως ασφαλής για τους σκοπούς της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, ειδικότερα δε του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

1.3. Στο ίδιο πνεύμα, παρότι κρίνει θετική την πρωτοβουλία της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, την παρούσα στιγμή, μπορεί να αποδειχθεί βεβιασμένη η κατάρτιση συγκεκριμένου καταλόγου χωρών που θεωρούνται ασφαλείς για τους προβλεπόμενους σκοπούς.

2. Συστάσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει θετική την πρόταση και θεωρεί ότι θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστεί ενωσιακός κοινός κατάλογος ασφαλών χωρών καταγωγής, βάσει των κοινών κριτηρίων που καθορίζονται στην οδηγία 2013/32/ΕΕ, ο οποίος θα διευκολύνει τη χρήση, από τα κράτη μέλη, των διαδικασιών που συνδέονται με την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς χώρας καταγωγής και, ως εκ τούτου, θα βελτιώσει τη συνολική αποτελεσματικότητα των συστημάτων ασύλου.

2.2. Σε κάθε περίπτωση, με τη θέσπιση καταλόγου κοινού σε όλη την ΕΕ επιχειρείται να περιοριστούν ορισμένες από τις υφιστάμενες αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών καταλόγων «ασφαλών» χωρών καταγωγής που ισχύουν στα κράτη μέλη.

⁽¹⁾ ΕΕ L 180 της 29.6.2013, σ. 1.

2.3. Ενώ τα κράτη μέλη θα μπορούν να θεσπίζουν νομοθεσία που θα προβλέπει τον εθνικό χαρακτηρισμό τρίτων χωρών, πέραν όσων περιλαμβάνονται στον ενωσιακό κοινό κατάλογο, ως ασφαλών χωρών καταγωγής, ο κοινός κατάλογος θα διασφαλίσει την ομοιόμορφη εφαρμογή αυτής της έννοιας από όλα τα κράτη μέλη σε σχέση με τους αιτούντες των οποίων οι χώρες καταγωγής περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο.

2.4. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να καθοριστούν ρητώς στο άρθρο 2 του κανονισμού οι συγκεκριμένοι και προσδιορισμένοι δείκτες και κριτήρια που θα πρέπει να αξιολογούνται για να περιληφθεί μια χώρα στον κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής: μεταξύ άλλων, πρόσφατη πληροφόρηση από πηγές όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η Ύπατη Αρμοστέα των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλες οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.5. Η απόφαση συμπερίληψης μιας χώρας στον κοινό κατάλογο πρέπει να είναι αιτιολογημένη και τεκμηριωμένη, με βάση αξιολόγηση όλων των κριτηρίων που θεσπίζονται βάσει του ανωτέρω σημείου, σε σχέση με όλους τους λόγους δίωξης και κακομεταχείρισης που οδηγούν στην αναγνώριση δικαιώματος διεθνούς προστασίας.

2.6. Όσον αφορά την τροποποίηση του καταλόγου, πρέπει να προβλεφθεί πιο ευχερής μηχανισμός τροποποίησής του, που να μπορεί να ανταποκρίνεται σε εύλογο χρονικό διάστημα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες που επικρατούν στις χώρες του καταλόγου.

2.7. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι οποιαδήποτε τροποποίηση του καταλόγου πρέπει να είναι αιτιολογημένη και τεκμηριωμένη, με συνυπολογισμό της γνώμης των ειδικών επί του θέματος: της UNHCR, της EASO, του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.8. Ομοίως, η ΕΟΚΕ εξετάζει το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός μηχανισμού βάσει του οποίου θα μπορούν να κινήσουν τη διαδικασία τροποποίησης του καταλόγου οι αναγνωρισμένες οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως οι συνήγοροι του πολίτη ή τα οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια.

2.9. Η ΕΟΚΕ προτείνει να απαιτείται αιτιολογημένη απόφαση σχετικά με το κατά πόσον είναι σκόπιμο να εφαρμόζεται η έννοια της ασφαλούς χώρας καταγωγής στην εκάστοτε συγκεκριμένη περίπτωση, μετά από εξατομικευμένη αξιολόγηση, όπως προβλέπεται στην οδηγία 2013/32/ΕΕ.

2.10. Εξάλλου, πρέπει να ενισχυθούν οι δικονομικές εγγυήσεις των ταχέων διαδικασιών, με εξασφάλιση σε κάθε περίπτωση της εξατομικευμένης εξέτασης της συγκεκριμένης περίπτωσης και της σκοπιμότητας εφαρμογής της έννοιας της ασφαλούς χώρας καταγωγής.

2.11. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να εφαρμόζεται η έννοια της ασφαλούς χώρας καταγωγής σε περιπτώσεις μη σεβασμού της ελευθερίας του τύπου ή παραβίασης της πολιτικής πολυφωνίας, καθώς επίσης και σε χώρες όπου υφίστανται διώξεις λόγω φύλου και/ή γενετήσιου προσανατολισμού ή λόγω της ιδιότητας του μέλους εθνικής, εθνοτικής, πολιτισμικής ή θρησκευτικής μειονότητας.

2.12. Επίσης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να βελτιωθούν οι μηχανισμοί εντοπισμού των αιτούντων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση. Στην περίπτωση όπου θα διαπιστωθεί ευάλωτη κατάσταση αφού έχει ήδη εφαρμοστεί η ταχεία διαδικασία, θα πρέπει να εφαρμόζεται αμέσως η κανονική διαδικασία.

2.13. Τέλος, πρέπει να εξασφαλίζεται το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής κατά των αρνητικών αποφάσεων που ελήφθησαν βάσει της έννοιας της ασφαλούς χώρας, με ανασταλτικό αποτέλεσμα, όπως θεσπίζεται στο άρθρο 46 παράγραφος 5 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

3. Ιστορικό

3.1. Οι —μέχρι στιγμής άκαρπες— προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξάλειψη των αποκλίσεων μεταξύ συστημάτων ασύλου των κρατών μελών δεν είναι κάτι το καινούργιο. Από το 1999, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει σειρά ολόκληρη νομικών μέσων με στόχο τη θέσπιση Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ), προκειμένου να εναρμονιστεί η νομοθεσία όσον αφορά τις διαδικασίες ασύλου, τους όρους υποδοχής και άλλες πτυχές που συνδέονται με το σύστημα διεθνούς προστασίας.

3.2. Όπως δήλωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα συμπεράσματα της συνόδου της 15ης Οκτωβρίου 2015 (EUCO 26/15), «η αντιμετώπιση της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης αποτελεί κοινή υποχρέωση που απαιτεί συνολική στρατηγική και αποφασιστική προσπάθεια σε βιάος χρόνο με πνεύμα αλληλεγγύης και ευθύνης». Κατέληξε δε με τα εξής: «Οι προσανατολισμοί που καθορίζονται ανωτέρω αποτελούν ένα ακόμη σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της συνολικής στρατηγικής μας, σύμφωνα με την αρχή του δικαιώματος απήσεως ασύλου, τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις διεθνείς υποχρεώσεις. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλες σημαντικές δράσεις προτεραιότητας που απαιτούν περαιτέρω συζητήσεις στα σχετικά φόρουμ, συμπεριλαμβανομένων των προτάσεων της Επιτροπής. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει συνεχής προβληματισμός σχετικά με τη γενική πολιτική της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο.»

3.3. Η οδηγία 2013/32/ΕΕ επιτρέπει στα κράτη μέλη την προσφυγή σε διαδικασίες παρέκκλισης και ταχείες διαδικασίες, ιδίως δε σε ταχείες διαδικασίες σε σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης, όταν ο αιτών έχει την ιθαγένεια χώρας που έχει χαρακτηριστεί ως ασφαλής χώρα καταγωγής βάσει της εθνικής τους νομοθεσίας και η χώρα αυτή μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής για τον αιτούντα βάσει των συγκεκριμένων συνθηκών στις οποίες βρίσκεται. Μόνον ορισμένα κράτη μέλη έχουν καταρτίσει εθνικούς καταλόγους ασφαλών χωρών καταγωγής.

3.4. Η αναδιατυπωμένη οδηγία σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (2013/32/ΕΕ, της 26ης Ιουνίου 2013) επιχειρεί να περιορίσει τις αποκλίσεις μεταξύ εθνικών διαδικασιών και να εξασφαλίσει την ταχύτερη και πιο δίκαιη έκδοση αποφάσεων όσον αφορά τις επαναλαμβανόμενες αιτήσεις ασύλου ή εκείνες που δεν παρουσιάζουν νέα στοιχεία. Παρά τις βελτιώσεις που εισήγαγε το νέο κείμενο, εξακολουθούν να επαφίενται στα κράτη μέλη ευρέα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας, γεγονός που ενδέχεται να παρακωλύει τον στόχο της θέσπισης πραγματικής κοινής διαδικασίας.

4. Ανάλυση

4.1. Η έννοια της ασφαλούς χώρας καταγωγής έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες, όπως τη δυνατότητα εφαρμογής στις σχετικές αιτήσεις της ταχείας διαδικασίας [άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο β) της οδηγίας 2013/32/ΕΕ], τη συνεπακόλουθη μείωση των προθεσμιών για λήψη απόφασης επί της ουσίας της αίτησης, τις δυσχέρειες εντοπισμού τυχόν αιτούντων σε ευάλωτη κατάσταση εντός των περιορισμένων αυτών προθεσμιών (άρθρο 24 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ) και, εντέλει, μεγαλύτερες δυσχέρειες πρόσβασης στη διεθνή προστασία για τα άτομα που έχουν την ιθαγένεια των εν λόγω χωρών, επειδή λειτουργεί ως τεκμήριο του ότι η αίτηση είναι αβάσιμη (άρθρο 32 παράγραφος 2 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ).

4.2. Αυτή η διαφορά αντιμετώπισης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας ανάλογα με την ιθαγένεια ενδέχεται να έρχεται σε αντίθεση με την απαγόρευση διακριτικής μεταχείρισης των προσφύγων ανάλογα με τη χώρα καταγωγής τους, η οποία θεσπίζεται στο άρθρο 3 της σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων. Όλα αυτά τα στοιχεία συνηγορούν υπέρ της περιοριστικής χρήσης της εν λόγω έννοιας της ασφαλούς χώρας.

4.3. Πρέπει να τονιστεί ότι η υιοθέτηση κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής δεν θα οδηγήσει κατ' ανάγκη σε μεγαλύτερη εναρμόνιση, δεδομένου ότι επιτρέπεται η συνύπαρξη του καταλόγου αυτού με τους εθνικούς καταλόγους του κάθε κράτους μέλους.

4.4. Η πρόταση κανονισμού περιλαμβάνει κατάλογο επτά κρατών μελών, σύμφωνα με τους δείκτες που χρησιμοποιεί η Επιτροπή στην πρότασή της: την ύπαρξη νομικού πλαισίου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την κύρωση διεθνών συνθηκών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις καταδίκες της συγκεκριμένης χώρας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), το καθεστώς υποψήφιας για ένταξη στην ΕΕ χώρας, τα ποσοστά αναγνώρισης καθεστώτος διεθνούς προστασίας σε πολίτες της, καθώς και τη συμπερίληψη της χώρας στους εθνικούς καταλόγους ασφαλών χωρών καταγωγής.

4.5. Ωστόσο, οι δείκτες αυτοί δεν φαίνεται να αξιολογούν δεόντως τα κριτήρια που θεσπίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας περί διαδικασιών, δεδομένου ότι δεν εξετάζουν, λόγω χάρη, την εφαρμογή στην πράξη του δικαίου και τον πραγματικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ούτε την ύπαρξη ή μη δίωξης ή κακομεταχείρισης για τους λόγους που θεμελιώνουν δικαίωμα αναγνώρισης διεθνούς προστασίας.

4.5.1. Εθνικό και διεθνές νομικό πλαίσιο σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων: πρόκειται αναμφίβολα για ελάχιστη προϋπόθεση που πρέπει να απαιτείται από μια χώρα για να περιληφθεί στον κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής: δεν είναι όμως επαρκής αφ' εαυτής, δεδομένου ότι το παράρτημα Ι της οδηγίας 2013/32/ΕΕ απαιτεί την αξιολόγηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην πράξη. Σε κάθε περίπτωση, η ίδια η Επιτροπή φαίνεται να μην αξιολογεί δεόντως το ελάχιστο αυτό κριτήριο, δεδομένου ότι στην πρότασή της περιλαμβάνει, μεταξύ των ασφαλών χωρών χώρες που —σε ορισμένες περιπτώσεις— δεν έχουν κυρώσει τις κύριες διεθνείς συνθήκες για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Κοσσυφοπέδιο.

4.5.2. Ο αριθμός καταδικαστικών αποφάσεων από το ΕΔΑΔ, εντός του 2014, κατά των εν λόγω χωρών δεν αντικατοπτρίζει τη σημερινή κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις προτεινόμενες χώρες. Οι περισσότερες από τις υποθέσεις για τις οποίες εκδόθηκε απόφαση εντός του 2014 αφορούν γεγονότα που συνέβησαν αρκετά χρόνια πριν, αφενός λόγω της καθυστέρησης του ίδιου του ΕΔΑΔ και, αφετέρου, λόγω της υποχρέωσης εξάντλησης των εσωτερικών δικαστικών οδών πριν από την προσφυγή στο ΕΔΑΔ.

Ο τρόπος κατά τον οποίο η Επιτροπή αναλύει τα στοιχεία μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση. Η Επιτροπή συσχετίζει τις καταδικαστικές αποφάσεις με τον συνολικό αριθμό αποφάσεων του ΕΔΑΔ που αφορούν τη συγκεκριμένη χώρα, χωρίς να διακρίνει πόσες από αυτές τις υποθέσεις εξετάστηκαν επί της ουσίας, δηλαδή όσον αφορά τον βαθμό σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Τουρκίας, από τις 2 899 υποθέσεις που υποβλήθηκαν στο ΕΔΑΔ και τις οποίες λαμβάνει υπόψη η Επιτροπή, παρότι δεν αναφέρεται το χρονικό διάστημα των εν λόγω υποθέσεων ούτε ο χρόνος εκδίκασής τους, στην πραγματικότητα εκδικάστηκαν επί της ουσίας μόνο 110, εκ των οποίων στις 94 αναγνωρίστηκε η παραβίαση της ευρωπαϊκής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή στο 93 % ⁽²⁾. Στην περίπτωση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, οι αποφάσεις επί της ουσίας εντός του 2014 ήταν 7, εκ των οποίων στις 5 αναγνωρίστηκε παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (71 %) ⁽³⁾. Στην περίπτωση του Μαυροβουνίου ήταν 100 % ⁽⁴⁾, της Σερβίας 88 % ⁽⁵⁾, της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας 66 % ⁽⁶⁾ και της Αλβανίας 66 % ⁽⁷⁾.

Επίσης, η Επιτροπή δεν αναφέρει ποια ανθρώπινα δικαιώματα αποδείχθηκε ότι παραβιάστηκαν ούτε και το περιεχόμενο των αποφάσεων, πληροφορίες που είναι καθοριστικές για την αξιολόγηση της ύπαρξης δώξεων για τους λόγους που θεμελιώνουν δικαίωμα σε διεθνή προστασία.

4.5.3. Το καθεστώς υποψήφιας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρας δεν σημαίνει ότι η εν λόγω χώρα πληροί ήδη τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, αλλά ακριβώς ότι έχει αρχίσει διαδικασία για την επικύρωση της τήρησής τους. Αντιθέτως, μάλιστα, οι εκθέσεις προόδου ⁽⁸⁾ για τις υποψήφιες για ένταξη χώρες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της πρότασης κανονισμού επισημαίνουν ελλείψεις σε θέματα όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το κράτος δικαίου, η διαφθορά, ο πολιτικός έλεγχος των μέσων ενημέρωσης ή ακόμα η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

4.5.4. Τα ποσοστά αναγνώρισης δικαιώματος διεθνούς προστασίας, εντός του 2014, στην ΕΕ σε αιτούντες που προέρχονταν από τις χώρες αυτές: η στατιστική ανάλυση των στοιχείων για το σύνολο της ΕΕ, για το έτος 2014, έτσι όπως διενεργείται από την Επιτροπή, μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση. Η αναλυτική εξέταση των ποσοστών αναγνώρισης από τα κράτη μέλη εμφανίζει μια κατάσταση λιγότερο ομοιογενή. Για παράδειγμα, τα ποσοστά αναγνώρισης πολιτών προερχόμενων από το Κοσσυφοπέδιο κατά το δεύτερο τετράμηνο του 2015 ανέρχονται σε 18,9 % στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά με μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ χωρών όπως η Ιταλία (60 %) ή η Γερμανία (0,4 %) ⁽⁹⁾.

4.5.5. Η συμπερίληψη των χωρών στους εθνικούς καταλόγους ασφαλών χωρών καταγωγής: ούτε και οι εθνικοί κατάλογοι ασφαλών χωρών καταγωγής είναι εναρμονισμένοι, δεδομένου ότι το κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει διαφορετικά κριτήρια, επομένως δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατάρτιση κοινού καταλόγου.

4.6. Η πρόταση της Επιτροπής για τη συμπερίληψη των συγκεκριμένων επτά χωρών στον κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής θα έπρεπε να αναφέρεται σε άλλους δείκτες που είναι πρόσφοροι και αποτελεσματικοί για τη μέτρηση του βαθμού εφαρμογής του δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως είναι οι πηγές πληροφοριών που έχει κρίνει πρόσφορες το ΕΔΑΔ ⁽¹⁰⁾ στην πάγια νομολογία του, για την αξιολόγηση της κατάστασης της χώρας καταγωγής και τον κίνδυνο σε περίπτωση επιστροφής. Στην ίδια την πρόταση κανονισμού περιλαμβάνονται, στο άρθρο 2 παράγραφος 2, σχετικά με την αναθεώρηση του καταλόγου, αλλά όχι και με την κατάρτισή του, οι πηγές αυτές, και συγκεκριμένα η ΕΥΕΔ, η ΕΑΣΟ, η UNHCR, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλοι σχετικοί διεθνείς οργανισμοί.

4.7. Πιστεύουμε επίσης ότι θα έπρεπε να δημιουργηθούν δείκτες που να αντικατοπτρίζουν την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς **όλους** τους λόγους που θεμελιώνουν δικαίωμα διεθνούς προστασίας, όπως, για παράδειγμα, ο σεβασμός της ελευθερίας της έκφρασης και του Τύπου, ο σεβασμός της πολιτικής πολυφωνίας, η κατάσταση των λεσβίων, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των διεμφυλικών και των μεσοφυλικών (ατόμων ΛΟΑΔΜ), καθώς και των εθνοτικών, πολιτισμικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — Τουρκία, Ιούλιος 2015, http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Turkey_ENG.pdf

⁽³⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Ιούλιος 2015, http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Bosnia_and_Herzegovina_ENG.pdf

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — Μαυροβούνιο, Ιούλιος 2015, http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Montenegro_ENG.pdf Εκδίκαση μιας υπόθεσης επί της ουσίας, στην οποία διαπιστώθηκε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

⁽⁵⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — Σερβία, Ιούλιος 2015,

http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Serbia_ENG.pdf. Κατά την εκδίκαση 18 υποθέσεων επί της ουσίας, διαπιστώθηκε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις 16.

⁽⁶⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ιούλιος 2015,

http://www.echr.coe.int/Documents/CP_The_former_Yugoslav_Republic_of_Macedonia_ENG.pdf

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Περιγραφή χώρας — Αλβανία, Ιούλιος 2015,

http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Albania_ENG.pdf Από τις 150 υποθέσεις για τις οποίες εκδόθηκε απόφαση το 2014, το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε πραγματικά επί της ουσίας σε 6, αναγνώρισε δε την παραβίαση της ευρωπαϊκής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε 4 υποθέσεις.

⁽⁸⁾ Είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/enlargement/countries/package/index_en.htm

⁽⁹⁾ Eurostat: *First Instance decision on applications by citizenship, age and sex*, τριμηνιαία στοιχεία. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁽¹⁰⁾ Μεταξύ άλλων, υπόθεση NA κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αριθ. 25904/2007, 17 Ιουλίου 2008: υπόθεση Gaforon κατά Ρωσίας, αριθ. 25904/09, 21 Οκτωβρίου 2010.

4.8. Στο άρθρο 2 παράγραφος 2 της πρότασης κανονισμού θεσπίζεται η τακτική αναθεώρηση του κοινού καταλόγου ασφαλών χωρών καταγωγής. Η διαδικασία τροποποίησης που προβλέπεται στην πρόταση κανονισμού είναι η συνήθης νομοθετική διαδικασία (άρθρο 2 παράγραφος 3 της πρότασης κανονισμού) και μια διαδικασία αναστολής για ένα έτος, με δυνατότητα παράτασης για ένα ακόμη έτος, σε περίπτωση αιφνίδιας μεταβολής της κατάστασης της χώρας (άρθρο 3 της πρότασης κανονισμού).

4.9. Καμία από τις δύο διαδικασίες, ούτε η συνήθης διαδικασία της συναπόφασης ούτε η διαδικασία αναστολής του άρθρου 3, δεν φαίνεται να προσφέρουν έναν ταχύ, εύχρηστο και ευέλικτο μηχανισμό για την αντιμετώπιση των μεταβολών της κατάστασης των χωρών καταγωγής που περιλαμβάνονται στον κοινό κατάλογο. Δυστυχώς, υπάρχουν ποικίλα παραδείγματα ταχείας επιδείνωσης της πολιτικής κατάστασης, των δημοκρατικών εγγυήσεων και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διάφορες χώρες, που δύσκολα θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με τους θεσπιζόμενους μηχανισμούς. Επιπλέον, οι καταστάσεις αυτές ενδέχεται να παραταθούν περαιτέρω χρονικά και η μέγιστη προθεσμία αναστολής των δύο ετών είναι υπερβολικά μικρή.

4.10. Η αξιολόγηση της αιφνίδιας μεταβολής της κατάστασης μιας από αυτές τις χώρες θα έπρεπε πάντοτε να βασίζεται στη γνώμη των ειδικών επί του θέματος, UNHCR, EASO, Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλων σχετικών διεθνών οργανισμών, όπως όντως προβλέπεται στην περίπτωση της τροποποίησης σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία.

4.11. Από την άλλη πλευρά, η υιοθέτηση κανονισμού αποκλείει τη δυνατότητα των αιτούντων άσυλο να προσβάλουν ενώπιον εθνικών αρχών τη συμπερίληψη μιας χώρας στον κατάλογο ασφαλών χωρών, μια δυνατότητα που υπήρχε όσον αφορά τους εθνικούς καταλόγους. Θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί η δυνατότητα η εν λόγω τροποποίηση να κινείται από οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή από αιτούντες άσυλο.

4.12. Το άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο β) της οδηγίας 2013/32/ΕΕ επιτρέπει στα κράτη μέλη να εξετάζουν βάσει ταχείας διαδικασίας τις αιτήσεις πολιτών από ασφαλείς χώρες καταγωγής. Η εν λόγω ταχύρρυθμη διαδικασία δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπονομεύει τις διαδικαστικές εγγυήσεις⁽¹¹⁾ λόγω της επίστευσης των προθεσμιών. Ούτε μπορεί να οδηγήσει σε μη εξατομικευμένη αξιολόγηση των συγκεκριμένων αιτήσεων διεθνούς προστασίας, η οποία απαγορεύεται δυνάμει του άρθρου 10 παράγραφος 3 στοιχείο α) της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

4.13. Πράγματι, στο άρθρο 36 παράγραφος 1 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, ορίζεται ότι οι χώρες που περιλαμβάνονται σε καταλόγους ασφαλών χωρών καταγωγής μπορούν να θεωρηθούν ως ασφαλείς χώρες για έναν συγκεκριμένο αιτούντα, μόνο κατόπιν εξατομικευμένης εξέτασης. Κατά την εν λόγω εξατομικευμένη εξέταση πρέπει να αξιολογείται κατά πόσον είναι πρόσφορη η εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς χώρας καταγωγής στη συγκεκριμένη περίπτωση, βάσει αιτιολογημένης απόφασης, για τη λήψη της οποίας το βάρος της απόδειξης φέρει το κράτος μέλος, και η οποία μπορεί να προσβληθεί.

4.14. Δεδομένου ότι η έκδοση κανονισμού συνεπάγεται περιορισμό των δυνατοτήτων των αιτούντων άσυλο να προσβάλλουν τη συμπερίληψη μιας χώρας στον κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής, πρέπει να ενισχυθούν οι εγγυήσεις προσφυγής σε αποτελεσματικό μέσο επανόρθωσης για την εκάστοτε συγκεκριμένη περίπτωση και να προσδοθεί στο μέσο αυτό ανασταλτική ισχύ, όπως προβλέπεται στο άρθρο 46 παράγραφος 5 της οδηγίας περί διαδικασιών.

4.15. Ομοίως, πρέπει να εξασφαλίζεται ο εντοπισμός αιτούντων σε κατάσταση ιδιαίτερα ευάλωτη, στους οποίους, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 3 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ, δεν μπορεί να εφαρμόζεται η ταχεία διαδικασία. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να προβλέπεται η υποχρέωση έρευνας για τον σχετικό εντοπισμό πριν ληφθεί η απόφαση εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας ή, εάν ο εντοπισμός της ευάλωτης κατάστασης προκύψει μετά την απόφαση, να υπάρχει δυνατότητα εγκατάλειψης της ταχείας διαδικασίας και επιστροφής στην κανονική διαδικασία.

Βρυξέλλες 10 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹¹⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου, της 31ης Ιανουαρίου 2013, στην υπόθεση C-175/11, σκέψεις 74-75.

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL